

POLSKA AKADEMIA NAUK · INSTYTUT JĘZYKA POLSKIEGO

TOMASZ JELONEK

SŁOWNIK MIKROTOPONIMÓW GMINY WRĘCZYCA WIELKA

KRAKÓW 2018

TOMASZ JELONEK

SŁOWNIK MIKROTOPONIMÓW
GMINY WRĘCZYCA WIELKA

POLSKA AKADEMIA NAUK · INSTYTUT JEZYKA POLSKIEGO

TOMASZ JELONEK

SŁOWNIK MIKROTOPONIMÓW
GMINY WRĘCZYCA WIELKA

KRAKÓW 2018

Recenzenci

prof. dr hab. Halina Pelc
dr hab. Zofia Cygal-Krupa

Redakcja i korekta

Iwona Gądek

Na okładce wykorzystano fotografię autorstwa Tomasza Cichonia,
przedstawiającą fragment duktu *Na Krzyż Dębowy*

© *Copyright by Instytut Języka Polskiego PAN, Kraków 2018*

ISBN 978-83-64007-52-1

Wydawca

Instytut Języka Polskiego PAN
al. Mickiewicza 31
31-120 Kraków
www.ijp.pan.pl

Projekt, opracowanie graficzne, skład, łamanie, druk i oprawa

Argrafpol Agnieszka Blicharz-Krupińska
ul. Żmudzka 21, 51-354 Wrocław, tel. +48 507 096 545; www.argrafpol.pl

Mojemu Tacie

Spis treści

WSTĘP	9
1. Założenia ogólne, charakter słownika, metodologia gromadzenia materiału ...	9
2. Zasady redakcyjne	14
2.1. Budowa artykułu hasłowego	14
2.2. Hasło główne	15
2.3. Hasło w postaci gwarowej	16
2.4. Rodzaj obiektu fizjograficznego i lokalizacja geograficzna hasła	16
2.5. Definicja i cytaty	17
2.6. Definicje przytaczane z innych źródeł	19
2.7. Kwalifikatory	22
2.8. Odsyłacze	23
2.9. Grafika	24
2.9.1. Wyróżnienia graficzne	24
2.9.2. Znaki graficzne	24
3. Skróty	25
3.1. Skróty źródeł wykorzystanych w <i>Słowniku mikrotoponimów gminy Wręczyca Wielka</i>	25
3.2. Skróty określające rodzaj obiektu fizjograficznego	26
3.3. Skróty nazw miejscowości	27
3.4. Pozostałe skróty	28
SŁOWNIK MIKROTOPONIMÓW GMINY WRĘCZYCA WIELKA	29
BIBLIOGRAFIA	109
WYKAZ MAP	113
WYKAZ FOTOGRAFII	113
ANEKS	114
Fotografie przykładowych obiektów fizjograficznych z obszaru Truskolas	114
SUMMARY	129

WSTĘP¹

1. Założenia ogólne, charakter słownika, metodologia gromadzenia materiału

Słownik mikrotoponimów gminy Wręczyca Wielka (SMGWW) zawiera nazwy terenowe funkcjonujące w polszczyźnie mówionej współczesnych mieszkańców gminy. W trakcie ustalania zasad redakcyjnych do niniejszego opracowania wykorzystano zarówno z rozwiązań metodologicznych przyjętych w tradycyjnych słownikach gwarowych (zob. np.: SGP², SGP PAN, MSGP), jak i w opracowaniach poświęconych rejestracji i opisowi mikrotoponimów (zob. np. Rutkiewicz 2002, Myszką 2006). Przyjęty sposób redakcji haseł ma w jak największym stopniu uwypuklić charakter nazewnictwa terenowego, jego niepowtarzalność oraz specyfikę funkcjonowania mikrotoponimów w komunikacji mieszkańców wsi.

W niniejszym *Słowniku za nazwy terenowe (mikrotoponimy)* uznano, za R. Mrózkim (2005: 231-232), nazwy obiektów fizjograficznych niezamieszkałego – przynajmniej w fazie aktu nominacji – obszaru (np.: pól, łąk, lasów, dróg, stawów, pagórków), których zasięg funkcyjnego użycia jest ograniczony najczęściej do wiejskich wspólnot językowo-kulturowych³.

Podstawę materiałową SMGWW stanowią określenia obiektów fizjograficznych zgromadzone przez autora w trakcie samodzielnych badań terenowych prowadzonych w latach 2011⁴-2017. Miejscem eksploracji była gmina Wręczyca Wielka⁵ położona na północy powiatu kłobuckiego, w województwie śląskim⁶ (por. mapa 1. i 2.⁷).

¹ Podczas redakcji niniejszego *Wstępu* autor korzystał z rozwiązań metodologicznych B. Ziajki (2014: 407-416) i A. Piechnika (2009: 167-175).

² Wykaz skrótów źródeł wykorzystanych w *Słowniku* umieszczono w podrozdziale 3.1.

³ Szczegółowo problemy definicyjne, specyfikę nazewnictwa terenowego oraz stan badań w tym zakresie autor omówił w odrębnym opracowaniu, zob. Jelonek 2018.

⁴ Do niniejszego *Słownika* została włączona również część nazw terenowych, które autor gromadził na potrzeby pracy magisterskiej (zob. Jelonek 2012) w latach 2011-2012.

⁵ W skład gminy wchodzi 26 wsi: Bieżeń, Borowe, Bór Zapilski, Brzezinki, Czarna Wieś, Długi Kąt, Golce, Grodzisko, Hutka, Jezioro, Kalej, Klepaczka, Kuleje, Nowa Szarlejka, Nowiny, Pierzchno, Piła Druga, Piła Pierwsza, Puszczew, Szarlejka, Truskolasy, Węglowice, Wręczyca Mała, Wręczyca Wielka, Wydra, Zamłynie.

⁶ Szczegółowy opis gminy (położenie, historię, strukturę ludności oraz środowisko przyrodnicze) autor zamieścił w odrębnym opracowaniu, zob. Jelonek 2018.

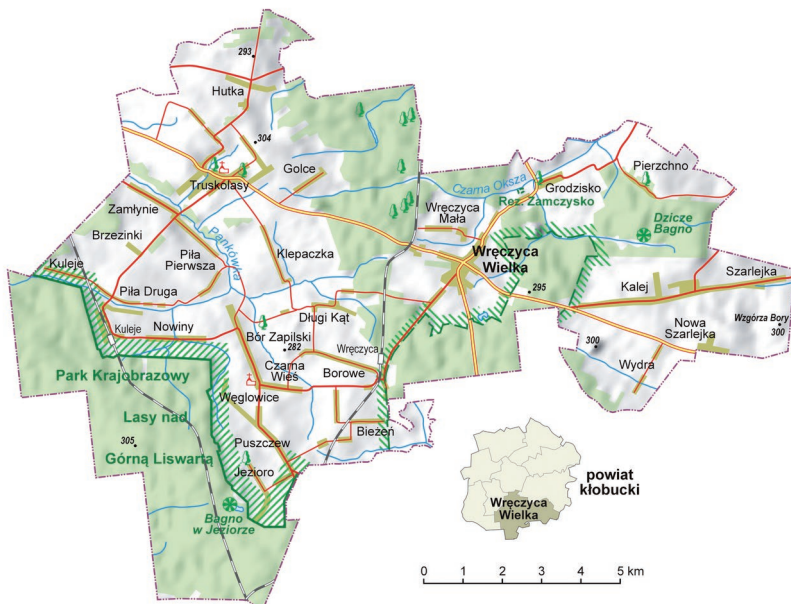
Przed zmianą podziału administracyjnego, która miała miejsce 1 stycznia 1999 r., gmina Wręczyca Wielka należała do województwa częstochowskiego.

⁷ Źródło pochodzenia każdej mapy umieszczono w bibliografii.

Na mapie 1. gminę Wręczyca Wielka zaznaczono czerwoną kropką. Oznaczenie wykonane przez autora.

Mapa 1. Położenie administracyjne gminy Węczyca Wielka na mapie Polski

Mapa 2. Mapa gminy Węczyca Wielka

Materiał mikrotoponimiczny do niniejszego opracowania gromadzono podczas nieoficjalnych rozmów z najstarszym⁸ i średnim pokoleniem mieszkańców eksplorowanej gminy⁹. Badania terenowe miały charakter dwuetapowy¹⁰. Podczas pierwszej wizyty u informatora autor starał się szczegółowo zobrazować specyfikę materiału onimicznego, który chciał uzyskać od respondenta. Następnie informatora proszono o to, aby wszystkie nazwy terenowe, które sobie przypomni, zapisywał. Kolejne spotkanie z respondentem miało miejsce zazwyczaj za kilka lub kilkanaście dni. Jeżeli mieszkaniec wsi wyraził zgodę, autor nagrywał jego wypowiedzi za pomocą rejestratora cyfrowego¹¹. Podczas drugiego spotkania informator odczytywał nazwy i przy każdej z nich starał się odpowiedzieć na pytanie zadawane przez autora: „Dlaczego obiekt X nazywa się »X«?” Respondenci zazwyczaj przytaczali szeroki kontekst społeczno-przyrodniczo-kulturowy znanych im lokalnych obiektów fizjograficznych. Potwierdzają to niektóre długie cytaty gwarowe w SMGWW. Jeśli mieszkaniec wsi nie wyraził zgody na nagrywanie, wówczas autor notował wszystkie informacje podane przez rozmówcę¹². Podczas wywiadów terenowych pytano respondentów nie tylko o nazwę i jej motywację semantyczną (zob. Rzetelska-Feleszko 1982), ale również o rodzaj obiektu fizjograficznego (np.: pole, łąka, dół, las, strumyk), który ona desygnuje, oraz o szczegółową lokalizację obiektu w obrębie gminy Wręczyca Wielka¹³.

Każda odnotowana w SMGWW nazwa terenowa została potwierdzona przez co najmniej kilkunastu mieszkańców badanego obszaru, co świadczy o konsekwentnym użyciu tego typu mian w komunikacji mieszkańców gminy. Aby zwiększyć jakość i rzetelność badań, autor wykorzystał w niniejszym *Słowniku* metodę fokusową, opierającą się na pro-

⁸ Najstarsi informatorzy mieli ponad 90 lat. Byli to m.in.: Władysława Chuć (Nowiny, 1912-2016), Władysława Pawelak (Długi Kąt, 1914-2018), Józef Węgiel (Jezioro, 1914-2018), Anna Machura (Hutka, ur. 1921), Katarzyna Kozina (Wręczyca Wielka, 1923-2016), Ludwik Kała (Truskolasy, 1924-2014), Stanisław Tomczyk (Długi Kąt, ur. 1924).

⁹ W podobny sposób metodologię gromadzenia materiału badawczego autor przedstawił w opracowaniu pt. *Językowo-kulturowy obraz wsi i jej mieszkańców utrwalony w mikrotoponimach*, zob. Jelonek 2018.

¹⁰ O metodologii gromadzenia nazw terenowych pisały m.in. M. Biolik (2014) i E. Zajac (2015).

¹¹ Nagrane wypowiedzi autor odsłuchiwał i rozpisywał na fiszki.

¹² Autor notował dane z wykorzystaniem transkrypcji fonetycznej.

¹³ Jednym z największych problemów podczas prowadzenia badań terenowych okazało się pozyskanie informatorów. Współcześni mieszkańcy wsi niechętnie rozmawiają z obcymi osobami, co powoduje, że dostęp do respondentów jest znacznie utrudniony. Dużą rolę w gromadzeniu materiału badawczego odegrała matka autora, która pracowała w sklepie spożywczym w centrum Truskolas i była rozpoznawana przez większość mieszkańców okolicznych wsi. To właśnie dzięki niej autor pozyskał licznych informatorów. Ponadto prosił on również pozyskanych już respondentów o to, aby telefonicznie kontaktowali się z rodziną lub znajomymi z sąsiednich wsi i zapowiadali przyjazd osoby, która będzie pytała o nazwy: pól, łąk, lasów, uroczysk, potoków itp. Tego typu anons gwarantował, że autor zostanie wpuszczony na podwórza mieszkańców gminy, którzy go nie znają.

W tym miejscu warto wspomnieć, że w zbórkę materiału mikrotoponimicznego szczególnie zaangażowali się mieszkańcy Truskolas i Hutki, ponieważ większość informatorów rozpoznawała autora jako autochtona. Niejednokrotnie – z własnej inicjatywy – po przeprowadzeniu kilku wywiadów nadal kontaktowali się oni z autorem i podawali nazwy terenowe, które sobie przypomnieli po przeprowadzeniu wcześniej umówionych rozmów.

wadzeniu wywiadów grupowych¹⁴. Metoda ta polegała na organizowaniu przez autora spotkań, na które przychodziło – w umówione wcześniej miejsce (np.: pod kościół, przed remizę strażacką lub sklep, do Gminnego Ośrodka Kultury we Wręczycy Wielkiej, na prywatne podwórze) – od kilku do kilkunastu osób z badanej miejscowości. Osoby te starały się wspólnie omówić nie tylko system mikrotoponimiczny eksplorowanego regionu, ale również jak najprecyzyjniej przybliżyć motywację semantyczną i kontekst kulturowy poszczególnych nazw. Zastosowanie metody fokusowej przyczyniło się też do ograniczenia błędnych reinterpretacji semantycznych. Warto wspomnieć, że nazwy lasów i ich części (oddziałów) konsultowano z pracownikami Nadleśnictwa Herby oraz przedstawicielami wszystkich leśnictw zlokalizowanych w obrębie gminy Wręczyca Wielka.

W trakcie prowadzenia badań najtrudniejsze okazało się ustalenie motywacji semantycznej mikrotoponimów o podłożu należącym do słownictwa dyferencyjnego. Bardzo często warstwy semantycznej tego typu mian nie potrafili wskazać nawet ponadstuletni autochtoni. W takich wypadkach jedną nazwę konsultowano nawet z kilkudziesięcioma respondentami. Nie udało się ustalić motywacji semantycznej wszystkich zgromadzonych mikrotoponimów z obszaru gminy Wręczyca Wielka¹⁵. Co prawda, ludzie potwierdzali znajomość tych struktur, ale na podstawie wypowiedzi informatorów można było stwierdzić, że nazwy te pełnią już jedynie funkcję identyfikacyjną, a ich warstwa semantyczna uległa zatarciu i nie jest znana nawet najstarszym mieszkańcom wsi, por.

no bo to tak še mŭvi |¹⁶ to tag z davĭen davna luže mŭvĭŭm || ĭo ne vĭym skŭn· to | to gadal'· i ĭo tyš tag mŭvĭe.

Nazw bez wskazanej przez respondentów motywacji semantycznej nie umieszczono w niniejszym opracowaniu.

Zasób hasłowy SMGWW stanowią 803¹⁷ jednostki leksykalne, które uszeregowano w kolejności alfabetycznej. Istotą *Słownika* jest nie tylko rejestracja mikrotoponimów, ale również ukazanie ich szerokiego tła społeczno-przyrodniczo-kulturowego¹⁸. W związku z tym każde hasło słownikowe – oprócz definicji i materiału porównawczego ze źródeł leksykograficznych – zawiera cytaty gwarowe. Cytaty te stanowią centralny element każ-

¹⁴ Zasady prowadzenia badań grupowych szczegółowo omówiono m.in. w tomie pt. *Zogniskowany wywiad grupowy. Studia nad metodą* (2007).

¹⁵ Por. np.: **Dukt Konotkowy**, gw. *Dukt Konotkovy* (droga leśna między Grodziskiem a Pierzchnem); **Grzmiele**, gw. *Gźmĭjele* (łąka w Hutce); **Kocinice**, gw. *Koćinice* (pole/teren na granicy Borowego i Wręczycy Wielkiej); **Lelica**, gw. *Lel'ica* (las we Wręczycy Wielkiej); **Mudzyń**, gw. *Mužyn* (łąka w Borowym); **Motyłka**, gw. *Motylka* (dół w Borowym); **Na Brusie**, gw. *Na Bruše* (pole w Hutce); **Pendoly**, gw. *Pendouy* (doły we Wręczycy Wielkiej); **Zelichy**, gw. *Zel'ixy* (łąki w Kulejach). Zasady zapisu mikrotoponimów omówiono w kolejnych podrozdziałach.

¹⁶ System fonetyczny i fonologiczny gwary gminy Wręczyca Wielka autor omówił w odrębnym opracowaniu, zob. Jelonek 2018. Typy pauz w transkrypcji fonetycznej wprowadzono za H. Kurek (1979: 15-16).

¹⁷ Nazwy typu: **Ciepanka**, gw. *Ćepaŋka*, **Ciepana Droga**, gw. *Ćepano Drŭga* liczono jako jeden mikrotoponim (jeśli desygnowały ten sam obiekt w obrębie tej samej wsi). W tego typu nazwach terenowych jeszcze nie został ustalony jeden wariant.

¹⁸ Etnolingwistyczną analizę zgromadzonego materiału badawczego autor przedstawił w odrębnym opracowaniu, zob. Jelonek 2018.

dego hasła. To właśnie dzięki nim możliwe jest prawidłowe odczytanie poszczególnych nazwań.

W tym miejscu należy dodać, że w obrębie eksplorowanej gminy badania nazewnictwa (m.in. mikrotoponimii) prowadziła już w 2. połowie XX w. Komisja Ustalania Nazw Miejscowości i Obiektów Fizjograficznych¹⁹. Nie opublikowano jednak zeszytu rejestrującego nazewnictwo dla powiatów: kłobuckiego i częstochowskiego, w skład których wchodziły w przeszłości wsie tworzące współczesną gminę Wręczyca Wielka, zob. Urzędowe nazwy miejscowości 1963-1972. Pracownia Onomastyki Instytutu Języka Polskiego PAN w Krakowie posiada jednak matryce dwóch zeszytów, które ewidencjonują nazewnictwo wspomnianych wcześniej powiatów, zob. Urzędowe nazwy miejscowości 202, 203. Ponadto w zbiorach Pracowni znajdują się również tzw. maszynopisy profesorskie, na podstawie których opracowano matryce, zob. Urzędowe nazwy miejscowości 202, 203. Maszynopisy te zawierają m.in. nazwy potoczne (obiegowe) mikrotoponimów, których nie uwzględniono na matrycach²⁰. Na podstawie omówionych wcześniej materiałów I. Heromiński (1974) opublikował artykuł, w którym zamieścił uproszczoną wersję matrycy powiatu częstochowskiego, zawierającą kilka nazw terenowych z obszaru współczesnej gminy Wręczyca Wielka.

Materiał mikrotoponimiczny z eksploracji gminy jest również dostępny w Kartotece słownika nazw terenowych Polski²¹, która znajduje się w Zakładzie Współczesnego Języka Polskiego Uniwersytetu Łódzkiego²². Wybiórcza analiza bazy potwierdziła, że zarejestrowano w niej takie nazwy terenowe, które autor zebrał podczas eksploracji prowadzonej w latach 2011-2017²³.

Ponadto informacje na temat mikrotoponimów gminy Wręczyca Wielka można znaleźć na portalach internetowych, zob. np. PRNG 2018, Geoportal 2018²⁴.

¹⁹ Szerzej na temat działalności Komisji autor pisze w odrębnym opracowaniu, zob. Jelonek 2018.

²⁰ Skorzystanie z matryc i maszynopisów profesorskich było możliwe dzięki życzliwości Pani Profesor Barbary Czopek-Kopciuch, za co autor składa serdeczne podziękowania. Wyrazy wdzięczności kieruje również w stronę Pani Profesor Urszuli Bijak za przekazanie mu informacji o istnieniu matryc i maszynopisów profesorskich dla powiatów: kłobuckiego i częstochowskiego.

Porównaniem materiału z matryc i maszynopisów profesorskich z własnym materiałem badawczym autor zajmie się w odrębnej pracy. Fotokopie przykładowych stron matryc i maszynopisów profesorskich autor zamieścił w odrębnym opracowaniu, zob. Jelonek 2018.

²¹ Kartoteka ta opiera się przede wszystkim na materiałach Komisji Ustalania Nazw Miejscowości i Obiektów Fizjograficznych (Mączyński 2001: 208-209, Umińska-Tytoń 2016: 183-184).

²² Skorzystanie ze zbiorów Kartoteki było możliwe dzięki życzliwości Pań Profesor: Barbary Kudry i Ewy Szkudlarek-Śmiechowicz, za co autor składa serdeczne podziękowania. Wyrazy wdzięczności kieruje również w stronę Pani Doktor Izabeli Różyckiej za okazaną pomoc i życzliwość podczas kwerendy.

²³ Ze względu na to, że Kartoteka ma charakter alfabetyczny, nie przeglądano całej bazy. Być może po przejrzaniu wszystkich fiszek (ok. 60 000; por. Śmiech 1982: 162) okazałoby się, że w zbiorze są nazwy, których autor nie odnotował w swojej bazie lub na odwrót. Warto też podkreślić, że w trakcie pierwotnej eksploracji osoby przeprowadzające badania rejestrowały tylko nazwę terenową, jej formę w D. lp., informację o charakterze obiektu fizjograficznego, miejscu jego występowania (przynależność do: wsi, gromady, powiatu i województwa). Na fiskach nie dokumentowano motywacji semantycznej poszczególnych nazwań.

²⁴ Portale te nie zawierają informacji o motywacji semantycznej nazw. Porównaniem materiału z portali internetowych z własnym materiałem badawczym autor zajmie się w odrębnej pracy.

Niniejsze opracowanie stanowi nieco zmienioną część rozprawy doktorskiej pt. *Językowo-kulturowy obraz wsi i jej mieszkańców utrwalony w mikrotoponimach (na przykładzie nazw terenowych gminy Wręczyca Wielka w powiecie kłobuckim)*, obronionej na Wydziale Polonistyki Uniwersytetu Jagiellońskiego 27 września 2017 r.

W tym miejscu pragnę serdecznie podziękować mojemu promotorowi, Pani Profesor Halinie Kurek – za opiekę naukową, życzliwość oraz silną motywację. Serdeczne podziękowania składam również promotorowi pomocniczemu, Pani Profesor Mirosławie Sagan-Bielawie – za cenne rady i wskazówki.

Na ostateczny kształt tekstu wpłynęły także uwagi recenzentów: Pani Profesor Haliny Pelc, Pani Profesor Elżbiety Rudnickiej-Firy oraz Pani Profesor Zofii Cygal-Krupy, którym w tym miejscu składam serdeczne podziękowania. Dziękuję również Pani Profesor Annie Tyrpie za pomoc w ostatecznej redakcji słownika.

Wyrazy wdzięczności kieruję także w stronę Mieszkańców gminy Wręczyca Wielka, którzy przyczynili się do powstania niniejszej pracy.

Dziękuję również mojej najbliższej Rodzinie, Przyjaciołom, Znajomym i Pracownikom Instytutu Języka Polskiego PAN w Krakowie za wszelką pomoc, zrozumienie i wsparcie.

2. Zasady redakcyjne

2.1. Budowa artykułu hasłowego²⁵

Elementy składowe artykułu	Opis
Ług	hasło główne, sprowadzone do postaci literackiej (ortograficznej), zaznaczone pogrubioną czcionką
gw.	kwalifikator, po którym następuje zapis hasła w postaci gwarowej
<i>Uuk</i>	gwarowy odpowiednik hasła głównego, zapisany fonetycznie wielką literą
[! : H, WW]	w nawiasie kwadratowym skrót od nazwy rodzaju obiektu fizjograficznego (lub obiektów fizjograficznych, jeśli dany mikrotoponim oznacza więcej niż jeden obiekt) oraz skrót od nazwy miejscowości (lub kilku miejscowości), w której funkcjonuje dana nazwa terenowa

²⁵ Większość elementów składowych artykułu hasłowego autor wprowadził, wzorując się na ustaleniach z opracowania B. Ziajki (2014: 408).

Elementy składowe artykułu	Opis
‘podmokła łąka’	definicja leksykograficzna (jeśli jest ich kilka, wprowadza się numerację)
<i>pod lasym to by· Ūuk v̇jelko dužo voda teroz ni ma nic tam torf kuopal'i to byua dužo voda to u̇nka pod lasym f strūne Blaxovni tam cauo v̇ieš krovy pasua gχsi tyš na Ūugu kobijty dovniij praay vody tyš tam byuo</i>	cytat zapisany fonetycznie po dwukropku
[WW]	w nawiasie kwadratowym skrót od nazwy miejscowości, w której odnotowano cytat
(por. ap. ług 1. ‘bagno, mokradło’; 2. ‘łąka, pastwisko’ SEJPSI V 298-299).	w nawiasie okrągłym odsyłacz do źródła porównawczego

2.2. Hasło główne

Głównym elementem każdego hasła jest mikrotoponim zapisany według norm polszczyzny ogólnej, np.: **Bukowiec, Krzyż Sawickiego, Soleckie**.

Zapis hasła głównego weryfikowano na podstawie m.in.: *Uniwersalnego słownika języka polskiego* (zob. USJP 2003), *Słownika nazwisk współcześnie w Polsce używanych* (zob. SN 1992-1994) oraz *Słownika imion współcześnie w Polsce używanych* (SI 1995). Jeżeli różnice między leksemami gwarowymi a literackimi dotyczyły systemowych, fonetycznych cech gwarowych²⁶, wówczas jako hasło główne podano postać literacką wyrazu, np.: **Boża Męka, Jelonkowe, Wąwóz** (gw. *Božo Mynka, Ĳelun̄kove, V̇iv̇us*).

Wszystkie mikrotoponimy zapisano wielką literą²⁷, np.: **Róg, Uwrocie, Olkowizna**. Zasada ta dotyczyła również haseł wielowyrazowych, np.: **Ciepana Droga, Lgocki Dukt, Piotrowskiego Poręba**, oraz nazw terenowych z przyimkami, np.: **Pod Hałdą, Koło Krzyża, Na Serku**. Jeśli przyimek występował w środku nazwy terenowej wielowyrazowej, wówczas zapisano go małą literą²⁸, np.: **Las przy Składnicy, Łąki na Stawiskach, Ścieżka na Ligusę**.

Hasła słownikowe uszeregowano zgodnie z porządkiem alfabetycznym. Zasada ta dotyczyła również mikrotoponimów wielowyrazowych. W przypadku tej grupy określić na sposób pogrupowania miało wpływ funkcjonowanie danej nazwy terenowej w polszczyźnie mówionej mieszkańców badanego obszaru. Czasami o kolejności decydowała pozycja członu określającego rzeczownik, np. nazwa **Wielkie Łąki** została włączona do

²⁶ Język mieszkańców badanego regionu zalicza się do dialektu małopolskiego. System fonologiczny i fonetyczny gwary gminy Wręczyca Wielka autor omówił w odrębnym opracowaniu, zob. Jelonek 2018.

²⁷ W literaturze onomastycznej badacze także stosują taki zapis, zob. np.: Dejna 1956; Kucala 1959; Lubaś 1963, 1964; Gołębiowska 1964; Wroniszewski 1964; Pasternak 1965; Zagórski 1972; Mrózek 1990; Biolik 1994, 2014; Tomaszewska 1996; Kurek 2002; Rutkiewicz 1997, 2002; Chojnacki 2002; Myszka 2006; Chludziński 2010; Madeja 2014; Zajac 2016.

²⁸ Niektórzy badacze w tego typu nazwach terenowych zapisują przyimki wielką literą, zob. np. Rutkiewicz 1997, 2002.

szeregu alfabetycznego z czołową pozycją przydawki. W wypadku mikrotoponimu **Most Zwodzony** na miejsce w porządku alfabetycznym miał wpływ rzeczownik. Z kolei mikrotoponimy z wyrażeniami przyimkowymi włączono do szeregu alfabetycznego z czołową pozycją przyimka, np.: **Pod Waleńczowem, We Krzachs, Za Rzeką**.

2.3. Hasło w postaci gwarowej

Po hasle głównym oraz kwalifikatorze stylistycznym („gw.”) następuje, złożony kursywą, zapis fonetyczny hasła głównego w postaci gwarowej, np.: **Czopowizna**, gw. *Copovizna*, **Halda**, gw. *Xouða*, **Ogród**, gw. *Uogrūt*.

Każdą fonetyczną formę gwarową nazwy terenowej (jedno- lub wielowyrazowej) zapisano wielką literą, np.: *Guościeńec, Dybovo Porymba, Kouo Ieżúrka*. Wyjątek stanowią nieliczne mikrotoponimy, o których była już mowa w poprzednim podrozdziale, np.: *Las pšy Skuadńicy, Uųŋki na Staviskax, Šćeška na L'iguske*. Ze względu na brak czterech czcionek oznaczających wielkie litery w fonetycznym alfabecie slawistycznym, wykorzystanym przez autora: *H* (dźwięczne), *DZ, DŹ, DŽ*, wszystkie nazwy terenowe zaczynające się od głosek: *γ, ɣ̣, ɣ̣̣* oraz *ž* zapisano małą literą, np. *žauki*.

Transkrypcja fonetyczna danego mikrotoponimu w postaci gwarowej w SMGWW jest zgodna z systemem fonologicznym i fonetycznym gwary badanego obszaru.

2.4. Rodzaj obiektu geograficznego i lokalizacja geograficzna hasła

Materiał onimiczny, zgromadzony w SMGWW, stanowią mikrotoponimy określające różne rodzaje obiektów fizjograficznych, np.: *d*²⁹ (dół), *p* (pole), *l* (las), które można spotkać na terenie badanego obszaru, np.: *B*³⁰ (Bieżeń), *J* (Jezioro), *T* (Truskolasy). O rodzaj obiektu fizjograficznego i jego lokalizację pytano respondentów w trakcie prowadzenia badań terenowych. Skrót od typu obiektu oraz skrót nazwy miejscowości, w której ten obiekt występuje, umieszczono w nawiasie kwadratowym po hasle głównym zapisanym fonetycznie w postaci gwarowej, np.: **Dąbrówka**, gw. *Dūmbrūfka* [l: Ku], **Jeziorki**, gw. *Iežúrki* [b: J], **Kamionki**, gw. *Kamjūŋki* [p: P].

Czasami dana nazwa określała ten sam typ obiektu w kilku różnych miejscowościach. Wówczas w nawiasie najpierw podano informację o rodzaju obiektu, a następnie, po dwukropku, wymieniono wszystkie miejscowości, w których funkcjonuje mikrotoponim na podany wcześniej element fizjografii terenu, np.: **Łazy**, gw. *Uazy* [l: DK, H, WW³¹], **Pastwy**, gw. *Pastfy* [l: BZ, Brz, G, Gr, H, K, Ku, T, W, Wd, WM, PII], **Żwirownia**, gw. *Žvirovňa* [p: DK, H, WM]. Dana nazwa mogła też określać kilka różnych obiektów zlokalizowanych na obszarze jednej lub kilku miejscowości, np.: **Torfiska**, gw. *Torfiska* [l, ł, p³²: Wd], **Wilczy Dół**, gw. *Ťilčy Dūu* [d: K; l: Ku], **Pustkowie**, gw. *Pustkovje* [l: P; p: Gr, Z].

²⁹ Skrót określający rodzaj obiektu fizjograficznego szczegółowo omówiono w podrozdziale 3.2.

³⁰ Skrót określający nazwy miejscowości szczegółowo omówiono w podrozdziale 3.3.

³¹ W tego typu zapisach skrót od nazw miejscowości porządkowano w kolejności alfabetycznej.

³² W tego typu zapisach skrót od nazw obiektów fizjograficznych porządkowano w kolejności alfabetycznej.

Jeśli dany obiekt fizjograficzny, np. droga, las, według respondentów mieści się na terenie kilku miejscowości lub na ich granicy, w SMGWW odnotowano to przy użyciu dywizu (-), np.: **Góry**, gw. *Gûry* [czl: WW; g: B-Hr³³; l: Brz, Ku; p: NS-S], **Dukt Badego**, gw. *Duyd Badego* [dr: B-C-Pu], **Łąka na Stawiskach**, gw. *Uûnka na Staviskax* [l: WM-WW].

2.5. Definicja i cytat

SMGWW rejestruje i opisuje leksykę wchodzącą w obręb jednej kategorii językowej. Z tego też względu wykracza on poza ramy klasycznego definiowania. W niniejszym opracowaniu konstruowanie definicji zostało podporządkowane nadrzędnej zasadzie ukazania motywacji semantycznej mikrotoponimów oraz sposobu ich funkcjonowania w komunikacji mieszkańców badanego obszaru.

W SMGWW stosuje się dwa rodzaje definicji: realnoznaczeniowe i strukturalno-znaczeniowe (por. np.: Miodunka 1989: 243-251, Krzyżanowski 1993: 387-400, Sowa 1993: 75-79). *Definicja realnoznaczeniowa* polega na objaśnieniu znaczenia wyrazu bez odwoływania się do jego budowy słowotwórczej. Definicja ta niejako wylicza charakterystyczne cechy desygnatu, do którego odsyła dany wyraz, np.: **Boża Męka**, gw. *Božo Mynka* [dr: B-Br] ‘droga uciążliwa, nieprzystępna’, **Plaża**, gw. *Plaža* [czl: Pu] ‘część lasu, w której zalegało dużo piasku’, **Psi Cmentarz**, gw. *Psi Cmyntoś* [p: P] ‘pole, na którym zakopywano padlinę’. W przypadku *definicji strukturalno-znaczeniowych* ma miejsce interpretacja relacji, jaka zachodzi między hasłem a jego podstawą słowotwórczą w aspekcie strukturalnym i znaczeniowym, np.: **Bukowiec**, gw. *Bukuovîec* [l: WM, WW] ‘las bukowy’, **Dymarczykowizna**, gw. *Dymarčykovîzna* [p: N] ‘pole Dymarczyka’, **Kretowina**, gw. *Kretovína* [l: P] ‘łąka, którą ryły krety’.

Przy eksplikacjach mikrotoponimów, które są motywowane osobową nazwą własną, wskazuje się na związek tej nazwy z nosicielem, np. **Adamowe**, gw. *Adamove* [l: T] ‘łąka Adama’, **Borgulatowe**, gw. *Borgulotove* [p: DK] ‘pole Borgulata’.

Wszystkie definicje w SMGWW zostały wzbogacone o cytaty gwarowe, za pośrednictwem których wyeksponowano szerszy kontekst kulturowy nazwania poszczególnych obiektów, np.

Kmieciowizna, gw. *Kmîęcovîzna* [p: N] ‘pole Kmiecica’: *o | Kmîęće pod lasem | né || Kmîęće to byl’i taka rożina xo xo xo | gospodože cauûm gymbûm || pšęće vujęg Ante· Kmîęż on zafše mûvîju že oni byl’i že coś tam značyl’i | né || on še umîjau tag doceñaž vyvy·šać || vuašćíelem tego pola byu Kmîęć || paž mamu iuš to kupîu Kal ale nadal mûvîjum Kmîęcovîzna.*

³³ W tego typu zapisach mogą pojawić się skróty od nazw miejscowości, które wykraczają poza teren administracyjny gminy Wręczyca Wielka. Ma to miejsce wówczas, jeśli jakiś obiekt (np. droga, las) mieści się na granicy gminy. Przy omawianiu takich elementów fizjografii terenu respondenci starali się jak najdokładniej je zlokalizować, dlatego też – oprócz nazw swoich rodzinnych wsi – podawali także nazwy pobliskich miejscowości, w których obiekt występuje, a które wykraczają poza teren objęty badaniami. Zgodnie z danymi uzyskanymi od informatorów, takie uwagi również umieszczono w SMGWW.

Przytaczane cytaty gwarowe najczęściej stanowią krótką odpowiedź respondenta na pytanie o motywację semantyczną, która miała wpływ na powstanie mikrotoponimu, np.

Bukowiec, gw. *Bukuov̄jec* [l: WM, WW] ‘las bukowy’: *Bukuov̄jec | bo to od bukūf | ktūre tam rosnūm.*

Często zdarza się jednak, że odpowiedzi respondentów są rozbudowane, ponieważ oprócz danych na temat motywacji, mieszkańcy wsi przywołują na pamięć również inne aspekty desygnowanego obiektu: lokalizację, historię, pełnione funkcje, specyficzne właściwości itp., por.

Kamionki, gw. *Kam̄iūŋki* [p: P] ‘pole, z którego pozyskiwano kamienie do budowy domów’: *Kam̄iūŋki | kopal’i na budove kam̄ieŋ v latay v̄uašne davnyx | kam̄ieŋ || tam byūy teš koŋiny | vypala’i vapno || tam byūy teš p̄jēce do vypalaŋa vapna || tu byūy kopal̄ne otkryfkove tego kam̄ieŋa vapie-nego || vypala’i vapno f̄p̄iŋžēsūnty latax || byūy vap̄je-ŋiki.*

Wszystkie cytaty gwarowe zamieszczone w niniejszym *Słowniku* są oryginalne. Wypowiedzi respondentów zdecydowano się zapisać fonetycznie, stanowią one bowiem przykład polszczyzny mówionej mieszkańców badanego obszaru, zawierają gwarowe elementy fonetyczne i leksykalne³⁴. W transkrypcji fonetycznej wielką literą zapisano głównie nazwy: osobowe, miejscowe i terenowe – z wyjątkiem tych, które rozpoczynają się od następujących głosek: *γ*, *̄*, *̄* oraz *̄*.

Większość mikrotoponimów zawartych w SMGWW posiada jedną definicję oraz jeden cytat, np.

Ancykove, gw. *Aŋcykove* [p: Ku] ‘pole Anczyka’: *za staćiūm kolejov̄m iēs tam Aŋcykove pole tak̄je || to f̄Kulej̄ax | zaro za torami.*

Czasami jednak dany mikrotoponim stanowi określenie podobnego obiektu, np.: pola, łąki, drogi, w kilku miejscowościach. W takim wypadku podano jedną definicję i zamieszczono cytat z jednej, wybranej miejscowości, a po nim – w nawiasie kwadratowym – umieszczono skrót od nazwy tej miejscowości, np.

Dębina, gw. *Dymb̄ina* [l: Ko-Ku, Wd, WW] ‘las dębowy’: *Dymb̄ina | tam iēz dužo dymb̄ūf | tam xože na prav̄žij̄ki | kurki | kur̄p̄iotki cyl’i ŋymki [Ko-Ku].*

Jeśli dana nazwa terenowa posiada więcej niż jedną definicję, w SMGWW przytacza się wszystkie i oznacza cyframi arabskimi (np.: 1.; 2.; 3.; ...). Po każdej definicji podaje

³⁴ Gwara przytaczanych wypowiedzi jest niekonsekwentna. Przyczyny owych niekonsekwencji autor szczegółowo omawia w odrębnym opracowaniu, zob. Jelonek 2018.

się cytata, po którym w nawiasie kwadratowym umieszcza się skrót od nazwy miejscowości, w której zlokalizowany jest dany obiekt, np.

Ściegna, gw. *Śćegna* [dr: N-PII; ł: G, H, WW] 1. ‘droga polna’: *Śćegna to drůga polno tu za Parkitnym v levo co do Novin provaži* [N-PII]; 2. ‘łąka, na której wypasano bydło’: *Śćegna | a to tam pasal'i krovny | gys'i pasal'i | takje grůmackje pastfisko byuo* [WW].

Ze względu na to, że w niektórych przypadkach nazwy terenowe są w stadium ustalania, na jeden obiekt mogą funkcjonować dwa określenia lub nawet kilka nazw, które są ze sobą w jakiś sposób związane³⁵, np.: **Czarne Błota i Czarne Błoto, Ciepiana Droga i Ciepianka, Krzyż koło Zabitego Chłopaka i Koło Zabitego Chłopaka, Koło Buka i Pod Bukiem**. W tego typu przypadkach nie powiela się definicji i cytatu do dwu podobnych haseł, tylko przy jednym z nich stosuje się odsyłacz „zob.”, który prowadzi do hasła z pełnym opisem, np.

Ciepiana Droga, gw. *Ćepano Drůga* [dr: Hr-N] ‘droga, którą zbudowano z ziemi przywiezionej furmankami i odpowiednio rozrzuconej’: *Ćepano Drůga | ćepana dlatego | że tam byuy mokradua | bagńiste teryny || žucano na tům drůge žymje | ćepano | vožũno tam furmankaĩ: i tak to sobje nazvano || drůga byua usypano pšes pracovnikũv lešnyx* (por. ap. gw. *ciepać* ‘(...) lekko lub niedbale coś upuszczać, rozrzucać, wyrzucać gdzieś, wrzucać do czegoś; odrzucać od siebie (...)’ SGP PAN IV 342-343; por. ap. *droga*);

Ciepianka, gw. *Ćepanjka* zob. **Ciepiana Droga**, gw. *Ćepano Drůga*.

2.6. Definicje przytaczane z innych źródeł

W związku z tym, że tworzywo językowe mikrotoponimów stanowi słownictwo współnoodmianowe³⁶ i dyferencyjne, w SMGWJ jako materiał porównawczy podaje się głównie hasła zamieszczone w słownikach języka polskiego oraz w słownikach gwarowych. W trakcie przywoływania źródła porównawczego przyjęto jednak zasadę, że definicje przytaczane ze słowników powinny w jak największym stopniu odpowiadać informacjom uzyskanym od respondentów. W związku z tym czasami podaje się też materiał porównawczy ze słowników etymologicznych, choć tożsame hasła można odszukać np. w słownikach języka polskiego czy w słownikach gwarowych³⁷.

Podczas przytaczania materiału porównawczego ze słowników języka polskiego najczęściej korzystano z *Uniwersalnego słownika języka polskiego* pod redakcją S. Dubisza (zob. USJP 2003), np.

³⁵ Obecność każdej z form w polszczyźnie mówionej mieszkańców badanego obszaru została potwierdzona przez informatorów.

³⁶ Szerzej na ten temat pisali m.in. A. Markowski (1990), D. Buttler, A. Markowski (1988/1991).

³⁷ Spis wszystkich źródeł porównawczych wykorzystanych w SMGWJ znajduje się w podrozdziale 3.1.

Podgaj, gw. *Podgaj* [l, p: WW] ‘pole i las obok budynku, w którym mieszkał gajowy’: *Podgaj to pole i las koło gajůŕki* (por. ap. *gaj* ‘budynek, w którym mieszka gajowy’ USJP I 963).

Czasami przytaczano również artykuły hasłowe z innych opracowań, np.: *Praktycznego słownika współczesnej polszczyzny* pod redakcją H. Zgólkowej (zob. PSWP 1994-2005), *Słownika języka polskiego* pod redakcją W. Doroszewskiego (zob. SJP 1958-1969) oraz *Słownika języka polskiego* pod redakcją J. Karłowicza, A. Kryńskiego i W. Niedźwiedzkiego (zob. SW 1900-1927).

Jeśli tworzywo danej nazwy terenowej stanowiła leksyka dyferencyjna, wówczas jako źródło porównawcze podawano najczęściej hasła z następujących opracowań: *Słownika gwar polskich* pod redakcją J. Karłowicza (zob. SGP 1900-1911), *Słownika gwar polskich* opracowywanego przez zespół dialektologów IJP PAN w Krakowie (zob. SGP PAN 1977-2018), *Małego słownika gwar polskich* pod redakcją J. Wrónczy (zob. MSGP 2010) oraz *Słownika gwar śląskich* pod redakcją B. Wyderki (zob. SGŚ 2000-2017), np.

Zapłocie, gw. *Zapłóće* [dr: S] ‘droga, która znajdowała się za płotem’: *Zapłóće drůga bėgńe za płotami gospodarstf | mójysce za płotym | tam na zapłóću* (por. ap. gw. *zapłocie* ‘miejsce za płotem’ SGP VI 308).

Sporadycznie korzystano z innych słowników gwarowych, por. podrozdział 3.1.

W przypadku podawania źródeł ze słowników etymologicznych najczęściej przytaczano definicje ze *Słownika etymologicznego języka polskiego* W. Borysia (zob. SEJPBo 2005) oraz z *Etymologicznego słownika języka polskiego* A. Bańkowskiego (zob. ESJP 2000), np.

Niwa, gw. *Niwa* [p: PI] ‘pole uprawne’: *Niwa | u noź iąg Bżeźińki sům | tam byu pole za tům gůrkům | źymńoki se tam saźiũ | mokro byu | ale to takje uroźaijne pole naved byu* (por. ap. *niwa* ‘ziemia uprawna, pole, rola, łan’ SEJPBo 365).

Znacznie rzadziej korzystano ze *Słownika etymologicznego języka polskiego* F. Sławskiego (zob. SEJPSł 1952-1982) oraz ze *Słownika etymologicznego języka polskiego* A. Brücknera (zob. SEJPBr 1927).

W SMGWW sporadycznie przywoływano materiał porównawczy z innych źródeł, np. ze *Słownika staropolskiego*, opracowanego przez zespół badaczy z IJP PAN w Krakowie (zob. SS 1953-2002), oraz ze słownika obcojęzycznego (zob. KSNP 1990).

Podczas podawania źródeł porównawczych z wymienionych wcześniej słowników nie przytaczano całych, często rozbudowanych definicji, a zazwyczaj tylko jedno konkretne z zarejestrowanych znaczeń leksemu, stanowiące bazę motywacyjną danego mikrotoponimu.

Często motywacją dla danej nazwy terenowej było imię lub nazwisko właściciela. W takich wypadkach imię weryfikowano na podstawie *Słownika imion współcześnie*

w Polsce używanych pod redakcją K. Rymuta (zob. SI 1995), a nazwisko – na podstawie *Słownika nazwisk współcześnie w Polsce używanych* pod redakcją K. Rymuta (zob. SN 1992-1994)³⁸, np.

Adamowe, gw. *Adamove* [t: T] ‘łaka Adama’: *Adamove to uůńka Adama Kouy na Dymbięčnyj* (por. nw. *Adam* SI 2);

Zelerowizna, gw. *Zeleroʹvizna* [p: W] ‘pole należące dawniej do Zelerów’: *Zeleroʹvizna to byuō pole · Vynglovicax | ot p̄jyršego nazʹviska ośedlyjncza ktůry m̄jōu t̄m žym̄je* (por. nw. *Zeler* SN X 475).

Czasami motywację dla nazwy terenowej stanowiło przezwisko mieszkańca. W takiej sytuacji po cytacie umieszczano informację, że dany mikrotoponim był motywowany nieoficjalnym antroponimem. Ponadto – jeśli dało się ustalić – przedstawiano także motywację nadania przezwiska, np.

Czapowizna, gw. *Copovizna* [t, p: B] ‘łaka i pole gospodarza, który nosił charakterystyczną czapkę’: *vuašćicel m̄jōu duǰje vuōsy | v̄j̄jzoū je f̄k̄itke i zakuadoū cope na guove | d̄lateguo to Copovizna || tako nazva ot p̄šezʹviska v̄uašćicela* (por. nw. *Czapa*, gw. *Copa* ‘przezwisko właściciela, który zwyczajowo nosił charakterystyczną czapkę’; por. ap. gw. *czapa* ‘czapka (...)’ SGP PAN IV 623).

W przypadku mikrotoponimów, dla których motywację stanowiły nazwy miejscowe, nie przytaczano danych encyklopedycznych na temat konkretnej miejscowości, a jedynie informowano czytelnika o tym, że materiał porównawczy to nazwa miejscowa, np.

Borowskie Pola, gw. *Borosk̄je Pola* [p: Br] ‘pola, które należą do gospodarzy z Borowego’: *Borosk̄je Pola | po j̄ednyj str̄uńe dr̄uǰi j̄ez B ʹj̄ezʹyń a po dr̄uǰij Borove i to pola z Borovego s̄um* (por. nw. *Borowe*; por. ap. *pole*).

W nielicznych przykładach motywację dla nazwy terenowej stanowił inny mikrotoponim. Wówczas, zgodnie z przyjętym w SMGWW zapisem hasła głównego i jego odpowiednika zapisanego fonetycznie w postaci gwarowej³⁹, informowano czytelnika o specyfice materiału porównawczego – innym mikrotoponimie zarejestrowanym w *Słowniku*, np.

Za Białą Droga, gw. *Za B ʹj̄oūm Dr̄uǰm̄* [l: Br] ‘las, który znajduje się za Białą Droga’: *to j̄ez las co za B ʹj̄oūm Dr̄uǰm̄ j̄es | t̄m co vaǰj̄yńyń i p̄j̄osk̄j̄yń j̄ez vysypano || do tyj pory m̄v̄j̄je že ide do lasu Za B ʹj̄oūm Dr̄uǰe* (por. nw. **Biała Droga**, gw. *B ʹj̄oūo Dr̄uǰa*).

³⁸ Przy mikrotoponimach motywowanych nazwiskiem mieszkańca sprawdzano, czy antroponim został odnotowany na terenie byłego województwa częstochowskiego, któremu w przeszłości podlegała badana gmina, zob. *Słownik nazwisk współcześnie w Polsce używanych* (1992-1994).

³⁹ Por. podrozdziały: 2.2. i 2.3.

Podczas aktu nominacji danego obiektu fizjograficznego motywację mogła stanowić też jakaś nazwa własna obiektu materialnego, tzw. chrematonim (zob. Gałkowski 2011). Przy tego typu mikrotoponimach nie przytaczano materiału porównawczego z żadnego opracowania leksykograficznego. Informowano jedynie o funkcji, jaką pełnił lub nadal pełni określony obiekt, np.

Lasek koło Vivy, gw. *Lose· kouo Vivy* [l: T-Z] ‘mały las przy lokalu, w którym odbywają się dyskoteki’: *Lose· kouo Vivy to iēs tyn la· zaro pšy Vívije pšy dyskotece* (por. ap. *las*; por. nw. *Viva* ‘nazwa dyskoteki w Truskolasach’).

W SMGWW nie objaśniano również haseł powszechnie znanych, np.: *droga*, *las*, *kamień*, por.

Korzeń, gw. *Kožyń* [l: WW] ‘las, w którym rosną drzewa mające dużo korzeni’: *Kožyń | las f strúne Blaxovni po pravyj strúne || byu tam pravdopodobnie vyrumb i iakieš karče | kožyńe zostauy* (por. ap. *korzeń*).

Jako źródła porównawczego nie objaśniano zaimków, przyimków⁴⁰ itp., np.

Za Górami, gw. *Za Gúrami* [p: S] ‘pole, które znajduje się za niewielkimi wzniesieniami’: *Za Gúrami | pole byuo za takim pagúrkiym i my muvil’i že Za Gúrami* (por. ap. *góra*).

2.7. Kwalifikatory

Ponieważ niniejszy *Słownik* obejmuje tylko jedną kategorię nazw geograficznych – mikrotoponimy, stosuje się w nim ograniczoną liczbę kwalifikatorów.

Wszystkie zamieszczone w SMGWW mikrotoponimy z zasady mają służyć nie tylko identyfikacji danego obiektu fizjograficznego, ale również jego wszechstronnej charakterystyce. W związku z tym, oprócz informacji, które dotyczą bezpośrednio motywacji danego obiektu, pojawiają się również treści etnograficzne, które archiwizują nazwy terenowe.

W SMGWW wprowadzono kwalifikator „gw.” (gwarowo), który poprzedza gwarowy odpowiednik hasła głównego i w pełni oddaje brzmienie mikrotoponimu na badanym obszarze, np.: **Bomba**, gw. *Bumba*, **Na Mieszku**, gw. *Na Mesku*, **Osoki**, gw. *Uosoki*.

Kwalifikator „gw.” pojawia się również przy definicjach przytaczanych ze słowników gwarowych, np.

Biały Przykopek, gw. *B’iõuy Pšykopek* [l: J-Hr] ‘teren, na którym znajduje się las oraz rów wypełniony ziemią o jasnej barwie’: *B’iõuy Pšykopek | pšykop to iēs taki ruf tam | a bõuy bo byuo dužo takij žymni bõuyi || tam iēs tako žymĩa iak to muvilium zbjeľ’icovano | to še tak šf’iećiuo | takje bõue* (por. ap. *biały*; por. ap. gw. *przykopa* ‘rów (...)’ MSGP 227).

⁴⁰ Autor podawał znaczenia jedynie przyimków gwarowych, np. *kole*.

W SMGWW przyjęto jednak zasadę, że podczas przytaczania definicji ze słownika gwarowego, automatycznie – przed podaniem źródła porównawczego – stosuje się kwalifikator „gw.” Hasel odszukanych w słownikach gwarowych nie wyszukuje się już w słownikach języka polskiego, choć niektóre z nich można tam znaleźć. Dzieje się tak, ponieważ tworzywo językowe mikrotoponimów w dużej mierze stanowi słownictwo współnoodmianowe.

2.8. Odsyłacze

W SMGWW stosuje się następujące odsyłacze:

- 1) **por.** (porównaj) – odsyłacz ten wskazuje na podobieństwa lub różnice znaczeniowe nazwy terenowej z jednostką słownikową, znajdującą się w różnych opracowaniach leksykograficznych, np.: USJP, PSWP, SJP, SW, SGP, SGP PAN, MSGP, SGŚ, SGŚCza, SGŚPodg, SGO, ESJP, SEJPBo, SEJPBr, SEJPSI, SP16, SS, SN, SI, KSNP, np.

Baorowe, gw. *Baʊorove* [p: NG, NS] ‘pole, które dawniej należało do baora – gospodarza z Niemiec’: *Baʊorove to inačyǰ na to Xaʒaǰskǰe mǰvǰǰm | to tego gospodoʒa z Ńymǰec | co byǰ tu pšysuany* [NS] (por. ap. *der Bauer* ‘chłop, rolnik (...)’ KSNP 52).

Ponadto odsyłacz ten stosuje się również przy wskazaniu motywacji danego mikrotoponimu: przezwiskiem, nazwą miejscową, nazwą terenową lub chrematonymem, np.

Częstochówka, gw. *Čystoxǰfka* [ś: Br] ‘ścieżka, która prowadzi w kierunku Częstochowy’: *Čystoxǰfka to tako śćeška | co provaʒǰua do Čystoxovy* (por. nw. *Częstochowa*).

Odsyłacz ma zastosowanie także przy mikrotoponimach, w których jako źródło porównawcze przytacza się hasła powszechnie znane, np.

Rów, gw. *Rǰf* [r: PI] ‘podłużne zagłębienie w ziemi wypełnione wodą’: *Rǰf | za Ńivǰm ǰes taki rǰf | voda tam pǰyǰe* (por. ap. *rów*).

- 2) **zob.** (zobacz) – odsyłacz wewnętrzny, stosowany wówczas, jeśli forma danej nazwy terenowej nie do końca została jeszcze ustalona i w zgromadzonym rejestrze występują co najmniej dwie nazwy, które są ze sobą w jakiś sposób związane. Odsyłacz ten prowadzi do mikrotoponimu z pełnym opisem słownikowym, np.

Stara Łąka, gw. *Staro Űǰǰka* [l: Ku-N] ‘funkcjonujące od dawna pastwisko’: *Staro Űǰǰka | tam byǰa ta Űǰǰka o· davǰen davna | ludnoʒǰ Ńe pozvalaǰa ʒeby ona zarosǰa | byǰa šeroka vǰelka | pasǰo še na niǰ* (por. ap. *stary*; por. ap. *łąka*);

Stare Łąki, gw. *Stare Ŭŭŭk i zob. Stara Łąka*, gw. *Staro Ŭŭŭka*.

- 3) **zob. też** (zobacz też) – odsyłacz wewnętrzny, stosowany w niektórych hasłach po podaniu materiału porównawczego. Wprowadza się go wówczas, jeśli na ten sam obiekt w polszczyźnie mówionej funkcjonują dwie różne nazwy, tzw. dublety nazwowe, których znajomość potwierdzili respondenci, np.

Sołtysowe, gw. *Soutysove* [p: B, Wd] 1. ‘pole byłego sołtysa’: *Soutysove to pole bywego soutyso* [B]; 2. ‘pole użytkowane przez sołtysów’: *Soutysove | teros paŭstfo spšedaŭo || kto byŭ soutysem ten brou* [Wd] (por. ap. *sołtys*; **zob. też**: **Sołeckie**, gw. *Soŭeckŭe* [Wd]);

Sołeckie, gw. *Soŭeckŭe* [p: Wd] ‘pole sołectwa’: *Soŭeckŭe | to pole co soutys na nim gospodażyu | soŭeckŭe* (por. ap. *sołectwo* ‘najmniejsza jednostka podziału terytorialnego w Polsce; część składowa gminy obejmująca wieś lub sąsiadujące ze sobą wsie, realizująca wspólne zadania społeczno-gospodarcze pod przewodnictwem sołtysa’ USJP III 1299; **zob. też**: **Sołtysowe**, gw. *Soutysove* [Wd]).

2.9. Grafika⁴¹

2.9.1. Wyróżnienia graficzne

- 1) Czcionka prosta w SMGWW pojawia się przy zapisie definicji leksykograficznej poszczególnych mikrotoponimów oraz przy podawaniu informacji odsyłających do nazwy własnej lub apelatywu wraz z definicją zaczerpniętą z innych źródeł.
- 2) Czcionką prostą pogrubioną zapisywane jest hasło główne oraz źródło porównawcze w postaci mikrotoponimu.
- 3) Kursywa stosowana jest przy zapisie gwarowego odpowiednika hasła, w cytatach oraz przy wskazaniu źródła porównawczego w postaci nazw własnych lub apelatywów, które w sposób pośredni lub bezpośredni stanowiły motywację dla danej nazwy terenowej.

2.9.2. Znaki graficzne

W SMGWW stosuje się następujące znaki graficzne:

- “ – przy podawaniu definicji nazwy terenowej oraz wszystkich definicji, które zostały przytoczone z innych źródeł; występuje także przy podawaniu objaśnień niektórych nazw własnych, np. chrematonimów;
- [⁴² – w obrębie cytatów zapisanych fonetycznie; oznacza pauzę krótką;

⁴¹ Większość wyróżnień typograficznych autor wprowadza, wzorując się na ustaleniach z opracowania B. Ziajki (2014: 415-416).

⁴² Typy pauz: „,|””, „,||”” wprowadzono za H. Kurek (1979: 15-16).

|| – w obrębie cytatów zapisanych fonetycznie; oznacza pauzę długą.

W SMGWW stosuje się dwa typy nawiasów:

- 1) w nawiasach okrągłych () podaje się jednostkę (jednostki) leksykalną, stanowiącą podstawę motywacji danego mikrotoponimu, zazwyczaj przytacza się również jej definicję; jeśli przedstawiona definicja z konkretnego opracowania leksykograficznego jest zbyt długa i nie zawiera istotnych informacji o charakterze porównawczym, wówczas skraca się ją, wykorzystując do tego nawiasy okrągłe: (...), np. (por. ap. gw. *dukt* ‘prosta droga (...)’ SGP PAN VI 454);
- 2) w nawiasach kwadratowych [] podaje się rodzaj (rodzaje) obiektu fizjograficznego oraz lokalizację danego mikrotoponimu, np.: [p: T]; [ł: BZ; p: Kl, N, T].

3. Skróty

3.1. Skróty źródeł wykorzystanych w *Słowniku mikrotoponimów gminy Węczyca Wielka*

- ESJP – Bańkowski A., 2000, *Etymologiczny słownik języka polskiego*, t. I-II (*a-pyżyc*), Warszawa.
- KSGP – Kartoteka *Słownika gwar polskich* PAN.
- KSNP – Schimitzek S., Czochralski J., 1990, *Kieszonkowy słownik niemiecko-polski, polsko-niemiecki*, Warszawa.
- MSGP – *Mały słownik gwar polskich*, 2009, J. Wronicz (red.), Kraków.
- PO – Zahradnik J., 1996, *Przewodnik. Owady*, tłum. z j. czes. i niem. M. i H. Grabarczykowie, Warszawa.
- PSWP – *Praktyczny słownik współczesnej polszczyzny*, 1994-2005, t. I-L, H. Zgólkowa (red.), Poznań.
- SEJPBo – Boryś W., 2005, *Słownik etymologiczny języka polskiego*, Kraków.
- SEJPBr – Brückner A., 1927, *Słownik etymologiczny języka polskiego*, Kraków.
- SEJPSł – Sławski F., 1952-1982, *Słownik etymologiczny języka polskiego*, t. I-V (*a-łżywy*), Kraków.
- SGO – Kaś J., 2011, *Słownik gwary orawskiej*, t. I-II, Kraków.
- SGP – *Słownik gwar polskich*, 1900-1911, J. Karłowicz (red.), t. I-VI, Kraków.
- SGP PAN – *Słownik gwar polskich*, 1977-2018, t. I-X (*a-hyżki*), *Źródła* i t. I, M. Karaś, J. Reichan (red.), t. II-V, J. Reichan, S. Urbańczyk (red.), t. VI, J. Okoniowa, J. Reichan (red.), t. VII-IX, J. Okoniowa, J. Reichan, B. Grabka (red.), z. 29, B. Grabka, R. Kucharzyk, J. Okoniowa, J. Reichan (red.), od z. 30, B. Grabka, R. Kucharzyk (red.), z. 1, Wrocław-Warszawa-Kraków-Gdańsk, od z. 2 – Łódź, t. III, Wrocław-Warszawa-Kraków, od t. IV – Kraków.
- SGŚ – *Słownik gwar śląskich*, 2000-2017, B. Wyderka (red.), t. I-XVI (*a-kyzia*), Opole.

- SGŚC – *Słownik gwarowy Śląska Cieszyńskiego*, 1995, J. Wronicz (red.), Wisła, Ustroń.
- SGŚCza – *Słownik gwary śląskiej*, 1996, A. Czajkowski, I. Czajkowska, A. Klukowski, D. Klukowska (red.), Katowice.
- SGŚPodg – Podgórcy B. i A., 2008, *Słownik gwar śląskich*, Katowice.
- SI – *Słownik imion współcześnie w Polsce używanych*, 1995, K. Rymut (red.), Kraków.
- SJP – *Słownik języka polskiego*, 1958-1969, W. Doroszewski (red.), t. I-XI, Warszawa.
- SN – *Słownik nazwisk współcześnie w Polsce używanych*, 1992-1994, K. Rymut (red.), t. I-X, Kraków.
- SP16 – *Słownik polszczyzny XVI wieku*, 1966-2012, t. I-XXXVI (*a-roztyrknosc*), t. I-IV, S. Bąk, S. Hrabec, W. Kuraszkiewicz, M.R. Mayenowa, S. Rospond, W. Taszycki (kolegium red.), t. V-XXXIV, M.R. Mayenowa (red.), t. XXXV-XXXVI, K. Mrowcewicz (red.), t. I-IV i XIX-XXII, Wrocław-Warszawa-Kraków, t. V-XII, Wrocław-Warszawa-Kraków-Gdańsk, t. XIII-XVIII, Wrocław-Warszawa-Kraków-Gdańsk-Łódź, od t. XXIII – Warszawa.
- SS – *Słownik staropolski*, 1953-2002, t. I-XI, t. I-XI (z. 1-7), S. Urbańczyk (red.), t. XI (z. 8) W. Twardzik (red.), t. I, Warszawa, t. II-III, Wrocław-Kraków-Warszawa, t. IV-VI, Wrocław-Warszawa-Kraków, t. VII-VIII, Wrocław-Warszawa-Kraków-Gdańsk, t. IX, Wrocław-Warszawa-Kraków-Gdańsk-Łódź, t. X-XI, Kraków.
- SW – *Słownik języka polskiego*, 1900-1927, J. Karłowicz, A. Kryński, W. Niedźwiedzki (red.), t. I-VIII, Warszawa.
- USJP – *Uniwersalny słownik języka polskiego*, 2003, S. Dubisz (red.), t. I-IV, Warszawa.

3.2. Skróty określające rodzaj obiektu fizjograficznego

- b⁴³ – bagno
- czl⁴⁴ – część lasu (np. oddział)
- d – dół
- dr – droga (np.: leśna, polna, asfaltowa)
- g – góra, górka, pagórek
- gł – głaz, kamień
- j – jezioro

⁴³ Podobny zapis skrótów określających rodzaj obiektu fizjograficznego stosuje m.in. R. Mrózek (1990: 207).

⁴⁴ Obszar objęty badaniami jest bogaty w drzewostany, dlatego też zdecydowano się odróżnić nazwy obiektów, które oznaczają tylko część lasu, tzw. oddział („czl”) od mikrotoponimów, które nazywają cały las („l”). Na różnicowanie to w trakcie prowadzenia badań zwracali uwagę respondenci.

l	–	las
ł	–	łąka, pastwisko
m	–	miedza
mst	–	most
p	–	pole
pl	–	polana
r	–	rów
rz	–	mała rzeka
s	–	staw
st	–	strumyk
sdz	–	sadzawka
ś	–	ścieżka
t	–	teren, miejsce
z	–	zarośla, krzaki
ź	–	źródło, źródelko

3.3. Skróty nazw miejscowości

B ⁴⁵	–	Bieżeń
Bch	–	Blachownia
Br	–	Borowe
Brz	–	Brzezinki
BZ	–	Bór Zapilski
C	–	Cisie
Cg	–	Cyganka
CW	–	Czarna Wieś
Cz	–	Częstochowa
D	–	Dąbrowa
DK	–	Długi Kąt
G	–	Golce
Gr	–	Grodzisko
H	–	Hutka
Hr	–	Herby
J	–	Jezioro
K	–	Kalej
Ka	–	Kawki
Kl	–	Klepaczka
Kł	–	Kłobuck
Km	–	Kamińsko
Ko	–	Koski
Ku	–	Kuleje

⁴⁵ Podobny zapis skrótów nazw miejscowości stosuje m.in. R. Mrózek (1990: 207-208).

L	–	Lgota
Li	–	Libidza
Ł	–	Łebki
N	–	Nowiny
NG	–	Nowa Gorzelnia
NS	–	Nowa Szarlejka
P	–	Pierzchno
PI	–	Piła Pierwsza
PII	–	Piła Druga
Pu	–	Puszczew
S	–	Szarlejka
SG	–	Stara Gorzelnia
T	–	Truskolasy
W	–	Węglowice
Wd	–	Wydra
WM	–	Wręczycyca Mała
WW	–	Wręczycyca Wielka
Z	–	Zamłynie
Zk	–	Zakrzew
Zw	–	Zwierzyniec

3.4. Pozostałe skróty

ap.	–	apelatyw
nw.	–	nazwa własna, np.: imię, nazwisko, przezwisko, nazwa miejscowa, nazwa terenowa, chrematonim

SŁOWNIK MIKROTOPONIMÓW GMINY WRĘCZYCA WIELKA

A

- Adamowe**, gw. *Adamove* [ł: T] ‘łąka Adama’: *Adamove to uůńka Adama Kauy na Dymbięčnyĭ* (por. nw. *Adam* SI 2).
- Adamuska**, gw. *Adamuska* [ł: WW] ‘łąka Adamusa’: *Adamuska | vŭaścicielem byu Adamus* (por. nw. *Adamus* SN I 11).
- Aleja Miłości**, gw. *Aleĭa Miŭoścĭ* [dr: N-W] ‘droga wysadzona drzewami, po której zwyczajowo spacerowali zakochani’: *byu vysazũno Źevami ta drũga | zakoxani tam xoŹil’i || to kšũnc P’ilog nazvoŭ | bo po kolyńŹe pũĭde Aleĭũ· Miŭoścĭ* (por. ap. *aleja*; por. ap. *miłość*).
- Anczykowe**, gw. *Ańčykove* [p: Ku] ‘pole Anczyka’: *za stačĭũm kolejovũm ĩes tam Ańčykove pole takĭe || to fKuleĭax | zaro za torami* (por. nw. *Anczyk* SN I 45).
- Antesowe**, gw. *Antesove* [p: T] ‘pole kupione od Antesa’: *to ĩez moĭe pole | ĭa ĩe od Antesa kupiũem || ĭak povĩym pšes telefon | Źe ĩestem na Antesovym | to kaŹdy vĩe | Źe* (por. nw. *Antes* SN I 64).
- Antkowe**, gw. *Antkuove* [p: T] ‘pole Antka’: *Antkuove | bo to Antka Paruzela ĩes* (por. nw. *Antek* ‘zdrobienie imienia Antoni’; por. nw. *Antoni* SI 31).
- Antków Dukt**, gw. *Antkũv Duxt* [dr: Ku] ‘droga leśna, która prowadzi w kierunku gospodarstwa Antka Parkitnego’: *Antkũv Duxt bo na dom Antka Parkitnegũo prosto tu vxoŹi ta droga lešno* (por. nw. *Antek* ‘zdrobienie imienia Antoni’; por. nw. *Antoni* SI 31; por. ap. gw. *dukt* ‘prosta droga leśna powstała przez wyrąbanie drzew; przecinka’ SGP PAN VI 454).
- Antków Przegon**, gw. *Antkũf Pšegũn* [dr: K-S] ‘droga, przy której mieszkał Antek Skenda’: *pouũnčnyne Kaleĭi s Šarleĭkũm || tam pšy droŹe miyškou Antek Skynda i dlatego Antkũf Pšegũn* (por. nw. *Antek* ‘zdrobienie imienia Antoni’; por. nw. *Antoni* SI 31; por. ap. gw. *przegon* ‘droga (...)’ SGP IV 373; zob. też: **Przegon Skędów**, gw. *Pšegũn Skyndũf*).
- Asfaltowy Gościńiec**, gw. *Asfaltovy Guoścĭńec* [dr: Kl] ‘droga główna we wsi o nawierzchni asfaltowej’: *Asfaltovy Guoścĭńec | bo to droga | co guũvna ve fšĭ ĩes | ĩez asfaltova* (por. ap. *asfaltowy*; por. ap. *gościńiec* ‘droga główna, publiczna, którą się jeździ w gościńię (...) albo z niej przyjeżdża (...)’ ESJP I 462).
- Asfaltówka**, gw. *Asfaltũfka* [dr: Br] ‘droga asfaltowa’: *Asfaltũfka to drũga pokryto asfaltym* (por. ap. *asfalt*).

Augustynowiczowe, gw. *Augustynovičove* [p: T] ‘pole Augustynowicza’: *Augustynovič to tyž rolňiǵ i stůnd Augustynovičove* (por. nw. *Augustynowicz* SN I 96).

B

Badelonki, gw. *Badelůňki* [p: T] ‘pola, na których rośnie rokita z charakterystycznymi łodygami, badylami’: *Badelůňki | vnašćicele s P’iyršeguo Maia maǵum te pola i to najpravdopodobni od badyl’i | co tam sům | še vzyuǵo | te badyle mo rokita co tam rošne* (por. ap. gw. *badyl* ‘główny pęd rośliny, łodyga (...)’ SGP I 265-266).

Bagna, gw. *Bagna* [b: L-S] ‘podmokły obszar’: *byuǵy duže bagna | byuǵa tako šćeška do L’igoty na skrůty || s košćoǵa s Šarleǵki iak še vyǵiže | to tam potym prosto || mǵvil’i na to Bagna abo Čysaviska* (por. ap. *bagno*; zob. też: **Trzęsawiska**, gw. *Čysaviska*).

Bagniste Łąki, gw. *Bagniste Uůňki* [f: SG] ‘podmokłe łąki’: *Bagniste Uůňki | tam kǵedyž dvorek stou | iak pan veǵže tam to še pan utopi nogami | takǵe podmokue te uůňki* (por. ap. *bagnisty*; por. ap. *łaka*).

Balowe, gw. *Balove* [p: DK] ‘pole Bala’: *Balove bo to Balka pole byuǵo | potym Palka Kožekfy || uůni fšyscy mǵel’i sfoje pola i tak še nazyvauǵo ije* (por. nw. *Bal* SN I 136).

Banasikowe, gw. *Banašikuove* [p: T] ‘pole Banasika’: *Banašikuove | no bo pole pšeće do Žǵixa Banašika naležy* (por. nw. *Banasik* SN I 156).

Baorowe, gw. *Bauorove* [p: NG-NS] ‘pole, które dawniej należało do baora – gospodarza z Niemiec’: *Bauorove to inačyǵi na to Xažajškie mǵvǵum | to tego gospodoža z Nymiec | co byuǵ tu pšysuany* (por. ap. *der Bauer* ‘chłop, rolnik (...)’ KSNP 52; zob. też: **Chazajskie**, gw. *Xažajškie*).

Bartyzelowe Źródło, gw. *Bartyzelove Źrůdeuǵo* [ž: W] ‘naturalny wypływ wody na polu Bartyzela’: *Bartyzelove Źrůdeuǵo | tam ijes čysto voda | žrůdeuǵo ijez na polu Bartyzela || to u moǵeguǵo žatka na polu || tam byuǵa takuǵo ry-na ot studń: i tam še vode brauǵo || ijez cauǵo x’istorǵia s tym žrůdeuǵkiem || nigdy dežž ne pšyǵiže ot puunocy | ne pšyǵiže žodno buža | bo ijez Źrůdeuǵo Bartyzela || xmura ne pšekrocy | spravžauam pšež ilež lot || každy dešč pšyǵiže od Iošyňa* (por. nw. *Bartyzel* SN I 193; por. ap. *źródło*).

Batalonki, gw. *Batalůňki* zob. **Badelonki**, gw. *Badelůňki*.

Bažanciarńia, gw. *Bažanćarńia* zob. **Bažantarnia**, gw. *Bažanterńia*.

Bažantaria, gw. *Bažantarǵia* zob. **Bažantarnia**, gw. *Bažanterńia*.

Bažantarnia, gw. *Bažanterńia* [czl: P] ‘część lasu, w której dawniej bytowały bażanty’: *tuteǵi nazyvauǵum to Bažanterńia lub Bažantarǵia lub Bažanćarńia | nex pan nazvy zapiše bo dǵiie nazvy suyšauem || podobno tu kǵedyž byuǵo baržo dužo bažantůf || to ijez nazva na čyž lasu | tyn dǵiješće ošimžesũnty o-žauǵ | te uůňki to fšysko to ijez Bažanterńia* (por. ap. *bažant*).

Bednarkowe, gw. *Bednarkove* [p: Brz] ‘pole Bednarka’: *Bednarkove bo Bednarka to byuǵo || io panǵyntum | iag uůn tam kǵedyž orouǵ | a za nim caue pole boćanův byuǵo | xyba do odlotu še zbǵyrauǵy* (por. nw. *Bednarek* SN I 225).

Benesiowe, gw. *Bynešove* [p: H] ‘pole Benesia’: *Bynešove bo to Byneša s Xuťki ijez i dlateguǵo Bynešove* (por. nw. *Beneš* SN I 245).

- Bez Las**, gw. *Bez Las* [dr: Gr-K] ‘droga, która prowadzi przez las’: *Bez Las | z Groźiska do Kaleji leći ul'ica i mŭvŭiŭm Bez Las | bo pšez laz leći | mŭynŭy lasami* (por. ap. gw. *bez* ‘przez’ MSGP 20; por. ap. *las*).
- Biadac**, gw. *B'ïadoc* [p: H] ‘pole o niskiej wartości użytkowej ziemi’: *bo tam bŭydnŭo žymŭa byŭa i dlateguo B'ïadoc* (por. ap. gw. *biada* ‘bieda’ SGP I 78).
- Biała**, gw. *B'ïouo* [t: Ka-Z; rz: Ku] 1. ‘łąka, nad którą często tworzyła się charakterystyczna, biała mgła’: *B'ïouo bo rano | fčesnym ranŭkiem unosŭia se natŭm ŭŭŭkŭm bŭiouo mgua* [Ka-Z]; 2. ‘rzeka o przejrzystej wodzie’: *B'ïouo | tam puynŭa voda i tam byŭ pŭosek || bŭiouo voda tam ŝua | cysto voda || žycka tako z lasu puynŭe | dužo podbŭiauu tam tyž rosŭo* [Ku] (por. ap. *biały*).
- Biała Droga**, gw. *B'ïouo Drŭga* [dr: Br] ‘droga, którą dawniej wysypano białym wapieniem z piaskiem’: *B'ïouo Drŭga | drŭga byŭa vysypano bŭiouym vapŭyŭnym s pŭoskŭym | to ŭa ŭešče paŭmŭntŭm || to ŭes ta drŭga ŭag z Borovego na Vrynŭcyce se leći* (por. ap. *biały*; por. ap. *droga*).
- Biały Przykopek**, gw. *B'ïouy Pšykopek* [l: J-Hr] ‘teren, na którym znajduje się las oraz rów wypełniony ziemią o jasnej barwie’: *B'ïouy Pšykopek | pšykop to ŭes taki rŭf tam | a bŭiouy bo byŭo dužo takiŭ žymŭi bŭiouyŭ || tam ŭes tako žymŭa ŭag to mŭvŭiŭm zbŭel'icovano | to se tak ŝfŭećiuo | takiŭ bŭioue* (por. ap. *biały*; por. ap. gw. *przykopa* ‘rów (...)’ MSGP 227).
- Biedaszyby**, gw. *B'ïydašyby* [p: WW] ‘pole, na którym dawniej znajdowała się kopalnia’: *B'ïydašyby to pozostauoŭści po kopalni Vrynŭcyca* (por. ap. *biedaszyb* ‘prymitywna kopalnia (...)’ USJP I 253).
- Biegun**, gw. *B'ïegun* [p: T] ‘pola otaczające dwa gospodarstwa, które są znacznie oddalone od zwartej zabudowy wsi’: *bo tam fšrotku pŭl stouy dva dŭmy | to tag dalekuo byŭo ot fši ŭag pravŭŭy B'ïeguŭ i luže nazval'i to B'ïegun* (por. ap. *biegun*).
- Bieżeńskie Łąki**, gw. *B'ïežyŭskŭe ŭŭŭki* [t: CW] ‘łąki mieszkańców Bieżenia, które znajdują się w Czarnej Wsi’: *B'ïežyŭskŭe ŭŭŭki bo B'ïežyŭ mo pšyželŭne ŭŭŭki f Čornyŭ Fši* (por. nw. *Bieżeń*; por. ap. *łąka*).
- Bieżeńskie Pola**, gw. *B'ïežŭskŭe Pola* [p: B-Br] ‘pola, które należą do gospodarzy z Bieżenia’: *B'ïežŭskŭe Pola to pola co do B'ïežyŭo naležŭm* (por. nw. *Bieżeń*; por. ap. *pole*).
- Blachowska Szos**, gw. *Blaxosko Šos* [dr: Br-DK-WW] ‘droga, która prowadzi w kierunku Blachowni’: *Blaxosko Šos | ŭo paŭmŭntŭm | bo ŭo tam xožŭiam do lasu || ot staćŭi s Kŭnta lecaŭa ta ŝos pšez Borove Vrynŭcyce || to na Blaxovŭne ŝoz leći* (por. nw. *Blachownia*; por. ap. *szosa* ‘droga o twardej nawierzchni przeznaczona dla pojazdów’ USJP III 1533).
- Blachowski Dukt**, gw. *Blaxoski Duxt* [dr: WW] ‘droga leśna, która prowadzi w kierunku Blachowni’: *Blaxoski Duxt | droga oŭ Čystoxovy do Blaxovŭni pšez las* (por. nw. *Blachownia*; por. ap. gw. *dukt* ‘prosta droga leśna powstała przez wyrąbanie drzew; przecinka’ SGP PAN VI 454).
- Blukaczowe**, gw. *Blukačove* [p: Wd] ‘pole Blukacza’: *Blukačove bo vŭaŭścielŭm byŭ Blukač* (por. nw. *Blukacz* SN I 357).
- Błaszczykowe**, gw. *Bŭašŭykove* [p: Gr] ‘pole, które dawniej należało do Błaszczyka’: *cmynŭtož ŭez na Bŭašŭykovym || o-daŭ na paŭstfo | to byŭo po niŭm i gŭhina otstŭmpŭia na cmynŭtoš* (por. nw. *Błaszczyk* SN I 363).

- Błaszczkowska Droga**, gw. *Buaščykosko Drůga* [dr: Pu] ‘droga, która prowadzi w kierunku Błaszczków’: *Buaščykosko Drůga* | *drůga uňňčũco Puščev z Buaščykami* | *čyǰĩšćũm Blaxovni* | *provaži do Blaxovni* (por. nw. *Błaszczki*; por. ap. *droga*).
- Błękitny Krzyż**, gw. *Buŋkitny Kšyš* [czl: Km-Ku] ‘miejsce w lesie, w którym znajduje się pomalowany na niebiesko krzyż’: *pševažne* | *ježel’i sũm te kapl’ički čy uobroski* | *to tam ktož zǰinũu* || *tam byu zabity facet* | *byu poxovany tam* | *ktoš postavĩu* || *to od Nicpoňuf* | *od Iažymboskiĩ* || *na nebiesko pomalovany i dlatego byu buŋkitny* | *pšy samyĩ druže* || *to jez od Iažymboskix* | *od Nicpoňuv’ iakiž vuiek poxovany* || *zabity byu* || *potem postavĩũny byu kšyž i omalovany na nebiesko* || *dovniĩ ne byuo nebieskigo* | *tyko byu buŋkitny* | *ne muv’il’i nebieski tyko buŋkitny i zostou Buŋkitny Kšyš* || *to ies fkierunku na Uepki* (por. ap. *błękitny*; por. ap. *krzyż*).
- Bocian**, gw. *Bočan* [czl: N-L] ‘część lasu, w której gnieździł się bocian’: *Bočan bo tam bočan čarny še gnežžũu* | *nazva do žiž zostaua* | *to o-žau sto čteržešći šežž’ i sto čteržešći sedem* (por. ap. *bocian czarny*).
- Bogusów Dukt**, gw. *Bogusũv Duxt* [dr: Ku] ‘droga, która prowadzi w kierunku gospodarstwa Bogusa’: *Bogusũv Duxt* | *bo byu na Bogusa dom* | *droga vyxožũa na neguo* (por. nw. *Bogus* SN I 397; por. ap. gw. *dukt* ‘prosta droga leśna powstała przez wyrąbanie drzew; przecinka’ SGP PAN VI 454).
- Bomba**, gw. *Bũmba* [czl: Ko-Ku] ‘miejsce w lesie, gdzie w czasie II wojny światowej wybuchła bomba’: *Bũmba bo tam vybuxua bũmba po-čaz druǰiĩ voĩny* || *tam byuo tego i zostau dũu i že tam* || *f ktũry: mĩyĩscu na iagodax* | *koũo Bũmby* || *že byuaž v leše* | *koũo Bũmby* || *po-čaz voĩny vybuxua bũmba* | *vyrvaũo dũu i tag zostauo Bũmba* (por. ap. *bomba*).
- Borek**, gw. *Borek* [l: DK] ‘łąka, która znajduje się obok drzew’: *Borek to muv’iũa moĩa tešćovo na tũm sfojũm uňňke* || *tu tyn pšũt co Paveu zauorou to jez vuašne Borek* || *to uňňka pšy samyĩ druže* || *tam fčešniĩ to byuy ževa* | *takže samošeĩki rũžne i to stũn: tako nazva* | *borek to še dovniĩ na mauy laz muv’iũo* (por. ap. gw. *borek* ‘lasek mieszany’ SGP PAN II 380).
- Borgulatowe**, gw. *Borgulotove* [p: DK] ‘pole Borgulata’: *Borgulotove* | *a z druǰiĩ strũny druǰi znovuž byl’i Borguloty co pole mĩel’i* (por. nw. *Borgulat* SN I 433).
- Borki**, gw. *Borki* [l: P; ł, p: Gr] 1. ‘las sosnowy’: *tu na tyn las muv’iũm Borki* || *Borki to ies: tako nazva ludovo* | *to xoži o to že tam troxe lasiuf sosnovyx* [P]; 2. ‘łąka i pole, przy których rósł dawniej młody las sosnowy’: *Borki to jez uňňka* | *tam pola tyš sum* || *tam byuy dovniĩ muode sosny* | *taki muody las* || *stavy tam tyž byuy* [Gr] (por. ap. gw. *borek* ‘lasek (...)’ SGP PAN II 380; por. ap. gw. *bór* ‘las sosnowy’ MSGP 25).
- Borowskie Łąki**, gw. *Boroskię Uňňki* [l: B] ‘łąki mieszkańców Borowego, które znajdują się w Biezeniu’: *Boroskię Uňňki to należy do B’ježeĩa* | *ale to jez luži z Borovego* (por. nw. *Borowe*; por. ap. *łąka*).
- Borowskie Pola**, gw. *Boroskię Pola* [p: Br] ‘pola, które należą do gospodarzy z Borowego’: *Boroskię Pola* | *po iednyĩ strũne druǰi jez B’ježyĩa a po druǰiĩ Borove i to pola z Borovego sũm* (por. nw. *Borowe*; por. ap. *pole*).

- Bory**, gw. *Bory* [l: S] ‘młody las’: *Bory taki młody lasek | sosny tam sům | ževa l’iščaste tyš* (por. ap. gw. *bór* 1. ‘mały lub młody las’; 2. ‘las iglasty’; 3. ‘las liściasty’; 4. ‘sosna (...)’ SGP PAN II 427-428).
- Boża Męka**, gw. *Božo Myńka* [dr: B-Br] ‘droga uciążliwa, nieprzystępna’: *to tu jez vuašne na tym zakryńće iağ ies Kopskije || ieže pan pšez Borove | tu jez drugą na Kunt | ieže se dalyj prosto | zakrynd’ iež i ieže se kouo myyna na Čarnum Vješ | a na tym zakryńće ieže se w Duği Kunt || to tyn zakrynt | to iağ my byl’i žečni to mūvil’i my Božo Myńka || tam žeš strašyuo baržo po vojne zaro | iakies psy tam xožiuy | iakież duški || to sům pšeeš pola parafjalne | to sům kšynža pola || ale tako nazva to stunt | tam pjoxy byuy | byua druga ras šyršo iağ iež i pjoxy byuo || koua iağ na želaznyy vozay iežžil’i to uobrocać se ni mogu | tam se čyško navet xožiuo || luže se tam baržo umyńčyl’ i tak to se na to mūvil’i že to Božo Myńka ta druga ies || tak se to porūvnał’i do myńki pana Jezusa || tako trudno druga* (por. ap. *boża męka*).
- Budy**, gw. *Budy* [l: W] ‘las, na miejscu którego dawniej znajdowały się prowizoryczne budynki mieszkalne’: *Budy | iağ vypalano vyngiel | to musimy cofnuć se fx’istoři dviésece lat || ci | co pilnovał’i tegu oğna tam | to miyskał’i f takiy budax || laž jez na pozostauošcax ty but || puźni to zalesūno* (por. ap. gw. *buda* 1. ‘niewielkie pomieszczenie sklecone niestarannie z lichych materiałów, najczęściej z desek, gałęzi lub słomy’; 2. ‘stary, zaniedbany dom mieszkalny’ SGP PAN III 45-46).
- Buk**, gw. *Buk* [t: Ku-N] ‘teren, w pobliżu którego rośnie buk’: *byuo naigrupše ževo tutej v okol’icy buk || partyzanty ščelauy | tam čficył’i | do nego ščelal’i || po ścińcu tam navet šable byuy takie zarošnynte | no i uun usex puźnij || a nektuży to šukał’i iešče pistoletušxovanyx || na kšyžufce takiy drug byuo fsažune dūmb i buk | dūmb do žišej rošne a buk se pševrūciū || ies parking zrožiūny || tam byuy zabavy dovniž robžiūne || karbitki šfjećil’i | luže pšyxožil’i | uorkjestra | bymbyn | trūmpka | akordeuun || organizoval’išmy tam dla luži dla robotnikūv lešnyx || byu i-ny šfjat | i-ne žyce* (por. ap. *buk*).
- Bukowiec**, gw. *Bukuovjec* [l: WM, WW] ‘las bukowy’: *Bukuovjec | bo to od bukif | kiure tam rosnūm* [WW] (por. ap. gw. *bukowiec* ‘las bukowy’ SGP PAN III 71).

C

- Chazajskie**, gw. *Chazajskie* [p: NG-NS] ‘pole, które dawniej należało do gospodarza z Niemiec’: *iak chažaj miou granice miynzy Goželūm Novūm a nami to mūvil’i to ies Chazajskie || chažaj to byu Nemjec || Nemcy iağ vešl’i to zatrudnał’i našy žeby im robil’ || chažaj to byu gospodož nemjeczki || X’itler go tu pšysuaū na gospodarstfo | on byu panem tego pola | vuašćicelym* (por. ap. *chazaj* ‘gospodarz’ SGP PAN III 470; zob. też: **Baorowe**, gw. *Baorove*)⁴⁶.

⁴⁶ Na badanym obszarze nazwa *chažaj* określała gospodarza niemieckiego. Wyraz ten w rzeczywistości pochodzi z języka rosyjskiego, por. *хозяин* (Wielki słownik 2004: 866). Specyficzne użycie określenia *chažaj* w okolicach Częstochowy potwierdza również SGP PAN, zob. SGP PAN III 470, por. *Chażaj to sy l’icy gospodož po nemjeczku* (*Przedmość wiel*).

- Chładowe**, gw. *Xuũndove* [p: Wd] ‘pole Chłada’: *Xuũndove teš tam byuo dužo pola | to do Xuũnda naležauo* (por. nw. *Chłqd* SN II 80).
- Chłopskie Laski**, gw. *Xuopskije Loski* [l: H] ‘niewielkie lasy, które dawniej należały do chłopów’: *Xuopskije Loski bo to byuy loski xuopiv ze fši* (por. ap. *chłopski*; por. ap. *las*).
- Chrzęstków Dukt**, gw. *Xšystkiv Dukt* [dr: Ku] ‘droga, która prowadzi w kierunku pól i łąk Chrzęstka’: *Xšystkiv Dukt bo vxožiu na Xšustka | na ieguuo uũnki | na ieguuo pola* (por. nw. *Chrzęstek* SN II 130; por. ap. gw. *dukt* ‘prosta droga (...)’ SGP PAN VI 454).
- Chyrowska**, gw. *Xyrofskuo* [dr: T] ‘droga, przy której dawniej mieszkał kowal Chyra/Hyra (?)’: *Xyrofskuo bo tam pšy drůže byu kuovol Xyra i od nazviska teguo kuovola tag nazval'i* (por. nw. *Chyra* SN I 148, a także nw. *Hyra* SN IV 198).
- Cichoniowizna**, gw. *Ćixońovizna* [p: PII] ‘pole Cichonia’: *Ćixońovizna to do Ćixońiv naležauo* (por. nw. *Cichoń* SN II 158).
- Ciemna**, gw. *Ćymno* [dr: T] ‘słabo widoczna droga’: *Ćymno bo ćymno tam | dužo žžef | zaroš'i | kšokif* (por. ap. *ciemny*).
- Ciepana Droga**, gw. *Ćepano Drůga* [dr: Hr-N] ‘droga, którą zbudowano z ziemi przywiezionej furmankami i odpowiednio rozrzuconej’: *Ćepano Drůga | ćepana dlateguo | že tam byuy mokradua | bagniste teryny || žucano na tũm drůge žymje | ćepano | vožũno tam furmankaĩ | i tak to sobje nazvano || drůga byua usypano pšes pracovnikiv lešnyx* (por. ap. gw. *ciepać* ‘(...) lekko lub niedbale coś upuszczać, rozrzucać, wyrzucać gdzieś, wrzucać do czegoś; odrzucać od siebie (...)’ SGP PAN IV 342-343; por. ap. *droga*).
- Ciepanka**, gw. *Ćepańka* zob. **Ciepana Droga**, gw. *Ćepano Drůga*.
- Ciepany Dukt**, gw. *Ćepany Dukt* [dr: J] ‘droga leśna, którą zbudowano z faszyny i kamieni’: *Ćepany Dugd vuašne f tyi Ćebũni || teryny mokre i drůga zostaua vmocnũno | fašynim obžucũno | stũnt tyn Ćepany Dukt || vmocnyne fašynim kamiynami* (por. ap. gw. *ciepać* ‘(...) lekko lub niedbale coś upuszczać, rozrzucać, wyrzucać gdzieś, wrzucać do czegoś; odrzucać od siebie (...)’ SGP PAN IV 342-343; por. ap. gw. *dukt* ‘prosta droga leśna powstała przez wyrąbanie drzew; przecinka’ SGP PAN VI 454).
- Cisiajska Szosa**, gw. *Ćisajsko Šosa* [dr: B] ‘droga, która prowadzi m.in. w kierunku Cisia’: *Ćisajsko Šosa to to samo co Ćisajski Dukt | co provaži na Ćiše i na Puščef* (por. nw. *Cisie*; por. ap. *szosa* ‘droga o twardej nawierzchni przeznaczona dla pojazdów’ USJP III 1533; zob. też: **Cisiajski Dukt**, gw. *Ćisajski Dukt*).
- Cisiajski Dukt**, gw. *Ćisajski Dukt* [dr: B] ‘droga, która prowadzi m.in. w kierunku Cisia’: *Ćisajski Dukt provaži na Ćiše i na Puščef* (por. nw. *Cisie*; por. ap. gw. *dukt* ‘prosta droga (...)’ SGP PAN VI 454; zob. też: **Cisiajska Szosa**, gw. *Ćisajsko Šosa*).
- Colant**, gw. *Colant* [dr: Cz-NS] ‘skrzyżowanie dróg, gdzie w czasie II wojny światowej miała siedzibę żandarmeria niemiecka’: *Colant | pšy drůže vryňcycki | iak se na Ćxstoxove ježe | kiedyš tam byua žandarmeřia niĩmecko | tam za Truskolasami byua grańica | stamtũnd luže pšyxožil'i | časami udauo im se pšeižž a časami ne || taki mauy posteruneg niĩmecki byu* (por. ap. *das Zollamt* ‘urząd celny’ KSNP 235).

Czapa, gw. *Copa* zob. **Czapowizna**, gw. *Copovizna*.

Czapowe Pole, gw. *Copove Pole* zob. **Czapowizna**, gw. *Copovizna*.

Czapowizna, gw. *Copovizna* [l, p: B] 'łąka i pole gospodarza, który zwyczajowo nosił charakterystyczną czapkę': *vuašćicel m̄jou duǵie vuosy | v̄iǵzou ĩe f kitke i zakuađou cope na guove | dateguo to Copovizna || tako nazva ot pšezvíska v̄uašćicela* (por. nw. *Czapa*, gw. *Copa* 'przezvisko właściciela, który zwyczajowo nosił charakterystyczną czapkę'; por. ap. gw. *czapa* 'czapka (...)' SGP PAN IV 623).

Czarna Smuga, gw. *Corno Smuga* [l: G; ł: Ł-N] 1. 'wąski pas gęstego lasu': *Corno Smuga to taki v̄uški paseg lasu ĩes || te ževa tag ubite tam s̄um | aš taki ten losek čorny ĩes || tam davniǵ strašauo zvožiuo luži zm̄ieñauo k̄ieruǵki || mokro tam byuo bo pšes pola i pšez las iže tam tako žyčka* [G] (por. ap. *czarny*; por. ap. *smuga* 'wąski pas czegoś (...), wyodrębniający się z tła, z otoczenia; pasmo' USJP III 1287); 2. 'polana w gęstym lesie': *Corno Smuga to uñŋka s̄r̄udlešno | uñna nadal' istnieje || a čymno dlatego bo d'okoua ževa gyste | s̄f̄iatuo tak tam ne doxoži* [Ł-N] (por. ap. *czarny*; por. ap. gw. *smug* '(...) łąka (...)' MSGP 260).

Czarne Błota, gw. *Corne Buota* [czl: H-J-Pu] 'część lasu, w której często tworzy się błoto': *v lesie Corne Buota m̄v̄iũm || ĩez laž i m̄v̄iũm na to Corne Buota | tam ĩes tako čorno žym̄ja | ĩak popado dyšč to še žečyvišće takĳe čorne buoto robi* (por. ap. *czarny*; por. ap. *błoto*).

Czarne Błoto, gw. *Corne Buoto* zob. **Czarne Błota**, gw. *Corne Buota*.

Czartowiec, gw. *Čartovĳec* [p: T] 'miejsce wykopalisk archeologicznych, w którym dawniej straszło': *Čartovĳec to ĩez m̄iŋysce že Pšemek Paruzel otkryu vykopal'iska | taka nazva ot strašyño | košci tam byuy | strašauo | Čart strašyũ* (por. ap. *czart* 'według niektórych wierzeń religijnych i ludowych: upadły anioł, złośliwy duch mający moc nadprzyrodzoną, której używa do szkodenia ludziom lub kuszenia ich do grzechu; diabeł, szatan' USJP I 507).

Częstochówka, gw. *Čystoxuŋka* [ś: Br] 'ścieżka, która prowadzi w kierunku Częstochowy': *Čystoxuŋka to tako s̄eška | co provažiuu do Čystoxovy* (por. nw. *Częstochowa*).

Czosnek, gw. *Čosnek* [p: WW] 'pole, na którym często intensywnie pachnie czosnkiem': *Čosnek bo vypasano tam kroy i baržo byuo čuć tam čoskĳym | byũ tam* (por. ap. *czosnek*).

D

Dąbrowska Droga, gw. *Dũmbrosko Drũga* [dr: D-Ku] 'droga, która prowadzi w kierunku Dąbrowy': *Dũmbrosko Drũga uñŋcy Kuleje z Dũmbrovũm | ĩes f strũne Dũmbroy* (por. nw. *Dąbrowa*, por. ap. *droga*).

Dąbrowy, gw. *Dũmbroy* zob. **Dębrowy**, gw. *Dembroy*.

Dąbrówka, gw. *Dũmbrũfka* [l: Ku] 'las dębowy': *Dũmbrũfka to od dymbũf tyn las tag nazyvaiũm* (por. ap. gw. *dąbrówka* 'las dębowy' SGP PAN V 412).

Delówka, gw. *Delũfka, Dylũfka* [dr: Ku-N] 'droga, którą wyłożono dylami': *abo tu droga byua ĩag Na Buka kouo lešničego | tam byua droga i nazyvana byua Delũfka lub Dylũfka || byua mokrá i žyrži byuo nakuazũnyx || dyle | ne | i byua Delũfka || mokro*

- byuo i dyle nakuažũne | na ty drůže byuo kavoueg mokrego i byuy nakuažũne dyle* (por. ap. gw. *dyl* ‘gruba deska lub belka przerzucona przez strumień; kładka’ SGP PAN VII 74-75).
- Deluška**, gw. *Deluška* [dr: Ka-T] ‘droga, którą wyłożono dylami’: *Deluška to drůga na drugje Kafki | byua vyuožũno dylami* (por. ap. gw. *dyl* ‘gruba deska lub belka przerzucona przez strumień; kładka’ SGP PAN VII 74-75).
- Dębica**, gw. *Dembica* [p: T] ‘pole, na którym rosną dęby’: *Dembica to tam od zbiornika vodnego | pole pšy dembax | na nim tyž demby* (por. ap. *dqb*).
- Dębieczanka**, gw. *Dymbječanjka* [st: T] ‘strumyk, który płynie przy ulicy Dębiecznej w Truskolasach’: *Dymbječanjka | strumyk ten na Dymbječnyj puynje | on ne zafše puynje | bo časami vysyxo* (por. nw. *Dębieczna*).
- Dębina**, gw. *Dymbina* [l: Ko-Ku, Wd, WW] ‘las dębowy’: *Dymbina | tam jež dužo dymbůf | tam xože na pravžifki | kurki | kurpjoťki cyl’i nymki* [Ko-Ku] (por. ap. gw. *dębina* ‘las dębowy lub skupisko dębów w lesie’ SGP PAN V 494).
- Dębowa Góra**, gw. *Dymbovo Gůra* [g: H-Zk, Ku; l: Gr, Ku, N, WW] ‘niewielkie wzniesienie w lesie, na którym rosną dęby’: *Dymbovo Gůra | tam byu kjedys taki opservator drevnany postavjũny v latax piňžešũntyx | ale on se pševrůčiju || tam byuo dužo dymbiny || po vojne posažil’i laz dymbovy i jaž na gžyby se xožiju | to se mũviuo | že na Dymbovũm Gůre* [N] (por. ap. *dębowy*; por. ap. *góra*).
- Dębowa Poręba**, gw. *Dybovo Porymba* [l: WM] ‘las dębowy’: *Dymbovo Porymba byua nazva | to byu las || dovnij to byu taki zagajnik | f tej xřil’i to juž sum grube dymby || ten las byu tutej na puunocy* (por. ap. *dębowy*; por. ap. gw. *poręba* ‘zagajnik’ SGP IV 270).
- Dębrowy**, gw. *Dembrovy* [l: DK] ‘las dębowy’: *Dembrovy tam same dymby f tym leše rosnũm* (por. ap. gw. *dąbrowa* ‘las dębowy’ SGP PAN V 411).
- Do Dzielnicy**, gw. *Do źelnicy* [p: Wd] ‘pole, do którego jednej z krawędzi przylega droga dojazdowa’: *Do źelnicy | pole v gmiňe Vryňcyca Vjẽlko | co ješ pot samũm źelnicũm* (por. ap. *dzielnica* ‘to, co jedno od drugiego oddziela (...)’ SEJPBo 140; objaśnienie wyrazu *dzielnica* – patrz hasło **Dzielnica**).
- Do Szosy Wręczyckiej**, gw. *Do Šosy Vryňcyckij* [p: S] ‘pole, które znajduje się obok drogi prowadzącej w kierunku Wręczyca Wielkiej’: *Do Šosy Vryňcyckij | kavouek pola co kũjňcyu se pšy drůže provažũncyj f kjeruňku Vryňcyca* (por. ap. *szosa* ‘droga o twardej nawierzchni przeznaczona dla pojazdów’ USJP III 1533; por. nw. *Wręczyca Wielka*; zob. też: **Od Szosy Wręczyckiej**, gw. *Oť Šosy Vryňcyckij*).
- Dodatki**, gw. *Dodatki* [p: G, N, P] ‘pola, które pochodzą z dodatkowego nadziału’: *te Borki to tyž mũvil’i Dodatki takje || po prostu jaž je- za daleko žymj- a je- zdolno do upravy to každymu dal’i po dvažešća čy ary | nex se myňcy || rozumje pan | fšyscy z Grožiska dostal’i Borki | natomjas- te Dodatki to dostal’i P’ješxno | vzglyndne no do tego mostu* [P] (por. ap. gw. *dodatki* ‘kawałek ziemi (...) dodany (...)’ SGP PAN V 655; zob. też: **Przydatki**, gw. *Pšydatki* [N]).
- Dolina Miłości**, gw. *Dol’ina Miuości* [l: WW] ‘łaka, po której zwyczajowo chłopcy spacerowali z dziewczętami’: *Dol’ina Miuości tako uňjka nižyž || tam se provožuuo źefčyny zafše* (por. ap. *dolina*; por. ap. *miłość*).

- Dolek**, gw. *Douek* [dr: T] ‘część drogi, która znajduje się na niżej położonym terenie’: *Douek | kavaueg drogi v dole ies | ieže se z gūrki na düu* (por. ap. *dól*).
- Doły**, gw. *Douy* [d: Gr, K, NS, S; ł: T; p: WW] 1. ‘naturalne doły w ziemi’: *Douy | bo tam byuy takje guymbokje douy | luže śmjeći tam vyvožil’i* [WW] (por. ap. *dól*); 2. ‘doły w ziemi, które powstały po wybieraniu piasku’: *Douy | tam piox kopal’i | takje douy zостауy* [NS].
- Doły Olkowe**, gw. *Douy Uolkove* [d, p: CW] ‘doły znajdujące się na polach Olka, które powstały po wybieraniu żwiru’: *Douy Uolkove to nazva od nazvíska || tam žvír vybieral’ i takje douy zостауy* (por. ap. *dól*; por. nw. *Olek* SN VII 54; zob. też: **Góry Olkowe**, gw. *Gūry Uolkove*; **Pole Olkowe**, gw. *Pole Uolkove*).
- Draganowe**, gw. *Draguūnove* [p: Brz] ‘pole Dragana’: *Draguūnove to pole ies | co do Draguūna należy i dateguo Draguūnove mūvūm* (por. nw. *Dragan* SN II 504).
- Droga do Glinianek**, gw. *Drūga do Gl’iūnek* [dr: DK] ‘droga prowadząca w kierunku pola, z którego dawniej wybierano glinę’: *byua tyž drūga do Gl’iūnek || dovūij gl’ine luže baržo kopal’i na klepíska | tam byua gl’ina | tam byuy douy pokopane || tu na Mar’ianovym rogu | pšez naše uūjki byu dojast | drūga to byua vytypovana do Gl’iūnek pšes te uūjki co mamy o želūne* (por. ap. *droga*; por. ap. gw. *glinica* ‘glinionka, dól, gdzie kopano glinę’ SGP II 82).
- Droga do Żwirowni**, gw. *Drūga do Žvirovni* [dr: DK] ‘droga, która prowadzi w kierunku żwirowni’: *Drūga do Žvirovni | byua vuašne drūga do žvirovni | ies tu za Ščelčykjem | tam žvirovnia byua | pioxek tam vybieral’i* (por. ap. *droga*; por. ap. *żwirownia*).
- Droga Kłobucka**, gw. *Droga Kuobucka* [dr: H-T] ‘droga, która prowadzi w kierunku Kłobucka’: *Droga Kuobucka | taki šyroki dug· do Kuobucka provaži* (por. ap. *droga*; por. nw. *Kłobuck*).
- Droga na Kierzek**, gw. *Drūga na Kježek* [dr: Hr-J] ‘droga leśna, która prowadzi w kierunku miejsca porośniętego dawniej charakterystycznymi krzakami’: *Drūga na Kježek to v leše byua droga | mūvil’i že na kježyž iže || to iez od Iežora fkjerunju Xerp | Novy· Xerp || tam gažovy mīškau | ta· maua lešničūfka ies || iak to pofstauo to tam baržo davno byuy takje kševy | mauy lasek | a teras to iuž ies potyžny las || to iez droga mīynžy Iežorem a Xerbañi* (por. ap. *droga*; por. ap. gw. *kierz* ‘krzak’ SGP II 350).
- Droga na Siedem Stawów**, gw. *Drūga na Šedym Stavūf* [dr: Gr-K] ‘droga, która prowadzi w kierunku dawnych siedmiu stawów’: *Drūga na Šedym Stavūf | drūga | co provažiua na šedym stavūf || terož iuš pozarostaуy | naturalne te stavy byuy* (por. ap. *droga*; por. ap. *siedem*; por. ap. *staw*).
- Droga Parkitnowska**, gw. *Drūga Parkitnosko* [dr: Ku] ‘droga leśna, która prowadzi w kierunku gospodarstwa Parkitnego’: *na pravo do Kamišskjei Drūgi iez Drūga Parkitnosko || s Kamišskjei na Parkitnego pravje še do lasu vježžauo | z lasu na Parkitnego dom* (por. ap. *droga*; por. nw. *Parkitny* SN VII 202).
- Droga pod Grabówkę**, gw. *Drūga pod Grabūfke* [dr: NS] ‘droga, która prowadzi w kierunku Grabówki’: *tako drūga || za xydrofornūm sūm takje pioxski | po· tūm gūrke še iže kavouež i tag drūga prosto leći na spalarne na Čyxtoxove | a to co*

- na lev· odbija | to tag mǔvǔim Droga pod Grabůfke bo ona na Grabůfke vǔašne provažiua* (por. ap. droga; por. nw. Grabówka).
- Droga Przeornia**, gw. *Drůga Pšeorńo* zob. **Przeor**, gw. *Pšeur* [DK-B].
- Droga Przeorowa**, gw. *Drůga Pšeorovo* zob. **Przeor**, gw. *Pšeur* [DK-B].
- Droga Szeroka**, gw. *Droga Šeroka* [dr: Gr] ‘droga szersza niż inne drogi’: *Droga Šeroka bo to byua tako šeroko drůga | šerša niż i-ne | drůga vytyčůno* (por. ap. droga; por. ap. szeroki).
- Droga Szewczykowa**, gw. *Drůga Šefčykovo* [dr: Kl-T] ‘droga, która prowadzi w kierunku gospodarstwa Szewczyka’: *Drůga Šefčykovo | s Klepački do zabudovań paǔstfa Šefšykůf | do Xyroskiǔ dočeraua | iak se nǔm ĭexaǔo lup šuo to na rostopay vǔosy-nyy ne dauo se xožić | luže vydeptyval'i na polax śćeški | miynzy i-nyñi na Šefčykovym* (por. ap. droga; por. nw. Szewczyk SN IX 280).
- Droga Traktowa**, gw. *Drůga Traktovo* [dr: H] ‘główna, szeroka droga we wsi’: *Drůga Traktovo to guǔvno drůga ĭes pšez vǔeš | tako šyrok || to ta drůga | co do Kuobucka leći* (por. ap. droga; por. ap. trakt ‘(...) szeroka droga, zwykle utwardzona’ USJP IV 101).
- Droga Wręczycka**, gw. *Drůga Vryńčycko* [dr: Br] ‘droga, która prowadzi w kierunku Wręczy Wielkiej’: *Drůga Vryńčycko to byua tako drůga iak se ĭeže tu teraz na Kůnt || začynaua se za druǔim domeñ i tak pšes pola šua f strůne stačji do lasu f strůne Vryńčycy* (por. ap. droga; por. nw. Wręczyca Wielka).
- Drogi Traktowe**, gw. *Drůgi Traktove* [dr: B-Pu] ‘szerokie, utwardzone drogi’: *Drůgi Traktove | ta co na B'ĭežyñ provaži | na traše Puščev B'ĭežyñ | to tako normalno drůga | utfaržůno* (por. ap. droga; por. ap. trakt ‘(...) szeroka droga, zwykle utwardzona’ USJP IV 101).
- Dróżka Wręczycka**, gw. *Drůška Vryńčycko* [dr: Br-WW] ‘wąska, leśna droga, która prowadzi w kierunku Wręczy Wielkiej’: *Drůška Vryńčycko | luže žeby skracal'i sobje druǔe | žeby ne šl'i daleko na nogax to xožil'i tutej f kĭerunku lasu | tam na Vryńčyce || drůga to byua metr šyrok i nazyval'i to Drůškũm Vryńčyčkũm* (por. ap. gw. dróżka ‘wąska droga (...)’ SGP PAN VI 330; por. nw. Wręczyca Wielka).
- Drugie Działki**, gw. *Druǔje žouki* [p: H] ‘drugie, niewielkie pole, które znajduje się obok lasu’: *Druǔje žouki a bo to druǔje maue pole pod lasem || dva žrůdũa vypyvajũm spo- ty žoukũf* (por. ap. drugi; por. ap. gw. działka ‘wydzielony kawałek gruntu’ SGP PAN VII 158).
- Dukt**, gw. *Dukt* [dr, ś: H] ‘droga’: *Dukt | tym dukty m se xož- i ĭežži* (por. ap. gw. dukt ‘prosta droga (...)’ SGP PAN VI 454).
- Dukt Badego**, gw. *Duyd Badego* [dr: B-C-Pu] ‘droga leśna, która prowadziła w kierunku leśniczówki Badego’: *ĭez Duyd Badego || to nazva od lešničego Badego || duy- do nego provažiũ pšez las || to ĭe- za mostem taka došć šeroka droga | to f kĭerunku Xerb na levo | do lešničůfki* (por. ap. gw. dukt ‘prosta droga leśna powstała przez wyrąbanie drzew; przecinka’ SGP PAN VI 454; por. nw. Bade SN I 117).
- Dukt Blachowski**, gw. *Dugd Blaxoski* [dr: Wd] ‘droga leśna, która prowadzi w kierunku Blachowni’: *Dugd Blaxoski provaži do lasu do Blaxovni* (por. ap. gw. dukt ‘prosta droga leśna powstała przez wyrąbanie drzew; przecinka’ SGP PAN VI 454; por. nw. Blachownia).

- Dukt Częstochoowski**, gw. *Dukt Čyŝtosoški* [dr: Br-WW] ‘droga, która prowadzi w kierunku Częstochowy’: *Dukt Čyŝtosoški bo luže xožil’i tym duktyŝ do Čyŝtosoŝy* (por. ap. gw. *dukt* ‘prosta droga (...)’ SGP PAN VI 454; por. nw. *Częstochowa*).
- Dukt Graniczny**, gw. *Dugd Grańičny* [dr: B-Br-DK] ‘droga leśna, która dzieli gminę Wręczyca Wielka od gminy Blachownia’: *Dugd Grańičny | Blaxovńa rozgrañičono iez od gminy Vryńčycy | to drůga v leše* (por. ap. gw. *dukt* ‘prosta droga leśna powstała przez wyrąbanie drzew; przecinka’ SGP PAN VI 454; por. ap. *graniczny*).
- Dukt koło Kamienia**, gw. *Dukt kouo Kamijńa* [dr: P] ‘droga, która przebiega obok bardzo dużego kamienia’: *Dukt kouo Kamijńa t- on iže na Staŝki || Staŝkiv ile iez | sedym | tyŝ očkuf | xyba sedym || tam byu i iez kamijń obok tego duktu || podobno tam žež žež tež zuoto zakopau* (por. ap. gw. *dukt* ‘prosta droga (...)’ SGP PAN VI 454; por. ap. *kamień*).
- Dukt Łebkowski**, gw. *Dugd Uepkoski* [dr: Ku-Ł] ‘droga leśna, która prowadzi w kierunku Łebków’: *Dugd Uepkoski | s Kuleji na Uepki pšez las leći tyn dukt | do Uepkuf* (por. ap. gw. *dukt* ‘prosta droga leśna powstała przez wyrąbanie drzew; przecinka’ SGP PAN VI 454; por. nw. *Łebki*).
- Dukt na Czolgi**, gw. *Dugd na Čougi* [dr: Bch-K] ‘droga leśna prowadząca w kierunku miejsca, w którym dawniej znajdowały się dwa czolgi’: *Dugd na Čougi | Nymcy tam pozostavil’i dva čougi v mokradle || one tam dugo | dugo byuy || doŝiro v latax piynžešuntyy je usunyl’i* (por. ap. gw. *dukt* ‘prosta droga leśna powstała przez wyrąbanie drzew; przecinka’ SGP PAN VI 454; por. ap. *czolg*).
- Dukt na Dąbrowę**, gw. *Dugd na Dumbrove* [dr: Ku] ‘droga leśna, która prowadzi w kierunku Dąbrowy’: *Dugd na Dumbrove na Dumbrove pšez laz leći* (por. ap. gw. *dukt* ‘prosta droga leśna powstała przez wyrąbanie drzew; przecinka’ SGP PAN VI 454; por. nw. *Dąbrowa*).
- Dukt na Lgotę**, gw. *Dugd na L’igote* [dr: Gr] ‘droga, która prowadzi w kierunku Lgoty’: *Dugd na L’igote provaži na L’igote* (por. ap. gw. *dukt* ‘prosta droga (...)’ SGP PAN VI 454; por. nw. *Lgota*).
- Dukt na Topiela**, gw. *Dugd na Topiela* [dr: Gr] ‘droga, która prowadzi w kierunku podmokłych łąk’: *Dugd na Topiela | šed na topiela | na uunke | miynzy tyhi uunkami co še tam krovyy na nix topiyy bo tag moko byuo* (por. ap. gw. *dukt* ‘prosta droga (...)’ SGP PAN VI 454; por. ap. gw. *topielisko* ‘grunt bagnisty’ SGP V 410).
- Dukt na Wręczycę**, gw. *Dugd na Vryńčyce* [dr: Gr] ‘droga, która prowadzi w kierunku Wręczyca Małej’: *Dugd na Vryńčyce provaži na Vryńčyce Mauum* (por. ap. gw. *dukt* ‘prosta droga (...)’ SGP PAN VI 454; por. nw. *Wręczyca Mała*).
- Dukt Noconia**, gw. *Dugd Nocuńa* [dr: P] ‘droga leśna, którą dawniej zwykle chodził Nocoń’: *to iez Dugd Nocuńa | Nocuń to byu taki miyškańec ktůry čyŝto xožiũ tym duktyŝ || pšebiega pšes srodeg o-žauũ dvješeće ošimžešund ošim i dvješeće ževińžešund’ iedyn* (por. ap. gw. *dukt* ‘prosta droga leśna powstała przez wyrąbanie drzew; przecinka’ SGP PAN VI 454; por. nw. *Nocoń* SN VI 637).

- Dukt Płysionek**, gw. *Dukt Płysůnek* [dr: K] ‘droga leśna, którą dawniej zwykle chodziły kobiety z rodziny Płysiów’: *Dukt Płysůnek* | *to iles taki dug że Płysůnki chożiuy tam na gawyiže* | *šyški* (por. nw. *Płysionki*, gw. *Płysůnki* ‘przewisko utworzone od nazwiska Płysz’; por. ap. gw. *dukt* ‘prosta droga leśna powstała przez wyrąbanie drzew; przecinka’ SGP PAN VI 454; por. nw. *Płysz* SN VII 414).
- Dukt Poprzeczny**, gw. *Dukt Popšečny* [dr: N] ‘droga leśna prostopadła do innej drogi w lesie, w Nowinach’: *Dukt Popšečny* | *mušau f popšeg lećeć tyn dukt* || *teras to sum v leše uokna poželune* | *každy o-žau ma sfũj numer* | *dukty sum zafše prosto i f popšeg i vyxožum takje kfadraty* (por. ap. gw. *dukt* ‘prosta droga leśna powstała przez wyrąbanie drzew; przecinka’ SGP PAN VI 454; por. ap. *poprzeczny*).
- Dukt Słupkowy**, gw. *Dukt Supkovy* [dr: WW] ‘droga, przy której dawniej znajdowały się słupki’: *tam Dukt Supkovy* | *byuy iakieš supki pšy drože* | *takje grańične* || *dugd grańičny z nadlešnictfem Xerby* (por. ap. gw. *dukt* ‘prosta droga leśna powstała przez wyrąbanie drzew; przecinka’ SGP PAN VI 454; por. ap. *słupkowy*).
- Dukt Stefanowy**, gw. *Dukt Stefanovy* zob. **Stefana Dukt**, gw. *Stefana Dukt*.
- Dukt Stefanów**, gw. *Dukt Stefanůf* zob. **Stefana Dukt**, gw. *Stefana Dukt*.
- Dukt Szlakowy**, gw. *Dukt Šlakovy* [dr: Wd] ‘droga, która znajduje się w miejscu dawnej trasy kolejki wąskotorowej’: *tam dovnii šya kołyjka i dlatego Dukt Šlakovy se muvi* (por. ap. gw. *dukt* ‘prosta droga (...)’ SGP PAN VI 454; por. ap. *szlak* ‘(...) trakt wytyczony przez chodzenie, jeżdżenie itp., prowadzący do określonych miejsc’ USJP III 1526).
- Dukt Szosowy**, gw. *Dukt Šosovy* [dr: Gr-WM-P] ‘droga boczna dochodząca do szosy’: *a Dukt Šosovy to byu taki iag do Kuobucka se ieže od nas to po levyj struńe vuašne tyn z ul'icy vuašne* || *to byu Dukt Šosovy* || *uun pšexožiut tutaj do nas* | *dobjegau do Šosy Kuobuckij i dlatego taki byu* | *nazva tako byua* || *Dukt Šosovy* || *i se muvijo* | *že pasueš kroy* | *za Duktym Šosovym* (por. ap. gw. *dukt* ‘prosta droga (...)’ SGP PAN VI 454; por. ap. *szosa* ‘droga o twardej nawierzchni przeznaczona dla pojazdów’ USJP III 1533).
- Dukt Wisielaka**, gw. *Dugd Višeloka* [dr: K] ‘droga, obok której powiesił się jeden z mieszkańców Kalei’: *Dugd Višeloka* | *nazva ot povješeņa se žednego z mješkajncůf Kaleji pšy tym dukće* || *ies to v leše kalejskim* (por. ap. gw. *dukt* ‘prosta droga leśna powstała przez wyrąbanie drzew; przecinka’ SGP PAN VI 454; por. ap. gw. *wisielak* ‘wisielec, co się sam powiesił’ SGP VI 130).
- Dukt Zielony**, gw. *Dugd Želůny* [dr: Br] ‘droga, która prowadzi przez las’: *to maš pan tağ iagbyž iexau z Vrynčycy to pierfšy dukt po pravyj struńe ies Čystoxoski* || *on pšexoži pšes šos* | *vyxoži f Kalej: i tam jez grub nežnany žouneży* || *nastympny f pravo i v levo jez Grańičny* || *a Želůny tyž jez ot šosy nastympny iak se ieže f struńe Čepizůr* || *ten Želůny jez v leše* | *cauy ča: zarošnynty* || *taki želůny pošrud že v i stund Dugd Želůny* (por. ap. gw. *dukt* ‘prosta droga leśna powstała przez wyrąbanie drzew; przecinka’ SGP PAN VI 454; por. ap. *zielony*).
- Dworskie**, gw. *Dvorskie* [p: Gr, K, Wd-SG] ‘pole, które dawniej należało do dworu’: *Dvorskie* | *Kalej žel'ia se na Podlašakův i Dvožakůf* || *to pola dvorskie* | *bo to do*

dvoru naležauo || po vojně zostaŋo to poželŋne | čyžž zostaŋa o-dano na škoue | ryhize [K] (por. ap. gw. dworskie ‘ziemia należąca do dworu’ SGP PAN VII 34).

Dymarczykowizna, gw. *Dymarčykóvŋzna* [p: N] ‘pole Dymarczyka’: *a na pšykuā tu ŋag Dymarčyki to na to pole mŋvŋl’i Dymarčykóvŋzna | né || do ty pory mŋvŋŋŋm || uŋŋi ŋuž né žyŋŋm ale Dymarčykóvŋzna zostaŋa || to po xektaže teras pokuŋil’i | rozdrobŋŋne to ŋez ale nadal mŋvŋŋm na to Dymarčykóvŋzna || o· Dymarčyka || rosparcelovane ale nadal mŋvŋŋm na Dymarčykóvŋžne (por. nw. Dymarczyk SN II 604).*

Dziadownia, gw. *žadovŋa* [p: T] ‘pole z drogą o niskiej wartości użytkowej ziemi’: *žadovŋa bo tam pšed voŋŋŋm byuy baržo bŋydne teryny | l’ixu žyŋŋa i koždy mŋg zabraž žyŋi | ile xcou | tam bŋydota mŋyškaŋa (por. ap. gw. dziadowski ‘biedny (...)’ SGP I 423).*

Dzialek, gw. *žouek* [h: Ku] ‘niewielka łąka’: *žouek | a dlateguo žouek | bo to taki vŋški paseg uŋŋki ot Kuleŋi do Bžežinek (por. ap. gw. dział ‘drobniejszy obszar gruntu’ SGP I 424).*

Działka Gromadzka, gw. *žouka Grŋmacko* [t: WM] ‘wspólny plac wszystkich mieszkańców’: *žouka Grŋmacko to to samo co Grŋmackŋe | fspŋlno žouka co do gmŋny należy (por. ap. gw. działka ‘wydzielony kawałek gruntu’ SGP PAN VII 158; por. ap. gw. gromadzki ‘do gminy należący’ SGP II 128; por. ap. gw. gromada ‘zgromadzenie, ogół gminy’ SGP II 127; zob. też: Gromadzkie, gw. Grŋmackŋe).*

Działka kole Praskich, gw. *žouka kole Praskix* [p: H] ‘pole, które znajduje się obok gospodarstwa Praskich’: *žouka kole Praskix to pole zar· obok Praskŋy ŋes | obog domu (por. ap. gw. działka ‘wydzielony kawałek gruntu’ SGP PAN VII 158; por. ap. gw. kole ‘obok, przy czymś’ SGŚPodg 139; por. nw. Praski SN VII 531).*

Działka pod Brzezina, gw. *žouka pod Bžežinŋm* [p: H] ‘pole, które znajduje się obok brzoź’: *žouka pod Bžežinŋm tam obog zaro rosŋy bžozy (por. ap. gw. działka ‘wydzielony kawałek gruntu’ SGP PAN VII 158; por. ap. gw. brzezina ‘las, zagajnik brzozowy’ SGP PAN VII 605).*

Działka przy Dzielnicy, gw. *žouka pšy želŋnicy* [p: H] ‘pole położone obok drogi, która dzieli dwa odrębne tereny’: *žouka pšy želŋnicy to ŋes pole zaro pšy želŋnicy co želiŋa pola (por. ap. gw. działka ‘wydzielony kawałek gruntu’ SGP PAN VII 158; por. ap. dzielnica ‘to, co jedno od drugiego oddziela (...)’ SEJPBo 140; objaśnienie wyrazu dzielnica – patrz hasło Dzielnica).*

Działki, gw. *žauki* [p: CW] ‘pole orne, z którego wydzielono działki’: *žauki | to byuo kŋedyš pole orne | pofstaŋy tam žauki (por. ap. gw. działka ‘wydzielony kawałek gruntu’ SGP PAN VII 158).*

Działkowy Tryb, gw. *žoukuovy Tryp* [dr: Ku] ‘droga leśna, która dzieli dwa leśnictwa’: *žoukuovy Tryp | drŋga zrobiŋno ŋes | co žel’i f popšeg dva lešŋictva (por. ap. dział ‘(...), podział’ SEJPBo 138; por. ap. gw. tryb ‘wąska przestrzeń w lesie po wycięciu drzew; wyrębana granica’ KSGP).*

Dzielnica, gw. *žylŋica* [dr: BZ, CW, DK, G, PI, S, T, Wd] 1. ‘droga, która oddziela dwie wsie’: *to ino ŋes ta žylŋica | co odgrŋničo Bŋr oŋ Čornyŋ Fšŋ || tuteŋ kouo košcoua | kouo sklepu [BZ]; 2. ‘droga, która oddziela pola sąsiadów’: žylŋica | možno tam byuo furŋm pšeiexac | žel’iŋa pola sŋmsadŋf [CW]; 3. ‘droga polna, która łączy*

dwie wsie’: *žylńica* | *to taki žou mlynžy polami* || *polno druga uňčyua Truskolocy z Vryňčycum* | *za rehizum ies* || *fpravo do Truskolos provaži* | *a v levo do Vryňčycy* [G]; 4. ‘droga polna, która oddziela dwie gminy’: *žylńica* | *druga polno* | *co žel’i ghine Vryňčyce od Blaxovni* [Wd] (por. ap. *dzielnica* ‘to, co jedno od drugiego oddziela (...)’ SEJPBo 140; na badanym obszarze *dzielnica* ‘droga polna’).

Dzielnica Bębenkowa, gw. *želńica Bymbyňkovo* [dr: J-Pu] ‘droga obok gospodarstwa Bębenków, która dzieli Puszczew od Jeziora’: *žel’iua Iezoro s Puščevym ale fstrune na pravo* || *to byua želńica Bymbyňkovo bo Bymbyňki mlyškał’i* || *ostatni dom Bymbyňkuv byu obok* || *ta želńica iez do tyž pory* (por. ap. *dzielnica* ‘to, co jedno od drugiego oddziela (...)’ SEJPBo 140; objaśnienie wyrazu *dzielnica* – patrz hasło **Dzielnica**; por. nw. *Bębenek* SN I 275).

Dzielnica Goowa, gw. *želńica Gouova* [dr: Cg-Pu] ‘droga, która prowadzi w kierunku gospodarstwa mężczyzny o nazwisku Go’: *oni še nazyval’i Go* | *to od ix pola šuo do asfaltu i to še nazyvaou želńica Gouova* | *ta želńica provažiuu do iy domu i do ix pola* || *potym na to želńica Krafcykovo tež muvil’i* | *to tako vyželuno droga* (por. ap. *dzielnica* ‘wyodrębniona, wydzielona część jakiegoś obszaru (...)’ SEJPBo 140; objaśnienie wyrazu *dzielnica* – patrz hasło **Dzielnica**; por. nw. *Go* SN III 400; zob. też: **Dzielnica Krawczyków**, gw. *želńica Krafcykuf*).

Dzielnica Krawczyków, gw. *želńica Krafcykuf* [dr: Cg-Pu] ‘droga, która prowadzi w kierunku gospodarstwa Krawczyka’: *želńica Krafcykuf* | *to i-na nazva na želńice Gouovum* || *Go pomarl’ i żyńć Krafcyk tam byu* | *tam użyndovou* | *to tako vyželuno druga f polax do Krafcykuf* | *do pola i domu* (por. ap. *dzielnica* ‘wyodrębniona, wydzielona część jakiegoś obszaru (...)’ SEJPBo 140; objaśnienie wyrazu *dzielnica* – patrz hasło **Dzielnica**; por. nw. *Krawczyk* SN V 271; zob. też: **Dzielnica Goowa**, gw. *želńica Gouova*).

Dzielnica Kulejska, gw. *želńica Kulejsko* [dr: Brz] ‘droga, która oddziela pola dwóch wsi, nazywana tak przez mieszkańców jednej z nich – Brzezinek’: *želńica Kulejsko* | *pole Bžežinek še künčy* | *a začyna pole s Kuleji* | *rožžela te pola* | *iez v kjeruŋku Kuleji* (por. ap. *dzielnica* ‘to, co jedno od drugiego oddziela (...)’ SEJPBo 140; objaśnienie wyrazu *dzielnica* – patrz hasło **Dzielnica**; por. nw. *Kuleje*).

Dzielnica na Trzepizura, gw. *želńica na Čepizura* [dr: Pu] ‘droga, która prowadzi w kierunku gospodarstwa Trzepizura i oddziela Puszczew od Jeziora’: *to želunca Puščev’ i Iezoro* | *to muvil’i želńica na Čepizura* || *ona šua na Čepizura* | *tam iez jedyn dom* i *tam na nego šua ta želńica f kjeruŋku lasu* | *druga* (por. ap. *dzielnica* ‘to, co jedno od drugiego oddziela (...)’ SEJPBo 140; objaśnienie wyrazu *dzielnica* – patrz hasło **Dzielnica**; por. nw. *Trzepizur* SN IX 608).

Dzielnica Zamłyńska, gw. *želńica Zamuyiskuo* [dr: Brz] ‘droga, która oddziela pola dwóch wsi, nazywana tak przez mieszkańców jednej z nich – Brzezinek’: *želńica Zamuyiskuo* | *uuna do lasu leci* || *o-želo pola Zamuyina od Bžežinek* | *ies f strune Zamuyno* (por. ap. *dzielnica* ‘to, co jedno od drugiego oddziela (...)’ SEJPBo 140; objaśnienie wyrazu *dzielnica* – patrz hasło **Dzielnica**; por. nw. *Zamłynie*).

Dzielniczka, gw. *želnička* [dr: Kl] ‘niewielka droga, która dzieli pola’: *želnička | drugą | co želniya pola* (por. ap. *dzielnica* ‘to, co jedno od drugiego oddziela (...)’ SEJPBo 140; objaśnienie wyrazu *dzielnica* – patrz hasło **Dzielnica**).

F

Fazaniec, gw. *Fazańec* [l: WW] ‘las zasadzony na terenie, gdzie dawniej hodowano bażanty’: *Fazańec bo tam xodoval'i bażanty | nazyval'i je fazany* (por. ap. gw. *fazan* ‘ptak – bażant (...), żyjący dziko lub hodowany’ SGP PAN VII 463).

Festerka Duża, gw. *Festerka Dužo* [dr: Ku] ‘droga leśna, która prowadziła od gajówki do leśniczówki’: *Festerka Dužo bo to tako šerokuo drugą | provažunco od gajůfki do lešničůfki pšez laž i to xyba od nazvy lešničeguo poxoži | bo dovnii feštyr na lešničeguo luže godal'i* (por. ap. gw. *feszter* ‘pracownik nadzoru leśnego, leśniczy lub gajowy’ SGS IX 72; por. ap. *duży*).

Festerka Mała, gw. *Festerka Mauo* [ś: Ku] ‘dróżka, która prowadziła od gajówki do leśniczówki’: *Festerka Mauo to zaš tako mauo ścyška | co provaži od gajůfki do lešničůfki pšez laž i to tyž od lešničeguo feštyra nazva poxoži* (por. ap. gw. *feszter* ‘pracownik nadzoru leśnego, leśniczy lub gajowy’ SGS IX 72; por. ap. *mały*).

Flakowe, gw. *Flakove* [p: DK] ‘pole Flaka’: *Flakove | Flaki tutaj tež miel'i sfoje pola* (por. nw. *Flak* SN III 128).

Fosa, gw. *Fosa* [r: Gr] ‘głęboki rów’: *Fosa | ta fosa jez do žis | ona ma xyba z ošim metriuv guymbokości || to tam kouo zamku* (por. ap. gw. *fosa* ‘głęboki rów napelniony wodą, opasujący stanowisko, budowlę obronną, np. zamek’ SGP PAN VII 608).

Frydowizna, gw. *Frydovizna* [p: Pu] ‘pole Frydy’: *Frydovizna | Fryda Deksaimer nazvaua še | Fryda miuaua na imje to jej byuo || to byuo s tyšunc sedymyed ževnižesuntogo čvartego roku iak še kolonišci niemie cy ošedl'il'i z rejonu Dobrožeň Olesno Časno || potem tũm žymje f pošadaňe vžuu Edvart Kl'imas | po tyšunc čteržestym pjuňtym roku on to objuu* (por. nw. *Fryda* SI 139).

Furmańska Droga, gw. *Furmaňsko Droga* [dr: Hr-J-Km-W] ‘droga, którą furmani wozili drewno do składnicy w Herbach’: *Furmaňsko Droga to byua nazva miješcova | a Kolejka bo Nymcy f čaše okupačiji vybudoval'i kolyike vušktorovũm ktũrũm transportoval'i drevno do miješcovošci Xerby || Furmaňsko Droga to nazva staršo || fčešniž furmaňi tũm drogũm vyvožl'i drevno na skuadňice bo tu f Xerbay byua najfčešniž kolyi* (por. ap. gw. *furman* ‘człowiek powożący końmi, zajmujący się przewożeniem towarów wozem’ SGP PAN VIII 15; por. ap. *droga*; zob. też: **Kolejka**, gw. *Kolyjka*).

G

Gabrysiów Dukt, gw. *Gabryšův Dukt* [dr: Ku] ‘droga, która prowadzi w kierunku gospodarstwa Gabrysia’: *Gabryšův Dukt prosto dugd vyožži z lasu na plaž Gabryša Kjerata* (por. nw. *Gabryš* ‘zdrobnienie imienia Gabriel’; por. nw. *Gabriel* SI 141; por. ap. gw. *dukt* ‘prosta droga (...)’ SGP PAN VI 454).

- Gaje**, gw. *Gaje* [l: J] ‘lasy w Jeziorze’: *Gaje to kļedyž rozmaŋjal’i ģak tu byuā zabava | tam byuū takļe samošeŋki takļe akaćiove · i-ne | one tfožyūy taki ģaj | taki lasek* (por. ap. gw. *ģaj* ‘las’ SGP PAN VIII 80).
- Garusowe**, gw. *Garusove* [p: T] ‘pole Garusa’: *Garusove do pana Garusa to pole naležy* (por. nw. *Garus* SN III 267).
- Gawędzie**, gw. *Gavyńže* [p: Z] ‘pole, na którym często gromadziły się ptaki’: *Gavyńže tam na tym polu zaŋše peuno ptactfa byuō* (por. ap. gw. *gawędź* ‘ptactwo (...)’ SGP PAN VIII 211).
- Gazdowe**, gw. *Gazdove* [p: DK, T] 1. ‘pole Gazdy’: *Gazdove | Gazdy | i oñi tu tež dostal’i pola na Kopskim | to naležauo do ñix* [DK]; 2. ‘pole kupione od Gazdy’: *Gazdove to zaž od Gazdy kupiueñ i tag na to muviny* [T] (por. nw. *Gazda* SN III 285).
- Gazdowizna**, gw. *Gazdovizna* [p: T] ‘pole Gazdy’: *Gazdovizna bo t- od Gazdy nazva tako ģes | to ģego* (por. nw. *Gazda* SN III 285).
- Gazdówka**, gw. *Gazdũfka* [s: T] ‘staw Gazdy’: *Gazdũfka | a bo tyn staf to do Gazdy naležy i muvĩum na to Gazdũfka* (por. nw. *Gazda* SN III 285).
- Gliniak**, gw. *Gl’iñok* [d: G; ł: N] 1. ‘dół, z którego dawniej wybierano glinę’: *Gl’iñok | tam dovnĩj my latal’i še kũmpać | tam cegue z gl’iny robil’i | gl’iny tam f tym dole byuō dužo* [G]; 2. ‘łąka, z której dawniej wybierano glinę’: *no ten Gl’iñog naš | u naz byu Gl’iñok | to byuā uũñka | vybral’i taki dũu bo tam wybierał’i gl’ine i dlatego ģez nazywany Gl’iñok || a puźñij žeci vñejskļe ucyūy še puynvać f tym Gl’iñoku || a ta gl’ina byuā počebna na klepiska | na miyškaña | polepy robil’i || dovnĩj tag robil’i || i puźñij še fšyscy xožil’i kũmpać do Gl’iñoka | cegue tyž vypalal’i z gl’iny* [N] (por. ap. gw. *gliniak* ‘miejsce, skąd wybiera się glinę (...)’ SGŚ X 101; por. ap. gw. *gliniak* ‘mały (...) staw’ SGŚ X 101).
- Gliniaki**, gw. *Gl’iñoki* [p: B, DK, Kl, W; sdz: BZ] 1. ‘pole, z którego dawniej wybierano glinę’: *to byuū u Lavickięgo u Kendorũf | to sũm douy takļe po wybierañu gl’iny || gl’ine na cegue kopal’i a te douy zostauy i nazyvaiũm to Gl’iñoki || tam še žeci kũmpauy f tyg gl’iñokax | ģa bym še v ģednym utopiũa* [W]; 2. ‘sadzawki, które znajdowały się w dołach po kopaniu gliny’: *to voda tam stoi | to takļe sažafki || gl’ina tam byuā stũn- tako nazva || muĩ Anžeĩ na Gl’iñoki xožiu še kũmpać* [BZ] (por. ap. gw. *gliniak* ‘miejsce, skąd wybiera się glinę (...)’ SGŚ X 101; por. ap. gw. *gliniak* ‘mały (...) staw’ SGŚ X 101).
- Glinianki**, gw. *Gl’iñonki* [ł: WM, P; p: B, DK, H, Kl, NS] 1. ‘łaki, na których powstały doły po wybraniu gliny’: *puźñi- ģešče mamy Gl’iñonki || te Gl’iñonki to sũm na uũñkax || to byuō vyželũne pšy scalyũu žym Maueĩ Vryñčycy | byuō vyželũne pšes paĩstfo i tam s teĩ uũñki vykopane sũm olbžymñe douy bo brano gl’ine || i do teĩ pory nazvyva še tam | ģuž navet pozarastauy | ale te douy sũm i to gl’iñonki || i tam ģešče vuašne f tyg gl’iñonkax to suužyuo kļedys | ñe moĩej pamĩyñci | ale pamĩyñci moĩej mamuši ģag opovĩadaũa to ze fši luže vožil’i bečki s kapũstũñ i tam še zatapiũo f tym | f tyg gl’iñonkax f teĩ vože i po prostu na vñosne | pše- žime tam f teĩ vože byuā | a na vñosne vycũngano i každy mĩauũ kišũnũm kapuste vuašne | ģa ñe vñeñ ģak to kļedyž muĩ Bože koxany byuō* [WM]; 2. ‘pole, z którego dawniej wybierano glinę’:

- Glińojki* | *tam kopałi gl'ine* žeby sklećić domy | *obecnie tam teroż ies xydroforńa* [NS] (por. ap. gw. *gliniak* ‘miejsce, skąd wybiera się glinę (...)’ SGS X 101).
- Glinice**, gw. *Glińice* [t: G, T] ‘łaka o glebie zawierającej glinę’: *Glińice* | *tam gl'ina byua* | *gl'inaste poduoże* [G] (por. ap. gw. *glinica* ‘glinianka, dół gdzie kopią glinę’ SGP II 82).
- Gliniec**, gw. *Glińec* [p: Kl-T] ‘pole o glebie zawierającej glinę’: *Glińec to pole młynzy Koperńika a Klepačkum* | *gl'ina tam byua* (por. ap. gw. *glinica* ‘gleba gliniasta’ MSGP 74).
- Głaz**, gw. *Guas* [gl: WM] ‘duży kamień, który zwodzi ludzi’: *Guas* | *ten guaz my nazywałi tež Zvožijias* | *f polu byu iag na Vrynčyce se šuo i tam zašfe zvožiuo kouo nego* (por. ap. *glaz*; zob. też: **Zwodzijas**, gw. *Zvožijos*).
- Głabowe**, gw. *Guũmbove* [p: DK, Wd] ‘pole Głaba’: *Guũmbove* | *Guũmby byl'i vuašćicelami tego pola* [DK] (por. nw. *Głab* SN III 379).
- Głęboka Droga**, gw. *Guymboko Drůga* [dr: G, Kl-PII, Ku] ‘droga położona niżej w stosunku do otaczającego ją terenu’: *Guymboko Drůga ona iuž ne ies teraz guymboko ale byua* || *to tu ot kšyža do Klepački do remizy* | *za mostem v levo obok tego kšyža* || *ona byua f takim vykopje i dlatego guymboko* [Kl-PII] (por. ap. *głęboki*; por. ap. *droga*).
- Głęboki Rów**, gw. *Guymboki Růf* [r: N] ‘rów o dużej głębokości’: *Guymboki Růf* | *a baržo guymboki* | *caue nođi vešuy* || *vykopałi guymboki rův i byu guymboki* || *ta-my šežel'i* | *xuopoki grałi na gitarax* | *špjeval'i my i faiņe byuo* || *davnii to ino se v rovje šežauo i ne byuo nic* | *tero vejž do rovu* | *nuk se ne spuščiš* | *ni ma rovu* || *davnii tag byuo* | *se pošežauo* | *a teras televizory* (por. ap. *głęboki*; por. ap. *rów*).
- Głogi**, gw. *Guođi* [l: DK] ‘las, na początku którego dawniej rosły dzikie róże’: *iak se iže tam nad lasem do tej Maryši to tam sum Guođi* || *teras to jez vjelki las* | *davnej byu mnejšy i tam zaro na počũntku žikje růže rosuy* (por. ap. gw. *glóg* ‘krzew dzikiej róży (...)’ SGP PAN VIII 469).
- Główny Dukt**, gw. *Guũvny Dukt* [dr: Wd] ‘droga główna’: *Guũvny Dukt provaži do Duktu Blaxoskigo do Čepizur* || *kũņež Blaxovni Buaščykiuv i Čepizurůf* | *to guũvno drůga* (por. ap. *główny*; por. ap. *dukt* ‘prosta droga (...)’ SGP PAN VI 454).
- Golcowska Droga**, gw. *Golcosko Droga* [dr: T] ‘droga, która prowadzi w kierunku Golcy’: *Golcosko Droga bo zrobiłi Golce i droga provažiu na Golce* (por. nw. *Golce*; por. ap. *droga*).
- Golcowski Las**, gw. *Golcoski Las* [l: G] ‘las, który znajduje się w Golcach’: *Golcoski Las bo to laz na Golcax* | *należy do Guolcy* (por. ap. *las*; por. nw. *Golce*).
- Golcowskie**, gw. *Guolcoskije* zob. **Pola Golcowskie**, gw. *Pola Guolcoskije*.
- Gołów Dukt**, gw. *Gouũv Dukt* [dr: J] ‘droga leśna, która prowadzi w kierunku gospodarstwa Goły’: *Gouũv Dukt no bo od lasu do Gouy provažiu* | *do ięgo domu* (por. nw. *Gola* SN III 422; por. ap. gw. *dukt* ‘prosta droga leśna powstała przez wyrąbanie drzew; przecinka’ SGP PAN VI 454).
- Gościnniec**, gw. *Guošćinec* [dr: DK, H, J-Pu, W] ‘droga główna’: *iak škoua byua budovano* | *to vysažũno drůge oť škouy do košćoua akaćiam* | *i to nazvano Guošćinec* || *to byua tako drůga brukovano* | *kamiynami vysažũno* || *to byua guũvno drůga ve fši* ||

- niektúžy nazyval'i to Aleje P'iusuckiguo | bo škoua byua imiynó P'iusuckiguo* [W] (por. ap. *gošciniec* 'droga główna (...)') ESJP I 462).
- Góra**, gw. *Gúra* [dr: PI; l, p: H] 1. 'droga, która przebiega przez wysokie wzniesienie': *Gúra to taka gúra vysoko ĺak še na Kuleje ĺeže* [PI]; 2. 'łaka i pole, które znajdują się na wysokim wzniesieniu': *Gúra | a bo to tag v gúže leży to pole i uŷnka | tam tyš kapl'ička ĺes* [H] (por. ap. *góra*).
- Góra Truskolejska**, gw. *Gúra Truskolejsko* [dr: T] 'droga z Truskolas w kierunku Panek, która przebiega przez wysokie wzniesienie': *bo to ĺak še do Paneg ĺeže | to tako gúra dužo | takġe vzněšyŷe ĺes | tak še pod gúre ĺeže i muŷiũm na to luže s Truskoloz Gúra Truskolejsko || to ĺes tak pomiynžy tymi fšami | to do Truskoloz ĺešče należy* (por. ap. *góra*; por. nw. *Truskolasy*).
- Górka**, gw. *Gúrka* [dr: Pu] 'droga, która przebiega przez niewielkie wzniesienie': *Gúrka | to ĺez drúga na takij gúrce | tam ĺes kapl'ička vybudovano f tyšunž ževničset čyžestym pŷũntym roku* (por. ap. *górka*).
- Górka Palutkowa**, gw. *Gúrka Palutkova* [g: B] 'niewielkie wzniesienie, które należy do Palutka': *Gúrka Palutkova | gúrka należy do pana Palutka* (por. ap. *górka*; por. nw. *Palutek* SN VII 173).
- Górka Spalikowa**, gw. *Gúrka Spał'ikovo* [g: B] 'niewielkie wzniesienie, które należy do Spalika': *gúrka | co do Spał'ikũv należy | Gúrka Spał'ikovo* (por. ap. *górka*; por. nw. *Spalik* SN VIII 590).
- Górka u Janika**, gw. *Gúrka u ĺanika* zob. **Janikowa Górka**, gw. *ĺanikuovo Gúrka*.
- Górki**, gw. *Gúrki* [czl: Ku] 'las, który znajduje się na niewielkich wzniesieniach': *Gúrki | to ĺes tu na lev· od Buka || to ĺes taki čũŷ gúrek | tağ ĺagby takġe vybžušeŷe | vŷy pan | pofstaũo pšy vulkaŷe čy coš takigo || takġe gúrečkũ || to lešničtfo Kuleje i Pouamaŷec | bo to ĺez na graŷicy Kuleji* (por. ap. *górka*).
- Górna Łaka**, gw. *Gúrno Űŷnka* [l: G] 'łaka, która znajduje się na wzniesieniu': *Gúrno Űŷnka to uŷnka ta na dužym vžnyšyŷnu ĺes* (por. ap. *górný* 'znajdujący się w górze, wysoko' SEJPSI I 331; por. ap. *łaka*).
- Górnego Lasek**, gw. *Gúrneguo Losek* [l: T] 'niewielki las Górnego': *Gúrneguo Losek | bo tyn losek to do Gúrneguo należy* (por. nw. *Górný* SN III 473; por. ap. *lasek*).
- Górska Droga**, gw. *Gúrskuo Drúga* [dr: H] 'droga polna, która dzieli pola dwóch wsi': *a to na gúrce tako drúga polno | Gúrskuo Drúga co žel'i pola s Xutki od pũl z Dymbŷečnyġ || dũmp tam stoġi* (por. ap. *górski*; por. ap. *droga*).
- Góry**, gw. *Gúry* [czl: WW; g: B-Hr; l: Brz, Ku; p: NS-S] 1. 'las, który znajduje się na niewielkich wzniesieniach': *Gúry | byũ navŷy· vŷiatru i nanũš pŷox | takġe gúry še zrobiũy | potym še to zalešiuo* [Brz]; 2. 'niewielkie wzniesienia, które zostały usypane z piasku': *sũm tam gúrki pŷaxu takġe | i Gúry mamy | tako nazva* [B-Hr]; 3. 'pole, które znajduje się na niewielkim wzniesieniu': *Gúry | ĺag lodovŷec kŷedýš še· to takũm gúre vypxnuũ | na niġ pole ĺes || bo to fšysko v zasaže po lodofcay ĺes* [NS-S] (por. ap. *góra*).
- Góry Olkowe**, gw. *Gúry Űolkove* [g, p: CW] 'niewielkie wzniesienia, które znajdują się na polach Olka': *to byũy takġe gúrka· i douy | vybŷerano tam žvŷir na budove mağistral'i || vuašćicelem byũ Oleg Vuadysuaf | Gúry Űolkove* (por. ap. *góra*);

- por. nw. *Olek* SN VII 54; zob. też: **Doly Olkowe**, gw. *Douy Uolkove*; **Pole Olkowe**, gw. *Pole Uolkove*).
- Grabarczykowa**, gw. *Grabarčykova* [t: WM] ‘łaka Grabarczyka’: *o tyš tam za torami to byu uňka to myšmy müvil’i Grabarčykova bo to lešničy Grabarčyk | on mĭau uňke | potem on zmar | luže mĭel’i | ale tak to še müviu Grabarčykova* (por. nw. *Grabarczyk* SN III 476).
- Grobelka**, gw. *Grobelka* [p: G] ‘podmokła łaka z nasypem z ziemi’: *Grobelka to tako baržo bagńisto uňka i na niĭ taki nasyp z žymi byu zrobiuiny* (por. ap. *grobla* ‘wał usypany z ziemi (...)’ ESJP I 479).
- Grobkowy Dukt**, gw. *Gropkovy Dukt* [dr: Br-WW] ‘droga, która prowadzi w kierunku grobu nieznanego żołnierza’: *Gropkovy Dukt | dugd vxoži na grub nieznanego žouneža s tysunž žėviučet čyžestego žėviuಂತego roku* (por. ap. *grób*; por. ap. gw. *dukt* ‘prosta droga leśna powstała przez wyrąbanie drzew; przecinka’ SGP PAN VI 454).
- Grobla**, gw. *Grobla* [g: Br] ‘nasyp z ziemi’: *Grobla | tam byu ta grobla dopĭero ĩe || f tej xfil’i ĩe ma | ĩag byu mel’ioračĭa rovuf to ĩum rozval’il’i || to na tyĭ Božyĭ Mynce na Kšynžovym Polu byu || to byu tako gúrka | na groble my foxožil’- i pšez žyke my skakal’i || ta grobla še tag od zera začynaĭa i taĭ ĩak puo- taka byu || to byu taki ĩakby vaĭ z žemi usypany* (por. ap. *grobla* ‘wał usypany z ziemi (...)’ ESJP I 479).
- Groble**, gw. *Groble* [t: Kl] ‘łaki na terenie dawnych stawów, na których w przeszłości znajdowały się nasypy z ziemi’: *Groble | bo na staryx stavax | tyko dvĭje zostaĭy te groble || nazvane tag v dovud že to byu tam stavy i na niĭ takĭe nasypy byu || u B’ ĩernackiy ĩes kuńec tyx stavuf || to taki dov- tego že ta- kĭedyž byu* (por. ap. *grobla* ‘wał usypany z ziemi (...)’ ESJP I 479).
- Gromadzkie**, gw. *Grumackĭe* [t: WM] ‘wspólny plac wszystkich mieszkańców’: *ješče t- u naž ĩes taki gromacki plac || pužniĭ tam byu Spuželĭna Kūeg Rolničyx | to byu plaž vyželūny s fyskix pul | pu xektara tego | na ten plaž gromacki || teraz ĩes to spšedane a kupĭona ĩež i- na žauka | tutaj vuašĭe na zakryńće || tam nave- teroz boĭisko zrobil’i || za tūm žauke kupĭona ĩes tamta žauka || užund ĩhiny to zamĭyñiu i mamy tūm žauke Gromackūm || Grumackĭe vykožystyvane ĩež do zabavy do graĭa fĭiuke || to caĭa vĭe- še zžekĭa po ilež metruf čy arūv i byu f suĭĭe to pu xektara i to zostaĭo Gromackĭe | každy ze sfojeĭ žauki coš tam daĭ* (por. ap. gw. *gromadzki* ‘do gminy należący’ SGP II 128; por. ap. gw. *gromada* ‘zgrupowanie, ogół gminy’ SGP II 127; zob. też: **Działka Gromadzka**, gw. *žouka Grumacko*).
- Gruby Krzyż**, gw. *Gruby Kšyš* [czl: G] ‘miejsce w lesie, w którym znajdował się charakterystyczny krzyż’: *Gruby Kšyš | tam byu gruby kšyž i kapl’ička || tam zĭinel’i žouneže | byl’i vypisani na tabl’ičce | zĭinel’i f tysunž ošimset šezžesūntym čėcĭm roku || v žėvĭe byu vyržnynte ĩy nazvĭska* (por. ap. *gruby*; por. ap. *krzyż*).
- Grucowe**, gw. *Grucove* [p: T] ‘pole kupione od Grucy’: *Grucove bo ĩo ĩe kupĭem od Grucy i tak še na ĩe müvi* (por. nw. *Gruca* SN III 531).
- Grzab**, gw. *Gžymp* [czl: J] ‘część lasu, która znajduje się na niewielkim wzniesieniu’: *ĩes tež Gžymp | to čxžĭ lasu na takim pagúrku* (por. ap. gw. *grzęba* ‘niewielkie wzniesienie, pagórek’ SGP IX 353).

Grzybka, gw. *Gżypka* [l: DK] ‘las, w którym zawsze rosło dużo grzybów’: *Gżypka tam dužo gżybů· f tym leše zafše byuō i stünd Gżypka* (por. ap. *grzyb*).

Grzybki, gw. *Gżypki* [dr: NS-S] ‘droga, przy której zawsze rosły grzyby’: *Gżypki | od Novyĭ Šarleĭki xet se čungŋe do cmyntoža || byuy loski ževa gżyby || teros to ofiĭalŋe ul'ica Naftovo | to kuŋež gminy Vryŋčyca Vĭelko* (por. ap. *grzyb*).

H

Hajda, gw. *Xajda* [dr: DK] ‘droga, przy której dawniej znajdował się stary dom’: *Xajda | na tej žece tam | tam se nazyvaŋa | ta droga ĩağ iže po tym Kopskim | teraz ĩes prošĭi no ale pĭerf to byuā troxe krynto || i to nazyval'i Xajda bo tam dovŋiĭ pšy tyĭ drůže tako staro xaupa stouā i tak to sobĭe o· tyĭ xaupy drůge nazval'i || ta drůga pĭervotŋe do mostu do žyki Paŋkũŋk' i tam pravdopodobŋe na tyĭ Paŋkũŋfce že tam muyn byu vodny | no ale to ĩa ĩuž ŋe pamĭyntũm || śladũv ŋe zostauo ŋiž ale z opovĭadaŋa || byu muyn provda || bo ĩedyn tu na Čornyĭ Fšĭ ĩak teraz ĩes ten muyn | ale teras to ĩuž na prũnt || f Klepačce Krauza mĭoŋ | a tu pravdopodobŋe u nož ĩakiš Stroĭek se nazynou tyn muynoš* (por. ap. gw. *hajda* ‘stara chata’ SGŚ XII 14).

Halda, gw. *Xouda* [g: T, G] ‘nasyb z ziemi, który powstał po zakończeniu funkcjonowania Kopalni Czesław’: *to na davnũm Kuopalŋe Česuav nasyb žyŋi || kuopalŋa pšestaŋa žauaž i ĩũm zasypal'i žymĭũm i ževa posažil'i na ty gũže žyŋi || tag o· dovna luže mũvĭũm na to Xouda | bo to tako dužo gũra na Dymbĭečnyĭ [T]* (por. ap. *halda* ‘duża ilość czegoś usypana lub zgromadzona (w postaci kopca) w jednym miejscu’ PSWP XIII 257).

Hasiówka, gw. *Xasiũŋka* [dr: Br] ‘droga, którą wysypano popiołem’: *Xasiũŋka | drůga vysypano xašym | poĭĭoŋem | takimi odpadami xutŋičyŋi* (por. ap. gw. *hasie* ‘popiół’ SGŚCza 33).

Hucka Droga, gw. *Xucko Drůga* [dr: T] ‘droga polna, która dzieli Hutkę od ulicy Dębiecznej w Truskolasach’: *Xucko Drůga | bo to ĩes tako polno drůga | co žel'i Xutke o· Dymbĭečnyĭ | ona ĩes tam f strũne Xutki* (por. nw. *Hutka*; por. ap. *droga*).

Hucki Lasek, gw. *Xucki Losek* [l: T] ‘las, który znajduje się obok Hutki’: *Xucki Losek | bo tyn losek to pot samũm Xutkũm ĩes | ta· kouo Xutki* (por. nw. *Hutka*; por. ap. *las*).

Huckie Łąki, gw. *Xuckĭe Uũŋki* [l: G] ‘las w miejscu, gdzie dawniej znajdowały się łąki mieszkańców Hutki’: *Xuckĭe Uũŋki | bo tu kĭedys Xutka mĭaua uũŋki | terož ĩy ĩuž ŋi ma | ĩez las* (por. nw. *Hutka*; por. ap. *łąka*).

Huckie Pola, gw. *Xuckĭe Pola* [p: T] ‘pola uprawne, które znajdują się obok Hutki’: *Xuckĭe Pola | to dlateguo tag mũvĭũm | bo to pola uprawne pot samũm Xutkũm* (por. nw. *Hutka*; por. ap. *pole*).

I

Idzinkowa Ścieżka, gw. *Ižĭŋkovo Šćeška* [s: Ku] ‘dróżka, którą zwyczajowo chodził Idzi’: *a Ižĭŋkovo Šćeška to tu od Buka f pravo | byuā rũvnoleguā do Dylũŋki | tako vydeptano šćeška || t· od ĩŋeŋa od Ižego || to rapšĭg zakũadaŋ vnyk' i tam xožĭu | ŋe*

šet sćeškũm guŭvnuũm drogũm tyko tũm sćeškũm sfojũm | rŭvnolegle | tagže vŭžau kto drogũm šet || a on mŭiau sćeške takũm rŭvnoleguũm sfojũm || sfojũm žeby tyko sfoje ślady | on sobje | ten Iži | tũm sfojũm sćeškũm zaŭše zŭježyne čuŭgnũu nošiu || žimũm ślad mŭou sfũi (por. nw. *Idzi SI 175*; por. ap. *ścieżka*).

J

- Jagły**, gw. *Iaguy* [p: H] ‘pola, na których często siano proso’: *dlateguo Iaguy | bo tam na pola · xuopy sol’i proso i na noz Ioglože naved luže s Truskoloz mŭvil’i* (por. ap. gw. *jagły* ‘krupy jaglane, kasza jaglana, tj. z prosa’ SGP II 218).
- Janiczka**, gw. *Jońicka* [l: DK] ‘las Janika’: *Jońicka to byu laž Iañika* (por. nw. *Janik SN IV 280*).
- Janikowa Górka**, gw. *Iañikuovo Gŭrka* [g: T] ‘niewielkie wzniesienie, które należało do Janika’: *Iañikuovo Gŭrka | teros to do Potockiguo należy | a uũn u Iañika še ožnyũu || to tako gŭrka v polu | vzněšyňe || luže bral’i tyš stamtũnt pŭox* (por. nw. *Janik SN IV 280*; por. ap. *górk*).
- Janikowe**, gw. *Iañikove* [p: DK] ‘pole Janika’: *Iañikove | Iañiki tež byl’ · i teš pole upravŭal’i co sfoje mŭel’i || Iañika Valka to pole* (por. nw. *Janik SN IV 280*).
- Jarzaki**, gw. *Iažaki* [s: NS] ‘staw, który świeci’: *Iažaki | taki stav byu | taki śfŭecũncy | taki blazg od něgo byu | tero je · zarošnynty ččinami xaščami | takim tatarakũym* (por. ap. *jarzyć się* ‘iskrzyć, żarzyć się, świecić’ SEJPSI I 510).
- Jarzące Łąki**, gw. *Iažũnce Uũŭki* [t: WW] ‘obszar porośnięty roślinami, który świeci’: *bo uũne tak śfŭećũcy | dlatego iažũnce | Iažũnce Uũŭki* (por. ap. gw. *jarzący* ‘rozpalony, świecący’ SGP II 235; por. ap. *jarzący, jierzęcy* ‘biały, jasny (...)’ SS III 117⁴⁷; por. ap. *łąka*).
- Jarzące Łąki**, gw. *Iažũnce Uũŭki* [t: Br] ‘obszar porośnięty roślinami, który świeci’: *uũŭki | uũŭki byuy || Iažũnce Uũŭki byuy b · one tak śfŭećũcy || xuopcy xožũnz ze škouy | bo ně byuo bojiska | to xožil’i tam grać f pŭuke || to byuo v leše | tako polana | ovoce lešne tam byuy | tam grał’i sobje f pŭuke bo ně mŭel’i že grać || to za torami kolejovymi* (por. ap. gw. *jarzący, jarzący* ‘rozpalony, świecący’ SGP II 235; por. ap. *jarzący, jierzęcy* ‘biały, jasny (...)’ SS III 117; por. ap. *łąka*).
- Jelice**, gw. *Iel’ice* [p: K] ‘pole, na którym dawniej znajdował się staw’: *Iel’ice | na tym polu byu kŭedyš stav do uovŭyňo ryp || tutej paũul’ini s Čxstoxovy mŭel’i sfoje stavy | xodoval’i ryby* (por. ap. *jelec* ‘ryba’ SEJPBr 205).
- Jelonkowe**, gw. *Ielũnkove* [p: PI] ‘pole Jelonka’: *pole Ielũnkove kouo kapl’ick’ · i kouo rymŭzy stražacki* (por. nw. *Jelonek SN IV 340*).
- Jesion**, gw. *Iešũn* [l: W-N] ‘las jesionowy’: *Iešũn | byuy ževa iešũny posažũne tam* (por. ap. *jesion*).
- Jeziorka**, gw. *Iežũrka* [t: Br; s: Pu; ź: N] 1. ‘podmokłe łąki’: *staua tam voda f postaći maũy i ežorek takix kauũž i mŭyškajncy tak to sobje nazval’i | Iežũrka to sũm* [Br]; 2. ‘miejsce, w którym dawniej znajdowały się stawy’: *Iežũrka | tam byuy*

⁴⁷ Na tę notację leksykograficzną zwrócił uwagę Pan Profesor Zbigniew Babik, za co autor składa serdeczne podziękowania.

- takje naturalne stavy | čyžž zasypal'i a jėdno pšėćifpožarove zostaŭo || to jės pšy drože jāk sė na Xerby jėže || takje staŭki tam byuŭ | teraz jėz jėden stavek | ale tam Jordanoski zrobiu ogrudeg dla žėć· i žėći sė teras tam bavium [Pu]; 3. 'niewielkie jeziora w lesie': Jėžurka | ta· my xožil'i ze škouy na vyćečki | ta· my gotoval'i objiat | tako vyćečka || to byuŭ žrudeŭka v leše || Kolyikŭm sė ťuo Starium Kolyikŭm i tam te jėzorka byuŭ | to byuŭ tu nad Novinami [N] (por. ap. jeziorko).*
- Jeziorki**, gw. Jėžurki [b: J] 'podmokły obszar': Jėžurka | tam sŭm jagby zalane teryny | takje jėžurka sŭm | tam kobityŭ xožum zbieraž žuravine (por. ap. jeziorko).
- Jeziorko**, gw. Jėzorko [czl: WW; j: Gr] 1. 'miejsce w lesie, gdzie znajduje się zbiornik wodny': Jėzorko | mŭyisce ktŭre sė zapaduŭo i vypeuńiuŭo vodum || to byuŭo v leše mŭynžy drogum do Kaleji a Blaxovni [WW]; 2. 'niewielkie jezioro': Jėzorko to v Borkay byuŭo jėzorko || tam sė lygnum te nutry | ta· mokro jės || my ta· mŭjel'i pole obok tego to my tam buraki sažil'· i te nutry tam pšyxožiuŭy bo jėś xcauŭy [Gr] (por. ap. jeziorko).
- Jeziorko u Sołtysa**, gw. Jėzorko u Sołtysa [j: B] 'niewielkie jezioro, które znajduje się za gospodarstwem byłego sołtysa': Jėzorko u Sołtysa to takje zanižyne vypeuńiuŭe vodum za gospodarstfym byuŭego sołtysa || na jėguo polu za oborami | sołtysa to jėś (por. ap. jeziorko; por. ap. sołtys).
- Jėdrowizna**, gw. Jyndrovizna [p: DK] 'pole Jėdrka': jėšće tutaj ta droga jag iže na Vrynčyce | f tŭm strŭne skrynco sė na te Oski | ņe | a tu na pravo | tu jėz na rogu tego lasu kšyš | može pan zauuvažyŭ || to tutej te pola to sė nazyvaŭy Jyndrovizna znovu | Jyndrek | Anžej byu vuašćicelem || naved moja bapka poxožiuŭa z Borgulatŭv i temu Borgulatovŭi | ońi ta· mŭjel'i pola pševažne tam | to byu Jyndrek (por. nw. Jėdrek 'zdrobnienie imienia Andrzej'; por. nw. Andrzej SI 24).
- Jodłowy Gaj**, gw. Joduovy Gaj [l: Ku] 'las jodłowy': tu Joduovy Gaj byu ņe | tutaj byuŭo Kouo Buka jodeŭka | bo tam gl'ina jėś || jodeŭki rosŭy takje | tu po levej strŭne tak sė nazyvaŭ ten ževostan | Joduovy Gaj (por. ap. jodłowy; por. ap. gw. gaj 'las' SGP PAN VIII 80).
- Josień**, gw. Jośyn [l: W] 'las jesionowy': každy dyšč to pšyžiže od Jośyna | Jośyn to byu las | rosŭy tam jėśuŭy (por. ap. jesion).
- Józkowe**, gw. Jŭskove [p: T] 'pole Józka': Jŭskove a bo to do Jŭska Kuobušiŭskŭiego należy i uŭn tam co roku sėje | uŭn guospodoży jėšće (por. nw. Józef SI 204).
- Józków Tryb**, gw. Jŭskŭf Tryp [dr: J-Ł] 'droga, którą często jeździł furman Józef': no to furman byu tak· i jėžžiu tamtyndy | ten furman na końu jėžžiu || Jŭskŭf Tryp to z Ŭepkŭv do košćoua xožil'i Jŭskovym Trybem do Truskolas || z Ŭepkŭv luže do Truskolas xožil'i Jŭskovym Trybem bo tag najprošćej || to pšėćeš kavau drogi byu || tam to ja pamŭyntŭm bo ja pravje ževo vyvožiuem || tam byl'i partyzanańci || Nimcy zrobil'i obuave i tam byu voina | tagže vybil' tam tyx partyznatŭf | bo ņe byu vyjšća || optočyl' tam tyx partyznatŭ· vojskiŭm ņimjeckim i broń uzył'i || ci sė brońil'i mŭjel'i tak samo broń || do ostatka sė brońil'i | puźnij sam sobje kropnuŭ bo ņe byu vyjšćo || to pamŭyntŭm jāk to byu || Jŭskŭf Tryb i te xistorje tam to luže pamŭyntaŭum starši (por. nw. Józef SI 204; por. ap. gw. tryb 'wąska przestrzeń w lesie po wycięciu drzew' KSGP).

K

- Kacza Góra**, gw. *Kaco Gůra* [g, l: Ku] ‘niewielkie wzniesienie, na którym często gromadziły się kaczkę’: *Kaco Gůra bo dužo kacek tam byuo | voda byuo | zaroz Ũepk· i Kamijsko byuo | to na takij gůže las || Mixauovo Gůra jez mauo | a ta Kaco jez baržo mrocno | aš še vystrašyuoam tam* (por. ap. *kaczy*; por. ap. *góra*).
- Kacze Łąki**, gw. *Kače Ũųki* [f: PII] ‘łąki, na których dawniej hodowano kaczkę’: *na uųka· xodovałi kački | dužo byuo tyx kačeğ i mŭvil'i luže | že io jestym s Kačy Ũųk* (por. ap. *kaczy*; por. ap. *łąka*).
- Kaczmarka**, gw. *Kačmarka* [l, p: Ku, PII, T] ‘teren, na którym dawniej znajdowała się karczma’: *tam kiedyż byuo karčm· ale to ia iuš karčmy ne pamjyntŭm tyko z opovjadań || i o· tego to || to byu kavouek pola ktůrego uzyvau karčmaš pšy tyj karčmje i o· tego Kačmarka* (por. ap. *karczma*).
- Kaczmarzykowie**, gw. *Kačmażykove* [p: Wd] ‘pole Kaczmarzyka’: *Kačmażykove to pole Kačmażyka Vuatka* (por. nw. *Kaczmarzyk* SN IV 424).
- Kaczynka**, gw. *Kacyńka* [rz: S] ‘niewielka rzeka, po której często pływały małe kaczkę’: *Kacyńka ona taka maua byuo || kacki še v nej tak xlebotauy i t· o· tego* (por. ap. *kaczka*).
- Kalejskie Pastwy**, gw. *Kalyjskie Pastfy* [f: K] ‘pastwiska, które znajdowały się w centrum Kalei’: *Kalyjskie Pastfy | pastfiska po pravyi strŭne ul'icy Guŭvnyj f Kaleji jadŭnż oť Čystoxovy* (por. nw. *Kalej*; por. ap. gw. *pastwa* ‘pastwisko’ MSGP 185).
- Kalkowe**, gw. *Kalkuove* [p: H] ‘pole Kalka’: *Kalkuove to do Kalka należy || f Xutce to duży guospodoš || pobjyro uŭ· naved z uŭi za to pole piŭnŭze* (por. nw. *Kalek* SN IV 441).
- Kalwikowe**, gw. *Kalvikove* [p: Wd] ‘pole Kalwika’: *Kalvikove | pole Kalvikuf | ix oičyzna* (por. nw. *Kalwik* SN IV 451).
- Kamieniaków Mostek**, gw. *Kamijŭnakŭv Mostek* [dr: Wd] ‘odcinek drogi z niewielkim mostem, który zwyczajowo naprawiał Kamieniak’: *Kamijŭnakŭv Mostek | od nazviska Kamjeŭnaka || tam Kamjeŭnag napravjau cau y čas tyn mostek | každy jezŭziŭ | ale tyko uŭ· napravjou i na tyn fragmyn· drogi še tag mŭvi* (por. nw. *Kamieniak* SN IV 461; por. ap. *mostek*).
- Kamienna Droga**, gw. *Kamij·no Drůga* [dr: N] ‘droga kamienista’: *ješče byuo Kamij·no Drůga | dužo kamijni tam byuo | źle še jexauo* (por. ap. *kamienny*; por. ap. *droga*).
- Kamienna Górka**, gw. *Kamij·no Gůrka* [p: G] ‘pole znajdujące się na niewielkim wzniesieniu, na którym zalegają kamienie’: *Kamij·no Gůrka | to takie pole na gůrce | baržo dužo kamjeŭni f tym o·ciŭku* (por. ap. *kamienny*; por. ap. *górkę*).
- Kamińska Droga**, gw. *Kamij·skuo Drůga* [dr: Km-Ku-N] ‘droga, która prowadzi w kierunku Kamińska’: *Kamij·skuo Drůga | bo to drůga | co na Kamij·skuo prosto provaži* (por. nw. *Kamińsko*; por. ap. *droga*).
- Kamionki**, gw. *Kamijŭŭki* [p: P] ‘pole, z którego pozyskiwano kamienie do budowy domów’: *Kamijŭŭki | kopałi na budove kamjeŭn v latay vuašne davnyx | kamjeŭn || tam byuy teš kominy | vypalałi vapno || tam byuy teš pjiece do vypalaŭna vapna || tu byuy kopalne otkrykove tego kamjeŭna vapie·nego || vypalałi vapno f piŭŭešŭnty latak || byuy vapje·niki* (por. ap. *kamionka* ‘kupa kamieni’ ESJP I 615).

- Kandorowizna**, gw. *Kandorovizna* [p: N] ‘pole Kandory’: *o | Kandorovizna to byuo | duža gospodarka byua | dužo źeći v ogùle byuo || Kandora byu vuašćicelem tego pola || duży gospodaš | dužo źeći mjel’ - i to tak || zupeuñe inačyǵ niš teras* (por. nw. *Kandora* SN IV 470).
- Kantyński Dukt**, gw. *Kantyński Dukt* [dr: J-L] ‘droga, która dawniej prowadziła w kierunku kantyny żołnierskiej’: *Kantyński Duk - to stünd že on do kantyny žouñerskiej provažiu pšez las* (por. ap. *kantyna* ‘bufet, sklepik z jedzeniem, alkoholem, papierosami itp., zwykle dla pracowników instytucji wojskowej’ USJP II 36; por. ap. gw. *dukt* ‘prosta droga leśna powstała przez wyrąbanie drzew; przecinka’ SGP PAN VI 454).
- Kącka Droga**, gw. *Kũncko Drůga* [dr: DK-B] ‘droga, która oddziela pola dwóch wsi, nazywana tak przez mieszkańców jednej z nich – Borowego’: *ješče jez i Kũncko Drůga co źel’i Borove z Kũntym || dlatego že Kũnt še začyno a Borove kũñčy i jez drůga pšezelũno grañica jes || nazva ot Kũnta | grañica pũl | to ñe jez drůga bito | kjedyš pole rožžel’i | pšeoral’ - i zrobiu še taki pšeor | to drůga Kũnta* (por. nw. *Długi Kąt*; por. ap. *droga*; zob. też: **Przeor**, gw. *Pšeur* [DK-B]).
- Kępy**, gw. *Kympy* [p: H] ‘pole, na którym dawniej znajdowały się skupiska dzikich róż’: *Kympy dlatego | bo to pole | na ktůrym rosuy kjedyž žikie růže f takix kympax || muvi še na te pole Kympe* (por. ap. *kępa* ‘skupisko (...), krzewów, kwiatów’ SEJPBo 227).
- Kicińskiego Poręba**, gw. *Kičińskięgo Porymba* [l: Wd] ‘las Kicińskiego’: *Kičińskięgo Porymba | prosto ten las fpole Kičińskięgo foxožiũ | to byu ñego las* (por. nw. *Kiciński* SN IV 578; por. ap. gw. *poręba* ‘zagajnik’ SGP IV 270).
- Kiepurowa Budka**, gw. *Kiępurova Butka* [czl: J] ‘część lasu, w której dawniej znajdowała się budka Kiepury’: *Kiępurova Butka | byu družnik toromišć | nazyvaũ še Kiępura | on pužniũ v leše zmar || to byua butka pšy tym pšy kolejce || jes tam teraz v leše kolejka | vñe pañ ĵak tam ta stara kolejka byua ĵak še vñežža || tam jes taka polana | po levej strũñe jes kšyž i tam jes taka tabl’ička || na tej tablicce beñže možna ješče o-čytaž že Kiępura tam f ty - mñyjscu zmar || tam byua rožjezdñica tag zvano || ĵag byuy tory kolejki to ĵag uadoval’i tor žeby ten druęi počũng pšeĵexau | to žĵexau na bok | ñe | žiežžau || tam butka staua vuašne || on pšekũadaũ te vaĵxy žeby skĵerovać to | zauadunek* (por. nw. *Kiepura* SN IV 594; por. ap. *budka*).
- Kiepurów Dukt**, gw. *Kiępurův Dukt* [dr: N-W] ‘droga leśna, która prowadzi w kierunku gospodarstwa Kiepury’: *Kiępurův Dukt | ot Pola Noviiškięgo vxoži | iže v las || Vynęlovice še kũñčũm a začynaĵũm Noviny || kjedyš to byu Bũr Zapilski || ta - mñyška’i Kiępury | droga provažiu z lasu do iy domu || to Kiępurův Dukt* (por. nw. *Kiepura* SN IV 594; por. ap. gw. *dukt* ‘prosta droga leśna (...)’ SGP PAN VI 454).
- Kierchów**, gw. *Kĵerxũf* [l, p: CW-W] ‘pole znajdujące się na terenie, gdzie dawniej był cmentarz’: *Kĵerxũf | ci koloñići | ktůży pšyš’l’i | ci osadñicy | to byu počũnteg źevĵetnastego vñeku || sũm poxovañi Nimcy | ktůży zęiny’l’i na tym teryñe f čase druęij vojny || to jes cmyntož evaņgel’icki || muĩ žadek tam jes poxovany | to jes tyšũnž ošimset sũdmny rok || Maĵora tam tyš poxoval’i f tyšũnž źevĵiñćset pĩñžešũntym sũdmnym roku || tam byl’i poxovañi Zelery | Vebry | Vity* (por. ap. gw. *kierchów* ‘cmentarz’ SGP II 348).

- Kierzek**, gw. *Kiēžek* [czl: J-Pu] ‘wysepka charakterystycznych krzewów w lesie’: *Kiēžek to iēs f srotku lasu | lešničũfk· abo gaiũfka | iēs tam teš pole upravne || nazývau se ten P’jotroski a Pol’is byu druġi nastympny || tam byu najp̃ierf tako vysepka i takje kšoki na niġ || potym pobudovał i tam lešničũfke || f srotku lasu ańi droġi tam ne byu ino tam ġakoš || mũvje panu f srotku lasu tako vysepka taki kiēžek* (por. ap. gw. *kierz* ‘krzak’ SGP II 350).
- Klamów Dukt**, gw. *Klamũv Dukt* [dr: K] ‘droga, którą Klama zwyczajowo przewoził nielegalnie pozyskane drzewo’: *Klamũv Dukt | Klama Ńelegalnie pozyskivou ževo v leše i uũn m̃jou takje zatargi z lešničym | voziũ to ževo tym dukty* (por. nw. *Klama* SN IV 640; por. ap. gw. *dukt* ‘prosta droga leśna (...)’ SGP PAN VI 454).
- Kleśne Łąki**, gw. *Kleśne ŨũŃki* [czl: Ku] ‘łąka na miejscu części lasu, który został dawniej wykarczowany’: *tak to sũm Kleśne ŨũŃki | to se tag nazývauũm uũŃki ġak se za Gabrysem vježža | za Mazurym dovniġ mũvil’i | tu za pšejazdym koleġovym | to byu takje gžũskje || to byu uũŃki tu | zaroz dvje takje uũŃki || to byu pũžniġ deputaty || myšmy to košil’i | ale ġak pšyšyũ | mũvje | x’istorġa se zhiŃvaũa | xyba po žešniču latax | to čeba byu fšysko zalešic ponovne || myšmy to zalešil’i olxũm i tam i nymi žečami | uũŃki ġako takje zniknyũ | bo dovniġ vykašal’i trovũ | vypasal’i bydu v leše | kozy krovy kũne fšysko || a čymu kleśne | bo kġedyš tam byu las ġuž i go vykarčovano i potym zniũ posažũno* (por. ap. gw. *kleśnić* ‘trzebić, karczować’ SGŚC 140).
- Kleśnie**, gw. *Kleśne* zob. **Kleśne Łąki**, gw. *Kleśne ŨũŃki*.
- Kleśniska**, gw. *Kleśniska* [l: Br, WM] ‘łąka na miejscu części lasu, który został dawniej wykarczowany’: *potym tu dalyġ to byu Kleśniska | to byu takje račyġ mokre te | račyġ mokre uũŃki || a skũn tako nazva | bo tam kġedyž byu laž i go pšečebũno i uũŃki pofstaũy* [WM] (por. ap. gw. *kleśnić* ‘trzebić, karczować’ SGŚC 140).
- Kliny**, gw. *Kl’iny* [p: Kl] ‘trójkątne pola’: *Kl’iny | pšexoži droga kouo vježy i ona pšečina naše pola | robĩũm se kl’iny | tu iēs kl’in i tam iēs kl’in* (por. ap. gw. *klin* ‘kawałek gruntu trójkątny’ SGP II 368).
- Klocowe**, gw. *Klocove* [p: T] ‘pole Kloc’a’: *Klocove to pole to do Kloc’a naležy || iēz obok pola Verneroveguo i Rabyndoveguo || s Kloc’a tyž takĩ baġor | bo mo vġelkġe guospodarstfo* (por. nw. *Kloc* SN IV 673).
- Kłodzkie**, gw. *Kuockġe* [l, p: Gr-WM] ‘łąki i pola, które znajdują się na miejscu dawnego stawu’: *tam ġak se iže na Kaleġi to tam iēs Kuockġe || to iēs pouove uũŃkũv a pouove pũl iēs || najp̃ierf sũm pol’a potym pšy samym leše sũm uũŃki || tam kġedyš stavy byu co pauul’ińi s Čystoxovy mġel’i | ryby tam xodovał’i* (por. ap. *kłodzisko* ‘miejsce do łowienia ryb’ SS III 296).
- Kmieciowe Pole**, gw. *Khġećove Pole* [p: T] ‘pole Kmiecia’: *Khġećove Pole | Khġeć to vuašćiceł* (por. nw. *Kmieć* SN V 17; por. ap. *pole*).
- Kmieciowizna**, gw. *Khġećovizna* [p: N] ‘pole Kmiecia’: *o | Khġeće pod lasem | ne || Khġeće to byl’i taka rožina xo xo xo | gospodože caũũm gymbũm || pšeće vuġeg Ante· Khġež on zafše mũvũ že oni byl’i že coš tam značyl’i | ne || on se uhĩũũ tag docenaž vyũ·šač || vuašćicelem tego pola byu Khġeć || paž mamũ ġuš to kupĩũ Kal ale nadal mũvũũm Khġećovizna* (por. nw. *Kmieć* SN V 17).

- Knopowe**, gw. *Knopove* [p: DK] ‘pole Knopa’: *tak | mjel'i pola i Knopy stunt Knopove* (por. nw. *Knop* SN V 27).
- Kochłowe**, gw. *Koxlove* [p: G] ‘pole, które dawniej należało do Kochłów’: *Koxlove to Koxle mjel'i | teraz majum to Krafcyki* (por. nw. *Kochel* SN 42).
- Kochrowizna**, gw. *Kuoxrovizna* [p: W] ‘pole, które dawniej należało do Kochrów’: *Kuoxrovizna ot p̄yryšy v̄uašćiel'i | od nazviska osiedlyнца Koxra* (por. nw. *Kocher* SN V 42).
- Kolanko**, gw. *Kuolan̄kuo* [s: T] ‘mały staw tworzący kolano’: *Kuolan̄kuo bo to iēs taki mauy staf | iē· zauamany f kštauce kuolana* (por. ap. *kolano* ‘miejsce silnego, kolistego skrętu rzeki, ulicy itp., wygięcie, zakręt’ USJP II 154).
- Kole Kolejki**, gw. *Kuole Kolyiki* [l: H] ‘las obok miejsca, gdzie dawniej przebiegała trasa kolejki wąskotorowej’: *a bo tam bl'iskuo kolyika iēz i dlateguo Kuole Kuolyiki* (por. ap. gw. *kole* ‘obok, przy czymś’ SGŚPodg 139; por. ap. *kolejka* ‘kolej łącząca (...) wsie (...)’ USJP II 158).
- Kole Lacha**, gw. *Kole Laxa* [l: H] ‘las, który znajduje się obok dawnej leśniczówki Lacha’: *Kole Laxa a bo tyn las kuole lešničŭfki Laxa byu* (por. ap. gw. *kole* ‘obok, przy czymś’ SGŚPodg 139; por. nw. *Lach* SN V 500).
- Kole Źródelka**, gw. *Kole Źródeuka* [p: H] ‘pole, które znajduje się obok naturalnego wypływu wody’: *Kole Źródeuka | źrudeuko byuo obok | teros pevne iuž zarosuo* (por. ap. gw. *kole* ‘obok, przy czymś’ SGŚPodg 139; por. ap. *źródło*).
- Kolejka**, gw. *Kolyika* [dr: Hr-J-Km-W] ‘droga w miejscu, gdzie dawniej przebiegała trasa kolejki wąskotorowej’: *Kolyika | tam iēžžiuā k̄iedyš kolyika v̄uskotorovo || teraz ni ma tyx torŭf | ale nazva tako zostaua || transportovano drevno* (por. ap. *kolejka* ‘kolej łącząca (...) wsie (...)’ USJP II 158).
- Kolo Bębenków**, gw. *Kouo Bymbynkŭf* [dr: J-Pu] ‘droga dzieląca Puszczew od Jeziora, przebiegająca obok gospodarstwa Bębenków’: *Kouo Bymbynkŭf to drŭga | tako Źel'nica co Źel'iuā Puščev' i Iezoro i byua kouo domu Bymbynkŭf* (por. nw. *Bębenek* SN I 275).
- Kolo Biernackiego**, gw. *Kuouo B'iernackiguo* [dr: Ku] ‘droga, która znajduje się obok gospodarstwa Biernackiego’: *Kuouo B'iernackiguo | tam to iēs p̄sy Pastfax | tako drŭga | co kuouo domu B'iernackiguo iēs* (por. nw. *Biernacki* SN I 312).
- Kolo Bloku**, gw. *Kouo Bloku* [czl: DK] ‘część lasu, która znajduje się obok starego bloku’: *Kouo Bloku | bo tam tyš stoi taki stary blok || stary | to še iuž teraz rozlatuje | rozlatuje še i tam tyž laž iēs || iō caue žyće po tym leše lotaua | to iō v̄ijym* (por. ap. *blok*).
- Kolo Bożnicy**, gw. *Kuouo Bŭžnicy* [t: T] ‘miejsce, przy którym dawniej znajdowała się bóżnica żydowska’: *Kuouo Bŭžnicy | bo to tam | že Palestyna | tam božnica stoua i na drŭge muvil' i Kuouo Bŭžnicy* (por. ap. *bóżnica, bożnica* ‘synagoga’ USJP I 311).
- Kolo Buka**, gw. *Kolo Buka* [dr: Ku-N] ‘droga, która znajduje się obok miejsca, w którym kiedyś rósł buk’: *Kolo Buka | k̄iedyš p̄sy drŭže byuo potyžne duže ževo tam | m̄iauo čysta lot | žišeŭ go iuž ni ma* (por. ap. *buk*; zob. też: **Na Buka**, gw. *Na Buka*).
- Kolo Dębu**, gw. *Kouo Dymbu* [t: Kl] ‘łąka, która znajduje się obok dębu’: *Kouo Dymbu | nazva okrešlaua uŭjke | kiuro byua f pobl'izu dymbu rosnŭncego p̄sy Źel'nicy | drože*

uňňčůncej Klepačke s šosům do Čystoxovy || puźnij | počas budowańo šosy dũmb vyčynto | ale nazva iez uźyvana do Źiś (por. ap. dqb).

Kolo Domu Kozaka, gw. *Kouo Dũmu Kozaka* [l: Ku] ‘las, który znajduje się obok pozostałości po domu Kozaka’: *davno temu mỳjškou tam pracovni: koleji Kozak || tero: zostały iuś tyko ruiny | Kouo Dũmu Kozaka ies tako nazva (por. ap. dom; por. nw. Kozak SN V 233).*

Kolo Dwudziestki, gw. *Kuouo Dvuźestki* [p: G] ‘pola, które znajdują się obok byłej Kopalni XX-lecia PRL-u’: *Kuouo Dvuźestki no bo to pola sũm kuouo samyĭ kuopalni | na kuopalne mũvil’i Dvuźestka | ale uina to byua Kuopalna Dvuźestoleća P-erelu (por. nw. Kopalnia XX-lecia PRL-u ‘była kopalnia rudy w miejscowości Golce’).*

Kolo Fisiowej Kapliczki, gw. *Kouo F’isovej Kapl’ički* [czl: Ku] ‘część lasu, w której dawniej znajdowała się zawieszona na drzewie kapliczka upamiętniająca żonę Fisia’: *Mixauovo Ğura Kaco Ğura i iěšče Kouo F’isovej Kapl’ički || kaplička byua na bžoże | teraz iez iuś rozebrana | teraz iuś tego ĩe ma || leśničemu zmarua kobijta i tam kouo tej bżozy ponoź mu še pšecstaviua i na tũm čeś postaviu tam kapl’ičke na tej bžoże || leśničy nazyvaŭ še F’is (por. nw. Fiś SN III 125; por. ap. kapliczka).*

Kolo Gajowego, gw. *Kuouo Gajoveĝuo* [l: T] ‘łaka, która znajduje się obok gospodarstwa mężczyzny noszącego przezwisko Gajowy’: *Kuouo Gajoveĝuo | to uňňka kuouo dũmu | co tam Gajovy mỳjškou || znoueĝ guo pšecce | uin tylko v leše šeĝou (por. nw. Gajowy, gw. Gajovy ‘przezwisko mieszkańca, który był gajowym’; por. ap. gajowy ‘pracownik nadleśnictwa chroniący przydzieloną mu część lasu przed szkodami, wykonujący różne prace techniczne’ USJP I 963).*

Kolo Garstki, gw. *Kuouo Garstki* [dr: T] ‘droga polna, która znajduje się obok gospodarstwa Garstki’: *Kuouo Garstki | a bo to iez druĝa f polax | a pšy ni dovni tyko iedyn dom Garstki stou (por. nw. Garstka SN III 256).*

Kolo Glinianek, gw. *Kouo Gl’iňunek* [p: Kl] ‘pole uprawne, które znajduje się obok gliniastego terenu’: *Kouo Gl’iňunek | bo tam naše žymňoki fsaźune | tam zaraz obog byua sama gl’ina (por. ap. gw. glinianka ‘miejsce, skąd wybiera się glinę’ SGS X 101).*

Kolo Gruszki, gw. *Kouo Gruški* [p: Kl] ‘pole, które znajduje się obok gruszy’: *Kouo Gruški bo tam gruška rosua kouo teguo pola || to byuo zaros pše Doukijym (por. ap. grusza; por. ap. gruszka).*

Kolo Haldy, gw. *Kuouo Xoudy* [p: T] ‘pole, które znajduje się obok nasypu z ziemi powstałego po zakończeniu funkcjonowania Kopalni Czesław’: *te pole to tam kuouo zasypanyĭ žymňum Kuopalni Česuaĭ | i dlatego Kuouo Xoudy (por. ap. halda ‘duża ilość czegoś usypana lub zgromadzona (w postaci kopca) w jednym miejscu’ PSWP XIII 257).*

Kolo Jałowca, gw. *Kouo Ľauofca* [p: Kl] ‘pole, obok którego rósł jałowiec’: *Kouo Ľauofca | na mỳĝy rũs pšez vĭele lad okazaŭy Ľauovĭeĝ i stũn: to okrešlyne (por. ap. jałowiec).*

Kolo Jeziorka, gw. *Kouo Ieźurka* [l: Wd] ‘las obok stawu, na miejscu którego dawniej znajdowały się niewielkie jeziora’: *Kouo Ieźurka | tam pšy Dukće Guivnym*

þjyŷkny stav' ies | stav' ie· s þjjetnašće lat || fty· mŷyŷcu fčešni· iežŷurka | laž iež obok || straš tam s tego stavu vode bŷeže (por. ap. jeziorko).

Kolo Kamienia, gw. *Kouo Kamiña* [p: G] 'pole, które znajduje się obok bardzo dużego kamienia': *na obžežax tego pola byu ogromny kamiñ i ies Kouo Kamiña (por. ap. kamieñ).*

Kolo Kapliczki, gw. *Kouo Kapl'ički* [l: DK, G; dr: Gr-K] 1. 'las obok drzewa, na którym zawieszono kapliczkę': *Kouo Kapl'ički | ies kapl'ička u naz v leše tutaj ñedaleko || tam zŷineu troje luži po·ča· za Ñymca | brad mojego taty || te čaua zostaŷy pužnij pšev'iežune na Bŷr Zapilski || tam ies pŷmñik tyx tyx šŷyskiy zamordovanyx || a zŷinel'i tyko dlatego bo na fši zŷineu čele || ten vuašćičel po prostu no zamledovau to bo za Ñimca tag byu || byu posþisywane zv'iežyny tam | co maž i zŷineu || no to čeba byu to zguošć || ten vujeg ojca brad mŷiau stedy mŷeć stružŷfke | iešče tu taki Ftoreğ i P'ietšok || i oni | to juž nad ranem | pšyšli šŷyskiy tyx čey z uška vycŷngnel'· i vyprovažil'i do lasu | tam zaščel'il'i || tam taka kapl'ička iež do žišaj || ia ide na iagody to ide Kouo Kapl'ički || to ies taka informacija dla domovy abo iak se tam s kimž umaviam | iak se s kimž umaviam bende Kouo Kapl'ički || drugieji v leše ñe ma kapl'ički tyko ies ta co zŷineu tyx čex [DK]; 2. 'droga przebiegająca obok drzewa, na którym zawieszono kapliczkę': *iak se ieže do Kaleji | kuñež lasu tam po pravyi struñe ies kapl'ička i muvium Kouo Kapl'ički || ta kapl'ička to na takim grubym ževie [Gr-K] (por. ap. kapliczka).**

Kolo Krauzy, gw. *Kuouo Krouzy* [p: BZ] 'pole, które znajduje się obok gospodarstwa Krauzego': *Kuouo Krouzy to pole lup taki teryn tam kuouo Krouzy | že byu muyn (por. nw. Krauze SN V 269).*

Kolo Krzyża, gw. *Kouo Kšyža* [p: G; dr: N, W; t: Wd] 1. 'pole, które znajduje się obok krzyża przydrożnego': *Kouo Kšyža ies | bo tam pšy polu stoi kšyš | co se tam ktož zabiu na druže [G]; 2. 'droga, która znajduje się obok krzyża przydrożnego': *myšmy se umavial'i muvium se Kouo Kšyža || myšmy špŷeval'i tam þješni v maju | to žešmy se umavial'i Kouo Kšyža || teras to juž inačyi zñieñiu se ale kŷedys to baržo čysto || myšmy ta· muožeš to žešmy se tam spotykali | tam byu guymboki ruř to myšmy se tam šadal'i špŷeval'i || majŷfki iag byu to my xožil'i þješni špŷevać [N]; 3. 'miejsce obok krzyża przydrożnego, gdzie zwyczajowo odprawia się nabożeństwo majowe': *pole Čerpišove | oni sobje ten kšyž zrobil'i || otpravja se tam nabožyštfo majove i Kouo Kšyža [Wd] (por. ap. krzyż).***

Kolo Obrazka, gw. *Kouo Obroska* [czl: J-W; dr, ł, p: Kl; p: G] 1. 'część lasu rosnącego obok drzewa, na którym zawieszono obrazek z wizerunkiem świętego': *Kouo Obroska tak se pšyŷyuo || to byu obrazeg na l'ini od mostu kolejowego až do Uepkŷf || ta· mojego vujka zabito || Teodor Sabicki byu zabity pšes kolege || i tak se pšyŷeuo [J-W]; 2. 'droga, łąka i pole znajdujące się obok drzewa, na którym zawieszono obrazek z wizerunkiem świętego': *bo po·čas vojny zŷynyl'i tam luže i ludnož vjejskuo povješiu obrazek šfŷynty na ževie i tag muvil'i Kuouo Obroska || to ies tam | iak se do Čyxtovoy ieže [Kl] (por. ap. obrazek).**

Kolo Obserwatora, gw. *Kuouo Opservatora* [czl: Ko-Ku] 'część lasu, która znajduje się obok ambony myśliwskiej': *opservator to byua tako vysokuo vježa dla lešnikŷf ||*

m̃jel'i ũñi tam varty | suužby i opservoval'i las čy ni ma kuusovnikũf || laz byu pšy tym opservatože i dlateguo las Kuouo Opservatora (por. ap. gw. *obserwator* 'wieża triangulacyjna' KSGP).

Kolo Organy, gw. *Kouo Uorgany* [l: WW] 'las, który znajduje się obok gospodarstwa Organy': *Kouo Uorgany to byu las kouo Uorgany | tam iedyn dũm byu | Uorgana m̃yškou | Uorgana to nazṽisko | Uorgana byu gospodožym* (por. nw. *Organa* SN VII 90).

Kolo Pancernego, gw. *Kouo Pancernego* [l: T] 'łaka, która znajduje się obok gospodarstwa mężczyzny noszącego przezwisko Pancerny': *Kouo Pancernego | a bo tam to iez ũñka kuouo dũmu | f ktũrym Pancerny m̃yškou || a Pancerny to tag na iedneguo xuopa s Truskoloz m̃ũvil'i | ta go pšezval'i | bo ũñ cékou na motože po fši naved v žim̃je i xory né byu nigdy | pancež m̃jou | osũine* (por. nw. *Pancerny*, gw. *Pancerny* 'przewisko mieszkańca Truskolas, który charakteryzował się wyjątkowo dobrym zdrowiem'; por. ap. *pancerny* 'specjalnie zabezpieczony (...)' USJP III 28).

Kolo Przekaznika, gw. *Kouo Pšekažnika* [p: Kl] 'pole, które znajduje się obok masztu radiowo-telewizyjnego': *Kouo Pšekažnika to pole kouo pšekažnika || mogũm ije upraṽiaž ale iak se co s pšekažnikũym stañe to na to pole mogũm ṽjexac samoxodañ i upravy zniščyc | to pšekažniğ rad̃iovotelevizyjny* (por. ap. *przekaznik* 'urządzenie odbierające jakieś impulsy (...), przetwarzające je i przekazujące dalej (...)' USJP III 676; zob. też: **Kolo Wieży**, gw. *Kouo Ṽieży*).

Kolo Strumyka, gw. *Kouo Strumyka* [p: Kl] 'pole, które znajduje się obok małego strumienia': *Kouo Strumyka to m̃jeisce vokũu strumyka ktũry pšepuynvaũ pšes te pola* (por. ap. *strumyk*; zob. też: **Na Smudze**, gw. *Na Smuže*).

Kolo Studzienki, gw. *Kouo StužyŃki* [l: Kl] 'łaka, która znajduje się obok małej studni': *Kouo StužyŃki ies tako nazva | v okreše m̃jynžyvoje-nym okupaći i krũtko po na ũince Ku Pastf̃ie byu žrũduo vody | vykopano tam studñe | né byu to fspućesna veršja studñi a raćež guymbokje zaguymbjeñe | dũu ṽyuožũny drevñanyñi belañi || uŃyvano stamiũnd vody do pojeña bydua || f ty m̃yjšcu čysto ieseñũm zakfašano caue guñski kapusty || pužñi po voñne zasypano ten dũu | pozostaũo tyko takje zaguymbjeñe zanižeñe | ale nazva pozostaũa* (por. ap. *studzienka*).

Kolo Ścieżki, gw. *Kuouo Ścyški* [p: H] 'pole, które znajduje się obok dróżki': *bo luže dovñi xožil'i do kuošcoua s Xutki ścyškũm kuouo teguo pola i ies Kuouo Ścyški* (por. ap. *ścieżka*).

Kolo Trzech Krzyży, gw. *Kouo Čex Kšyży* [dr: Gr-Kl] 'droga, która przebiega obok trzech krzyży': *Kouo Čex Kšyży se m̃ũviu | f strũne Kuobucka iak se iježe || kšyže pšed voñũm byu postaṽũne | to byu na pañũntke iag byu ta xoroba xolera || to žadeg mi opoṽiadou* (por. ap. *trzy*; por. ap. *krzyż*).

Kolo Wieży, gw. *Kouo Ṽieży* [p: Kl] 'pole, które znajduje się obok masztu radiowo-telewizyjnego': *Kouo Ṽieży | pole kouo ṽieży televizyjnej f Klepačce* (por. ap. *wieża* '(...) wysoka konstrukcja stalowa lub drewniana o różnym zastosowaniu' USJP IV 439).

Kolo Zabitego Chłopaka, gw. *Kouo Zabitego Xuopaka* zob. **Krzyż kolo Zabitego Chłopaka**, gw. *Kšyš kouo Zabitego Xuopaka*.

- Kolo Zakrętu**, gw. *Κουουο Zakryntu* [dr: T] ‘część drogi, gdzie znajduje się zakręt’: *Κουουο Zakryntu bo tam to zakrynd' iez na Xutke i tamtyndy možno tyž do Kuobucka na iarmarǵ iexać | drůga asphaltovo* (por. ap. zakręt).
- Kolo Zamczyska**, gw. *Kouo Zamčyska* [ł: Gr] ‘łąki, które znajdują się obok dawnego zamczyska’: *Kouo Zamčyska to Vaća mo | to uŕŕŕki pšy našym zamčysku sŕm* (por. ap. zamczysko ‘duży zamek warowny’ USJP IV 823).
- Kolo Źwirowni**, gw. *Κουουο Źvirovni* [p: H] ‘pole, które znajduje się obok źwirowni’: *Κουουο Źvirovni bo to tam zaro κουουο žvirovni iez | pŕiox kupić ta· možno* (por. ap. źwirownia).
- Końskie Doły**, gw. *Kũĩskŕje Douy* [s: T] ‘zbiorniki wodne, w których kąpały się konie’: *Kũĩskŕje Douy to stavy | byu staf | taki dũu | tam se kũĩne kũmpauy | tam my se ne kũmpal'i bo tam guymboko i brudno | ia to bym se kŕiedys tam naved utopiũ* (por. ap. koński; por. ap. dół).
- Kopalnia**, gw. *Kopalňa* [p: P] ‘pole, na którym dawniej znajdowała się kopalnia rudy’: *Kopalňa | a to byuy kopalne rudy želaza po voĩne || to iez ten teren po byueĩ kopalni || tak tutaj te xaudy* (por. ap. kopalnia).
- Kopska Góra**, gw. *Kopsko Gũra* [g: Br-DK] ‘niewielkie wzniesienie’: *Kopsko Gũra | to taka gũrka gũra v Borovem* (por. ap. gw. kopa 1. ‘góra’; 2. ‘mniej wyniosły szczyt (...)’ SGP II 423; por. ap. góra).
- Kopskie**, gw. *Kopskŕje* [ł, p: DK] ‘łąka i pole, które znajdują się na niewielkim wzniesieniu’: *Kopskŕje | ta čyšč tutaj za žekũm to Kopskŕje mũvũũm | to iez tag vyžyĩ pouožũne* (por. ap. gw. kopa 1. ‘góra’; 2. ‘mniej wyniosły szczyt (...)’ SGP II 423).
- Kopy**, gw. *Kopy* [dr: B-Br] ‘droga, która przebiega przez niewielkie wzniesienie’: *Kopy | tam byu pŕiox | baržo se tam kopauo zafše | čyško byuo pšeiexać | to grańica byua mŕjynžy B'iežyńem a Borovym | to droga na takiũ gũrce* (por. ap. gw. kopa 1. ‘góra’; 2. ‘mniej wyniosły szczyt (...)’ SGP II 423).
- Kordon**, gw. *Kardũn* [czl: J-L] ‘część lasu w miejscu, gdzie dawniej znajdowała się granica niemiecka’: *Kardũn to byuy budyňki co tũm cegue rozbiyral'i | s tyx kardũnũf | teros to iuž iez las | urũs | a iağ io xožũũ to iješće byuo pusto | pamŕjyntũm | to byuo na grańicy nĩmŕieckĩj* (por. ap. kordon ‘linia graniczna; granica’ SJP III 1005).
- Korkusowe**, gw. *Korkusove* [p: DK] ‘pole Korkusa’: *zaraz od Kũnta to se nazyval'i Korkusy | mŕjel'i pola i stũnt Korkusove || to stažy gospodože* (por. nw. Korkus SN V 156).
- Korzekwowe**, gw. *Kożekfove* [p: DK] ‘pole Korzekwy’: *Kożekfove bo i iješće tam dalyĩ Vrũble i Kożekfy byl'i || Kożekfy teš sfoje pole mŕjel'i* (por. nw. Korzekwa SN V 174).
- Korzeń**, gw. *Kožyń* [l: WW] ‘las, w którym rosną drzewa mające dużo korzeni’: *Kožyń to las fstrũne Blaxovni po pravyĩ strũne || byu tam pravdopodobne vyrũmb i iakŕieš karče | kožyńe zостауу* (por. ap. korzeń).
- Kostarkowizna**, gw. *Kostarkovizna* [p: Kl] ‘pole, które dawniej należało do Kostarków’: *Kostarkovizne byl'i vuašćicelami | teras to iuž i-ni majũm | dlatego Kostarkovizna* (por. nw. Kostarek SN V 192).
- Koszary**, gw. *Košary* [l: WW] ‘las, w którym dawniej stacjonowały wojska carskie’: *Košary to byuo zviũžzane z voĩskiem || staćũnovaуу tam f tym leše voĩska carskŕje*

(por. ap. *koszary* '(...) teren wraz z zespołem budynków, w których kwaterują żołnierze pełniący służbę wojskową' USJP II 267).

Kościelna, gw. *Kuośćelno* [dr: T] 'droga, która prowadzi w kierunku kościoła': *Kuośćelno | a bo ta drůga to prosto do kuośćoua provaži* (por. ap. *kościół*).

Kotarskiego, gw. *Kuotarskiguo* [p: H] 'pole Kotarskiego': *to zaž do Kuotarskiguo należy i uin mo tyž na polu piaskuovnice i ies Kuotarskiguo* (por. nw. *Kotarski* SN V: 212).

Kotasowa Górka, gw. *Kuotasova Gůrka* [g, p: T] 1. 'niewielkie wzniesienie, którym interesował się Kotas': *Kuotasova Gůrka bo tũm gůrkũm to iakiš Kuotas se baržo interesovou || ścinou uin tam ževa | pšyvuaščyũ sobje iũm || luže se z nĩm pšes to kũcil'i | a uin mĩviũ | že to ieguo gůrka*; 2. 'pole Kotas, które znajduje się na niewielkim wzniesieniu': *Kuotasova Gůrka to od nazvy vuaścĩcela || kĩedyš | kĩedyš to byũ duže vuasności* (por. nw. *Kotas* SN V 213; por. ap. *górk*).

Kotasowe, gw. *Kuotasove* [p: H] 'pole Kotas': *Kuotasove to do Kuotasa należy i uin mo tam šež můrk* (por. nw. *Kotas* SN V 213).

Kowalowitzna, gw. *Kovalovizna* [p: PII] 'pole kowala': *tutaj dosuovne že iestešmy to byua Kovalovizna | z uvaži na to že tu za drůgũm staua kužna || to byuo kovala* (por. ap. *kowal*).

Kowalskie, gw. *Kuovalskije* [p: K] 'pole należące do gminy, użytkowane dawniej przez kowala': *Kuovalskije to ies pũtora sektara otĩneg abo nave· dva sektary | gĩnina zostaviua kuovalovi | žeby kuovol se dorobiũ || do kuovala naležauo* (por. ap. *kowal*).

Kozakowe, gw. *Kozakove* [p: DK, Z] 'pole Kozaka': *Kozakove bo uin | Kozog mĩou vĩyncyĩ pola | byũ guospodožym [Z]* (por. nw. *Kozak* SN V 233).

Kozia Górka, gw. *Kuozo Gůrka* [g, dr: Ku] 1. 'niewielkie wzniesienie, na którym dawniej wypasano kozy': *tag iag u nos kouo stacĩji mĩviũm Kuozo Gůrka | tam xodoval'i na ty gůrce Mađjery kuozy || ta· mĩel'i kuozy i ies Kuozo Gůrka | iez gůrka i na ty gůrce byũ kuozy*; 2. 'droga przebiegająca przez niewielkie wzniesienie, na którym dawniej wypasano kozy': *drůga tag na gůrce iez i dateguo Kuozo Gůrka || tam to iezše kuozy kĩedyš paš'i | to dovnno byuo | iag iõ byua mauo* (por. ap. *kozi*; por. ap. *górk*).

Kozioł, gw. *Kożou, Kožeũ* [l: WW; ł: NS] 1. 'las, przy którym znajdowała się drewniana wieża triangulacyjna': *Kożou | pšy leše byua vĩeža triangulacyjna z okruŋglakũv z drevna i dlatego taka nazva | na tũm vĩeže se vuašne kožou mĩviũo || mĩvil'i na to Kožou abo Potkožle [WW]*; 2. 'łaka, przy której znajdował się obserwator wykonany z drewna': *taki opservator byũ ž ževa co foxiil'· i opservoval'i || stauo to tam na gůrce || my tam vypasal'i krovy to my foxiil' na ten opservator | to iez na polax pšy leše || to byuo vysoko na gũze || mĩviũo se že na Kožeũ ižemy i každy vĩežau že ižemy [NS]* (por. ap. *kozioł* 'konstrukcja wykonana zwykle z trzech prętów połączonych ze sobą w kształcie piramidy lub z belki poziomej opartej na czterech nogach, czasem drążki drewniane zbite na skos w kształcie litery X połączone poprzeczką' USJP II 280; zob. też: **Podkožle**, gw. *Potkožle*).

Kozłowiec, gw. *Kozuovĩec* [ł: T] 1. 'łaka Kozłowskiego': *Kozuovĩec bo vuaścĩcelami byl'i Kozuoscy || takĩe nazvĩskuo to do ty pory na cmyntažu ies* (por. nw. *Kozłowski* SN V 243); 2. 'łaka, na której rósł kozieł': *Kozuovĩec | a bo tam to kožeũ mũg růšć |*

- tako l'ixo žymja tam byua* (por. ap. *koziel* ‘roślina *Valeriana officinalis*’ SEJPSI III 31); 3. ‘łąka, na której wypasano kozy’: *tam f Kozuofcu to vypasał'i kļedys kuoy* (por. ap. *koza*).
- Koźminówka**, gw. *Koźminůfka* [dr: T] ‘droga, która znajduje się obok gospodarstwa Koźmina’: *Koźminůfka įes pšy Koźmiņe | pšy domu | utfaržūno || žeči se to tag nazvauy | bo tam na rolkay įežžūm i my tero tyš tag mūvīm | že Koźminůfka* (por. nw. *Koźmin* SN V 248).
- Krauzowizna**, gw. *Krauzovizna* [p: CW] ‘pole Krauzego’: *Krauzovizna bo to tyš Krauze mįel'i* (por. nw. *Krauze* SN V 269).
- Kražoły**, gw. *Krūmzouy* [dr: Ku] ‘droga kręta’: *Krūmzouy bo ta drūga to tako krynto | polno* (por. ap. *kręty*).
- Kretowina**, gw. *Kretočina* [t: P] ‘łąka, którą ryły krety’: *Kretočina dlatego že krety dužo ryuy i tam zrobił'i ośedle potym || to dostau Paįstfovy Funduž Žymi || my xožil'i na vyčečke s klasūm to nauučycel tag mūvīu || tam byua baržo lixa klasa žymi | i dlatego dostau to Paįstfovy Funduž Žymi | tam nūž ne xcauo rož i tag zostauo to* (por. ap. gw. *kretowina* ‘kretowisko’ SGP II 475).
- Krowi Dół**, gw. *Krovi Dūu* [d: K] ‘dół, w którym zwyczajowo zakopywano padłe krowy’: *Krovi Dūu | krovys še potruuy navozam· i įe tam zakopyval'i | dūu vykopal'i | bįydņeįši mįyškajncy v nocy otkopyval'i te krovys i bral'i įe do įežyņo | taki dūu zostou* (por. ap. *krowi*; por. ap. *dół*).
- Krowskie Ogony**, gw. *Krofskįe Ogūny* [t: N] ‘łąka leśna, na której wypasano krowy’: *nazyval'i Krofskįe Ogūny | to tam byuo mokro i krovys paśl'i || to įez lešno uūņka | zarošnynty trovūm laž i tam gańial'i krovys* (por. ap. *krowa*; por. ap. gw. *ogon* ‘pas pola, łąki’ KSGP).
- Kryminalna**, gw. *Kryminalno* [dr: H] ‘droga, po której często jeździ policja’: *Kryminalno a bo tam po drūže cy razy na žyn įežži pol'icia | įag v įakim kryminale* (por. ap. *kryminalny*).
- Krysiakowe**, gw. *Krysokuove* [p: Kl] ‘pole kupione od Krysiaka’: *Krysokuove bo to pole ot Krysoka byuo kupione i įeguo vuaścićel sūm tag na ne godou | potym luže tyš tag įuž mūvil'i* (por. nw. *Krysiak* SN V 322).
- Krzemyki**, gw. *Kšemyki* [p: T] ‘kamieniste pole’: *Kšemyki | Maįxšog ne potrafī tam orać | bo įez dužo kamįyni na tym polu* (por. ap. *krzemień* ‘(...) twardy kamień (...)’ SEJPSI III 215; por. ap. *krzemyk* ‘mały krzemień’ SEJPSI III 217).
- Krzywa Droga**, gw. *Kšyvo Drūga* [dr: Kl] ‘droga kręta’: *Kšyvo Drūga ta drūga to įes kšyvo tako co auta įežžūm* (por. ap. *krzywy*; por. ap. *droga*).
- Krzywa Dzielnica**, gw. *Kšyvo želnica* [dr: Kl] ‘droga kręta, która dzieli dwa odrębne tereny’: *Kšyvo želnica ta droga taka kšyva byua | želīua* (por. ap. *dzielnica* ‘to, co jedno od drugiego oddziela (...)’ SEJPBo 140; objaśnienie wyrazu *dzielnica* – patrz hasło **Dzielnica**).
- Krzywa Dzielniczka**, gw. *Kšyvo želnička* zob. **Krzywa Dzielnica**, gw. *Kšyvo želnica*.
- Krzyż koło Zabitego Chłopaka**, gw. *Kšyš kouo Zabitego Xuopaka* [czl: J] ‘część lasu, w której znajduje się krzyż upamiętniający zabitego chłopaka’: *įešče taki rejon okrešlany Kšyš kouo Zabitego Xuopaka || to įes pošćelūny śmįertelne pšemytni-*

ktůry trudńiu śe tutaj pšemytem || pše· straźńikův graničnyy zostaŭ zabity || ies kšyž upamiŭntńaiŭncy to (por. ap. *krzyż*; por. ap. *zabity*; por. ap. *chłopak*).

Krzyż Lemańskiego, gw. *Kšyž Lemaŭskigo* [czl: P] ‘część lasu, w której znajduje się krzyż upamiętniający Lemańskiego’: *Kšyž Lemaŭskigo | tu źeś f ty· mŭyiscu | tu ies | źeś tu f tym reioŭe ies kšyš taki Lemaŭskigo || tu podobno ten Lemaŭski zǵinoŭ na polovaŭu || čyško do ņego traŭiž ale iak śe poxoži to śe znaiže || xrabioŭie Lemaŭscy mŭiel’i tutaj te vuošć· i to na pevn· od ņix ktoś || to iez o-žau dŭieśće piŭňešunt čtery o· tego Duku Šosovego* (por. ap. *krzyż*; por. nw. *Lemański* SN V 554).

Krzyż Sawickiego, gw. *Kšyš Savickŭiego* [t: J-N] ‘miejsce przy drodze leśnej, gdzie znajduje się krzyż upamiętniający Sawickiego’: *Kšyš Savickŭiego | na Furmaŭskŭiej Droze tam iez mŭežano tablička s x’istorŭum Savickŭiego || fčasie okupačii pracovaŭ | byŭ pomocnikŭe· mašyŭisty tej koleiki vŭskotorovyj || fšet pod ņum žeby což napravič | ona rušyua z ņeŭiadomyx pšyčyŭ i go pšečeo i tam zǵinŭu | i to upamiŭntńaiŭnce to zdažeŭe* (por. ap. *krzyż*; por. nw. *Sawicki* SN VIII 307).

Ksiażęce, gw. *Kšŭžynce* [p: T] ‘pole należące do parafii, użytkowane przez księdza’: *Kšŭžynce | bo do paraf’i naležaŭo | do kšynža* (por. ap. *ksiądz*; zob. też: **Księdzowe**, gw. *Kšynžove* [T]; **Parafialne**, gw. *Paraf’ialne* [T]).

Księdzowe, gw. *Kšynžove* [p: Br, BZ, T, Wd] ‘pole należące do parafii, użytkowane przez księdza’: *Kšynžove naležaŭo kŭiedyž do kšynža || to pole ot strŭny Padouŭf* [T] (por. ap. *ksiądz*; zob. też: **Ksiażęce**, gw. *Kšŭžynce* [T]; **Parafialne**, gw. *Paraf’ialne* [BZ, T]).

Ksiaże Pole, gw. *Kšyže Pole* [p: J] ‘pole należące do parafii, użytkowane przez księdza’: *Kšyže Pole to pole kšynža* (por. ap. *ksiądz*; por. ap. *pole*).

Księzy Stawek, gw. *Kšyży Stovek* [s: T] ‘staw należący do parafii, użytkowany przez księdza’: *Kšyży Stovek | kouo Kopalni Česŭaf kšŭž mŭjou taki maŭy staf* (por. ap. *ksiądz*; por. ap. *staw*).

Ku Dzielnicy, gw. *Ku źelńicy* [p: G] ‘pole, przy którego jednej z krawędzi przebiegała droga’: *na kojncu tego pola byua droga i dlatego Ku źelńicy* (por. ap. gw. *ku* ‘do’ SGP II 276; por. ap. *dzielnica* ‘to, co jedno od drugiego oddziela (...)’ SEJPBo 40; objaśnienie wyrazu *dzielnica* – patrz hasło **Dzielnica**).

Ku Lasowi, gw. *Ku Lasovi* [p: Kl] ‘pole, przy którego jednej z krawędzi znajdował się las’: *Ku Lasovi to pole f strŭne lasu* (por. ap. gw. *ku* ‘do’ SGP II 276; por. ap. *las*).

Ku Pastwie, gw. *Ku Pastf’ie* [p: Kl] ‘pole, przy którego jednej z krawędzi znajdowało się pastwisko’: *Ku Pastf’ie | opšar Klepački v okreše mŭynzyvoje·nym oras fčasie vojny zarastaŭy rozlegue žikię pastf’iska na ktůryx fspŭlŭne pašŭno byduo gxi ofce kŭŭe || to pole byuo ku tyi pastf’ie do niŭ || po vojŭe začyuo śe zaoryvač stopŭovo pastf’iska i ņe vypasano fspŭlŭne bydu· ale nazva pozostaŭa* (por. ap. gw. *ku* ‘do’ SGP II 276; por. ap. gw. *pastwa* ‘pastwisko’ MSGP 185; zob. też: **W Stronę Szosy**, gw. *F Strŭne Šosy*).

Ku Pile, gw. *Ku P’ile* [p: Kl] ‘pole, które znajduje się przy drodze w kierunku Piły Pierwszej’: *Ku P’ile | opšar Klepački | okouo dva i pŭ kilometra || ot Klepački do fsi P’iua | graničŭm byua žyka | pole to byuo f strŭne P’iuy || nazva funkčŭinovaŭa i do žiž iez uŭyvano* (por. ap. gw. *ku* ‘do’ SGP II 276; por. nw. *Piła Pierwsza*).

- Kubatka**, gw. *Kubotka* [dr: Ku] ‘droga leśna, która znajduje się obok gospodarstwa Kubata’: *Kubotka bo to droga leśno | co vylatuje na mjęiscvoż Iaćiska i to od nazviska mjęškajncu | co tam f pobl’izu ty družgi mįyško* (por. nw. *Kubat* SN V 361).
- Kudłowe**, gw. *Kuduove* [p: DK] ‘pole Kudły’: *Kudu y za Mųyńčykami pole sfoje mjel’ i Kuduove dlatego* (por. nw. *Kudła* SN IV 386).
- Kulejowe**, gw. *Kulejove* [p: DK] ‘pole Kuleja’: *potym byl’i Kuleje | tyš pole sfoje mjel’ i Kulejove na to še mųvıo* (por. nw. *Kulej* SN V 404).
- Kulejskie Lasy**, gw. *Kulyjskie Lasy* [l: Ku] ‘lasy, które bezpośrednio sąsiadują z Kulejami’: *no bo to lasy na Kulejax sım i dlatego Kulyjskie Lasy* (por. nw. *Kuleje*; por. ap. *las*).

L

- Labochy Pole**, gw. *Laboxy Pole* [p: Pu] ‘pole Labochy’: *Laboxy Pole to jes pole Laboxy s Puščeva* (por. nw. *Labocha* SN V 498; por. ap. *pole*).
- Las**, gw. *Las* [l: T] ‘las, który znajduje się przy ulicy Kamiennej w Truskolasach’: *Las to laz na Kamıy-nyıf Truskolasax tam na koıncu* (por. ap. *las*).
- Las Kalejski**, gw. *Las Kalejski* [l: Gr-K] ‘las, który bezpośrednio sąsiaduje z Kaleją’: *Las Kalejski to je- za Borkami vuašne | bo on f strıne Kaleji | pšy Kaleji jes | należy do tyıfši* (por. ap. *las*; por. nw. *Kalej*).
- Las koło Hyry**, gw. *Las kouo Xyry* [l: T] ‘las, który znajduje się obok zakładu produkcyjnego Hyry’: *Las kouo Xyry to jez las tam obog zakuadu co Xyra mo* (por. ap. *las*; por. nw. *Hyra* SN IV 198).
- Las koło Szkołki**, gw. *Las kouo Škūuki* [l: WW] ‘las, który znajduje się obok szkołki leśnej’: *laz byu kouo škūuki | bo tam zaše byua škūuka || sol’i tam do lasu ževa | sosna byua i možef | tam mųvil’i Las kouo Škūuki* (por. ap. *las*; por. ap. *szkołka* ‘obszar ziemi, często podzielony na poletka, przeznaczony do uprawy sadzonek roślin w celu późniejszego ich przesadzenia w określone miejsce’ USJP III 1524).
- Las na Połamańcu**, gw. *Laz na Pouamajncu* [l: WW] ‘las, w którym dawniej znajdowało się wiele połamanych drzew’: *Laz na Pouamajncu | tam byuy ževa pouamane f tym leše* (por. ap. *las*; por. ap. gw. *połamaniec* ‘(...) połamany’ SGP IV 239).
- Las na Skręćie**, gw. *Laz na Skryńće* [l: T] ‘las, który znajduje się obok skrzyżowania’: *Laz na Skryńće bo jes tam obok skšyžoıane i dlatego Laz na Skryńće* (por. ap. *las*; por. ap. *skręt* ‘(...)’, zmiana kierunku poruszania się, jazdy, lotu itp.; także: miejsce, w którym zachodzi ta zmiana; zakręt’ USJP III 1249).
- Las Pierzchnieński**, gw. *Las P’iešxniejski* [l: Gr-P] ‘las, który bezpośrednio sąsiaduje z Pierzchnem’: *Las P’iešxniejski | ten laž jes pšy P’iešxne | jał P’iešxno leći tag leći ten las | on do P’iešxna należy* (por. ap. *las*; por. nw. *Pierzchno*).
- Las przy Kłobuckiej Drodze**, gw. *Las pšy Kuobucki Drūze* [l: H] ‘las znajdujący się obok drogi, która prowadzi w kierunku Kłobucka’: *Las pšy Kuobucki Drūze tak mųvıum na tyn las | bo to jał do Kuobucka še jezze to uın tam rošne | pšy drūze do Kuobucka* (por. ap. *las*; por. nw. *Kłobuck*; por. ap. *droga*).

- Las przy Składnicy**, gw. *Las pšy Skuadńicy* [l: WW] ‘las, który znajduje się obok składnicy drewna’: *Las pšy Skuadńicy to byu las pšy samyĭ skuadńicy | a skuadńica to byu skuadńica ževa | tam kolyĭka xožĭua | to fšysko ve Vrynčycy || xožĭuo še po lasax | to še vĭy || pšy skuadńicy to kolyĭka ĭexaua z ževyĭ i v ĭednym mĭyĭsca tag laz byu vcynty i tam skuadoval'i te ževa vĭelkĭe | rŭžne || zavožil'i na to mĭyĭsca i to byu ta skuadńica drevna i tam rosxožĭuy še tory || takĭe okruŭgue byu | co navrocal'i i vuŭnčal'i še do ĭednyĭ tyĭ kolyĭk- i vožil'i to na tartag do Ostrŭf* (por. ap. *las*; por. ap. *składnica* ‘miejsce, gdzie się coś składa lub coś jest złożone’ USJP III 1231).
- Las za Florkiem**, gw. *La· za Florĭkiem* [l: WW] ‘las, który znajduje się za gospodarstwem Florka’: *La· za Florĭkiem | Floreg byu gajovym | mĭyškou pod lasem* (por. ap. *las*; por. nw. *Florek* SN III 137).
- Las za Grobem**, gw. *La· za Grobym* [l: WW] ‘las, który znajduje się za grobem nieznanego żołnierza’: *ve voĭne tam žouŭnyža zabil' i grŭb zrobil'i | laz byu za grobyĭ i dlatago La· za Grobym* (por. ap. *las*; por. ap. *grób*).
- Lasek**, gw. *Lasek* [l: B; ł: Kl] 1. ‘niewielkie skupisko drzew w Biezeniu’: *dovniĭ byu to ņezby· duže | tero· še rozrosoĭ i taki duży laž ĭes | ale dalyĭ mŭvĭmy Lasek* [B]; 2. ‘łąka, na której znajdowało się niewielkie skupisko drzew’: *Lasek | rosuy tam pojedynče ževa | kĭedyž byu tam dalyĭ osada* [Kl] (por. ap. *las*).
- Lasek Górneg**, gw. *Lose· Gŭrneĭuo* zob. **Górneg** **Lasek**, gw. *Gŭrneĭuo Losek*.
- Lasek koło Vivy**, gw. *Lose· kouo Vĭvy* [l: T-Z] ‘mały las przy lokalu, w którym odbywają się dyskoteki’: *Lose· kouo Vĭvy to ĭes tyn la· zaro pšy Vĭvĭe pšy dyskotece* (por. ap. *las*; por. nw. *Viva* ‘nazwa dyskoteki w Truskolasach’).
- Lasek Pietrzakowy**, gw. *Losek P'ĭečokŭovy* [l: Ku] ‘niewielki las Pietrzaka’: *Losek P'ĭečokŭovy | a tyn zaš P'ĭečokŭovy ĭež i mŭvĭum luže Losek P'ĭečokŭovy* (por. ap. *las*; por. nw. *Pietrzak* SN VII 340).
- Lasek Tomzińskiego**, gw. *Losek Tomziŭskĭeĭuo* [l: Ku] ‘niewielki las Tomzińskiego’: *Losek Tomziŭskĭeĭuo no bo tyn losek to do Tomziŭskĭeĭuo należy* (por. ap. *las*; por. nw. *Tomziński* SN IX 557).
- Lasek za Rzeką**, gw. *Loseg za Žykŭm* [l: Z] ‘mały las, który znajduje się za lokalną rzeką’: *Loseg za Žykŭm | tag mŭvĭmy | že ĭžymy do lasu za žykŭm || to ĭes tyn loseg za žykŭm | tyn sam | co na Kamĭy-nyĭf Truskolasax* (por. ap. *las*; por. ap. *rzeka*).
- Lasek Żydowski**, gw. *Loseg Žydoski* [l: G-T] ‘las, który dawniej należał do Żydów’: *Loseg Žydoski | tam dužo ostrzyžyn byu | na žady še tam xožĭuo || to te· Žydŭv byu | te pola i lasek* (por. ap. *las*; por. ap. *żydowski*).
- Laski**, gw. *Loski* [l: DK] ‘niewielkie lasy w Długim Kącie’: *Loski | opšar leśny to ĭes* (por. ap. *las*).
- Lasy Królewskie**, gw. *Lasy Krŭleskĭe* [l: Br] ‘lasy, które dawniej należały do króla’: *Lasy Krŭleskĭe | lasy te należaŭy dovniĭ do paĭstfa | do krŭla* (por. ap. *las*; por. ap. *król*).
- Leszkiewiczowe**, gw. *Leškĭeĭvičove* [p: Pu] ‘pole Leszkiewiczza’: *Leškĭeĭvičove | tam byu tež dužo pola | Leškĭeĭviž byu vvaścičelem* (por. nw. *Leszkiewicz* SN V574).
- Lewkowie**, gw. *Lefkove* zob. **Lewkowizna**, gw. *Lefkovizna*.

Lewkowizna, gw. *Lefkovizna* [p: BZ] ‘pole Lewka’: *Levek to byu Žyt || Lefkovizna | Lefkovizna iēs tutaj že iez mlečarňa || to od nazvíska vuašćičela || a Lefkúf tu byuo || Leveg mǐyškou f Puščévǐe | ale zar· on to še Leveg né nazyvau tyko Šisol || Levek to pšezvísco ięgo byuo* (por. nw. *Lewek*, gw. *Levek* ‘przezvisko Żyda’; zob. też: **Lewkowe**, gw. *Lefkove*).

Lgocki Dukt, gw. *Lgocki Dukt* [dr: L-P] ‘droga, która prowadzi w kierunku Lgoty’: *Lgocki Dugd bo to droga co na Lgote iže* (por. nw. *Lgota*; por. ap. gw. *dukt* ‘prosta droga (...)’ SGP PAN VI 454).

Lipa, gw. *L’ipa* [t: P] ‘teren, na którym rośnie lipa’: *L’ipa | tu napšecífko iagby pan pšyǐexau to iez iěšče taka iedna duža l’ipa | stoi stara zabytkova || to podobno iak Sobǐeski šed na Vǐiedyn to tutaj mǐau postuǐ i s teǐ okaži zasažiū pińc | zostaua iedna || ia to tak tyko co še od luži dovǐežauem || no i tu tež byu vǐatrak tam že ta l’ipa || muyn iakiž byu podobno vǐatrakovy kǐedys || to iēs tu | vyǐežža pan od lešničǔfki na dǔu f pravo i zaras tu | i ta l’ipa tu iēs || tu podobno byu ten muyn | dvǔr || taki vǐatrag byu že iěšče kǐedys tutaj podobno byuy kamǐeńe muynǐskǐe | takie || ale co še z nimi stauo to né vǐem || a pǔžniǐ to iakož rosparceloval’i i tam teraz na tym sǔm postavǐune budyǐki || skoǐnčyuo še || tam vuašne pšy te· iednej l’ipǐe byua kap’ička postavǐona || iag byl’i žežice to xožil’i | mǐel’i sfoǐego kšynža i kšǔnc tam dla niy otravǐau mše | a pǔžniǐ to iagby to panu vytuumačyc tǔm kap’ičke iak pšyšl’i ci Krasǔne to spšedal’i do Kaleǐ· i iēs ten obraz i to fšysko f Kaleǐi f košće s teǐ kap’ički | co tu byua || Matki Boskǐi Čyxtoskǐi to iez obras f Kaleǐi | iak še foxoži do guǐvńego košćoua to z boku iēs kap’ica taka na pravo i tam iēs ten obras* (por. ap. *lipa*).

Lisie Jamy, gw. *L’ise Iamy* [l: B] ‘las, w którym dawniej znajdowało się dużo lisich nor’: *L’ise Iamy | tam kǐedys f tym leše l’ise douy byuy* (por. ap. *lisi*; por. ap. *jama* ‘wydrążenie, wgłębienie zwykle w ziemi (często jako legowisko zwierzęce)’ SEJPS I 497).

Ł

Łazy, gw. *Ųazy* [l: B, BZ-CW, DK, H, WW] ‘pastwiska’: *Ųazy bo byuy to pastfíska ogǔlne | pašl’i tam byduo* [H] (por. ap. gw. *łazy* ‘pastwiska’ SGP III 69).

Łączka, gw. *Ųǔńčka* [l: G] ‘niewielka łąka’: *Ųǔńčka bo to mauo uǔńka | že pasuy še gǔs· i kački* (por. ap. *łąka*).

Łączki, gw. *Ųǔńčki* [l: Br, Kl] ‘niewielkie łąki’: *Ųǔńčki no bo to takie maue uǔńki byuy* [Kl] (por. ap. *łąka*).

Łączysko, gw. *Ųǔncysko* [l: Gr] ‘las, który znajdował się obok łąk’: *Ųǔncysko to las f strǔne Kuobucka iak še iěže || uǔn byu pšy uǔńkax | v nim uǔńki tyž byuy* (por. ap. *łąka*).

Łąka na Owsiskach, gw. *Ųǔńka na Ofšiskax* [l: WW] ‘łąka, na której często rósł dziki owies’: *Ųǔńka na Ofšiskax to od vǐelkǐguo ofsa | co tam byu* (por. ap. *łąka*; por. ap. gw. *owsisko* 1. ‘pole, na którym rósł owies’; 2. ‘(...) pole po owsie’ SGP III 490).

- Łąka na Stawiskach**, gw. *Ūŋka na Staviskax* [l: WM-WW] ‘łąka, która znajduje się na miejscu dawnych stawów’: *Ūŋka na Staviskax | staviska to mĭynŷy Vryņčycŭm Maŭŭm a Vryņčycŭm Vĭelkŭm || staviska | bo tu byŷy stavy || paŭul’iŭi s Čŷstoxovy mĭel’i stavy i ryby xodoval’ · i pŭžniĭ te groble zl’ikvidoval’ · i staviska byŷy || potym zarosŷo i mŭvi še Ūŋka na Staviskax* (por. ap. *łąka*; por. ap. gw. *stawisko* ‘miejsce, gdzie poprzednio był staw’ SGP V 230).
- Łąki Borowskie**, gw. *Ūŋki Boroskĭe* [l: Br] ‘łąki, które należą do gospodarzy z Borowego’: *no i Ūŋki Boroskĭe do tego tematu ĩešče možna douoŷyć || Ūŋki Boroskĭe to možna povĭeŷeŷ že tam byŷo kilkaŷešŭnt xektarŭv ŭŋk | no i vĭyŷkšoŷŷ mĭyškaŭncŭv upravĭaŭa f ty · mĭyĭscu ŭŋki | zbĭeral’i šano v okreše ĩeše ·nym | vygaŭal’i krovy ktŭre še pasŷy* (por. ap. *łąka*; por. nw. *Borowe*).
- Łąki koło Dębu**, gw. *Ūŋki kouo Dymbu* [l: WM] ‘łąki, które znajdują się obok lasu z charakterystycznym dębem’: *Ūŋki kouo Dymbu to sŭm te ŭŋki pŷy leše ktŭry ŭŋčy la · z toraŭi || tam taki dŭmp stoi i stŭnt še nazva bĭeŷe* (por. ap. *łąka*; por. ap. *dąb*).
- Łąki na Stawiskach**, gw. *Ūŋki na Staviskax* [l: WM] ‘łąki na terenie, na którym dawniej znajdowały się stawy’: *Ūŋki na Staviskax | kĭedyŷ byŷy tam takĭe stavy a teros to fŷyso pozarastane* (por. ap. *łąka*; por. ap. gw. *stawisko* ‘miejsce, gdzie poprzednio był staw’ SGP V 230; zob. też: **Stawiska**, gw. *Staviska*).
- Łąki pod Lasem**, gw. *Ūŋki pod Lasym* [l: WM] ‘łąki, które znajdują się obok lasu’: *Ūŋki pod Lasym | to sŭm ŭŋki pod lasym tam | f prav · od na · za Spŭŷelĭŭm Kŭŭeg Rolĭičyŷ* (por. ap. *łąka*; por. ap. *las*).
- Łąki przed Rzeką**, gw. *Ūŋki pŷed Źekŭm* [l: N] ‘łąki, które graniczą z brzegiem lokalnej rzeki’: *Ūŋki pŷed Źekŭm | te ŭŋki byŷy pŷed ŷekŭm | drugĭe byŷy za nŭm* (por. ap. *łąka*; por. ap. *rzeka*).
- Łąki Przykopy**, gw. *Ūŋki Pŷykopy* [l: WM] ‘łąki, na których znajduje się rów’: *Ūŋki Pŷykopy | ĩeŷ ĩeden rŭv guĭvny odvadŭaĭŭncy || davno byŷy tam stavy | tera · sŭm pozaryvane | ŷečka tam na teĭ ŭŭnce pŷepŷyva* (por. ap. *łąka*; por. ap. gw. *przykopa* ‘rów (...)’ MSGP 227).
- Łąki za Rzeką**, gw. *Ūŋki za Źekŭm* [l: N] ‘łąki, które graniczą z brzegiem lokalnej rzeki’: *mŭvil’i Ūŋki za Źekŭm bo to zara · za tŭm ŷekŭm byŷo || tam byŷy same ŭŋki | tam pŭl račeĭ ĩe byŷo* (por. ap. *łąka*; por. ap. *rzeka*).
- Łebkowe Pole**, gw. *Ūepkove Pole* [p: T] ‘pole Łebka’: *Ūepkove Pole to vŭasnoŷŷ Ūepka to ĩes* (por. nw. *Łebek* SN VI 41; por. ap. *pole*).
- Łebkowska Droga**, gw. *Ūepkosko Drŭga* [dr: J-L] ‘droga, która prowadzi w kierunku Łebków’: *Ūepkosko Drŭga provaŷi ŷ ĩeŷora do fŷi Ūepki ktŭra ĩes tutaj obog o ·dalona šeš kilometrŭv od lešničŭfki || to sŭm naŷi paraŷĭaŭe || do tyĭ samyĭ paraŷĭi naleŷyŷy | ale oŭi terytorĭalĭe do gĭiny Xerby naleŷŭm | a my do Vryņčycy* (por. nw. *Łebki*; por. ap. *droga*).
- Łebkowski Dukt**, gw. *Ūepkoski Dukt* zob. **Dukt Łebkowski**, gw. *Dugd Ūepkoski*.
- Łęgi**, gw. *Ūyŷĭ* [l: Kl; p: Kl-Pl] 1. ‘łąka, która graniczy z brzegiem rzeki’: *ŭŷka pŷy ŷyce || zaŷe na to mŭvil’iŷmy Ūyŷĭ || sŭm tam torfoŷiska* [Kl]; 2. ‘podmokły obszar, porośnięty trawami’: *Ūyŷĭ | pŷy P’ile P’ĭrŷyĭ pŷet kapl’ičkŭm ot Klepački*

- || *teryyny po levyj struńe | podmokue | travjaste | kšačaste* [KI-PI] (por. ap. *łęg* 1. ‘podmokła łąka zwykle w dolinie rzeki’; 2. ‘(...) łąka lub pastwisko, najczęściej położone nad rzeką bądź na nizinie, podmokłe lub zalewane wodą’; 3. ‘obniżenie terenu (...) zalewane wodą (...), porośnięte trawą, zaroślami, drzewami’ SEJPBo 299).
- Łopatowe**, gw. *Ųopatove* [p: DK] ‘pole Łopata’: *Ųopatove | Ųopaty pole mjel’i sfoje na Kuńce teš || to staży gospodože* (por. nw. *Łopat* SN VI 58).
- Łopatowizna**, gw. *Ųopatovizna* [p: PII] ‘pole Łopata’: *Ųopatovizna bo to pole naležunce do Ųopata* (por. nw. *Łopat* SN VI 58).
- Łosikowe**, gw. *Ųošikuove* [l: T] ‘łąka Łosika’: *Ųošikuove | ta uũnka to do Ųošika należy i uũn tam latym iezżiũ trave dla krul’ikũf kyościć* (por. nw. *Łosik* SN VI 61).
- Ług**, gw. *Ųuk* [l: H, WW] ‘podmokła łąka’: *pod lasym to by Ųuk | vjẽlko | dužo voda | teroz ni ma nic || tam torf kuopal’i | to byũa dužo voda | to uũnka pod lasym f struńe Blaxovni | tam caũo vjẽš krovny pasũa | gxyš tyš || na Ųugu kobjity dovniũ prauy | vody tyš tam byũo* [WW] (por. ap. *ług* 1. ‘bagno, mokradło’; 2. ‘łąka, pastwisko’ SEJPSI V 298-299).
- Ługi**, gw. *Ųuği* [l: G, K] ‘podmokłe łąki’: *Ųuği | krovny še pasũo | pjẽčarki zbjeraũo | byũa tam voda | mokradũa tež byũy* [K] (por. ap. *ług* 1. ‘bagno, mokradło’; 2. ‘łąka, pastwisko’ SEJPSI V 298-299).
- Łuk**, gw. *Ųuk* [p: Z] ‘pole, które znajduje się obok zakrętu drogi’: *Ųuk to byũo pole na takim uuku na zakryńce* (por. ap. *luk*).
- Łysa Góra**, gw. *Ųyso Gũra* [g: T; l: PI; p: KI] 1. ‘niewielkie wzniesienie pozbawione roślinności’: *bo to tako Ųyso Gũra || na niĩ nic tam ne rosũo* [T]; 2. ‘niewielkie wzniesienie z małym skupiskiem drzew’: *Ųyso Gũra | tag vyżyĩ ŝuo | žėci tam na sanĩkay žiezżauy | ne byũo tag dužo žef* [PI]; 3. ‘pole o niskiej wartości użytkowej ziemi, które znajduje się na niewielkim wzniesieniu’: *a dlateguo | bo to pola na srotku vjioski byũy pouožũne tag vyżyĩ i byũy tam ni še urožajẽ | takjẽ suxe pola i dlateguo muvil’i | že na Ųysyĩ Gũže ni ma urožajũ* [KI] (por. ap. *łysy* ‘pozbawiony roślinności, nieporośnięty (o górze)’ SEJPBo 307; por. ap. *łysy* ‘teren nie porośnięty (sic!), pozbawiony roślinności, miejsce gołe, golizna’ SEJPSI V 432; por. ap. *góra*).

M

- Machurowe Pole pod Lasem**, gw. *Maxurove Pole pod Lasym* [p: H] ‘pole Machury, które znajduje się obok lasu’: *Maxurove Pole pod Lasym | Maxura byũ vũaścićelým pola pod lasym* (por. nw. *Machura* SN VI 99; por. ap. *pole*; por. ap. *las*).
- Malinowie**, gw. *Mal’inevje* [l: B-Br] ‘łąka, na której rosły maliny’: *to byũy uũnki pożelũne na takjẽ nazvy | Ųũnčki Klešniška Mal’inevje || naležauy do luži z Borovego || ta mal’iny byũy bo to byũo zaros pod lasym* (por. ap. *malina*).
- Mała Hałda**, gw. *Mauo Xouða* [g: T] ‘nasyp z ziemi, którą podczas eksploatacji wydobywano z Kopalni Czesław’: *Mauo Xouða | byũy dvjẽ mauẽ xoudy || terož jẽdna zostaua || tam žymjẽ s kuopalni vydobyval’ i vyvožil’i || iez iẽšče Xouða | bo uũna to iez vjyũkšo* (por. ap. *mały*; por. ap. gw. *holda* ‘wysypisko odpadów pokopalnianych’ SGŚPodg 114).

- Mała Łączka**, gw. *Maŕo Uŕnčka* [l: W] ‘niewielka polana’: *tam nĕ byŕo zalešŭne | maŕo travy byŕo i tam še krovy pasŕo || ŕe krovy ŕišeĭ pašeš || na Maŕyĭ Uŕnčce || to byŕo f tym leše od Vyŕglovic | pot samyŕi toraŕi* (por. ap. *mały*; por. ap. *łąka*).
- Mały Gościńiec**, gw. *Maŕy Guoścĭnec* [dr: Kl] ‘niewielka, wąska droga’: *Maŕy Guoścĭnec | bo to byŕa vŕsko droga | a za nŭm byŕ zaro Duŕy Guoścĭnec* (por. ap. *mały*; por. ap. *gościńiec* ‘droga (...)’ ESJP I 462).
- Mały Lasek**, gw. *Maŕy Losek* [l: T] ‘niewielki las’: *bo tam to maŕo ŕev rošne i vŕyscy mŭvĭŭm na te kĭlka ŕev Maŕy Losek* (por. ap. *mały*; por. ap. *las*).
- Marianowe**, gw. *Maŕĭanove* [p: DK, Wd] ‘pole Mariana’: *možna by povĕŕeŕeŕ ŕe to na Maŕĭanovym | ĭego vŕasnošć to | to byŕo kupĭone razem aš pod las || Stavaž Maŕĭaŕ ĭako vŕašćĭcel tego gospodarstfa tu* [DK] (por. nw. *Marian* SI 268).
- Matnia**, gw. *Matĭa* [l: G] ‘las, w którym znajdowały się pułapki na zwierzynę’: *Matĭa bo f tym leše byŕo dužo puuapeg na zŕĭeŕyŕne pozakuadanyx* (por. ap. *matnia* ‘(...) pułapka na zwierzynę’ USJP II 586).
- Matyjowe**, gw. *Matyĭove* [p: BZ] ‘pole, które dzierżawią Matyjowie’: *to Matyĭe ŕeržavĭŭm | a vŕašćĭcel mĭyško f Tarnoskiy Ĝŭrax* (por. nw. *Matyja* SN VI 257).
- Miarowizna**, gw. *Mĭarovĭzna* [p: N] ‘pole Miary’: *a može ŕatki | Mĭarovĭzna | to nĕ naležŭm do duŕej roŕĭny | pĭetnašće ŕećĭ | Mĭary | Mĭarovĭzna || tak to byŕo pole i to byŕa Mĭarovĭzna || u bapki byŕo coš s pĭetnašće ŕećĭ || tera tyle ŕeci na caŕej ŕŕi nĕ ma || no to Mĭarovĭzna | zapĭš pan sobĭe | tag mŭvĭmy* (por. nw. *Miara* SN VI 311).
- Michałowa Góra**, gw. *Mixaŕovo Ĝŭra* [g: Km-Ku] ‘niewielkie wzniesienie, na którym został zabity Michał Łebek’: *Mixaŕovo Ĝŭra | tam byŕa partyzantka | Mixau byŕ dovu-cŭm i tam mĭou žymĭaŕke i tam pšebyvou || zostou zabity pšez žandarmŭf | partyzand Mixau Ŭebeg na ty ĝŭŕe || zostau vydany pšes Poloka* (por. nw. *Michał* SI 281; por. ap. *góra*).
- Michałowe Góry**, gw. *Michauove Ĝŭry* zob. **Michałowa Góra**, gw. *Mixaŕovo Ĝŭra*.
- Między Gościńcami**, gw. *Mĭynŕy Goścĭŕcami* zob. **Pomiędzy Gościńcami**, gw. *Pomĭynŕy Goścĭŕcami*.
- Między Górami**, gw. *Mĭynŕy Ĝŭramĭ* [p: S] ‘pole, które znajduje się między dwoma niewielkimi wzniesieniami’: *Mĭynŕy Ĝŭramĭ to pole mĭynŕy dvoma vzĝŭžamĭ | takĭmi ĝŭrkamĭ* (por. ap. *góra*).
- Miętna**, gw. *Mĭyntno* [dr: T] ‘droga, przy której rosła mięta’: *Mĭyntno a bo tam to pŕy drŭŕe na roŕĭe dovĭĭ mĭynta rosua* (por. ap. *mięta*).
- Mikowe**, gw. *Mĭkuove* [l: T] ‘łąka Miki’: *Mĭkuove | tam byŕo dužo tyĝ uŭŕk || to še od Mikŭf tag nazyva | to ĭy uŭŕki byŕy* (por. nw. *Mika* SN VI 351).
- Mirkowizna**, gw. *Mĭkovĭzna* [p: PII] ‘pole Mirka’: *na pŕyĕua: tam ĭez Mĭkovĭzna | bo to Mĭrka byŕo | Mĭreg na nazŕvĭsko vŕašćĭcel ma* (por. nw. *Mirek* SN VI 382).
- Młynisko**, gw. *Mŭynĭsko* [l: P] ‘łąka, na której dawniej znajdował się młyn’: *to ĭuž ĭes ta čyŕŕŕ lasu o tutaĭ f strŭne Mŭynĭska || tu kĭedyž byŕ mŭy na teĭ ŕece || Mŭynĭsko to byŕy uŭŕki pše- tymĭ Osokamĭ* (por. ap. *młyn*).
- Młynówka**, gw. *Mŭynŭfka* [rz: DK] ‘rzeka, która ma swoje źródła obok młyna’: *ot strŭny zaxodĭĭ vĭež Bŭr Zapĭlski o-ŕela ŕećka Mŭynŭfka || ma ŕrŭdu tam ŕe mŭyn | f poblĭžu || mŭyn ĭes pŕy nĕĭ postavĭony* (por. ap. *młyn*).

- Młynczykowe**, gw. *Muŷyńčykove* [p: DK] ‘pole Młynczyka’: *Muŷyńčykove* | *Muŷyńčyki dalej mjel'i sfoje pole teš* (por. nw. *Młynczyk* SN VI 410).
- Modrzeje**, gw. *Možeję* [l: WM] ‘las modrzewiowy’: *Uvroće iağ ies to tam iez laz moževjovy* || *můvjuo še že na iagody do Možeji* || *že ižež na iagody* || *do Možeji* || *iagožiny rosuy vuašne f tym leše z možejiuf* | *iagožiny rosuy* || *tak to tam byuy same moževje* (por. ap. *modrzew*).
- Modrzyna**, gw. *Možyna* [f: T] ‘łąki, na których rosły modrzewie’: *Možyna bo tam to rosua možyna* | *same moževje tam byuy* || *tam tyš takje torfoviska byuy* | *strašne mokro tam byuo* (por. ap. gw. *modrzeń, modrzyń, modrzyń* ‘modrzew’ SGŚPodg 176).
- Modrzyniec**, gw. *Možyniec* [czl: J; p: H-T] 1. ‘las modrzewiowy’: *Možyniec bo ta moževje rosuy i tyko* | *bo tam iezžiuem po našyne moževja* [J] (por. ap. *modrzew*); 2. ‘pole, które często przybiera charakterystyczny kolor o poranku’: *Možyniec to tako dol'ina pšet Xutkum* | *v dju f strune lasu* | *taki kolor modry na tym polu rano byu* [H-T] (por. ap. *modry*).
- Mokradla**, gw. *Mokradu* [f: Brz, Wd; p: PII] 1. ‘podmokłe łąki’: *Mokradu* | *tam to baržo mokro byuo* | *dužo vody* [Brz]; 2. ‘podmokły obszar, na którym znajduje się niewielkie jezioro’: *Mokradu* | *tam mokro i iezorko jedno* | *može nave dva* [PII] (por. ap. gw. *mokradło* ‘mokry grunt, błoto’ SGP III 181).
- Morgi**, gw. *Muorği* [l: B] ‘teren, na którym rośnie las należący do danej wsi’: *Muorği* | *každa vjež mjaua sfoje morği lasu* | *co iei byuy* (por. ap. *mórg* ‘jednostka miary powierzchni gruntu’ ESJP II 217).
- Moskiewski Dukt**, gw. *Moskjeski Dukt* [dr: J-Ł] ‘droga, którą maszerowały wojska Napoleona’: *Moskjeski Dukt* | *vojška napoleujskie iak šuy na fsxut pšecerauy sobie druge* | *robiuy trag do pšemaršu vojsk* | *to ies pšy mjiyscovości Uepki* | *le-ko na fsxud od mjiyscovości Uepki* || *šedymšed ošimsed metrův od Uepkův na fsxut* || *bijgne ta druga f kjerunku pũnocno fsxodnim pšez lešnictvo* || *užytkovano iez do tyj pory iako druga lešno* | *iakieš pũtora kilometra* || *tam do žiž zaxovane sũm pale* | *byu iakiž mostek* (por. nw. *moskiewski*; por. ap. gw. *dukt* ‘prosta droga leśna powstała przez wyrąbanie drzew; przecinka’ SGP PAN VI 454)⁴⁸.
- Most Zwodzony**, gw. *Mozd Zvožũny* [mst: Gr] ‘most, który znajdował się nad fosą’: *Mozd Zvožũny to mjiysce že pravdopodobnie byu mozd zvožũny na zamku v Grožisku* | *tam pšy tejfoše* (por. ap. *most zwodzony* ‘most ruchomy, podnoszony na łańcuchach, budowany dawniej nad fosami przy bramach miast i zamków (...)’ USJP II 721).
- Mostek**, gw. *Mostek* [czl: N] ‘część lasu na podmokłym terenie, w której dawniej znajdował się niewielki most’: *Mostek to taki o-žau že mokro zafše i tam kjeđyž byu taki mosteg zrobiũny bo taka žečka mauo pšepuyvaua i dlatego Mostek* | *to v lešnictfje Pouamańec* (por. ap. *mostek*).

⁴⁸ Historię i trasę przemaszu wojsk napoleońskich przez okolice Częstochowy konsultowano z Panem Magistrem Mariuszem Grzybem, pracownikiem Działu Historii Muzeum Częstochowskiego (15.02.2017 r.); zob. Gembarzewski 1905/2015, Bochenek 1997, Ziółkowski 2014.

N

- Na Bagnach**, gw. *Na Bagnax* [b: Ku] ‘trwale podmokły teren’: *Na Bagnax | byyy baržo duže bagna i kĳedyž navet | f čaše vojny mušel’i pšez nie ĳakigož Ćimca pšehesć* (por. ap. *bagno*).
- Na Buka**, gw. *Na Buka* [dr: Ku-N] ‘droga, która prowadzi w kierunku buka’: *ta drůga provaži tam na buka i dlatego Na Buka* (por. ap. *buk*; zob. też: **Koło Buka**, gw. *Koło Buka*).
- Na Czesława**, gw. *Na Česůava* [dr: T] ‘droga, która prowadzi w kierunku dawnej Kopalni Czesław’: *Na Česůava | na kopalnie droga provažiua* (por. nw. *Czesław* ‘nazwa byłej kopalni rudy w Truskolasach przy ulicy Dębiecznej’).
- Na Dołach**, gw. *Na Douax* [l: Kl] ‘las, który znajduje się na terenie niżej położonym’: *Na Douax | tam byyy takĳe douy | tam voda staua no i tam tyš tyn laz byu | na takĳy douax* (por. ap. *dół*).
- Na Dołku**, gw. *Na Douku* [l: Kl; p: G] 1. ‘łąka, która znajduje się na terenie niżej położonym’: *Na Douku bo tam byuo naińižeĳ | tam uńka byua* [Kl]; 2. ‘pole, które znajduje się na terenie niżej położonym’: *to taki kavouek pola | tak f takim douku i dlatego Na Douku* [G] (por. ap. *dół*).
- Na Dziale**, gw. *Na źole* [p: T] ‘pole, które uzyskano jako dodatkowy nadział ziemi’: *Na źole | to takĳe sũm dodatkuove kavouki źaukiũv do pola* (por. ap. *dział* ‘kawalek pola, działka’ SEJPBo 138).
- Na Górcce**, gw. *Na Gũrce* [p: T] ‘pola otaczające dwa gospodarstwa, które znajdują się na niewielkim wzniesieniu’: *Na Gũrce | dva dũmy s tyuu na gũrce stojũm | na takim le’kim vñehyũu | a d’okoũa uńk’ i pola sũm tam* (por. ap. *górką*).
- Na Górkach**, gw. *Na Gũrkax* [p: T] ‘pole, które znajduje się na niewielkich wzniesieniach’: *Na Gũrkax | ot Kaũmukũf | kavouek pola | a rešta to uńka ĳes | to pole tag vyży ĳes | na takĳy gũrkax* (por. ap. *górką*).
- Na Górze**, gw. *Na Gũže* [p: Kl] ‘pole, które znajduje się na niewielkim wzniesieniu’: *ono na gũže ĳes | i dlatego Na Gũže* (por. ap. *górką*).
- Na Grzybieli**, gw. *Na Gżybiel’i* [p: Kl] ‘pole, obok którego zawsze rosło dużo grzybów’: *bo tam obog byyy źeva gżyby las | dužo gżybũv byuo zařse i dlatego Na Gżybiel’i* (por. ap. *grzyb*).
- Na Jeziorkach**, gw. *Na ĳeźorkax* [b: Pu] ‘podmokły obszar, na którym znajdowały się niewielkie jeziora’: *Na ĳeźorkax tam stav byu | takĳe mokradũa takĳe ĳeźorka* (por. ap. *jeziorko*).
- Na Jeziorku**, gw. *Na ĳeźorku* [l: Kl] ‘podmokła łąka, na której znajdowały się niewielkie źródła wody tworzące małe jezioro’: *zařse voda stoua | byuo mokro | mũvil’i | že tam byyy źrũdeũka dovno tymu i to tak | ĳak takĳe ĳeźorko byuo i stũnt se vzyuo Na ĳeźorku* (por. ap. *jeziorko*).
- Na Józefa**, gw. *Na ĳũzefa* [dr: Gr-K] ‘droga, która prowadzi w kierunku dawnego Szybu Józefa’: *Na ĳũzefa to droga na řyb ĳũzefa* (por. nw. *Szyb Józefa*; por. ap. *szyb* ‘wyrobisko korytarzowe wraz z urządzeniami naziemnymi, prowadzące pionowo z powierzchni terenu do położonego w głębi złoża, służące do celów wydobyw-
czych lub pomocniczych’ USJP III 1554-1555).

- Na Krzyż Dębowy**, gw. *Na Kšyž Dymbovy* [dr: DK-T] ‘droga, która prowadzi w kierunku krzyża dębowego’: *abo še mŭvŭo Na Truskolaskŭm Šos abo Na Kšyž Dymbovy* || *bo tam vŭašne z dymbu byu* | *on ŭes teras popravŭny bo ten dŭmp sprŭchnŭi i stoi tam kšyž ale juž i ny* (por. ap. *krzyż*; por. ap. *dębowy*; zob. też: **Na Truskolaska Szos**, gw. *Na Truskolaskŭm Šos*).
- Na Mazura**, gw. *Na Mazura* [dr: Ku] ‘droga leśna, która prowadzi w kierunku gospodarstwa Mazura’: *Na Mazura bo to drŭga lešno* | *co ŭŭnčy Kuleje s Kamŭškŭjem i to nazva ŭez od nazvŭska pana* | *co mŭjškŭo f pŭjryšym dŭmu pšy skryńce f te drŭge* (por. nw. *Mazur* SN VI 268).
- Na Meszku**, gw. *Na Mesku* [p: Kl] ‘pole porośnięte mchem’: *Na Mesku bo tam byuy pola suxe* | *duzo mxu tam byuo na nŭx* (por. ap. *mech*).
- Na Młyńską**, gw. *Na Mŭyškŭm* [dr: CW] ‘droga, która prowadzi w kierunku młyna’: *Na Mŭyškŭm* | *tam še vŭašne mŭyn mŭešci* | *drogŭm še do ņeguo ŭeže* (por. ap. *młyn*).
- Na Mostku**, gw. *Na Mostku* [dr: Ku] ‘odcinek drogi, na którym znajduje się prowizoryczny, niewielki most’: *tu kouo P’isarcynŭi* | *na rogu* | *na tym zakryńce* | *to tam mŭvil’i že* | *Na Mostku* | *tam ņe byuo žodnyy rur* | *pšekopŭf* | *tyn zakrynd ot Kuleji ŭak še ku stačji ŭeže* | *to mŭvil’i mosteg na to* || *tam ino byu taki mosteg zrobŭny* | *kuatka tako* | *žeby luže pšeš’i* | *tam kŭedyš strašaŭo navet* (por. ap. *mostek*).
- Na Ogrodzie**, gw. *Na Ŭogrože* [p: Kl] ‘pole, na miejscu którego dawniej znajdował się ogród’: *Na Ŭogrože bo tam byu kŭedyž ŭogrŭt* | *dobro žymŭa byua* (por. ap. *ogród*).
- Na Placu**, gw. *Na Placu* [p: G] ‘pole, na miejscu którego dawniej znajdowały się zabudowania’: *mŭvil’i ŭežeme Na Plaž ŭorać* | *bo dovŭnŭ Golce ņe byuy proste* | *dŭmy ņe byuy pobudovane pšy sobŭje* | *byuy ņektŭre dalyi f polax* | *dalek o drŭgi byuy* || *potym f polay rozbužyl’i te dŭmy i na te davne mŭjŭsca že one stauy mŭvil’i Na Plac* (por. ap. *plac* ‘teren wydzielony pod zabudowę lub teren wokół zabudowy’ USJP III 159).
- Na Poddębju**, gw. *Na Po-dymbju* [p: Gr] ‘pole, które znajduje się obok lasu dębowego’: *pole tam vŭašćivŭje ŭes* | *kouo ŭakŭež dymbŭny* || *dymbovy las tam ŭež i tam ŭağ ŭadŭm to mŭvi še Na Po-dymbje* (por. ap. *poddębny* ‘(...) pod dębami’ SP16 XXV 404).
- Na Poligonie**, gw. *Na Pol’igŭne* [t: Kl] ‘łąka przypominająca poligon wojskowy’: *Na Pol’igŭne* | *to tam taki duży opšar pšydatkŭf pod lasym* | *takŭje ŭŭnč’ i tak to vyglŭndaŭo* | *ŭak provžŭivy pol’igŭn vojskŭovy* (por. ap. *poligon*).
- Na Porąbce**, gw. *Na Porŭmpce* [p: G] ‘pole, które znajduje się na miejscu wykarczowanego lasu’: *Na Porŭmpce* | *byu vyčynty tam laz na žymŭje upravŭm* (por. ap. gw. *porąb* ‘miejsce po wyrąbanym lesie’ MSGP 208).
- Na Rędzinie**, gw. *Na Ryńžiŭne* [p: G] ‘pole, na którym występuje gleba rędzina’: *Na Ryńžiŭne bo tam gleba ryńžina ŭes* || *baržo urožaŭno žymŭa na tym polu ŭes* | *na caŭym tym opšaže* (por. ap. *rędzina* ‘bardzo żyzna, zasobna w próchnicę gleba powstała ze zwietrzałych skał wapiennych’ USJP III 948).
- Na Sarniej Wodzie**, gw. *Na Sarŭni Vože* [l: Ku] ‘las ze źródłem, z którego piły sarny’: *bo to v leše byuo žrŭduo* | *s ktŭrego piuy sarny i mŭvŭo še na to mŭjŭsca Na Sarŭni Vože* | *to žrŭduo to tak na počŭntku teguo lasu byuo zaro* (por. ap. *sarni*; por. ap. *woda*).

- Na Serku**, gw. *Na Syrku* [l: Bch-WW] ‘trójkątny las’: *jak se iježe na Blaxovnie to iez drůga i byu taki kavoueg lasu i na to Na Syrku muv’li* || *na počũntku pšy polax pšy Ůugu to byu taki las* | *i tam se iagody zbivrauo i se muv’iuo Na Syrku* || *každy laz m’iau sfoiũm nazve* | *tyu byu akura: taki trũjkũtnny i dlatego muv’li my Na Syrku* (por. ap. *serek* ‘(...) w kształcie trójkąta’ USJP III 1182).
- Na Smudze**, gw. *Na Smuže* [p: Kl] ‘pole ze strumykiem, na którym po deszczu często tworzą się smugi mgły’: *p’ijrše pole za dũmaŋi* || *vzdu šet strumyğ i gdy padou dyšč* | *to vysuvauy se smuği taki mguy* | *takje pasma i o teguo se to vzyuo* | *že to Na Smuže* (por. ap. *smuga* ‘wąski pas czegoś (...), wyodrębniający się z tła, z otoczenia; pasmo’ USJP III 1287; zob. też: **Koło Strumyka**, gw. *Kouo Strumyka*).
- Na Truskolaską Szos**, gw. *Na Truskolaskũm Šos* [dr: DK-T] ‘droga, która dochodzi do trasy prowadzącej w kierunku Truskolas’: *Na Truskolaskũm Šos* | *i-na nazva to Na Kšyž Dymbovy* || *to droga co provažiuu na droge co do Truskolos leci* (por. nw. *Truskolasy*; por. ap. *szosa* ‘droga o twardej nawierzchni przeznaczona dla pojazdów’ USJP III 1533; zob. też: **Na Krzyż Dębowy**, gw. *Na Kšyž Dymbovy*).
- Na Trzy Zagony**, gw. *Na Čy Zogũny* [p: H] ‘pole, które orano w trzy zagony’: *Na Čy Zogũny* | *byuo tam baržo mokro i pole byuo orane v zogũny* | *takje pasy žyŋi* (por. ap. *zagon* ‘wąski, długi pas ziemi uprawnej, ograniczony bruzdami’ USJP IV 781).
- Na Wodnicy**, gw. *Na Vodnicy* [l: G] ‘łąka, na której znajduje się rów na wodę’: *Na Vodnicy to pases uũŋki z rovym na vode* (por. ap. gw. *wodnica* ‘(...) rowek odprowadzający wodę (...)’ MSGP 322).
- Nalepin**, gw. *Nalepin* [t: T-WW] ‘miejsce, w którym dawniej znajdowała się oblepiona gliną chata Żyda’: *Nalepin* | *iadũnc s Truskolos kouo Golcy za kšyžũfkũm taki iez mauy lasek* | *sto metrũv za kšyžũfkũm* || *pšy drůže tam kjeđyž m’ijškou Žyd Mordýs* | *to byu tyšũnc šedymšed ošimžesũnty žev’iũnty rok* | *teŋ iego budyneg byu tag zbudovany* | *obklejũny gl’inũm* | *tako nalepina s tyi gl’iny* | *tag dovniũ byuo* | *tag opklejũli* (por. ap. gw. *nalepa* ‘wylepienie (...) gliną’ SGP III 240).
- Niskie Drożysko**, gw. *Niskje Drožysko* [dr: B] ‘droga, która znajduje się na terenie niżej położonym’: *Niskje Drožysko iže od Novej Droği f strũne Ma’ica* | *dugd’ iže rũvnolegle do uũŋ v leše* | *ktũre sũm pouožone nisko* | *droga ies tag rũvnolegle do ty uũŋki* (por. ap. *niski* ‘w dole (...)’ ESJP II 316-317; por. ap. gw. *drożysko* ‘droga prowadząca przez las (...)’ SGŚ VIII 48).
- Niwa**, gw. *Niva* [p: PI] ‘pole uprawne’: *Niva* | *u nož iag Bžežijŋki sũm* | *tam byuo pole za tũm gũrkũm* | *žymnoki se tam sažiuo* | *mokro byuo* | *ale to takje pole naved byuo* (por. ap. *niwa* ‘ziemia uprawna, pole, rola, łąn’ SEJPBo 365).
- Nogalowe**, gw. *Nogalove* [p: DK] ‘pole Nogala’: *Nogalove* | *Nogale mjeŋi pole i naleželi do tei pajščyzny* | *do tei pajščyzny naležel’i fšyscy co robil’i u tego žežica* (por. nw. *Nogal* SN VI 639).
- Nogowe**, gw. *Nogove* [p: T] ‘pole Nogi’: *Nogove bo to byuo pole pana Noği* (por. nw. *Noga* SN VI 638).
- Nonasowe**, gw. *Nũnasove* [p: PI] ‘pole Nonasa’: *Nũnasove do Nũnasa naležy* (por. nw. *Nonas* SN VI 642).

Nonasówka, gw. *Nūnasůfka* [s: PI] ‘staw Nonasa’: *Nūnasůfka bo to do Nūnasa nalyžaŭo || tam mŭyn byŭ | ňe byŭ elektryčny || voda otxožiŭa s tegŭo stavu na žyke Paŭkŭfke* (por. nw. *Nonas* SN VI 642).

Nowa Droga, gw. *Novo Drůga* [dr: B, G, Gr, H, J-Z, Ku] ‘nowo wybudowana droga’: *a potym to iěšče Novo Drůga byŭa | onyĭ ňe byŭo | tyko ĭŭm usypal'i || to byŭa drůga usypano žviryŭm || počebne im byŭo | od Kuleĭi do Xerp || Za Novŭm Drůgŭm zrobl'i kolyĭke | ŷevo tyš tuteĭ kužyl'· i fšysko ryncŭe pxal'i kolebaŭi po toray do Xerp | a ŷišeĭ tu otkryńćiš | tu ći gruxa pšyieže | vyleĭe | tu ino porŭvnož i vĭelce śe narobiŭ || ale casy [Ku] (por. ap. *nowy*; por. ap. *droga*).*

Nowe Łąki, gw. *Nove Ŭŭŭki* [t: WM] ‘nowo powstałe łąki w lesie’: *Nove Ŭŭŭki to byŭy v leśe i f tym leśe te ŭŭŭki byŭy zrobiŭne i to tak || tera to ĭuś fšysko zarosŭo ale kĭedys to byŭo košone upravĭane || to byŭy nove ŭŭŭki zrobiŭne v leśe* (por. ap. *nowy*; por. ap. *łąka*).

O

Obrazek Oplacinowy, gw. *Obrozeg Opŭaćinovy* [t: J-Ł] ‘miejsce w lesie, gdzie rośnie drzewo, na którym zawieszono obrazek z wizerunkiem świętego; dawniej pobierano tu opłatę za przekroczenie granicy’: *Obrozeg Opŭaćinovy to pod Ŭepkami || to tam ĭak pogžep ŷet | bo učestńičyŭem | ňe | to tam śe akurat kŭndugd začymyŭou i tam śe modl'il'i | ňe | i ŷl'i dalyĭ || a bo to byŭo vĭeš | ĭa· grańičy dukt pomĭynžy ŭŭŭkaŭi || tam cośmy podaval'i || tam byŭa grańica ňimĭecko | ruska iěšče || to tam byŭa ŷelńica do samyŭ Ŭepkŭf | a pŭźńiĭ pšez Ŭepki to ĭuż grańica byŭa i do ŷišeĭ || tam byŭy teš košary i ten posterunek straźńikŭf | kordon čy ĭag oŭi to ta· mŭŭil'i | kouo kordona || kordony to to budyŭki byŭy | o vĭŷiš | do Čebŭni śe iěže | to Deksymer byŭ zabity | pravda tam blisko tego kordonu | i te rozebral'i pŭźńiĭ i cegŭe zužyl'i do vybudovaŭo koścoua | tego | pravda | c· obecńe ĭes || ĭedyn kordon byŭ ĭak śe iěže na Ŭepki | a druĭgi pot Xerbaŭi || i to cegŭy byŭo do l'ixa || navožil'i cegŭy i to to iěšče pamĭyntŭŭ ĭag oĭčež upomĭnou tego kśynža | nazyŭou śe Majeski | staršy | taki grubaz byŭ | i mŭŭi tak | čego ňe nadaĭe śe do budovy koścoua || ale ĭak to ňe nadaĭe | b· on mŭŭi ŷeś ceĭĭeŭ može tyko ĭedna na drugŭm być | a to byŭa tako cegŭa | do ŷišeĭ tego | i tŭm cegŭe vykupil'i pŭźńiĭ do Blaxovŭŭ· i vybudoval'i kośćiuŭ | a u nos pobudoval'i drevŭnany || ale tyn opŭaćinovy to xožiŭ· o to že tam byŭ kordŭn | byŭa straźńica | čeba byŭ· opŭaćiŷ ŷeby pšeišć || ta nazva ĭez baržo davna | to iěšče ot pĭyršyĭ voĭny ĭak Polska byŭa pod zaborami to ĭuś to byŭo | no te grańice byŭy || čeba byŭo pŭaćić || no i to tako nazva do ŷišeĭ i fšyscy vĭežŭm || bo tam z Ŭepkŭŭ do Boru Zapĭliskigo provažil'i čaŭo | to tam zafše stal'i | požegnaŭe robil'i z vĭoškŭm | modl'il'i śe i ĭexal'i do koścoua || taka kap'l'icka tyn obrazek || tam naved' i mŭĭ ķlup fčtyrŷestym pĭŭntym pravda | to ĭexaŭ furman | iěšče taki byŭ pĭĭany xyba | to zamĭaz· drugŭm to po leśe iěžŷiŭ bryčkŭm* (por. ap. *opłata*; por. ap. *obrazek*).

Obserwator, gw. *Opservator* [l: N] ‘las, w którym znajduje się wieża triangulacyjna’: *Opservator | tam byŭ puŭk· triangułacyĭny | tam byŭo pĭyŭŷ drabĭn | taki opservator | fxožiŭo śe | pšeciŭpožarovo vĭeža tako ŭiby | fxožiŭo śe || to byŭ opservator | pare*

lad byu | to vuašne samoloty įag opylaŭ lasy | to mĭaŭ puŋgd vĭdokovy i taki kĭntrólŭ || voreg bĭouy še vĭvšaŭo na tym | by vĭadĭmo byu f ktŭrŭm strŭne te šrotki ovadobŭiče sypač | to f šrotku lasu na gŭrce (por. ap. gw. obserwator ‘wieża triangulacyjna’ KSGP).

Od Szosy Wręczyckiej, gw. *Ot Šosy Vrynčyckĭj* [p: S] ‘pole, które znajduje się obok drogi w kierunku Wręczy Wielkiej’: *Ot Šosy Vrynčyckĭj to pole ot šosy f strŭne Šarlejki | drugo nazva na to samo pole co Do Šosy Vrynčyckĭj (por. ap. szosa ‘droga o twardej nawierzchni przeznaczona dla pojazdów’ USJP III 1533; por. nw. Wręczyca Wielka; zob. też: Do Szosy Wręczyckiej, gw. Do Šosy Vrynčyckĭj).*

Ogonów, gw. *Ogonŭf* [t: B] ‘łąki, na których wypasano krowy’: *Ogonŭf | tam byuŭ saŭafki | kroyy še tam pasuŭ | byduo (por. ap. gw. ogon 1. ‘sztuka bydła’; 2. ‘krowa (...)’ SGP III 418).*

Ogólność, gw. *Ogŭlnošč* [t: Gr] ‘łąka do ogólnego użytku wszystkich gospodarzy’: *na tyĭ Ogŭlnoščĭ gŭši my pašl’i || to byu. ogŭlne || mŭĭ oĭčeŭ ņeboščyŭg byu na vĭosce strŭžem | mĭou trŭmpke | xoŭĭu po fši v nocy įagby še pa’ĭuo to robiu alarm || z tego povodu dostaŭ ten kavaŭeg žyĭni | tŭm ogŭlnošč | to tako zapuata įagby dla ņego byu || on pas kroyy na teĭ Ogŭlnoščĭ | kroyy gŭs. i iešče tam žemĭaki saŭĭu || naiŭĭerv byu to ŭĭĭka ogŭlna | fšyskiŭ do ogŭlnego užytku | a pote. mŭĭ oĭčeŭ dostaŭ za to strŭžovaŭe || įa tam pasuem krove gŭši || potem s teĭ Ogŭlnoščĭ luŭže bra’i pĭoseg do budovy | bo to byu ogŭlne || tak ta. mušaŭem paŭ žeby krova czy gŭši na sŭmsada ņe pšexoŭĭuo bo by zaro xaŭaz byu (por. ap. ogólŭny ‘dotyczący ogółu osób, przeznaczony dla ogółu, wspólny dla wszystkich, obejmujący całą grupę ludzi; powszechny (...)’ USJP II 1213).*

Ogrody, gw. *Ŭogrody* [p: K-Wd] ‘urodzajne pola’: *Ŭogrody bo tam lepšo žyĭĭa byu | čforto klasa || naved rosŭa tam kapusta | buraki | to kavoŭeg lepšyĭ žyĭni byu | upravĭal’i tam te vaŭyva | taki ogrŭd vaŭyvnny (por. ap. ogród).*

Ogrodzonka, gw. *Ogroŭĭŭka* [l: Gr] ‘las, który dawniej był ogrodzony’: *to įes ta Ogroŭĭŭka | to įez laŭ įak še įeŭe do Kuobucka po teĭ strŭne | bo tam kĭedyš ten laŭ byu ogroŭĭny žeby žĭki tam ņe xoŭĭuŭ || leci tam Duxt Kŭnotkovy (por. ap. ogrodzenie).*

Ogrojec, *Ogrojēc* [t: T] ‘teren wokół kapliczki, która znajdowała się na wzniesieniu’: *tam f šrotku f tyĭ kapl’ičce ņe byu aĭni obrazu aĭni fĭgury | byuŭ šĭĭećĭ | to byu podvŭĭno kapl’ička | pĭervotno na metr šeroko i medr guymboko || to byu ž ževa zrobiuŭe i byu zadašeŭe || tyko zостаŭ ślady s tyĭ starŭy kapl’ički | ta obvoluta byu pšykrŭto gŭntem | s tyĭ starŭy kapl’ički ņĭŭ ņe byu zabrane | tam užŭŭzal’i procesĭje | špĭyvāl’i pĭešĭni vĭelkopostne dovĭĭ sami šli | no i to stŭnd Ogrojēc | bo f Ogrojcu še Paŭ ĭezus modl’iu | tam tyš f tyĭ kapl’ičce įakĭž mŭščyŭna gŭeŭ z daleka idŭncy na ĭasnŭm Gŭre on tam nocovou || kšŭŭŭ Bŭmpski zamknŭu kapl’ičke || pšy kopaŭu fundamyntŭf pod novum kapl’ičke kšŭŭŭ Bŭmpski ņe zauŭvaŭyŭ žadny ozna. koščĭ || natorĭast kĭedy kopal’išmy fundamynty po. drugŭm kapl’ičke vykopal’išmy čy čaški i kilka koščĭ | takĭe duŭe koščĭ || tu še podobno otpravĭaŭy naboŭŭŭstfa pĭyŭrše || poŭŭndny kšyš postavĭl’išmy pše. tŭm kapl’ičkŭm || za škouŭm įez iešče įedna kapl’ička | teraz murovano || na Čŭstoxoski. įes teš kapl’ička | byu odnovĭĭno || ta za škouŭm z ul’icy Školny. įez ustavĭĭno bl’iŭyĭ ul’icy Školnyĭ bo pĭervotne to byu*

- tam f taki· xaščax || na Klepačce įadūnž įedna drūga įes f pravo a druga v levo || tam na skšyžoanu na Būr Zapilski įes kapl'ička cošmy įūm tyž vyremūntoval'i || ta kapl'ička byuā zamykano bo mįāua žvi || kšyž v leše v drūže do Vrynčycy || uržnynty čubeg ževa potyžnego || na čūpku ževa pšybito potyžnūm belke || a f P'ile įe· žyčka || po pravyi strūne šfįyntego Jana Nepomucena kapl'ička stoi | i takie to momy kapl'ički (por. ap. ogrójec, ogrojec 'miejsce na Górze Oliwnej w Jerozolimie, gdzie przebywał Jezus przed pojmaniem; Ogród Oliwny' USJP II 1217).*
- Ogród**, gw. *Ūogrūt* [p: H] 'pole uprawne': *Ūogrūt· dovni mūvil'i | bo po įedny strūne byuā dūmy | a po drūgi luže mįel'i pola pod uprave i na te pola Ūogrūt še mūvūo* (por. ap. *ogród*).
- Okrąglik**, gw. *Okrūngl'ik* [l: G] 'niewielki las, którego krawędzie tworzą figurę przypominającą koło': *Okrūngl'ik | taki okrūnguy las* (por. ap. gw. *okrąglik* 'miejsce o okrągłym kształcie' KSGP).
- Olchowe**, gw. *Olxove* [p: T] 'pole Olecha': *Olxove bo to pole od ul'icy įes | bl'iskuo kapl'ičk· i Verneroveguo i Klocoveguo* (por. nw. *Olech* SN VII 52).
- Olkowizna**, gw. *Ūolkovizna* [p: CW] 'pole Olka': *Ūolkovizna | te pola furt še cūngnūm | Ūolek poxožiū z Vynglovic | a tutej mįou sfoje pola* (por. nw. *Olek* SN VII 54).
- Olsza**, gw. *Olša* [rz: Gr] 'niewielka rzeka, która ma swoje źródła w lesie olchowym': *žeka ta įez Olša || žeka c· od lasu įže | tam olxy rosnūm* (por. ap. gw. *olsza* 'olcha' SGP III 438).
- Olszewska Miedza**, gw. *Olšeskūo Mįeža* [m: T] 'miedza Olszewskiego': *įakiš tam byu vuaščičel Olšesk· i uūn mįou duže pola | i mįeže tyž mįou sfojūm i luže povįadal'i na nūm Olšeskūo Mįeža* (por. nw. *Olszewski* SN VII 65; por. ap. *miedza* 'granica między polami' SEJPBo 323).
- Olszewskie**, gw. *Olšeskije* [p: DK] 'pole Olszewskiego': *Olšeskije | Olšescy tež byl'i įedni | teš pole mįeli* (por. nw. *Olszewski* SN VII 65).
- Olszyna**, gw. *Olsyna* [czl: K; p: H] 1. 'część lasu, w której rośnie olszyna': *Olsyna | v leše kalejskim teryn zarošnynty olšynūm | taki mauy zagaińnik [K];* 2. 'pole, które znajduje się obok olszyn': *Olsyna | tam to na tym polu pšede fšyskim żyto byuā šūne i to pole to pot samymi olxami byuā tam furt | i dlatego še na to tag mūvi [H]* (por. ap. gw. *olsza* 'olcha' SGP III 438).
- Olszynka**, gw. *Olsyńka* [l: N] 'młody las olchowy': *ab· Olsyńka byuā nazvana || tam byu taki puńkt same olšyny || to byu mūody las* (por. ap. gw. *olsza* 'olcha' SGP III 438).
- Olszynki**, gw. *Olšyńki* [pl: T-Z] 'polana, na której rosły niewielkie olszyny': *Olšyńki | tu še dovniį odbyvauy zabavy | luže tam s kocami xožil'i | mįyįsce mįynzy dvūma žyčkami | terož įuž įež įedna tyko | rosuy tam olxy | f tyg olxax to byuā ustaviūno scyna* (por. ap. gw. *olsza* 'olcha' SGP III 438).
- Opalotka**, gw. *Opolūńka* [p: Gr] 'pole, na którym dawniej wybuchł pożar': *Opolūńka | tam še pal'ūo na tym polu i dlatego Opolūńka mūvūmy | tag byuā caue opolūne* (por. ap. *opalotka* 'opalone, (...) resztki z pożaru' SJP V 1005).
- Oplotki**, gw. *Ūopuotki* [dr: Gr, WW] 'droga, która znajdowała się za płotkami': *f tym mįyįscu kūįnycyu še zabudovaņa | potym byuā puoty i drūga i na te drūge*

- můvil'i* *Uopuotki* [WW] (por. ap. gw. *oplotki* ‘wąska droga, wygradzona płotami w wiosce a. za wioską’ SGP III 456; zob. też: **Zaplocie**, gw. *Zapuće*).
- Orliczka**, gw. *Orlička* [g: T] ‘niewielkie wzniesienie, na które dawniej przylatywały orły’: *Orlička* | *tam to pravdopodobně řadauy kĕdyž oruy* (por. ap. *orzeł*).
- Osinki**, gw. *Uořinky* [f: T] ‘łąki, na których rosła osina’: *Uořinky můvĕm na te uřnyki* | *bo tam to duř osiny zařše rosuo* || *sama ořina byua tam* (por. ap. *osina* 1. ‘osika – drzewo’; 2. ‘zagajnik osinowy lub zarořla osinowe’ USJP II 1310).
- Osoki**, gw. *Uosoki* [l: P] ‘las, w którym rosła gruba trawa’: *Uosoki* | *ĭa to pamĭyntům* | *tam cygany byuy* | *to ĭes tero laz ale řeřniĭ zaĭnim řeva urosuy to tam takĕ grube trořsko rosuo* | *niř vĭdař ĭe byuo* (por. ap. gw. *osoka* ‘gruba trawa, rosnąca na mokradłach (...)’ SGP III 470).
- Ostra Górka**, gw. *Uostro Gůrka* [l: H] ‘las, który znajduje się na stromym wzniesieniu’: *Uostro Gůrka* | *bo to ĭes taki řpiř do gůry i na tym rořne las* (por. ap. *ostrý* ‘stromy, pod duřym kątem’ USJPII 1325; por. ap. *górka*).
- Owsiska**, gw. *Ofřiska* [p: K; f: WW] 1. ‘pole, na którym często siano owies’: *Ofřiska* | *tam kĕdyž vĭyncyĭ uofsa řol'i* | *uovĭes tam byu* [K]; 2. ‘łąka, na której rósł dziki owies’: *Ofřiska* | *tam řuř řiki uovĭes* (por. ap. gw. *owsisko* ‘pole, na którym rósł owies’ SGP III 490).

P

- Padoly**, gw. *Padouy* [f: T] 1. ‘łąka z rowem, w którym płynie strumyk’: *Padouy* | *tam puynĕ strumyk* | *f takim vĭvoze* || *břeĭi teguo strumyka řum barřo vysokĕ* | *i o teguo vĭvozu Padouy* || *a zařyno ře to řřysko od Bednarka* (por. ap. *padól* 1. ‘naturalne zagłębienie w ziemi; jama wyřłobiona przez wodę (...)’; 2. ‘miejsce przypominające dół, dolinę, połořone nisko’; 3. ‘otwór, jama, zagłębienie w ziemi; teren, miejsce połořone nisko, nizina, dolina (...)’ SEJPBo 408).
- Palowe**, gw. *Palove* [p: DK] ‘pole Pala’: *Palove* | *Pal teř řĭou řfoĭe pole na Kůńće* (por. nw. *Pal* SN VII 164).
- Pańska Droga**, gw. *Pařsko Drůga* [dr: Gr] ‘droga, która prowadziła w kierunku pola naleřącego do pana, właściciela majątku ziemskiego’: *Pařsko Drůga to drůga co vuařne na Pařskĕ provařĭua* | *na pole co do dvoru naleřauo* (por. ap. gw. *pański* ‘do dworu naleřący, dworski’ SGP IV 29; por. ap. *droga*; por. nw. **Pańskie**, gw. *Pařskĕ* [Gr]).
- Pańska Góra**, gw. *Pařsko Gůra* [g: T] ‘niewielkie wzniesienie, z którego dawniej zwyczajowo obserwowal pan, właściciel majątku ziemskiego’: *tam to na ty gůře to kĕdyž vĭeřa byua i s ty vĭeřy to opservoval'i* | *pan opservovou* || *teroz ĭuř ty gůry ni ma* | *ale Pařsko Gůra zostaua i tag můvĕm luře ze řři* (por. ap. gw. *pański* ‘do dworu naleřący, dworski’ SGP IV 29; por. ap. *góra*).
- Pańskie**, gw. *Pařskĕ* [p: Gr, J, N, T] ‘pole, które dawniej naleřało do pana, właściciela majątku ziemskiego’: *tuteĭ te pola řum Pařskĕ* | *bo to dvoru řeřĭca* || *to řum Pařskĕ* || *tu byu řeřĭř ĭaĭ ĭes tuteĭ ta* | *Cyntkoski ře nazyvou ale to byu tyko řerřafcům* || *v Zagůzu to byu ten co go zabil'i* | *L'imařski a moře L'imanoski* | *ĭe pamĭyntům*

- dokvadnie* || *jedyn ie zabity i jez las* || *jak se tyn laz nazyva* | *jak se na Zakšev jezže* | *Dymbovo Gura* || *Na Dymbovyi Gúže tam byu povješuny* || *tam jes tyn znak cy tyn dymb i tego tam jez napisane* || *Stašu byu v zešyym roku to múviu byl i my u L'imaškigo* [Gr] (por. ap. gw. *pański* ‘do dworu należący, dworski’ SGP IV 29).
- Pańskie Pole**, gw. *Pajškie Pole* [p: WW, P] ‘pole, które dawniej należało do pana, właściciela majątku ziemskiego’: *od ul'icy Šynkševiča aš po sam las* | *Pajškie Pole* | *pole ktüre naležašo do maiũntku* || *dvur byu tu že obecne bloki a ofčarná tutej že ošrodeg zdrovja* || *upravjano xmiel tam že bojšisko sportove* || *a ješče nex pan sobje zapiše že fčasē vojny jag Rošjane vešl i byuo tutej polove lotnisko ražeckje i stunt startovauy samoloty ktüre lecauy na Berl'in* [WW] (por. ap. gw. *pański* ‘do dworu należący, dworski’ SGP IV 29; por. ap. *pole*).
- Pańszczyzna**, gw. *Pajščyzna* [p: T] ‘pola, które dawniej należały do panów, właścicieli majątków ziemskich’: *Pajščyzna to pola za želnicum šum* || *do panuv naležauy* | *potym je xuoši vykupil i* (por. ap. gw. *pańszczyzna* ‘ziemia pańska (...)’ SGP IV 31).
- Parafialne**, gw. *Parafjalne* [p: BZ, T] ‘pole, które należy do parafii’: *Parafjalne tu kouo Xaŋki Kanderovyj* | *po jedny i po drugij struše drugi* | *to jez vuasnoš parafji cauy čas* || *tam xuošb užytkuje* | *ale to jez vuasnoš parafji* | *tam jez uũjka i pole* [BZ] (por. ap. *parafialny*; zob. też: **Książęce**, gw. *Kšųžynce* [T]; **Księdzowe**, gw. *Kšynžove* [BZ, T]).
- Parchowiec**, gw. *Parxovjec* [d: Kl] ‘niewielki teren niżej położony, na którym ludzie zwyczajowo po kryjomu uprawiali seks’: *Parxovjec* | *luže ne múvil i dovniž že segz upravjajũm tyko že se parxajũm i tam xožil i se parxać po kryjũmu* | *tam f to mĩyjsce* | *f tyn dũu* (por. ap. gw. *parxać się* ‘(...) przejawiać popęd płciowy’ MSGP 183).
- Parking**, gw. *Parķiyk* [t: Km-N] ‘miejsce, gdzie zwyczajowo zatrzymują się piesze pielgrzymki zmierzające w kierunku Częstochowy’: *Parķiyk* | *na Kamĩjskiž Druže mĩyjsce že začymũm se zafše p̄jelgžymki* | *postũj ta maĩum* (por. ap. *parking*).
- Parkitnowe**, gw. *Parkitnove* [p: DK] ‘pole Parkitnego’: *Parkitnove abo Parkitnovizna* || *Parkitni to pole m̄jel i* (por. nw. *Parkitny* SN VII 202).
- Parkitnowizna**, gw. *Parkitnovizna* zob. **Parkitnowe**, gw. *Parkitnove*.
- Parkitnowski Dukt**, gw. *Parkitnoski Dukt* [dr: Ku] ‘droga, która prowadzi w kierunku gospodarstwa Parkitnego’: *Parkitnoski Dukt* | *no bo p̄jyršy vuasćiceł na ty vjjosce nazyvo se Parkitny* | *m̄jou dom p̄jyršy* (por. nw. *Parkitny* SN VII 202; por. ap. gw. *dukt* ‘prosta droga (...)’ SGP PAN VI 454).
- Paruzelowe**, gw. *Paruzelove* [p: T] ‘pole Paruzela’: *dovni to do Paruzeluv naležašo* | *uũni tam guosporažyl i* || *a teros to mo Antek* | *syn* | *co na ojcovizne zostou i múvi se Paruzelove* (por. nw. *Paruzel* SN VII 207).
- Paruzelowy Dukt**, gw. *Paruzelovy Dukt* [dr: Ku] ‘droga, która prowadzi w kierunku gospodarstwa Paruzela’: *Paruzelovy Dukt* | *b̄jegnē na Paruzela dom ta droga* (por. nw. *Paruzel* SN VII 207; por. ap. gw. *dukt* ‘prosta droga (...)’ SGP PAN VI 454).
- Pasiekowe**, gw. *Pašekove* [p: DK] ‘pole Pasieki’: *pũžniž Pašeka Paćečyno m̄jel i sfoje pole i my múvil i Pašekove* (por. nw. *Pasieka* SN VII 212).

- Pasieków Dukt**, gw. *Pašekův Dukt* [dr: W] ‘droga leśna, która prowadzi od pól Pasieki w kierunku lasu’: *Pašekův Dukt | m̃jyškāl'i Pašeki | p̃žñij Kym̃py | bo Pašeka še u Kym̃pův ožyñiū || dukt tyn vyxož̃iū ot p̃l Pašeků: v las* (por. nw. *Pasieka* SN VII 213; por. ap. gw. *dukt* ‘prosta droga leśna powstała przez wyrąbanie drzew; przecinka’ SGP PAN VI 454).
- Pasternakowa Górka**, gw. *Pasternakovo Gůrka* [g: WW] ‘niewielkie wzniesienie, które należy do Pasternaka’: *obecny cmyntoř | to byuō Pasternaka | Pasternak pšekazau žyñje pot cmyntoř ale dalej m̃ṽiūm luže Pasternakovo Gůrka* (por. nw. *Pasternak* SN VII 216; por. ap. *górka*).
- Pasterniki**, gw. *Pastyr̃niki* [dr: T] ‘droga, przy której dawniej wypasano bydło’: *tam na Pastyr̃nikax to doṽni p̃šy dr̃že same pola byuy | same pastfy i luže vypasal'i tam byduo* (por. ap. gw. *pasternik* 1. ‘pastwisko, pastewnik’; 2. ‘mały kawałek pastwiska przy wsi’ SGP IV 50).
- Pastwa**, gw. *Pastfa* [l: Br, P, PI, PII] ‘łąka, na której dawniej wypasano krowy’: *Pastfa | tam byuy vypasy kr̃v z cauej f̃ši || iağ iez na Borovym m̃yn to tam || iako žecko vypasauam tam krowy* [Br] (por. ap. gw. *pastwa* ‘pastwisko’ MSGP 185).
- Pastwa Druga**, gw. *Pastfa Drugo* [l: T] ‘druga łąka, na której dawniej wypasano bydło’: *po P'yr̃šy Pastf̃je byua Pastfa Drugo | tam tyž byduo paśl'i* (por. ap. gw. *pastwa* ‘pastwisko’ SGŚPodg 209; por. ap. *drugi*).
- Pastwa koło Kozyry**, gw. *Pastfa kouo Kozry* [l: T] ‘łąka obok gospodarstwa Kozyry, na której dawniej wypasano bydło’: *Pastfa kouo Kozry | Kozrya iuž ne žyje | oboğ iego domu byua naša pastfa | potem Kozrya od nas to kupiū* (por. ap. gw. *pastwa* ‘pastwisko’ MSGP 185; por. nw. *Kozyra* SN V 246).
- Pastwa na Golcach**, gw. *Pastfa na Golcax* [l: G] ‘łąka w Golcach, na której dawniej wypasali bydło mieszkańcy Truskolas’: *Pastfa na Golcax | ta· my s Truskoloz m̃jel'i pastfe na Golcax i ta· my provažal'i krowy na pastf̃isko* (por. ap. gw. *pastwa* ‘pastwisko’ MSGP 185).
- Pastwa Pierwsza**, gw. *Pastfa P'yr̃šo* [l: T] ‘pierwsza łąka, na której dawniej wypasano bydło’: *Pastfa P'yr̃šo | tam furt byuy pastfy kouo Xoudy | to byua p̃yr̃šo | na ni byduo vypasal'i* (por. ap. gw. *pastwa* ‘pastwisko’ SGŚPodg 209; por. ap. *pierwszy*).
- Pastwa Trzecia**, gw. *Pastfa Čečo* [l: T] ‘trzecia łąka, na której dawniej wypasano bydło’: *potym byua Čečo Pastfa i na ni tyž byduo paśl'i* (por. ap. gw. *pastwa* ‘pastwisko’ SGŚPodg 209; por. ap. *trzeci*).
- Pastwowe**, gw. *Pastfove* [p: T] ‘pole, na którym dawniej wypasano bydło’: *Pastfove | to tam dṽje Xoudy poũñčũne polym | co ies tag m̃yñzy nimi | tam paśl'i doṽni* (por. ap. gw. *pastwa* ‘pastwisko’ SGŚPodg 209).
- Pastwy**, gw. *Pastfy* [l: BZ, Brz, G, Gr, H, K, Ku, T, W, Wd, WM, PII] ‘łąki, na których dawniej wypasano bydło’: *Pastfy | mušaua byž ũñka i pastfa | každý tam byduo na vypas provažau || teros to še na pastfe iuž ne p̃iže bo f̃syñže maũp̃je gaie rosñm || doṽni· iağ vyš̃uam za stodoue to ṽiž̃auam Klepačke škoue i caũm ṽjež a teros to ne ṽiže nic || naved' iak s̃m̃šoťka vyš̃uaby za puo· to iūm ne ṽiže bo tag zaroš̃nynte* (por. ap. gw. *pastwa* ‘pastwisko’ MSGP 185).

Patoka, gw. *Patoka* [czl: Ku] ‘podmokła, bagnista część lasu’: *tu jes Patoka | tu byua voda tako | bajoro | takje byuy čysaviska | vjy pan || ot spodu voda a na vješxu grund byu tak i to stunt Patoka nazывal i || vjy pan co to jes patoka || to se nazывa mjuť || zna pan mjuť || muody mjuť taki mokry | jez dužo vody | to jes tako patoka || to jes pjršy mjuť ktury jez ješče nepšerobiuny pšes pščouy || one mušum otparovać tũm vode i tfožy se mjuť dopiro || čyl i to jez mokry mjuť čyl i pjršy mjuť | Patoka || to tag možna porůvnać tyn las do tyj patoki || tam pot spodym vuašne f tym leše puynvua tako breja iak to mjuťum | čysaviska byuy | to byua patoka || puynvua pšy družę tako breja || kuńe fpadauy | o | krovy vycũngal i na deskax | bo one tam uazũy bo byua tam najlepšo trova || žymja se čysua na tyj patoce | tam vycũngal i || pšy mne navet xuop | iag byu zrũmp | mysmy jedl i pšy pjuńku || kuńa postaviu pšy drugim pjuńku || iad iad a f kuńcu noga pšy drugim pjuńku tymu kuńovi fpadu tak cauo || mušelišmy go bjudoka vycũngnuńž bo by zuamou noge || to takje niby zalešne | trava tam byua | a takje bagno v leše (por. ap. *patoka* ‘miejsce (...) wilgotne, bagniste’ SEJPBo 417).*

Pawelakowe, gw. *Pavelakove* [p: DK] ‘pole Pawelaka’: *po Uopatay my mjęskal i iuž i tež my sfoje pole mjeli kouo Uopatuf | Pavelakove pole byuo || bo to tag od nazvizg luže sobje označal i* (por. nw. *Pawelak* SN VII 234).

Piaski, gw. *P’ioski* [dr: PII-BZ; l: Ku; p: S] 1. ‘droga piaszczysta’: *to i tu muvil i tam ot kšyža do Boru Zapilskigo | iak se jexauo davnij to muvili pšes P’ioski jexou || to byua druga tyko pjaščysto || normalna druga iag dovnij byuy* [PII-BZ]; 2. ‘las, w którym znajduje się dużo piaszczystych miejsc’: *P’ioski | tam byuy same pioski | ževa rosuy v žuuty mjuťku* [Ku]; 3. ‘pole piaszczyste’: *P’ioski | to pot xydroforũm | za gũrkũm suń jedne P’ioski potym drugje || tam pioski byuy || to žečyvišće baržo lixe byuo* [S] (por. ap. *piach*).

Piekło, gw. *P’jekuo* [l: Wd] ‘las, w którym dawniej wybuchł pożar’: *zaras po vojne zabito tam xuopa i f ty mjuťscu zašse pal iu se oğień i stũnd muvil i že to P’jekuo i že tam strašy | tak se pšyrũvnał i do pjekua ten las* (por. ap. *piekło*).

Pierwsze Działki, gw. *P’jyrše žouki* [p: H] ‘pierwsze pole, które znajduje się obok lasu’: *dlačeguo P’jyrše žouki || bo to pjršę pole zaro pod lasyń i luže sobje tag označyl i* (por. ap. *pierwszy*; por. ap. gw. *działka* ‘wydzielony kawałek gruntu’ SGP PAN VII 158).

Pierwsze Smugi, gw. *P’jyrše Smuđi* [l, p: Kl] ‘pierwsze pole znajdujące się obok domu, przez które przepływa strumyk’: *P’jyrše Smuđi to pjršę pole za dũmem | tam byu taki mauy strumyg vody na tym polu i pšes to smuga se muvi* (por. ap. *pierwszy*; por. ap. *smuga* ‘strumyk (...)’ SEJPBo 563).

Pietrzakowe, gw. *P’jetšokove* [p: DK] ‘pole Pietrzaka’: *tak P’jetšoki mjeli pole | mjel i pole | dužo pola i to nazva P’jetšokove* (por. nw. *Pietrzak* SN VII 340).

Pietrzaków Dukt, *P’ječokũv Dukt* [dr: Ku] ‘droga, która prowadzi w kierunku gospodarstwa Pietrzaka’: *P’ječokũv Dukt na Zygmunta P’ječoka dom vxožũy | my tam jezžil i* (por. nw. *Pietrzak* SN VII 340; por. ap. gw. *dukt* ‘prosta droga (...)’ SGP PAN VI 454).

- Pięć Dębów**, gw. *P'iyńź Dymbůf* [czl: K] ‘miejsce w lesie, gdzie z jednego pnia wyrasta pięć dębów’: *P'iyńź Dymbůf* | *v leše kalejskim ź jedneguo pna vyrosto p'iyńź dymbůf* || *tu partyzanci skuadałi pšyšyngę* (por. ap. *pieć*; por. ap. *dąb*).
- Pięć Stawów**, gw. *P'iyńć Stavůf* [s: H] ‘miejsce w lesie, w którym znajduje się pięć stawów obok siebie’: *bo to v leše paįstfõvym byuo p'iyńć takix stavův i dateguo P'iyńć Stavůf* (por. ap. *pieć*; por. ap. *staw*).
- Pilchowiec**, gw. *P'ilxõvjeć* [l: G] ‘las Pilcha’: *kĩedyś to byuo panův źeźicůf* || *pan nazyvou śe P'ilx* | *to byu opcokrajońjeć* | *dateguo śe na to můvi P'ilxõvjeć* (por. nw. *Pilch* SN VII 351).
- Pinkusowa Górka**, gw. *P'įnkusova Gůrka* [czl: Pu] ‘niewielkie wzniesienie, z którego leśniczy Pinkus często obserwował las’: *to taki P'įnkuz byu* | *to byu gajõvy* | *do nadleśnictfa naležou* | *ale uńn cůngle na ty gůrce užyndõvou* || *můvil'i pšes to P'įnkusovo Gůrka* || *tu dužo byuo takiy leśničyx* | *uńni mjęl'i sfoiũm śeźibe* (por. nw. *Pinkus* SN VII 361; por. ap. *górką*).
- Piotrowskiego Łąka**, gw. *P'iotroskigo Uũńka* [l: J-Hr] ‘łąka Piotrowskiego’: *P'iotroskigo Uũńka to vuaśńe Vytyğ ies* || *můviũm Vytyg abo P'iotroskigo Uũńka* || *tośmy tam koźystal'i s tyi uũńki pũźniĩ* || *to byuo tego P'iotroskigo gajõwego* (por. nw. *Piotrowski* SN VII 365; por. ap. *łąka*; zob. też: **Wytok**, gw. *Vytok*).
- Piotrowskiego Poręba**, gw. *P'iotroskigo Porymba* [l: J-Hr] ‘las Piotrowskiego’: *to ies co i-nego niś P'iotroskigo Uũńka* || *P'iotroskigo Porymba to iez od Iezõra do Xerbův ĩak śe dovńi* | *ieżźiũo* || *ĩag ĩa iezźiũem iezśe do pracy do Xerbůf to tyko pšez laz na P'iotroskigo Porymbe* || *laz byu tam normalny mįyšany liścasty iglasy* || *tu na kũncu fśi to ĩuź luźe znaĩũm* || *to byu kũneź Iezõra i do Xerbův doxoźiũo* || *to byu laz tego gajõwego P'iotroskigo* (por. nw. *Piotrowski* SN VII 365; por. ap. gw. *poręba* ‘zagajnik’ SGP IV 270).
- Plac koło Krzyża**, gw. *Plac koũo Kšyža* [t: WM] ‘teren obok krzyża przydrożnego’: *no iezśe tutaj mamy na tym zakryńće kšyź i teś śe tag můvi potočńe* | *źe iźeś* | *a tu na Plac koũo Kšyža* || *ten kšyś ponoć to stau źeś tuteĩ za našymi budynkaĩ* | *i pšy scalyũu po voĩńe ten kšyź byu wykõpany i pšeńeśũny vuaśńe tuteĩ na takĩe rozdrože* || *po prostu rozĩeźźaiũm śe drũgi* || *ta ĩedna iźe na laz no i tuteĩ ta guũvno* || *to tyś ten kšyś tag dla oxrũny luźi ies* (por. ap. *plac* ‘(...) wolna przestrzeń (...)’ powstała najczęściej przy zbiegu ulic lub między budynkami, zwykle otoczona zabudową architektoniczną, pełniąca różne funkcje (...)’ USJP III 159; por. ap. *krzyż*).
- Placyska**, gw. *Plačyska*⁴⁹ [czl: Br] ‘niewielkie tereny w lesie pozbawione drzew’: *tam byuy takĩe volne place v leše i takĩe bez źev' i datego Plačyska na to śe můvi* (por. ap. *plac* ‘(...) wolna przestrzeń (...)’ USJP III 159).
- Plaszczyna**, gw. *Plašczynna* [p: Kl] ‘pole o płaskiej powierzchni’: *zańim śe pozapalaũy pola tam źe leći vysokĩe nańiynĩe* | *to byuo pole* | *ono byuo takĩe puaskĩe baržo i stũnt Plašczynna* (por. ap. gw. *plaszczyna* ‘płaski teren, płaszczyna’ KSGP).

⁴⁹ Gwarowa forma *Plačyska* jest najprawdopodobniej wynikiem dążenia do zachowania hiperpoprawnej wymowy głoski „c”.

Plaža, gw. *Plaža* [czl: Pu] ‘część lasu, w której zalegało dużo piasku’: *tu pšy samyx torax to mŭvŭm že ižemy na gžyby na Plaže* || *to sŭm takŭe vysokŭe řŭaskove gŭry* | *takŭe vydmy i to tak plaže pšypomina* || *to tyko řŭaxy* || *my se tam xořil i opolać* (por. ap. *plaža* ‘piaszczysty lub żwirowy teren (...)’ USJP III 167).

Plewiny, gw. *Pleviny* [l: WM] ‘łąki, na których zasadzono i pielono las’: *iešče byuŭ Pleviny* || *kŭedys to moji řatkovŭe mŭel’i uŭŭki ale potym to zaćel’i zalešař bo vŭjem že se iešče xořiuo kořić* || *to nie tağ ŭak teraz leży řŭysko zouogami* | *kařdo uŭŭka byuŭ tam vykořystano* || *to xořiuo se s takimi mauryŭi kosami to se kořiuo* | *bo iuž byuŭ sařuŭki* | *žeby nie zniščyř nie* || *to vŭařnie na tyn las* | *dovniŭ uŭŭke mŭvi se Pleviny* || *plevil’i te sařuŭk i t o tego tag mŭvŭm* (por. ap. *pleć* ‘oczyszczając ziemię z chwastów, wyrывая je spośród uprawnych roślin ręcznie lub za pomocą narzędzi rolniczych (...)’ USJP III 170).

Po Zawadzkiem, gw. *Po Zavackim* [l: Bch-S] ‘łąka, która dawniej należała do Zawadzkiego’: *Po Zavackim* | *kuřŭŭne od Zavackigo* | *duřego gospodořa* | *poxořiu s Kaleji* (por. nw. *Zawadzki* SN X 444).

Pod Bukiem, gw. *Pod Bukŭym* [pl: Pu] ‘polana, która znajduje się obok buka’: *ŭag robil’i zabavy to mŭvil’i Pod Bukŭem* || *to ŭes kŭŭec Puščeva* | *na Ćiše ŭak se ieře* || *tam řeŭ řećka organizoval’i* | *zabavy organizoval’i* || *z iednyŭ strŭny drogi byu dŭmb a z drugŭj strŭny drogi ot Ćiša byu buk* (por. ap. *buk*).

Pod Dębami, gw. *Po Dymbami* [t: WM] ‘łąka, która znajduje się obok dębów’: *Po Dymbami* | *olbžymŭe dymby* | *te dymby to iešče f tyŭ řŭil’i tam vŭařnie rosnŭm* | *to sŭm na uŭŭnce* || *i Po Dymbami tako nazva* (por. ap. *dąb*).

Pod Dębami na Uwrociu, gw. *Po Dymbami na Uvroću* [t: WM] ‘miejsce na polu obok dębów, gdzie się nawraca’: *mŭvŭm Po Dymbami na Uvroću bo to takŭe mŭjysce po dymbam i tam navracal’i zařse ŭak f polu robil’i* (por. ap. *dąb*; por. ap. gw. *uwrocie* ‘miejsce na skraju pola od drogi, gdzie oracz nawraca (...)’ SGP VI 55).

Pod Dębciem, gw. *Po Dympcem* [p: Kl] ‘pole, które znajduje się obok dębu’: *Po Dympcem bo to pola po dymbem sŭm* (por. ap. gw. *dębiec* ‘mały, młody dąb’ SGP PAN V 494).

Pod Dębem, gw. *Po Dymbym* [m: W; p: T; pl: C-Pu] 1. ‘miejsce dawnych spotkań towarzyskich, które znajdowało się obok dębu’: *ŭağ ŭes kŭŭeř Vŭnglovic* | *to takŭe mŭjysce spotkaŭ byu o i se mŭviu Po Dymbym* [W]; 2. ‘pole, które znajduje się obok dębu’: *iedyn rořnie dŭmb na koŭŭcu pola* | *potym iez řelŭica* | *a potym pola* | *co do Xutki naležŭm* | *ale tak se mŭvi že Po Dymbym* [T]; 3. ‘polana znajdująca się obok miejsca, w którym dawniej rósł dąb’: *Po Dymbym to byu za Puščevym na Ćiše ŭak se ieře* || *z iednyŭ strŭny drogi byu dŭmp* | *a z drugŭj strŭny drogi ot Ćiša byu buk* || *pod dymbem byu tako polana* [C-Pu] (por. ap. *dąb*).

Pod Dębieczną, gw. *Po Dymbŭećnŭm* [t: H] ‘łąka, która znajduje się obok ulicy Dębiecznej w Truskolasach’: *Po Dymbŭećnŭm* | *zaro ta uŭŭka bl’iskŭo Dymbŭećny iez i dlateguo Po Dymbŭećnŭm se mŭvi* (por. nw. *Dębieczna*).

Pod Dzielnicą, gw. *Po řelŭicŭm* [p: BZ, W] 1. ‘pole, przy którego jednej z krawędzi przebiegała droga’: *Po řelŭicŭm* | *ta řelŭica to řel’iua pola nalyřŭnce do Boru ot pŭl z Novin* | *řelŭica byu obok pola* [BZ] (por. ap. *dzielnica* ‘to, co jedno od

- drugiego oddziela (...)’ SEJPBo 140; objaśnienie wyrazu *dzielnica* – patrz hasło **Dzielnica**).
- Pod Golce**, gw. *Pod Guolce* [l: H] ‘las, który znajduje się obok Golcy’: *tam to las p̄sy druḡi v̄iosce jūš prav̄ie byu i m̄v̄iuo se | že īz̄ymy na īaguody Pod Guolce* (por. nw. *Golce*).
- Pod Górami**, gw. *Pod Ḡurami* [p: S] ‘pole, które znajduje się obok niewielkich wzniesień’: *Pod Ḡurami | to byu kavauek pola tag do tei ḡury* (por. ap. *góra*).
- Pod Góra**, gw. *Pod Ḡurum* [l: WM; p: H] 1. ‘łąki, które znajdują się obok niewielkiego wzniesienia’: *no tutaj te ūn̄ki iak se iēze od nas f̄k̄ierun̄ku Kuobucka | to tag zvane te ūn̄ki Pod Ḡurum || bo to tam v̄uašne s tei ḡury v̄uašne se žīež̄a i te ūn̄ki s̄um pod ḡurum || to s̄um ūn̄ki p̄ses kt̄ure p̄šep̄uyvo žeka* [WM]; 2. ‘pole, które znajduje się obok niewielkiego wzniesienia’: *v̄iyš to tak pot sam̄um Ḡurum īež i dlateguo m̄v̄i se | že Pod Ḡurum* (por. ap. *góra*).
- Pod Górka**, gw. *Pod Ḡurkum* [p: T] ‘pole, które znajduje się obok niewielkiego wzniesienia’: *Pod Ḡurkum | pole ḡurka i pod ḡurkum pole byuo* (por. ap. *górką*).
- Pod Gruszcza**, gw. *Pod Grušečkum* [p: Kl] ‘pole, które znajduje się obok gruszy’: *tam to k̄iedyž gruška ros̄a oboḡ i dlatego Pod Grušečkum* (por. ap. *grusza*; por. ap. *gruszka*).
- Pod Haldami**, gw. *Pot Xoudami* [l: T] ‘łąki, które znajdują się obok Hałdy i Małej Hałdy’: *Pot Xoudami | te ūn̄ki to lež̄um pot samymi Xoudami* (por. nw. **Hałda**, gw. *Xouda*; por. nw. **Mała Hałda**, gw. *Mauo Xouda*).
- Pod Hałda**, gw. *Pot Xoudum* [p: G] ‘pole, które znajduje się obok nasypu z ziemi powstałego po zakończeniu funkcjonowania Kopalni Czesław’: *Pot Xoudum to pole obok xaudy kopal̄hanej* (por. ap. *hałda* ‘duża ilość czegoś usypana lub zgromadzona (w postaci kopca) w jednym miejscu’ PSWP XIII 257).
- Pod Hutka**, gw. *Pot Xutkum* [p: T] ‘pole, które znajduje się obok Hutki’: *Pot Xutkum koiažy se to s f̄sum yutkum | že s̄um ūne bl’iskuo nī* (por. nw. *Hutka*).
- Pod Jarzabkiem**, gw. *Pod Iaz̄umpk̄iyum* [p: Kl] ‘pole, które znajduje się obok niewielkiego jarzębu’: *bo tam iaz̄umbeg r̄už i dlateguo Pod Iaz̄umpk̄iyum* (por. ap. *jarzabek*).
- Pod Kałmukami**, gw. *Pot Kaumukami* [l: H-T] ‘łąka, która znajduje się obok Kałmuków’: *Pot Kaumukami to pole to zaro kouo Kaumukuf tam īes* (por. nw. *Kalmuki*).
- Pod Kamińskim**, gw. *Pot Kam̄išk̄iyem* [l: K] ‘las, który znajduje się obok Kamińska’: *Pot Kam̄išk̄iyem to to tyž laž īes | ūin bl’iskuo Kam̄išk̄iska īes* (por. nw. *Kamińsko*).
- Pod Lasem**, gw. *Pod Lasym* [l: G] ‘łąka, która znajduje się obok lasu’: *Pod Lasym | ūn̄ka kouo lasu na Guolcax* (por. ap. *las*).
- Pod Łebkami**, gw. *Pod Uepkami* [l: K-L] ‘las, który znajduje się obok Łebków’: *tyñ zaž las to po: drugum v̄ioskum īes | pot samymi Uepkami i m̄v̄īum na neguo Pod Uepkami* (por. nw. *Łebki*).
- Pod Mostem**, gw. *Pod Mostem* [l: DK] ‘las, w którym znajduje się wiadukt kolejowy’: *Pod Mostem | tam īež laž i tam s̄um dva tak̄ie te v̄ielk̄ie kanauy tunele || na: tym poćuḡ īež̄i* (por. ap. *most*).
- Pod Obrazeczkiem**, gw. *Pod Uobrazek̄iyum* zob. **Koło Obrazka**, gw. *Kouo Obroska* [J-W].

- Pod Olszyną**, gw. *Pod Olšynũm* [p: H] ‘pole, które znajduje się obok olszyny’: *tam to same ževa rosuy kuouo teguo pola | same olxy i Pod Olšynũm še mŭvi* (por. ap. *olszyna*).
- Pod Paśnikiem**, gw. *Pot Paśnikĩem* [czl: W] ‘las, który znajduje się obok paśnika’: *paśniğ ies tam taki vjelk· i mŭvĩũm na to Pot Paśnikĩem | paśniğ do dokarhĩano zvježũnt* (por. ap. *paśnik* ‘małe ogrodzone pastwisko, karmnik’ ESJP II 515).
- Pod Pilchowce**, gw. *Pot P’ilxofce* [p: G] ‘pole, które znajduje się obok Pilchowca’: *Pot P’ilxofce | to pole leży pod lasem P’ilxofcem | a skũnt P’ilxovĩec | bo P’ily byu vvašćicĩelem tego lasu* (por. nw. **Pilchowiec**, gw. *P’ilxovĩec*; por. nw. *Pilch* SN VII 351).
- Pod Rybną**, gw. *Pod Rybnũm* [p: H] ‘pole, które znajduje się obok Rybna’: *Pod Rybnũm to pole pot samũm Rybnũm ies* (por. nw. *Rybno*).
- Pod Sośnice**, gw. *Pot Sośnice* [p: H] ‘pole obok lasu, gdzie rosną sosny’: *Pot Sośnice bo to pole pot samym lasym | že tyko sosny rosnũm* (por. ap. gw. *sośnica* ‘sosna’ SGP V 190).
- Pod Sośniczami**, gw. *Pot Sośnickami* [ł: WM; p: G] 1. ‘łąka, która znajduje się obok niewielkich sosen’: *Pot Sośnickami | tam pšy tyğ uũŋkay rosuy sosny i byu la·sosnovy* [WM]; 2. ‘pole, które znajduje się obok niewielkich sosen’: *Pot Sośnickami | f polu rosuo pare žef | sosny to byuy* [G] (por. ap. gw. *sośnica* ‘sosna’ SGP V 190).
- Pod Szosą**, gw. *Pot Šosũm* [p: T] ‘pole, które znajduje się obok drogi prowadzącej z Golcy w kierunku Wręczyca Wielkiej’: *Pot Šosũm | pole za guolcoskũm drũgũm pot samũm šosũm* (por. ap. *szosa* ‘droga o twardej nawierzchni przeznaczona dla pojazdów’ USJP III 1533).
- Pod Torem**, gw. *Pot Torym* [dr: WW] ‘droga, która znajduje się obok torów kolejowych’: *Pot Torym | to drũga zaroz obok torũf* (por. ap. *tor*).
- Pod Tukajem**, gw. *Po· Tukajym* [p: G] ‘pole, które graniczy z gospodarstwem Tukaja’: *Po· Tukajym | to pole za puotym sũmsada Tukajã* (por. nw. *Tukaj* SN IX 616).
- Pod Waleńczowem**, gw. *Pod Valynčovym* [ł: H] ‘łąki, które znajdują się obok Waleńczowa’: *Pod Valynčovym | my ta· mĩel’i uũŋke | to zaroz obog Valynčova ies* (por. nw. *Waleńczów*).
- Pod Wierzchami**, gw. *Pod Vješxami* [l: N] ‘las, który znajduje się na niewielkim wzniesieniu’: *Pod Vješxami bo to baržo iez nefajny las | do tego lasu tyko įedna drũga provažĩua | a s povrotym nie možna še byuo vydostać | mokry i ćemny ten las | s povrotym čeba byuo isć tũm samũm drogũm po śladax | tyn laz na takim vžešĩnu byu* (por. ap. *wierzch* ‘wzniesienie, miejsce (...) wyższe od otoczenia’ SEJPBo 695).
- Pod Źródłami**, gw. *Pod Źrũduami* [p: H] ‘pole, które znajduje się obok naturalnych wypływów wody’: *Pod Źrũduami | pole to ies tam pot samymi źrũduami | co z niy voda vypuyvo* (por. ap. *źródło*).
- Podgaj**, gw. *Podgaj* [l, p: WW] ‘pole i las obok budynku, w którym mieszkał gajowy’: *Podgaj | pole i las kuouo gajũfki* (por. ap. *gaj* ‘budynek, w którym mieszka gajowy’ USJP I 963).

- Podkoźle**, gw. *Potkoźle* [l: WW] ‘las, przy którym znajdowała się drewniana wieża triangulacyjna’: *Potkoźle | to i-na nazva na Kožeū || pšy leše staua tako drevnāno v̇ježa i na to kožeū mūvil’i | laz byū obok tego i stūnt se v̇zyuo Potkoźle* (por. ap. *koziol* ‘konstrukcja wykonana zwykle z trzech prętów połączonych ze sobą w kształcie piramidy lub z belki poziomej opartej na czterech nogach, czasem drążki drewniane zbite na skos w kształcie litery X połączone poprzeczką’ USJP II 280; zob. też: **Koziol**, gw. *Koziou* [WW]).
- Podlesie**, gw. *Podleše* [p: N-W] ‘pola, które znajdują się obok lasu’: *Podleše | teryny za ṁijyscovošćum Noviny ale pšed lasami || sūm to pola uprawne* (por. ap. *las*).
- Podleśniańskie**, gw. *Podlešnajskie* [l, p: WM] ‘łąki i pola, które znajdują się obok lasu i należą do gospodarzy z Wręczycy Małej, nazywanych Leśniakami’: *ṁijškaicūv Mauej Vrynčycy nazyvano Lešnikami bo pracovali v leše a ix pola i uūnki Podlešnajskimi | bo byūy Lešniakūv i pod lasym do tego* (por. nw. *Leśniaki*, gw. *Lešnaiki* ‘przezwisko mieszkańców Wręczycy Małej, którzy pracowali w lesie’; por. ap. *las*).
- Podolskiego Dukt**, gw. *Podolskiego Duxt* [dr: J] ‘droga, którą zwykle jeździł konno Podolski’: *Podolskigo Dux· to iūž iže od našego pola i ten pšezauovy tag doīže do gūṙk· i pužnej dopjero || no s ṗieršej vojny šḟatovej | ja ṁiauem čtery lata i paṁjyntūm dobrez rozbrojehe tego Podolskiego ktūry tu byū lešniig a lužom dokučou dužo | pravda || to byū lešniig Nyṁjec || i on to decydovou || tym duktem na koņu iezžiu || i iezče tako pšypov̇iežž byua ot staršego čuov̇ieka že on byū taki že ṁiaū iakiegoš pšeciv̇nika ktūry na kūnu iezžiu || a iezče go xcau utympic to takim bzoze sxyliū pšes ten dūd’ i sōduo zrobiū || a teñ iexau na kūnu i zuapaū se i to pužni· iak Podolski vižou že se dušiu to go v̇pušciu || tako veršia to byua || potem iezče Podolski mu lahe spušciu ile mu vešuo || oičež mi k̇iedyž mūviū že pšypatkovy ktoš tam šed a Podolski tež višou i se dar v̇žešcau | ne | pomocy || no i iakaš xuopina šua i go uvolniua | to tag zbiū tego xuopa ile mu vlazu || taki byū živny tyn Podolski | ne lubiu luži || a že iezžiu tym duxtem to do žiśai takje ies Podolskigo Duxt* (por. nw. *Podolski* SN VII 436; por. ap. gw. *dukt* ‘prosta droga leśna powstała przez wyrabianie drzew; przecinka’ SGP PAN VI 454).
- Podsošnie**, gw. *Potsošne* [p: Gr] ‘pole, które znajduje się obok lasu sosnowego’: *Potsošne to ies pšy leše sosnovym* (por. ap. *sosna*).
- Pogorze**, gw. *Poguože* [p: T] ‘pole, na którym dawniej wybuchł pożar’: *Poguože bo tam to by· uoģijṅ i se k̇iedyš pal’iuo || my to tag na to pole mūvimy* (por. ap. *pogorzeć* ‘spłonąć’ ESJP II 676).
- Pogródki**, gw. *Pogrūtki* [p: Gr] ‘pole, na którym dawniej znajdowały się okopy’: *Pogrūtki | tam byuo tyko pare dūmūf pšy tym | byūy tam takje vaūy z žymi usypane | takje okopy* (por. ap. gw. *pogródka* ‘okop (...)’ SGP IV 211).
- Pola Borowskie**, gw. *Pola Boroskie* [p: Br] ‘pola, które należą do gospodarzy z Borowego’: *Pola Boroskie bo te pola do ṁijškaicūv Borovego naležūm* (por. ap. *pole*; por. nw. *Borowe*).
- Pola Golcowskie**, gw. *Pola Guolcoskie* [p: T] 1. ‘pola położone w Truskolasach, które należą do mieszkańców Golcy’: *Pola Guolcoskie | iak se iezže do Panek to po pravyi*

- struňe | napšecíjkuo Uošinek | z Guolcy luže dostal'i takje pšydatki | bo u noz lepšo žymja byuā i uñni z Guolcy dostal'i; 2. 'pola, na które przyjeżdżają mieszkańcy Golcy': Pola Guolcoskĳe bo tam luže pšyježžal'i na te pola z dala | z Guolcy i luže mŭvil'i Guolcofskĳe Pola (por. ap. pole; por. nw. Golce).*
- Pola Grabowskie**, gw. *Pola Graboskĳe* [p: NS] 'pola, które znajdują się na terenie położonym od strony Grabówki': *Pola Graboskĳe to sŭm pola tam pot samŭm Grabŭške* (por. ap. pole; por. nw. Grabówka).
- Pola Kińskie**, gw. *Pola Kĳskĳe* [p: G] 'pola Kińskiego': *Pola Kĳskĳe | vŭašćicele byl'i bogaći | mĳel'i najvŭyncyĳi pola || vŭašćicelým byu Kĳski* (por. ap. pole; por. nw. Kiński SN IV 619).
- Pola Lgockie**, gw. *Pola L'igockĳe* [p: NS] 'pola, które znajdują się na terenie położonym od strony Lgoty': *Pola L'igockĳe to sŭm pola f struňe L'igoty tam* (por. ap. pole; por. nw. Lgota).
- Pola na Korzeniu**, gw. *Pola na Kožyňu* [p: WW] 'pola, na których zalega dużo korzeni': *Pola na Kožyňu | tam byuo dužo šfĳerkŭf kĳedyz i kožeńe sŭm na vĳešxu po tyx šfĳerkax* (por. ap. pole; por. ap. korzeń).
- Pola na Stawisku**, gw. *Pola na Stavĳsku* [p: K] 'pola, na miejscu których dawniej znajdowały się stawy': *Pola na Stavĳsku | tam cauy čaz ĳes tako žečka takĳi upadeğ ĳes | ĳes tam baržo mokro | takĳe ĳagby stavy še robĳŭm | tam navet kĳedyz to byuy stavy | žečka pšepuyva vzduš* (por. ap. pole; por. ap. gw. stawisko 'miejsce, gdzie poprzednio był staw' SGP V 230).
- Pola na Winklu**, gw. *Pola na Vĳnĳku* [p: Gr] 'pola przypominające kształtem literę L': *Pola na Vĳnĳku bo to pola byuy na takim vĳnĳku | na takim ĳagby kuńće | takĳi kštaut* (por. ap. gw. winkiel 'kąt' SGP VI 127).
- Pola Wręczyckie**, gw. *Pola Vryňčycĳĳe* [p: WW] 'pola, które należą do gospodarzy z Wręczyca Wielkiej': *Pola Vryňčycĳĳe | staćĳa kolejovo no to vĳemy že ĳez na Polay Vryňčycĳĳy ale ĳes pšy Borovym || Borove še tam začyna | bo tam sŭm Pola Vryňčycĳĳe i ĳez nazvano staćĳa Vryňčycyā | ale ona ĳes pšy samym Borovym || ž ĳednej struňy staćĳi ĳez Vryňčyc· a z drugĳĳ Borove || te pola do Vryňčycy naležŭm* (por. ap. pole; por. nw. Wręczyca Wielka).
- Pola Zamłyńskie**, gw. *Pola Zamŭyĳskĳe* [p: Z] 'pola, które należą do gospodarzy z Zamłynia': *Pola Zamŭyĳskĳe bo pola te naležauy do fši Zamŭyňe* (por. ap. pole; por. nw. Zamłynie).
- Pola Żydowskie**, gw. *Pola Žydoskĳe* [p: G-T] 'pola, które dawniej należały do Żydów': *Pola Žydoskĳe | Žydy mĳel'i te pola pšed voĳnŭm* (por. ap. pole; por. ap. żydowski).
- Pole koło Źródła**, gw. *Pole kouo Žrŭdeu* [p: H] 'pole, które znajduje się obok naturalnego wypływu wody': *Pole kouo Žrŭdeu | zar· obok tego pola tam sŭm žrŭduā* (por. ap. pole; por. ap. źródło).
- Pole Księdza**, gw. *Pole Kšynža* [p: WM] 'pole należące do parafii, użytkowane przez księdza': *a to ma tutaj kšŭnc pole i mŭvĳŭm Pole Kšynža* (por. ap. pole; por. ap. ksiądz).

- Pole na Górach**, gw. *Pole na Gûrax* [p: WW] ‘pole, które znajduje się na wzniesieniu’: *Pole na Gûrax to iesz pole upravne na taki gûze | tag vyzy* (por. ap. *pole*; por. ap. *góra*).
- Pole Olkowe**, gw. *Pole Ůolkove* [p: CW] ‘pole Olka’: *Pole Ůolkove bo to od nazviska vuašćićela | Ůolka* (por. ap. *pole*; por. nw. *Olek* SN VII 54; **Doly Olkowe**, gw. *DoŮy Ůolkove*; **Góry Olkowe**, gw. *Gûry Ůolkove*).
- Pole pod Kątem**, gw. *Pole pot Kûntem* [p: PI] ‘pole, które znajduje się obok Długiego Kąta’: *Pole pot Kûntem | pole to pot samym Kûntem byuo* (por. ap. *pole*; por. nw. *Długi Kąt*).
- Pole pod Klepaczką**, gw. *Pole pot Klepačkûm* [p: PI] ‘pole, które znajduje się obok Klepaczki’: *Pole pot Klepačkûm | byua źelnica | drûga na tûm vjeze fKlepačce | o: teĭ vjezy fstrûne źelnicy byuy naše pola | to iuš kûnec P’iuy P’ieršyĭ byu | to iesz tam pot Klepačkûm | dûmy Klepačokûf vĭdać* (por. ap. *pole*; por. nw. *Klepaczka*).
- Pole przed Stróżką**, gw. *Pole pšet Struškûm* [p: Wd] ‘pole, które znajduje się obok niewielkiego strumyka’: *Pole pšet Struškûm to zaź iesz pšet strumykĭem* (por. ap. *pole*; por. ap. *struga* ‘(...) strumyk’ USJP III 1431).
- Pole przy Złochowskiej Drodze**, gw. *Pole pšy Zuoxoskiĭ Drûze* [p: H] ‘pole, które znajduje się obok drogi prowadzącej w kierunku Złochowic’: *Pole pšy Zuoxoskiĭ Drûze to pole co pšy drûze na Zuoxovice iesz* (por. ap. *pole*; por. nw. *Złochowice*; por. ap. *droga*).
- Pole za Lasem**, gw. *Pole za Lasym* [p: N] ‘pole, które bezpośrednio sąsiaduje z lasem’: *Pole za Lasym | za žekûm byuo pole Maryši | za samym lasym || źiki tam ryuy || iešće my mĭel’i takûm fajnûm sũsotke co žeby te źiki ostrašyć to rad’io vynošiua i dyskoteke źikûm robiua* (por. ap. *pole*; por. ap. *las*).
- Pole za Stróżką**, gw. *Pole za Struškûm* [p: Wd] ‘pole, które znajduje się za niewielkim strumykiem’: *Pole za Struškûm | pole to ie: za strûmykĭem za takûm struškûm* (por. ap. *pole*; por. ap. *struga* ‘(...) strumyk’ USJP III 1431).
- Polać**, gw. *Pouać* [p: WW] ‘wymierzony fragment pola’: *Pouać bo dostaval’i takĭe pouaće pola | mĭerńičy mĭežyl’i takimi uatami | pole byuo poželune na takĭe pouaće | kolońišći dostaval’i zařse mauo* (por. ap. *polać* ‘(...) część jakiegoś obszaru, jakiejś przestrzeni; szmat, płat’ USJP III 323).
- Połamaniec**, gw. *Pouamańec* [p: CW] ‘pole przy lesie, obok którego dawniej znajdowało się dużo połamanych drzew’: *Pouamańec | bočne mĭyĭsce pšy leše | pole | tam obok tego pola f tym leše dužo žef pouamanyĭ byuo* (por. ap. gw. *połamaniec* ‘(...) połamany (...)’ SGP IV 239).
- Pomiędzy Gościńcami**, gw. *Pomiynzy Gošćiĭncami* [p: Kl] ‘pole, które znajduje się między drogami’: *Pomiynzy Gošćiĭncami | pole mĭynzy drogami || tako pouać pola || iedyĭ gošćiĭnec šed’ i druĭi ty: šet | a f srotku byuo pole* (por. ap. *gościńiec* ‘droga (...)’ ESJP I 462).
- Pomiędzy Łakami**, gw. *Pomiynzy Ůuĭkami* [p: Kl] ‘pole, które znajduje się między łakami’: *Pomiynzy Ůuĭkami bo to pole pomiynzy Ůuĭkami byuo* (por. ap. *łaka*).
- Poręba**, gw. *Porymba* [l: Br, Wd] 1. ‘las, który rośnie na miejscu dawnego karczowiska’: *ižemy do Porymby zbĭeraź jagody | tag mûvimy || tam byu naiřšešniĭ vycynty laž*

- i dlatego Porymba || vyrůmb lasu byu || terož iez iuš tam druži las* [Br] (por. ap. gw. *porqb* ‘miejsce po wyrąbanym lesie’ MSGP 208); 2. ‘młody las’: *Porymba ot sažyno lasu | pševažne byuy to sosny i šfyrki | taki muody zagañnik* [Wd] (por. ap. gw. *poręba* ‘zagajnik’ SGP IV 270).
- Porębisko**, gw. *Porymbisko* [p: DK] ‘pole, które znajduje się na dawnym karczowisku’: *Porymbisko to byu laž i pole | pole byuo | zaros Praski byu pšy tym leše || vycinane ževa byuy | provda | do uysogo i ftedy pofstaau s tego co | porymba || ževa mušauy byc pošcinane || ia caue žyče v leše spyñžiuam to vjym* (por. ap. gw. *porqb* ‘miejsce po wyrąbanym lesie’ MSGP 208).
- Posada**, gw. *Posada* [l : B; p: B, N] ‘pole użytkowane dawniej przez leśniczego’: *o byuo vuašne pšečeš tam že Skočylaz byu | tam že teros pšečeš tam lešničy mjoū || to Posada byua || i to nazva stūnt poxoži že uūn | tyn lešničy | byu na posaže | pracovou tu u nos | to jęgo pole to byua Posada vuašne || to ne byuo jęgo vuašnošćum tyko to byua posada že on pracovou iako lešničy i to mjoū tag odgūrhe pšyželune || tağ ia· kšūnž na parafži | otxož· i parafžia zostaje | to uūn iag ošē· to to tyž zostauo* [N] (por. ap. *posada* ‘(...) miejsce pracy (...), stanowisko’ SEJPBo 465).
- Powaly**, gw. *Povaay* [l: H] ‘las, w którym dawniej wichura połamała drzewa’: *Povaay | tam iez las || tam byua vixura i poval’iuo ten las || terož iez iuš novy las | vyrūs* (por. ap. gw. *powal* ‘drzewo wywrócone przez burzę (...)’ SGP IV 306).
- Praszczykowe**, gw. *Praščykuove* [p: H] ‘pole Praszczyka’: *Praščykuove a bo to zaž do Praščyka Valdemara naležy i uūn to tyž mo pjaškuovnice na vzgūžu tam* (por. nw. *Praszczyk* SN VII 532).
- Pražaki**, gw. *Pražoki* [l: K-WW, l: T] ‘las, w którym dawniej prażono rudę’: *Pražoki ot pražyno tam rudy | tam byuy pjece mury* [K-WW] (por. ap. *prażyć* ‘ogrzewać jakąś substancję (np. rudę żelaza), zwykle poniżej temperatury topienia, w celu wywołania określonych przemian (...)’ USJP III 544).
- Pražalnia**, gw. *Pražalňa* [p: T] ‘pole, na którym dawniej prażono rudę’: *Pražalňa bo tam kjeđyž rude pražyl’i | Kopalňa Česuař tu byua pšeče* (por. ap. *prażyć* ‘ogrzewać jakąś substancję (np. rudę żelaza), zwykle poniżej temperatury topienia, w celu wywołania określonych przemian (...)’ USJP III 544).
- Przed Kolejka**, gw. *Pšet Kolyikūm* [l: WW] ‘las, który znajduje się obok trasy dawnej kolejki wąskotorowej’: *Pšet Kolyikūm | laz byu pšet samūm kolyikūm* (por. ap. *kolejka* ‘kolej łącząca (...) wsie (...)’ USJP II 158).
- Przed Młynem**, gw. *Pšed Muynym* [dr: Br] ‘droga, która biegnie obok młyna’: *iez iješče tako drūga ona rŭvneš tak se nazyvaau Pšed Muynym | tako drūga || tute iez Borove | dojēžžo še do Čornyj Fš· i tute iješ pšed muynym || ona znajduje še pšed žekūm | kuñež Borovego | pšed žekūm Koptūm || i nazva dosyž davno | iag luže dojyžžał’i do pūl | to byua taka drūga dojazdova* (por. ap. *młyn*).
- Przegon**, gw. *Pšegūn* [dr: K, NS, S] ‘droga, którą dawniej pędzono bydło’: *Pšegūn | oř Šosy Čyřtostoxoskiū do Kaleji || tam ie· stary duży diū gwymboki na tyj drūže || pjaay brał’i tam ia· košćū budovał’i || provažal’i tam dovñij byduo || navet še na drože pasauo* [K] (por. ap. gw. *przegon* ‘droga, którą przeganiano bydło’ SGP IV 373).

- Przegon Skędów**, gw. *Pšegũn Skyndũf* [dr: K-S] ‘droga, przy której dawniej mieszkał Skęda’: *Pšegũn Skyndũf | drũga uũnčy Kalej s Šarlejkũm i tam pšy drũže mĩyškou Antek Skynda || on xandlovou fšyskim | fšysko u něgo možna byuo kupić* (por. ap. gw. *przegon* ‘droga (...)’ SGP IV 373; por. nw. *Skęda* SN VIII 445; zob. też: **Antków Przegon**, gw. *Antkũf Pšegũn*).
- Przeor**, gw. *Pšeũr* [dr: DK-B; r: KI] 1. ‘rów, dół’: *Pšeũr | rũf taki | ně bĩegne pšes cauũm vĩeš tyko pšes čyšć fši | gvaũtovne vzoši še f strũne lasu* [KI] (por. ap. *przeora* ‘bruzda (rowek) ściągająca nadmiar wód do rowu albo rzeczki (zwykle długa, ciągnąca się przez działki wielu właścicieli)’ ESJP II 883); 2. ‘droga przeorana, która oddziela Długi Kąt od Borowego’: *Pšeũr | tute- iak pan vĩe no to tyko tyn pšeũr | ně | co pomĩyžny | pomĩyžny fšũm Duği Kũnd’ i Borove grańica iješ || nazvany Pšeũr | no to iješ drũga | tam iješ drũga želńica || ta drũga kĩedyž byua pšeũorano i dlatego pšeũr* [DK-B] (por. ap. *przeorać*; zob. też: **Kącka Droga**, gw. *Kũncko Drũga*).
- Przeor Kącki**, gw. *Pšeũr Kũncki* zob. **Przeor**, gw. *Pšeũr* [DK-B].
- Przez Góry**, gw. *Pšez Gũry* [dr: DK] ‘droga, która prowadzi przez niewielkie wzniesienia’: *Pšez Gũry | a pšez gũry še lecauo | pše-tem takĩe gũrki byuy i lecauo še tam na guũvnũm drũge co na Vryńcyce leci | gũrki takĩe byuy oĩ byuy gũrečki* (por. ap. *góra*).
- Przy Dróźce**, gw. *Pšy Drũšce* [p: KI] ‘pole, które znajduje się obok niewielkiej drogi’: *Pšy Drũšce | to pole byuo zaros pšy drože* (por. ap. gw. *dróźka* ‘wąska droga (...)’ SGP PAN VI 330).
- Przy Ługu**, gw. *Pšy Ŭugu* [l: WW] ‘las, który znajduje się obok podmokłego obszaru’: *Pšy Ŭugu | a Ŭug byu tam | takĩe gmĩ-ne pastfĩska i tam torf kopal’i | sušyl’-i tym pal’i’i || tam dužo torfu byuo | laz byu obok tego zaro* (por. ap. *lug* 1. ‘bagnó, mokradło’; 2. ‘łąka, pastwisko’ SEJPSI V 298-299).
- Przyczka**, gw. *Pšycka* [dr: W; p: KI] 1. ‘droga, która przecina główną drogę’: *Pšycka to iješ tako popšečno drũga do tyğ guũvnyĩ drũgi* [W]; 2. ‘pole, które orało się w poprzek’: *Pšycka bo to pole w popšeg oral’i* [KI] (por. ap. *w poprzek*).
- Przydatek**, gw. *Pšydatek* [l: Ku, WM; p: DK-PI] 1. ‘dodatkowe nadziały łąk lub pól’: *Pšydatek | Vryńcyca Vĩelko mo pšydatki f postaći uũnk pšy Pšykopax || to tam vuašne sũm takĩe dodatki* [WM] (por. ap. gw. *przydatek* ‘dodatek’ SGP IV 412; por. ap. gw. *przydać* ‘dołożyć, dodać’ MSGP 226).
- Przydatki**, gw. *Pšydatki* [l: B, BZ, K, S; p: Br, DK, J-Pu, KI, N, PI, T, W, Z] 1. ‘dodatkowe nadziały łąk’: *Pšydatki | dodatkovne uũnki do gruntũv ornyx | to byuy dodatki do takĩy uũnk* [S]; 2. ‘dodatkowe nadziały pól’: *Pšydatki || to byuo iag ĩez obecne ul’ica Sportovo za boĩjskĩem zaro || možna povĩežec to byuo kilka xektarũf tego pola pšydanego i iezžĩl’i sobĩe luže do pracy fpolu pšes pšeiast koleĩovy na Pšydatki | takĩe dodatkovne pole to byuo* (por. ap. gw. *przydatek* ‘dodatek’ SGP IV 412; por. ap. gw. *przydać* ‘dołożyć, dodać’ MSGP 226; zob. też: **Dodatki**, gw. *Dodatki* [N]).
- Przydatki Kalejskie**, gw. *Pšydatki Kalejskie* [p: K] ‘dodatkowe nadziały gruntów dla mieszkańców Kalei’: *Pšydatki Kalejskie | dodatkovne pšyželańe žymĩ po pravỹ strũne od ul’icy Guũvnyĩ od Vydry* (por. ap. gw. *przydatek* ‘dodatek’ SGP IV 412; por. ap. gw. *przydać* ‘dołożyć, dodać’ MSGP 226; por. nw. *Kalej*).

Przydatki Piłskie, gw. *Pšydatki P'ılskije* [t, p: KI] 'dodatkowe nadziały gruntów dla mieszkańców Piły Pierwszej': *Pšydatki P'ılskije | s P'ıuy luže mjeł'i pšydane żymi z ogulnyj pastfy z Klepački || ta- mjeł'i sfoje pola i uñjki* (por. ap. gw. *przydatek* 'dodatek' SGP IV 412; por. ap. gw. *przydać* 'dołożyć, dodać' MSGP 226; por. nw. *Piła Pierwsza*).

Przygodów Krzak, gw. *Pšygoduř Kšok* [z: KI] 'krzak, obok którego mieszkał Roch Przygoda': *Pšygoduř Kšok | bo tam obog neguo | teguo kšoka | mįyškou Rox Pšygodu* (por. nw. *Przygoda* SN VII 590; por. ap. *krzak*).

Przykop, gw. *Pšykop* [t: Ku] 'łaka, na której znajduje się skarpa i rów': *Pšykop tu pšy tože ies || to ies taki ruř | taka skarpa z vguymbjynem || iak tor leć- i tam kozy provažal'i | f tože se pasuo kozy | a one byuy takje učune že iag usuyšauy počunjk to zaro ućekauy* (por. ap. gw. *przykopa* 'rów (...)') MSGP 227).

Przykopy, gw. *Pšykopy* [t: WM] 'łaki, na których dawniej znajdowały się głębokie rowy': *to sum uñjki || Pšykopy to nazva poxožiuu bo tam kiedys stavy i s tyx stavuv byuy vuašne te vykopal'iska takje vyrůvnane i dlatego tam nazvano Pšykopy || takje tam charakterystične byuy tež guymbokje rovy || byuy stavy | f tej xřil'i sum zarošnynte | ale rovy byuy baržo guymbokje || tagže iak se pšexožiuo do tyx stavuř to tag z gurečki pšes te rovy i v gure* (por. ap. gw. *przykopa* 'rów (...)') MSGP 227).

Przymiarki, gw. *Pšymjarki* [p: WW] 'dodatkowe nadziały pola': *Pšymjarki | tu mjeł'i poctavove pole | a takje mnyjše kavauki to pšymjarki byuy || pšymježyl'i tam ješče pu xektara czy ilež i to byu taki ten pšymjarek* (por. ap. gw. *przymiarki* 'kawałki pola' SGP IV 422).

Przypusty, gw. *Pšypusty* [p: KI] 'dodatkowe nadziały pola': *Pšypusty bo to pole pšypuščune | dodane ot pastf* (por. ap. gw. *przypuścić* 'dodać' SGP IV 429).

Psi Cmentarz, gw. *Pši Cmyntoř* [p: P] 'pole, na którym zakopywano padlinę': *ješče ies Pše Pole | Pše Pole tu || a pomyliuem se | to ies Pši Cmyntoř a ne Pše Pole || ale Pše Pole tež na to muvjuum || suuxaj pan to byuo tak || v latax piñžešuntyx | iag byua reforma rolna iuž ta | ale ne ta f čyžestym šudnym | f čyžestym šudnym roku vyžel'il' ileš | žešinj aruv žeby ne byuo iakjeiš xoroby i ta- mjeł'i rolnicy padue zvižynta xovać || ne byuo zakuaduv utyl'izacyjnyx | ne byuo Iuška P'ikla | ne byuo nikogo i to ies tam teroz gmi-ne za Pašekovym || tam dovniij cauo vjež zvožiuu zdexuum gažine | psy mįynžy i-nymi* (por. ap. *psi*; por. ap. *cmentarz*; zob. też: **Psie Pole**, gw. *Pše Pole* [P]).

Psia Górka, gw. *Pšo Gůrka* [g: T] 'niewielkie wzniesienie, na którym często gromadziły się psy': *Pšo Gůrka | tam to na ty gůrce to vječne dužo psuv byuo | uñne to xyba s cauy řši se zlatyvauy* (por. ap. *psi*; por. ap. *górka*).

Psie Pole, gw. *Pše Pole* [p: DK, P] 'pole, na którym zakopywano padlinę': *pšy požale gruntů- vyželono grunty || na pšykuat Pše Pole byuo do gžebaña řšellkiej padl'iny mįynžy i-nymi psuř* [DK] (por. ap. *pies*; por. ap. *pole*; zob. też: **Psi Cmentarz**, gw. *Pši Cmyntoř*).

Psiukowe, gw. *Pšukuove* [p: H] 'pole Psiuka': *Pšukuove | a to to ies Pšuka Kažika pole | uñn to tyž rolnikijm ies* (por. nw. *Psiuk* SN VII 599).

- Psykowe Poręby**, gw. *Psykove Porymby* [l: N] ‘las Psyka’: *Psykove Porymby | okouo sto la· tymu vyrembem zaijmovaay še rožiny | to byua iy žauka do vyrymbu || administrator vyznačau žauke | ten laseg do Psyki naležau | ta žauka byua įego* (por. nw. *Psyk* SN VII 601; por. ap. gw. *poręba* ‘zagajnik’ SGP IV 270).
- Ptakowe Pole**, gw. *Ptakove Pole* [p: DK] ‘pole obok lasu, na którym często gromadzą się ptaki’: *Ptakove Pole | tam obok tego pola įez las | dužo tam ptakūv na tym polu | įauofce teš sūm takįe* (por. ap. *ptak*; por. ap. *pole*).
- Pustkowie**, gw. *Pustkovįe* [l: P; p: Gr, Z] ‘duży, niezaludniony obszar łąk lub pól’: *obejmovauo uįŋki ot strūny Nivy pšes ktūre puynė žečka || tam nie byuo domuř | puste stauo i nazyvali tak Pustkovįe | takie pustki | taki duży opšar uįŋk || a teros to še įuš fšysko rozbudovauo [P]* (por. ap. *pustka* ‘obszar niezaludniony (...), teren niezagospodarowany (...)’ USJP III 854).
- Puszczewski Most**, gw. *Puščeski Most* [czl: Pu] ‘część lasu w Puszczewie, w której znajduje się most’: *Puščeski Most | to ten most co tam na Puščėvįu įes || tutej rosxožūm še tory v leše i dlatego sūm dva mosty | o· tego mostu na la· še tag mūvi* (por. nw. *Puszczew*; por. ap. *most*).
- Puszczewskie Pola**, gw. *Puščeskię Pola* [p: Pu] ‘pola, które należą do gospodarzy z Puszczewa’: *Puščeskię Pola bo naležūm do gospodoży s Puščėva || one stykaiūm še s polami Vyŋglovic Čornyį Fš· i Borovego* (por. nw. *Puszczew*; por. ap. *pole*).
- Pytlowe**, gw. *Pytlove* [l: T] ‘las Pytla’: *Pytlove | bo do Pytla należy tyn las* (por. nw. *Pytel* SN VII 640).

R

- Rabendowe**, gw. *Rabyndove* [p: T] ‘pole Rabendy’: *Rabyndove | a bo to obok pola Verneroveguo i na fprost Mrūski || na Rabynde tyž baior mūvil’i | bo byu bogaty i mįou duže guospodarstfo* (por. nw. *Rabenda* SN VIII 6).
- Rabendowskie Lasy**, gw. *Rabyndoskię Lasy* [l: T] ‘lasy Rabendy’: *Rabyndoskię Lasy | mįyškou Rabynda na P’įyršego Maija i to byuo įego* (por. nw. *Rabenda* SN VIII 6; por. ap. *las*).
- Ranczo**, gw. *Raņčo* [l: T] ‘gospodarstwo, w którym hoduje się konie’: *pšy stadniė koņi įes tako uįŋka | tako įagby farma ogrožūno i koņe še tam pasum | i tag Raņčo na to še mūvi* (por. ap. *ranczo* ‘(...), farma’ USJP III 885).
- Rechciki**, gw. *Rexćiki* [l: WW] ‘podmokłe łąki, na których głośno rechotały żaby’: *Rexćiki | to takįe mokre uįŋki byuy pšy tože | tam ža· byuo zafše dužo i one tag rexotaay i stūnd Rexćiki mūvimy* (por. ap. gw. *rechcenie* ‘głos żaby’ SGP V 16).
- Rowik**, gw. *Rovik* [r: Z] ‘niewielki rów, który oddziela Zamłynie od Gawędzia’: *Rovik | rovik ten o·želo Gavynįe od Zamuyño | voda spuyno | vykopal’i go* (por. ap. *rów*).
- Rozstajne Drogi**, gw. *Ro-stajne Drūgi* [dr: Pu] ‘skrzyżowanie dróg’: *Ro-stajne Drūgi | drūgi rosxožūy še na fšyskię strūny || Grundalsk· i Vinecki | uįni še tag žūnįil’i | mūvįūm | na ro-stajnyy drūgay muši być kšyš || Žįisuař Kįepura tam daų kavoueg na te kapl’ičke i įes f pobl’įžu kapl’ička* (por. ap. *rozstaj* ‘miejsce, gdzie się rozchodzą

- drogi, miejsce przecięcia się, skrzyżowania dróg; rozdroże' USJP III 1051; por. ap. *droga*).
- Róg**, gw. *Rūk* [l: WM] 'trójkątny teren porośnięty lasem': *no iješče mŭvŭo še jadŭnz do lasu že do Rogu | tako nazva Rūk || a to byuo tag že z jednyj strŭny las še kŭŭŭčy i z druŭgŭj dobjęga || to taki rŭg byu i f tym rogu vuašne druška v las || dlatego to mŭvŭo še že do Rogu ižemy | taki to bžeg lasu* (por. ap. *róg* 'brzeg, skraj (...)') USJP III 1074).
- Rów**, gw. *Rŭf* [r: PI] 'podłużne zagłębienie w ziemi wypełnione wodą': *Rŭf | za Nivŭm ięs taki rŭf | voda tam puyne* (por. ap. *rów*).
- Rubikowa Górka**, gw. *Rubikuovo Gŭrka* [p: BZ] 'pole położone na niewielkim wzniesieniu, które dawniej należało do Rubika': *bo Rubik pšekozou pole na gŭrce na cmyntoš | dovní to do neguo nalyžauo | i dlatego Rubikuovo Gŭrka* (por. nw. *Rubik* SN: VIII 176; por. ap. *górką*).
- Ruda**, gw. *Ruda* [l: P] 'las, który znajduje się na miejscu dawnej kopalni odkrywkowej rudy': *tutej las še nazyva Ruda dlatego že tu byuy baržo baržo baržo davno temu kopalne odkrykove rudy || syderyt kopal' i na saŭay vozil' kouo Čępiury || ruda to ięs tu v leše | kopalne odkrykove tego syderytu | i vozil' do Xuty Čystoxova | to iješče byuo za cara | kŭnež ževjetnastego počŭnteg dvužestego vjeku* (por. ap. *ruda* 'kopalnia użyteczna będąca źródłem metali oraz niektórych niemetali' USJP III 1088).
- Rudnik**, gw. *Rudník* zob. **Rudniki**, gw. *Rudniki*.
- Rudniki**, gw. *Rudniki* [p: H] 'pole, obok którego funkcjonowała dawniej kopalnia rudy': *dalyj | dva kilometry o tyx pŭl byua kuopalnia rudy želaza i dlatego mŭvil' i na to Rudniki* (por. ap. *ruda* 'kopalnia użyteczna będąca źródłem metali oraz niektórych niemetali' USJP III 1088).
- Rybakówka**, gw. *Rybakŭfka* [l: Gr] 'podmokła łąka, na której dawniej znajdował się budynek przeznaczony dla rybaków': *rybakŭfka to byua vje pan že | rybakŭfka to ięs tam jak pan vyježe v Grožisku | je Zamčysko i s tyuu za tym Zamčyskŭm byua taka rybakŭfka || podmokue teryny | tam byuo pare stavŭf | G'ineg ma tam uŭŭke || podmokue uŭŭki | takje staviska tam kŭedyž byuy || tam byu taki jedyn domek | nazyval' i to Rybakŭfka || ryby tam uovil' i* (por. ap. *rybakówka* 'zespół budynków mieszkalnych, administracyjnych i gospodarczych w gospodarstwie rybackim' PSWP XXXVII 268).
- Rzeczka Odwrotna**, gw. *Žyčka Odvrotno* [rz: Ku] 'niewielka rzeka o nurcie przeciwnym do spodziewanego': *Žyčka Odvrotno | ona tag odvrotne puyne | i-ne puyŭm ze fsxodu na zaxŭt | a ta odvrotne | nurd' ięz v odvrotŭm strŭne niš poŭiŭen | mauo ięs* (por. ap. *rzeka*; por. ap. *odwrotny* 'odbywający się w przeciwnym kierunku, skierowany w przeciwną stronę (...)') USJP II 1195).
- Rzeka**, gw. *Žyka* [rz: N] 'rzeka w Nowinach': *niŭdy my ne mŭvil' i jakož na nŭm tyko Žyka | ięs tyko jedna || Uŭŭki kouo Žyki | Uŭŭki za Žykŭm | Uŭŭki pšed Žykŭm | teš tag mŭvil' i | takje nazvy byuy* (por. ap. *rzeka*).

S

- Sad**, gw. *Sat* [f: P II] ‘łaka, na której rośnie zdziczały sad’: *Sat | k̄iedys̄ | k̄iedys̄ to tam ktož m̄jou sad ovcovy na ty ūnce || byūo čey v̄uašćicel’i || teros to ževa ž̄ičauy i tak to f̄ysk̄uo ležy || nig o to ne dbo* (por. ap. *sad*).
- Sadzawka Stawarzowa**, gw. *Sažafka Stavažova* [sdz: DK] ‘niewielki dół w ziemi wypełniony wodą, który znajduje się w gospodarstwie Stawarza’: *Sažafka Stavažova | byūo u Mařiana || to byūa sažafka Stavažova || Stavaš kupiū to po L’išeckim || L’iše-cy se vyprovažil’i || byūy ževa na tym dosyž duže co ma Stavaš || tu pšy nas pšy tyi sažafce tam byūo gospodarstfo | to byūa duža l’ipa taka | tam byū tyn dū- m̄jyškálny drevnány L’išeckix || byūa stodoūa | to se potym spal’iūa || byūa obora | taka pyvnica iěšče byūa Stavažova || to byūo tu dalyi || sažafka byūa pšy druže | tağ iak ta druğa iēs | a to byūo tu bl’ižyi || pšy tyi stodole byūa tako pyvnica* (por. ap. *sadzawka*; por. nw. *Stawarz* SN IX 43).
- Sadzawka u Głaba**, gw. *Sažofka u Gūmba* [sdz: W] ‘niewielki dół w ziemi wypełniony wodą, który znajduje się w gospodarstwie Głaba’: *Sažofka u Gūmba | ve Vynglovicay byūa tyš sažafka u Gūmba* (por. ap. *sadzawka*; por. nw. *Głab* SN III 379).
- Sadzawka u Kardasa**, gw. *Sažofka u Kardasa* [sdz: W] ‘niewielki dół w ziemi wypełniony wodą, który znajduje się w gospodarstwie Kardasa’: *ve Vynglovicay byūa sažofka u Kardasa || t- od nazviz- gospodoży i dlatego Sažofka u Kardasa* (por. ap. *sadzawka*; por. nw. *Kardas* SN IV 497).
- Sadzawki**, gw. *Sažafki* [sdz: G] ‘niewielkie doły w ziemi wypełnione wodą’: *Sažafki | sažafki byūy f Pšyrax | to takie upusty stavy | to m̄iau Gazda* (por. ap. *sadzawka*).
- Sarenka**, gw. *Sarynka* [rz: DK] ‘niewielka rzeka, przy której często można było spotkać sarny’: *tu byūa žyka teš taka krynta | to potem prostoval’i | mel’ioracija byūa to tūm žyke vyprostoval’i || Sarynka vypyryvaūa z lasu i šua tu až do žyki || ona tu cauy čas puyne až do tei Krauzovizny tam || tam byūy ūnki teš || tam dalyi vyxožiūa z lasu || zv̄iežūn- tam sporo byūo bo to pšešcyñ dalek- o- domiūf || sarny teš tam byūy na pevno | čxsto iē pšy tyi žyčce možna byūo spotkać* (por. ap. *sarna*).
- Siedleckie**, gw. *Šedleckje* [p: Wd] ‘pole Siedleckiego’: *Šedleckje | v̄uašćicelym byū Šedlecki* (por. nw. *Siedlecki* SN VIII 388).
- Siedliska**, gw. *Šedliska* [f: WW] ‘łaka, na której gnieźdzą się ptaki’: *Šedliska | tam kšoki byūy na tyi ūnce | tam f tyx kšokay byūy šedliska ptakūf* (por. ap. *siedlisko* ‘miejsce występowania danego gatunku (...) zwierząt (...)’ USJP III 1199).
- Siwica**, gw. *Šivica* [p: G] ‘nieurodzajne pole’: *Šivica to kavouek pola suabo vydajny | l’ixo gleba* (por. ap. gw. *siwica* ‘ziemia podmokła, nieurodzajna’ MSGP 254).
- Skwarzyńskie**, gw. *Skfažyiskje* [f: Kl; p: G, T] ‘łaki lub pola Skwary’: *Skfažyiskje bo to Skfarūf | na Koščelnyi m̄jyško Skfara i t- o- tego* [T] (por. nw. *Skwara* SN VIII 486).
- Sławikowe**, gw. *Suavikove* [p: Wd] ‘pole Sławika’: *Suavikove iēiyy oičyzna | Suavikūf* (por. nw. *Sławik* SN VIII 502).
- Smródka**, gw. *Smrūtkā* [rz: T] ‘rzeka, która często wydziela nieprzyjemny zapach’: *Smrūtkā | v̄uašne zapay byū povodem tak̄ieguo iēi nazvaño | xoć tag naprovde to Mizerotka iēs* (por. ap. *smród*).

- Smugi**, gw. *Smuği* [f: G, Gr, T; p: G, T] 1. ‘łaka, na której znajduje się niewielki strumyk’: *Smuği | tam to puyné vŭski strumyk || to takŭje podmokŭe teryny | tyn strumyk tak pšes cauim uŭynke puyné* [T] (por. ap. *smuga* ‘strumyk (...)’ SEJPBo 563); 2. ‘wąskie pole’: *oŭčeŭ do mŭe mŭviu že uorać pojeźemy na Smuge || to takŭje vŭskie pole byuo* [G]; 3. ‘pole, nad którym często tworzy się mgła’: *za bojiskŭem sportowym Ludovego Zespołu Sportovego Truskolasy po levyj strŭne || to teryny podmokŭe | tfožum še l’ične mguy i opary vŭječoraŭ i rano | takŭje pasma mguy i dlatego Smuği* [T] (por. ap. *smuga* ‘wąski pas czegoś (...), wyodrębniający się z tła, z otoczenia; pasmo’ USJP III 1287).
- Smutek**, gw. *Smutek* [l: DK] ‘las, w którym dawniej rozstrzelano trzy osoby’: *Smutek | tam zostauo zaščelŭnyx čex luži za byka || spšedaŭa ix šesnastoletŭo osoba i tak Smutek na to mŭviŭm* (por. ap. *smutek*).
- Soleckie**, gw. *Soueckŭje* [p: Wd] ‘pole, które należy do sołectwa’: *Soueckŭje to pole co souŭys na ņim gospodažyŭ | soueckŭje* (por. ap. *solectwo* ‘najmniejsza jednostka podziału terytorialnego w Polsce; część składowa gminy obejmująca wieś lub sąsiadujące ze sobą wsie, realizująca wspólne zadania społeczno-gospodarcze pod przewodnictwem sołtysa’ USJP III 1299; zob. też: **Sołtysowe**, gw. *Souŭysove* [Wd]).
- Sołtysowe**, gw. *Souŭysove* [p: B, Wd] 1. ‘pole byłego sołtysa’: *Souŭysove to pole byuego souŭysa* [B]; 2. ‘pole użytkowane przez sołtysów’: *Souŭysove | teros paŭstfo spšedaŭo || kto byu souŭysem ten brou* [Wd] (por. ap. *sołtys*; zob. też: **Soleckie**, gw. *Soueckŭje* [Wd]).
- Spiny**, gw. *Spiny* [l: G] ‘gęsty las liściasty’: *Spiny to byu taki baržo gŭsty laz l’iścasty | tam l’iŭce grabŭno do okrywaŭo kopca s kartofl’i* (por. ap. gw. *spina* ‘gęstwina leśna’ KSGP).
- Sporna Miedza**, gw. *Sporno Mŭjeŭa* [m: Wd] ‘granica między dwoma polami będąca przedmiotem sporu’: *Sporno Mŭjeŭa to mŭynzy Leŭkŭievŭčem a Xyrŭm | o mŭjeŭe spŭr | co pola ŭel’i* (por. ap. *sporny*; por. ap. *miedza* ‘granica między polami’ SEJPBo 323).
- Srogi Dołek**, gw. *Srogi Douek* [p: T] ‘pole trudne do uprawy ze względu na ukształtowanie terenu’: *Srogi Douek | vŭaŭcićel tego pola ņe potrafi na ņe podŭjechać | pŭiosek še mŭjel’i | to pole tag v douku | čyško tam | tyn douek taki duży* (por. ap. *srogi* ‘(...) odznaczający się dużym stopniem natężenia; wielki, ogromny, niezmierny’ USJP III 1362; por. ap. *dół*).
- Stara Droga**, gw. *Staro Drŭga* [dr: H] 1. ‘dawna droga położona niżej w stosunku do otaczających ją pól’: *Staro Drŭga bo pola byuy vyży a drŭga niży || dojeŭŭŭaŭo še do lasu | do pŭl tŭm drŭgŭm || uŭna to oŭimŭeŭŭnt cyntymetrŭv niży byua | ona od zafše byua* (por. ap. *stary*; por. ap. *droga*).
- Stara Karczma**, gw. *Staro Karčma* [p: J] ‘pole, na terenie którego znajdowała się dawniej karczma’: *Staro Karčma | fty mŭyjscu | tam | ŭe Iaŭicki | to byua karčma || karčma mŭjeŭciŭa še na polu | ktŭre teraz do Iaŭickiguo należy | Iaŭicki to aŭ tam ot Poznaŭa pŭyŭšet || to poznaŭok* (por. ap. *stary*; por. ap. *karczma*).

- Stara Kolejka**, gw. *Staro Kolyika* [dr: Hr-J-Km-N] ‘droga w miejscu, gdzie dawniej przebiegała trasa kolejki wąskotorowej’: *ale vyšće mŭvil’i že iešče vuašne tutaj že to byuo | nad Novinami čy že | co to byuo | co te počŭngŭi iežžŭy || iak to na to mŭvil’i | Staro Kolyika || Kolyika bo to Němcy budoval’i ževo vyvožil’i | vuašne z lasu kolyikŭm ževo vyvožil’ i to byuy takŭe vŭskŭe tory od Buka do Novyĭ Drŭgi a Novŭm Drŭgŭm lečaua kolejka do Xerp || ta kolyika t· od Buka do Noveĭ Drŭgi a od Novyĭ Drŭgi byua do Xerp || iak se na iagody xožŭo to se mŭviuo ide na Starŭm Kolyike | na Novŭm Kolyike || Staro Kolyika byu· a Novŭm Kolyike Němcy f čaše vojny vybudoval’i || i to pšez laz byuo || to iuž ies teraz rozebrane | ona ne istnjeje | ale tak se mŭvi (por. ap. stary; por. ap. kolejka ‘ciągnik wagonów jeżdżących (...) po szynach (...)’ USJP II 158).*
- Stara Kopalnia**, gw. *Staro Kuopalňa* [l: WW] ‘las, który znajduje się na terenie dawnej kopalni’: *Staro Kuopalňa bo tam byua staro kuopalňa | šyby (por. ap. stary; por. ap. kopalnia).*
- Stara Łąka**, gw. *Staro Uŭnka* [l: Ku-N] ‘pastwisko, które funkcjonowało od dawna’: *Staro Uŭnka | tam byua ta uŭnka o· davŭen davna | ludnožž ne pozvalaua žeby ona zarosua | byua šeroka vŭjelka | pasuo se na niĭ (por. ap. stary; por. ap. łąka).*
- Stare Drogi**, gw. *Stare Drŭgi* [dr: Ł-Ku] ‘drogi, które funkcjonowały od dawna’: *Stare Drŭgi | suužyuy od baržo davna ludności do xožeŭa do koščoua (por. ap. stary; por. ap. droga).*
- Stare Łąki**, gw. *Stare Uŭnk* i zob. **Stara Łąka**, gw. *Staro Uŭnka*.
- Stare Place**, gw. *Stare Place* [l: Kl] ‘łąki, które znajdują się na terenie dawnych zabudowań’: *kŭiedyš tam byuy domy | teraz niž ne ma | uŭnka orna iež i mŭviŭm Stare Place (por. ap. stary; por. ap. plac ‘teren wydzielony pod zabudowę lub teren wokół zabudowy’ USJP III 159).*
- Stare Pole**, gw. *Stare Pole* [p: W] ‘pole we wsi, które zaczęto użytkować jako pierwsze’: *Stare Pole to byuo pole ktŭre iak pšyšl’i tuteĭ to byuo pŭyrše pole ktŭre tam zagospodaroval’i sobĭe | tam posażil’i (por. ap. stary; por. ap. pole).*
- Stary Dom**, gw. *Stary Dom* [l, p: Kl] ‘łąka i pole w miejscu, w którym dawniej znajdował się dom’: *Stary Dom bo tam byu kŭiedyš stary doŭ i dlatego to se tak nazyya (por. ap. stary; por. ap. dom).*
- Stawiska**, gw. *Staviska* [l: WM] ‘łąki, na których dawniej znajdowały się stawy’: *no i potem byuy te Staviska | staviska to tam byuy stavy || teros to iuž fšysko pozarastane | xodoval’i tam ryby pevno (por. ap. gw. stawisko ‘miejsce, gdzie poprzednio był staw’ SGP V 230; zob. też: Łąki na Stawiskach, gw. Uŭnki na Staviskax).*
- Stawki**, gw. *Stafki* [l: WW; s: P] 1. ‘łąki, na których znajdują się niewielkie stawy’: *tam na Stafkax to żyčka puynnyua i takŭe stavy se robiuy || tam žrŭdeuko byuo || żyčka puynnyua ona vylevaua takŭe iežorka | stafki se robiuy || do žišeĭšego dŭa sŭm te stafki tam || stavy naležauy pravdopodobne do paŭul’iŭf [WW]; 2. ‘niewielkie stawy’: *Stafki | byuo pare stavŭf | to z nadlešnictfa | z davŭen davna [P] (por. ap. gw. stawik ‘stawek, mały staw’ SGP V 230).**
- Stawy**, gw. *Stavy* [s: Gr] ‘zbiorniki wodne’: *Stavy | iagŭ ies koščŭu to pšy koščele ies taki park teros || dovniĭ byu taki staf | stavy | staf pŭyršy | stav druĭgi | staf čeći || taka*

skšyňa tam byuā | ta· mūode rypki byuy || ta· Mixau Océpa mīyškou || to byuy stavy | mūode ryby tam xodoval'i (por. ap. staw).

Stefana Dukt, gw. *Stefana Duxt* [dr: J] ‘droga, która prowadzi w kierunku gospodarstwa Stefana’: *Stefana Duxt no bo to na Stefana vylatyvaō | na ĩego pole | pravda | i pšedužyńe do tyĭ drūgi až do Uepkiv možno byuō ĩexac || to z Lešnictfa Iežoro nazva (por. nw. Stefan SI: 368; por. ap. gw. dukt ‘prosta droga (...)’ SGP PAN VI 454).*

Stefanowy Dukt, gw. *Stefanovy Duxt* zob. **Stefana Dukt**, gw. *Stefana Duxt*.

Strzelnica, gw. *Ščelńica* [p: Pu] ‘pole, które znajduje się na terenie dawnej strzelnicy’: *Ščelńica | ščelńica to byuā || ĩag ĩo byuā maūo | to myšmy še tam ĩešče bavil'i || to byuā fajno ščelńica || zarosuō fšysko i tam terož ževa rosnūm || voda tam ĩes || ta ščelńica ĩes pšedvoĭy·no | moĭe čotki učyuy še tam ščylač || ščelńica ĩe· za Iežurkami || moĭe čotki učyuy še tam sam·obrūny v dvužestolecu (por. ap. strzelnica).*

Strzyż, gw. *Ščyš* [l: Ł-N] ‘las, w którym znajdowało się siedlisko strzyży’: *Ščyš | mīyjsce baržo bagńiste | ĩe xcau tam rosnūň las | udaō mi še to zalešic | to ĩes f šrotku lešnictfa na granicy moĭej i lešnictfa Uepki | tam byuō šedl'isko ščyžy f tym mīyjscu | to vež ĩelyňa | jedl'ina (por. ap. strzyżak jelenica ‘(...) pasożytuje przede wszystkim jesienią na jeleniu, sarnie, borsuku lub dziku, ale atakuje także człowieka (...)’ PO 308).*

Studzienki, gw. *Stužyňki* [l: Ku] ‘łaki, na których dawniej znajdowały się małe studnie’: *Stužyňki to sūm od Buka po leveĭ strūne tež uūńčki ale to znūv ĩez nazva zviĭzano te· š čyň i·nym || mūĭ žadek tutaj | to mamy oĭčec Kandora Vuadek | on byu· voĭsku tumačem | ruski znau ĩemĭecki znau i Nemcy go čymal'i ĩako tumača || i on byu troxe takim ĩag na te časy f ilozofym || dočekl'ivošć || mīau takĭego | krystofora nazyval'i || pudeūko čorne vymalovane | ĩakĭež zaklyńca skryncūne || šfĭynty Kšyštof to Krystofor byu bo to ot kšyža || o | on zbĭerau takix podobnyĭ ĩag on co ĩežele || pšyĭežal'i na roverax | drevńane obrūnče mīau nave· teň ĩeden || ĩa byue· maŭym xupakĭem to pamĭentam ĩak to byuō bo tu mīyškauem f tym domku || to oñi zaglūndal'i o·čytyval'i ĩakĭež zaklyńca | pačyl'i f to | pačyl'i že sūm skarby zakopane || po pofstañu l'istopadovym čy styčńovym ĩag učekal'i luže žouńeže čy i·ni to majūnte· kryl'i v leše pot kamĭyńe po· to || i oñi vuašne tam na stužyňkay znaležl'i | podobno pokazauō še f tym pudeūku | ĩakĭeš skarby || začel'i kopač f ty· mīyjscu že im tam vyšūo | to dokopal'i še do ĩakiš tależy pozuačanyx || tam vuašne f tyx stužyňkay byuy spuščūne || tam byuy stužyňki | byuy kopane || stužyňki | možna ĩešče zaznačyž že tam byuy | to ĩez uūńčka tako | tako zarošnynto ĩuš tero || tam byuy mroviska i znaž ĩešče vykopane rovy f tyĭ mĭeĭscay že stužyňki byuy || vedug moĭego pšypuščēña to na pevno byuy užyvane do zalevaño stosū· vypalanyĭ na vyňĭel ževny || te stužyňki to v lešnictfĭe Pouamañec (por. ap. studzienka).*

Stupałowa Droga, gw. *Stupaŭova Drūga* [dr: Wd] ‘droga, która prowadzi od gospodarstwa Stupały do łąk w Kalei’: *Stupaŭova Drūga | provaži ot Stupaŭy domu do uūńk s Kaleĭi (por. nw. Stupała SN IX 127; por. ap. droga).*

Sucha Góra, gw. *Suxo Gūra* [g: Ku] ‘teren pozbawiony wilgoci, który znajduje się na niewielkim wzniesieniu’: *Suxo Gūra | tam byuō suxo | vysoko byuō | ĩiž ĩe kcauō*

| *to fšysko byuo suxe | to tako suxa gůra byua || ne byuo mokra nic || to fšysko tu ftyy našy lasax* (por. ap. *suchy*; por. ap. *góra*).

Sypanka, gw. *Sypaŋka* [dr: Hr-J-Pu] ‘droga o Źwirowej powierzchni’: *to droga do Xerp | to dugd v leše || můvŋm iezŋemy Sypaŋkům || to drůga vysypano žvirem | kamŋenaŋi || od lad můvŋm Sypaŋka* (por. ap. *sypać* ‘(...) rzucić (rzucać) czymś sypkim, zwykle napełniając coś lub przykrywając jakąś powierzchnię’ USJP III 1478).

Szczotki, gw. *Ščotki* [l: WW] ‘podmokła łąka porośnięta pałkami tataraku i sitowiem, które po wykoszeniu przypominały szczotki’: *Ščotki | uŋŋki pouožune pšet ścanům lasu | obecne mŋynzy ulicům Šlůskům i ulicům Šyŋkŋeviča || teren baržo podmokuy || rosuy tam pauki vodne i sitovŋe | čćina byua || po vykošyŋu uŋŋki ścynte kympy sitovŋa vyglůndauy iak ščotki || s pauęg i sitovŋa vykonyvano mŋetuy | ščotki do omŋataŋo ścan pomŋešćyŋ* (por. ap. *sitowie* ‘(...) roślina o ulistnionej łodydze, płaskich i szorstkich liściach, kwiatach zebranych w małe kłosy, rosnąca na brzegach wód, na mokrych łąkach, w rowach, tworząca gęste zarośla’ USJP III 1214; por. ap. *trzcina* ‘(...) roślina o wysokiej łodydze, z kwiatami w postaci wiech, rosnąca gromadnie przy brzegach wód i na mokradłach’ USJP IV: 139).

Szerokie, gw. *Šyrokŋe* [p: Gr] ‘pole o dużej szerokości’: *Šyrokŋe | pola byuy šyrokŋe | byuy krůtkŋe a šyrokŋe || od ul'icy Kaleŋskŋej do ul'icy Stražackŋi* (por. ap. *szeroki*).

Szerokie Bagna, gw. *Šyrokŋe Bagna* [czl: J] ‘rozległy, podmokły obszar w lesie’: *Šyrokŋe Bagna to ięs teren šyrokŋi podmokuy | stůnt še nazva žyua || to iez v lešnictŋe Iezoro* (por. ap. *szeroki*; por. ap. *bagno*).

Szewczykowe, gw. *Šeščykove* [p: T] ‘pole Szewczyka’: *Šeščykove to pola kšynža Šeščyka* (por. nw. *Szewczyk* SN IX 280).

Szkolne, gw. *Školne* [p: Wd] ‘pole, które dawniej należało do szkoły’: *Školne | teros paŋstfo to zabrauo | pouova uŋŋki | taę iedyŋ čterŋešći xektara | žymŋaki saŋil'i | to škouy byuo | nauučycel Ŭukaševič pšed vojŋům uŋytkovou* (por. ap. *szkoła*).

Szlabanówka, gw. *Šlabanůfka* [dr: J-Ku-L-N-W] ‘droga, przy której dawniej znajdowały się szlabany’: *Šlabanůfka to drůga bŋygnůnco po skraju tyx terynůf || začyno še i kůŋčy na Furmajškiŋ Drůze || postavŋůno tam pšy niŋ šlabany || po šlabanay ni ma ŋu- śladu piŋŋešůnd lod ale nazva zosaŋa* (por. ap. *szlaban*).

Szlakowa Droga, gw. *Šlakovo Drůga* [dr: J] ‘droga wysypana szlaką’: *Šlakovo Drůga to nazva od vyžucaneŋ šlaki s paleŋiska z domůf | šlaka | drůga byua tym utfaržůno* (por. ap. *szlaka* ‘produkt odpadkowy procesów hutniczych; żużel’ USJP III 1526; por. ap. *droga*).

Szleprovizna, gw. *Šlerpovizna* [p: W] ‘pole należące dawniej do Szleprów’: *Šlerpovizna | oŋ Šleprůf | pŋyršy vuašćicel'i* (por. nw. *Szleper* SN IX 297).

Szlosorowa Droga, gw. *Šlosorovo Drůga* [dr: K] ‘droga Szlosera’: *iešče byua Šlosorovo Drůga co my do Pšydatkům doježŋal'i || vuašćivŋe my tam ne mŋel'i pola do doŋazdu a ięgo byua pšečŋica pŋyršo i tam tako uŋŋcka vŋsko byua i my s tego drůge zrobil'i || a uŋn s koleŋi sobŋe pas krovy po našy uŋŋkay i to zafše mŋvil'i Šlosorovo Drůga* (por. nw. *Szloser* SN IX 300; por. ap. *droga*).

Szopa, gw. *Šopa* [l: G] ‘las, w którym dawniej znajdowała się pasieka’: *Šopa | pšed vojŋům f tym leše byua vybudovano dužo šopa dla zvŋežůnt || tam ię dokarmŋjal'i* (por. ap. *szopa*).

Szos Częstochoowski, gw. *Šos Čẏstoxoski* [dr: K-Wd] ‘droga, która prowadzi w kierunku Częstochowy’: *Šos Čẏstoxoski provaži do Čẏstoxovy* (por. ap. *szosa* ‘droga o twardej nawierzchni przeznaczona dla pojazdów’ USJP III 1533; por. nw. *Częstochowa*).

Szymczykowitzna, gw. *Šymčykovizna* [ł, p: DK] ‘łąka i pole Szymczyka’: *Šymčykovizna to tu byua i̇a· Krafċyky majú̇m caue to fšẏsko | i̇ag Źatki Krafċyky | oni kupil'i po Šymčẏkax || oni še vyprovažil'i na Zaxūd a oni t· otкупil'i || to Šymčykovizna še nazyva || to byua Šymčykovizna co kupil'i Krafċyky* (por. nw. *Szymczyk* SN IX 401).

Szyszki, gw. *Šyški* [l: N] ‘las, w którym znajduje się dużo szyszek’: *Šyški | tam byu la-sosnovy | to f strune Uepkuf | tam byuo dužo šyšek | tam byuy baržo uadne ževa takje potyžne || luže xožil'i zbierać tam šyški || to takje ogrumne ževa tam sum* (por. ap. *szyszka*).

Ś

Ściegna, gw. *Ścegna* [dr: N-PII; ł: G, H, WW] 1. ‘droga polna’: *Ścegna | ta druga polno tu za Parkitnym v levo co do Novin provaži* [N-PII]; 2. ‘łąka, na której wypasano bydło’: *Ścegna | a to tam pasal'i krovy | gxyši pasal'i | takje grumackje pastfisko byuo* [WW] (por. ap. *ściegno* 1. ‘pastwisko, łąka (...)’; 2. ‘droga polna (...)’ MSGP 287).

Ściezka, gw. *Śćeška* [ś: BZ-II, P] ‘dróżka polna, która prowadziła w kierunku kościoła’: *Śćeška | tu byua tako śćeška | ta śćeška tu vyxožiu̇a i zostau i̇ej tyko kavou̇ek || to luže i̇ežžil'i do košċou̇a | ale iuš tei śćeški ne ma || śćeška s P'iešxna i̇ešče i̇ag byu f Kaleji košċu̇u | luže i̇ežžil'i do Kaleji do košċou̇a ṫum śćeškum || naved v leše by i̇um čyško o-tfožyc | ale jednağ i̇ešče tute i̇es | pšynajimij te kavouki ktire sum i̇ešče užytkovane* [P] (por. ap. *ściezka*).

Ściezka, gdzie Zielonkę Zabili, gw. *Śćeška že Żelunke Zabil'i* [ś: WW] ‘dróżka, na której został zabity strażnik graniczny o przydomku Zielonka’: *Śćeška že Żelunke Zabil'i | tam i̇es kapl'icka že Żelunke zabil'i | a Żelunki to byl'i co na granicy byl'i | šfarcovnícy go zabil'i | Żelunki to byl'i stražnicy nimje-cy || želuno granica bo v leše | to staro nazva i̇ešče z vojny* (por. ap. *ściezka*; por. nw. *Zielonka*, gw. *Żelunka* ‘przezwisko strażnika granicznego, który pracował na strażnicy w lesie’; por. ap. *zielony*; por. ap. *zabić*).

Ściezka na Liguskę, gw. *Śćeška na L'iguske* [ś: Ku] ‘dróżka, która prowadzi w kierunku gospodarstwa Liguski’: *Śćeška na L'iguske | ona pod lasy· miyško i prosto s furtki mjaua | po puoće došua do śćeški | ta śćeška na ṅum provažiu̇a* (por. ap. *ściezka*; por. nw. *Ligus* SN V 600).

Ściezka na Rułę, gw. *Śćeška na Ruue* [ś: W] ‘dróżka, która prowadzi w kierunku charakterystycznej rury’: *Śćeška na Ruue | śćeška provažunca z Vyngloviż v gu̇umb lasu na ruue || ruua to byu taki pšepuzd vody po torami kolejovyymi* (por. ap. *ściezka*; por. ap. gw. *ruła* ‘(...) rura’ SGO II 273).

Ściezka nad Lasem, gw. *Śćeška nad Lasym* [ś: Wd] ‘dróżka, która prowadzi obok lasu’: *Śćeška nad Lasym | lecaua na kopalne | na Blaxovne | nad lasym provažiu̇a* (por. ap. *ściezka*; por. ap. *las*).

Ścieżka Polna, gw. *Śćeška Polno* [ś: Brz-Ku] ‘dróżka, która prowadzi przez pola’: *Śćeška Polno provažiua s Kuleji do želńicy Zamuyłskij | luže nım do Truskolaz do koścoua xožił'i | śćeška pšes pola* (por. ap. *ścieżka*; por. ap. *polny*).

Ścieżki do Przydatków, gw. *Śćeški do Pšydatkuf* [ś: S] ‘dróżki, które prowadziły w kierunku dodatkowych nadziałów łąk’: *Śćeški do Pšydatkuf | to śćeški do Pšydatkuf byuy | do uńg dodatkovyx* (por. ap. *ścieżka*; por. nw. **Przydatki**, gw. *Pšydatki*; por. ap. gw. *przydatek* ‘dodatek’ SGP IV 412; por. ap. gw. *przydać* ‘dołożyć, dodać’ MSGP 226).

Świercz, gw. *Śfjerc* [dr: Cz-NS] ‘droga, przy której rosną świerki’: *to byuo tak pod gırke | na to Śfjerc mǔvil'i | to trasa Čxstoxova Kuobuzg za Grabufkum | mǔvǔm idum na Śfjerc || pšy drůze tam sfjercy rosnım | dužo sfjercyny ıes* (por. ap. gw. *świerczyna* ‘las świerkowy’ KSGP).

Święta Łąka, gw. *Śfjynto Uńka* zob. **Święte Łąki**, gw. *Śfjynto Uńki*.

Święte Łąki, gw. *Śfjynto Uńki* [l, ł: J-K-Ku-N] ‘polana w lesie, na której dawniej znaleziono figurę jakiegoś świętego’: *bo tam na niy znaleźl'i kǔedyz ıakum·sfjyntum figure i tak pofstouy Śfjynto Uńki*; 2. ‘podmokła polana, po której nikt nie chodził’: *Śfjynto Uńki | ona ne byua skalano stopum čuovjeka | byuy tam takje mokradıa že ne daıo se vejšć | ıak ścył'i sosne to se sxovaua caıo*; 3. ‘polana, przy której dawniej na drzewie wisiał niewielki obraz z wizerunkiem Matki Boskiej’: *Śfjynto Uńki | tam višou obroseg Matki Boskij* (por. ap. *święty*; por. ap. *łąka*); 4. ‘łąka, której możliwość użytkowania miejscowej ludności nadał leśniczy Objaszczyk; święto dla miejscowej ludności’: *Śfjynto Uńki mǔvǔm | to ma sfjynt legynde || byu lešničy | nazyvau se Obıaščykem || to byu teryn baržo baǔje-ny || on fpa- do buota tyn Obıaščyk | kǔn ıego se utopiı a tego Obıaščyka ıakoż vycǔngl'i || byu baržo zażymbjıny ale go vylečyl'i || vyzdrovıou i mıou ıuž odıyžžac | ale ıakoż muše se vam tu odvžyńčyc || xcaı papjier do pısaıo | že te fšyskǔe žymje lasy ktıre oni użytkowal'i žeby im byuo volno na tym na tyı uńkay vypasaž i vykašac trove || mıau pıečıntke | spısal'i to u kšynza vǔıta || i luže povıežel' že maıum sfjynto | dostal'i papjier na vıečyste użytkowane teg- opšaru || o tym papjyže vıežou nadlešničy i xcou im to zabrac || to byu- o- tego sformuıovaıo že Novııoıki maıum sfjynto že ruski daı im to zezvoleıe na użytkowane uńk || to byu i ıes teryn podmokuy* (por. ap. *święto*; por. ap. *łąka*).

T

Tam na Końcu, gw. *Tam na Kǔıncu* [t: T] ‘miejsce, w którym kończy się droga’: *a bo to na kǔıncu drůga | že ostatne dımy na Dymbjėčnyı stojum | xož vıašćıvje te dımy maıum pıyše numery | ale tak se mǔvi | že to Tam na Kǔıncu* (por. ap. *koniec*).

Tarki, gw. *Torki* [z: NS] ‘niewielkie krzaki’: *Torki mǔvil'i | to takje kšoki | one ta- maıum takje śl'ıfk- i kolce ıag ne vıym | my mǔvımy ıžymy do Torkuf* (por. ap. gw. *tarki* ‘(...) tarnina (...)’ SGP V 388).

- Telefonka**, gw. *Telefũjka* [dr: Km-Ku] ‘droga, pod którą dawniej przebiegała sieć telefoniczna’: *Telefũjka to drůga z Iacizg na Kamiĩskuo* || *puynœa pod nũm kũedy œec telefũnično* (por. ap. *telefon*).
- Tomczykowa Ścieżka**, gw. *Tomčykovo Śceška* [š: Brz-Ku-Z] ‘dróżka, która prowadzi w kierunku gospodarstwa Tomczyka’: *byua tako œceška* | *to byua Tomčykovo Śceška* | *bo uũna na Zamuyne na Tomčyka vyožũia* || *šl’i boso* | *a pũžniĩ œe ubĩerał’i* | *koũo šfĩtego Iana noĩ umyl’i i f œevik’ i do Truskoloz do košcoũa* (por. nw. *Tomczyk* SN IX 533; por. ap. *ścieżka*).
- Tomczykowe**, gw. *Tũmčykove* [p: DK] ‘pole Tomczyka’: *Tũmčykove* | *i pũžniĩ Tũmčyki* | *t’ od nazvĩska gospodoža* | *Tũmčykove* (por. nw. *Tomczyk* SN IX 553).
- Topiela**, gw. *Topĩjela* [l: WW; ł: Gr, P] 1. ‘leśne bagna’: *Topĩjela* | *tam byuy takĩe podmokœe bagna v leœe* || *tam uopovĩadal’i* | *œe iak poœet xuop po drevno* | *xcoũ œe sxovać pœed gaĩovym* | *to œe utopiũ* || *krovy œe tam tyœ topĩuy* [WW]; 2. ‘podmokłe łąki’: *Topĩjela mũvil’i tam* | *to uũjki* | *to tam œe to tera’ sũm* | *Topĩjela* || *tam byuy bagna* | *tag mokro byuo œe kũne œe topĩuy* || *tag mokro aĩi œana aĩi nić tam luœe œe mogł’i mũeć* | *fšyso muœel’i vnoœiĩc na patykaœ* || *dva kũe potkuadal’i pot kupke i vĩo i vĩo* [P] (por. ap. *topiel* ‘grzańskie bagno’ SEJPBo 638).
- Torfiska**, gw. *Torfĩska* [l, ł, p: Wd] ‘las, łąka i pole, na których występuje torf’: *Torfĩska* | *vystympuie tam torf* | *luœe dalyĩ kopũũm go* (por. ap. *torf* ‘organiczna skała osadowa barwy brunatnej lub czarnej, powstała z obumarłej roślinności bagiennej (...)’ USJP IV 90).
- Torfy**, gw. *Torfy* [l: T] ‘łąka, na której występuje torf’: *Torfy bo tam duœo torfu iœs* (por. ap. *torf* ‘organiczna skała osadowa barwy brunatnej lub czarnej, powstała z obumarłej roślinności bagiennej (...)’ USJP IV 90).
- Trakt Napoleoński**, gw. *Tragd Napoleũĩski* [dr: Kl] ‘droga, którą maszerowały wojska Napoleona’: *Tragd Napoleũĩski* | *po tyĩ drũœe voĩska napoleũĩskĩe maœerovauy na Rosĩe* (por. ap. *trakt* ‘(...) szeroka droga, zwykle utwardzona’ USJP IV 101; por. nw. *Napoleon*).
- Truskolaska Szos**, gw. *Truskolasko Šos* [dr: T-WW] ‘droga, która prowadzi w kierunku Truskolas’: *Truskolasko Šos to œos co z Vryñčycy do Truskolos provaœi* (por. nw. *Truskolasy*; por. ap. *szosa* ‘droga o twardej nawierzchni przeznaczona dla pojazdów’ USJP III 1533).
- Trzeboń**, gw. *Čebũĩ* [l: J-Ł-W-Pu] ‘przetrzebiony las’: *Čebũĩ* | *tam sũm tyœ uũjki* || *to iœz nadleœnictfo Novĩny* | *tam sũ’ mokradũa* | *tam œe iœe utopić* | *takĩe Źikĩe* || *iak pan veĩœe* | *to œe pan vyœtraœy i uœekne* || *kũedyœ tyn la’ zostou pœečebĩũny* | *œeva povycĩnal’i* (por. ap. *trzebić* ‘usuwać, wycinać poszczególne drzewa w lesie’ SEJPBo 648).
- Trzebońska Droga**, gw. *Čebuĩsko Drũga* [dr: J-Ł] ‘droga, która prowadzi w kierunku Trzeboni’: *Čebuĩsko Drũga to vuasne provaœi do tyĩ Čebũĩni* | *ze fši Ieœoro do Čebũĩni do tyĩ o-œauũf ktũre naleœũm do Čebũĩni* | *tam œe byu pœečebĩũny las* || *f teĩ Čebũĩni mũjeĩscova ludnozœ Ieœora mũiaua teœ uũjki ktũre kũedyœ iœœe koœũno* || *f teĩ xfĩl’i to iœz iuœ zostavĩũne* || *las tam fœoœi f te uũjki bo niĩg iy iuœ œe upravĩo*

- (por. nw. **Trzeboń**, gw. *Čebůń*; por. ap. *trzebić* ‘usuwać, wycinać poszczególne drzewa w lesie’ SEJPBo 648; por. ap. *droga*).
- Trzepiórowe**, gw. *Čepjůrove* [p: Wd] ‘pole Trzepióry’: *Čepjůrove* | *naležauo do Čepjůry* (por. nw. *Trzepióra* SN IX 608).
- Trzepizurowe Brzózki**, gw. *Čepizurove Bžůski* [l: T] ‘niewielkie brzozy, które rosną obok gospodarstwa Trzepizura’: *Čepizurove Bžůski* | *te bžůski to kuouo Čepizura same še zašouy i uůn tam čysto na gžyby xožiu* | *to iego byuo* (por. nw. *Trzepizur* SN IX 608; por. ap. *brzózka*).
- Trzepka**, gw. *Čepka* [rz: Gr] ‘niewieka rzeka, w której woda się pieniła’: *Čepka od Zamčyska lečaua* | *voda še v nej pjeńiua* | *tako vůsko byua* | *tak čepotaua bo vůsko* | *ne mogua še pomješćić f tym koryće* (por. ap. *trzepotać* ‘poruszać czymś szybko albo wykonywać czymś szybkie ruchy, często powodujące szelest, szum (...)’ USJP IV 143).
- Trzęsawiska**, gw. *Čysaviska* [b: L-S] ‘podmokłe łąki’: *Čysaviska to to samo co Bagna co my fčešńij podaval’i* | *žymja še čysua tam* (por. ap. gw. *trzęsawisko* ‘miejsce, co się po wierchu trzęsie, a jakby wjechał, to nie można się stamtąd wydobyć’ SGP V 433; zob. też: **Bagna**, gw. *Bagna*).
- Trzęsawisko**, gw. *Čysavisko* [l: Br] ‘podmokła łąka’: *Čysavisko to takje bagno* | *žrůdua tam sům co bijũm* | *tam še utopiua krova* (por. ap. *trzęsawisko* ‘trwale podmokły, grząski teren, często zarośnięty szuwarami, trzcina, mchem itp. (...)’ USJP IV 144).
- Trzy Słupki**, gw. *Čy Supki* [czl: Ku] ‘las, w którym dawniej znajdowały się trzy słupki’: *tam byuy ustaviũne čy supki* || *to byuo v leše* | *f taki- mjiyjscu* || *uũne sům postavjũne na jakũmš pamjũntke* || *postavjũne čy drevňane supki* || *našyĩ čotki Emil žgĩnuũ kouo Čex Supkũv* | *i tam ies poxovany* (por. ap. *trzy*; por. ap. *slupek*).
- Tukajowe**, gw. *Tukajove* [p: DK] ‘pole Tukaja’: *Tukajove* | *Tukaje pole sfoje mjel’i co na nim tyž upravjãl’i* (por. nw. *Tukaj* SN IX 616).

U

- U Kudły w Olszynach**, gw. *U Kuduy v Olšynax* [l: Kl] ‘niewielki las olchowy, który znajduje się obok gospodarstwa Kudły’: *U Kuduy v Olšynax* | *bo rosuy ževa olxove* | *vysoķje i stare obo- Kuduy* || *Kuduũv byuo vjyncy na fš- i iag mĩvũũno* | *U Kuduy v Olšynax* | *to byuo vjadũmo* | *o ktũreguo Kudue xoži* | *že to ieguo losek* | *kuouo ieguo domu* (por. nw. *Kudła* SN V 368; por. ap. *olszyna*).
- U Szosy**, gw. *U Šosy* [p: G] ‘pole, które znajduje się obok głównej drogi’: *U Šosy* | *pole ies pšy guũvnyĩ drůže* (por. ap. *szosa* ‘droga o twardej nawierzchni przeznaczona dla pojazdów’ USJP III 1533).
- Uchody**, gw. *Uxody* [czl: J-W] ‘miejsca w lesie, w których trasa kolejki wąskotorowej przebiegała w tunelach wykopanych we wzniesieniach terenu’: *sům Uxody teš* | *počũng ieže v zaguymbjyũnũ takim* | *nazyval’i to uxody vnašne* | *to takje pšejšće iagby* | *to zaguymbjyũne takje iak počũng vjyžžo f to zaguymbjyũne* | *žeby vyrůvnać tory to v jedy- mjiyjscu nasyb zrobil’i v drůgim vykopy* | *navet suxal’i iak počũng vjyžžoũ to suyxãc po guoše* | *zmjyũno še exo* (por. ap. *uchody* ‘przejścia’ SGP VI 6).

- Ulica Rozpusty**, gw. *Ul'ica Rospusty* [dr: T] ‘droga przy lokalu dyskotekowym, po której zwyczajowo spacerują zakochani’: *Ul'ica Rospusty* | *tam pšy dyskotece se provažajūm i cauūūm* || *a iag im se xce to idūm v las* (por. ap. *ulica*; por. ap. *rozpusta* ‘niemoralność w zakresie spraw seksualnych; wyuzdanie, rozwiązłość’ USJP III 1042).
- Ulica Śpiocha**, gw. *Ul'ica Špioxa* [dr: BZ] ‘droga, przy której zwykle śpi pewnien mieszkaniec Boru Zapilskiego po spożyciu nadmiernej ilości alkoholu’: *Ul'ica Špioxa* | *iag vypije mamrota to tam uūn špi* (por. ap. *ulica*; por. ap. *špioch*).
- Urbaniec**, gw. *Urbańec* [ł: C-Pu] ‘łąki, które dawniej należały do dziedzica Urbana’: *to duży opšar uūnĳ* || *nazwa poxoži od nazv'iska Urban* | *to byu žežiž i dostauo to nazve Urbańec* || *to byuo f pobližu Blaxovni* (por. nw. *Urban* SN X 24).
- Urwisko nad Bukiem**, gw. *Urv'isko nad Bukiem* [d: K] ‘zapadnięty teren wokół buka’: *Urv'isko nad Bukiem* | *Buk to zabytkove m'ijysce v leše* | *to taki zapadnynty teryn vokūū ževa* | *takje urv'isko* (por. ap. *urwisko* ‘stroma, prawie pionowa ściana skalna, zwykle o nierównej powierzchni; kończąca się rozpadliną (...)’ USJP IV 274; por. ap. *buk*).
- Uwrocie**, gw. *Uvroće* [dr: WM] ‘miejsce na końcu wąskiej drogi, po której mógł poruszać się tylko jeden pojazd, gdzie można było zawrócić’: *pšy tyi žvirovni to tam nazyvano Uvroće bo tam navracano* | *i edyn kleruneg byu do tyi žvirovni i nakryncאו se tak fkoou* || *ta druga vuašne nazyvaou se Uvroće* (por. ap. gw. *uwrocie* ‘miejsce (...), gdzie oracz nawraca (...)’ SGP VI 55).

W

- W Górach**, gw. *V G'urax* [p: G] ‘pole, które znajduje się na wzniesieniu’: *V G'urax* | *pole užitkove na dužym vžnešyūu* (por. ap. *góra*).
- W Spinach**, gw. *F Špinax* [dr: Kl] ‘droga, która prowadzi przez bardzo gęsty las’: *F Špinax* | *f čteržestym šustym po voine budovou mūi žadeg dom* | *iežžiu po mey do lasu* | *tam byu baržo għsty las* | *na čforakax tam čeba byuo fxožić* | *dužo mxu byuo* | *dorodny mex* | *veš'i tam guymbiĳ* | *spotka'i partyzantūf ktūży ščylaž začyl'i* | *žadeg zabrou mey i uček* (por. ap. gw. *spina* ‘gęstwina leśna’ KSGP).
- W Stronę Szosy**, gw. *F Strūne Šosy* [p: Kl] ‘pole, które znajduje się w kierunku drogi prowadzącej do Wręczyca Wielkiej’: *teroz luže ne mūvūūm Ku Pastf'ie bo iuž pastv ni ma tyko iez nazva F Strūne Šosy* || *to sūm pola m'ijnzy Klepačkūm a šosūm co na Vryņcyce leci* | *to bynže opšar na duugość tak s pūtora kilometra* (por. ap. *strona* ‘punkt, miejsce, ku któremu (lub od którego) coś zmierza lub ku któremu coś jest zwrócone; kierunek’ USJP III 1418; por. ap. *szosa* ‘droga o twardej nawierzchni przeznaczona dla pojazdów’ USJP III 1533; zob. też: **Ku Pastwie**, gw. *Ku Pastf'ie*).
- Wachy**, gw. *Vaxy* [ł: Ku] 1. ‘łąki Wacha’: *Vaxy bo vuašćicelym byu Vax* | *ta- my na Vaxay gryval'i* (por. nw. *Wach* SN X 45); 2. ‘łąki, na których w czasie wojny pełniono służbę’: *iag byua vojna to tam žouneže m'iel'i skuad amuńići* | *i na vaxy xožil'i* | *i o tym se mūvi že to Vaxy sūm* | *tam pod lasym te Vaxy* (por. ap. gw. *wacha* ‘straż’ SGP VI 62).

- Wackowe**, gw. *Vackuove* [l, p: T] ‘łąka i pole Wacka’: *Vackuove | ta uňka i pole to do Vacka naležauy || a teros tam ieguo žeci guospodažum* (por. nw. *Waclaw* SI 400).
- Waleszczykowe**, gw. *Valeščykove* [p: Wd] ‘pole Waleszczyków’: *Valeščykove | ževnić sektaruf | naležauo do Valeščykuf* (por. nw. *Waleszczyk* SN X 67).
- Warchołowa Ścieżka**, gw. *Varxoŋova Śćeška* [ś: Gr] ‘dróżka, którą zwyczajowo Warchołowie chodzili do Grodziska’: *Varxoŋova Śćeška | śćeška co zařše nŋm Varxoŋy do Grožiska latal'i* (por. nw. *Warchoł* SN X 91; por. ap. *ścieżka*).
- Wąskie Łąki**, gw. *Vŋskŋe Uňki* [t: Ku] ‘niewielkie łąki znajdujące się w lesie’: *Vŋskŋe Uňki to uňka v leše | byuā baržo vŋsko | potym ŋum zaleřil'i* (por. ap. *wąski*; por. ap. *łąka*).
- Wąwozy nad Bagnami**, gw. *Vŋvozy nad Bagnaŋi* [d: S] ‘doły obok obszarów podmokłych’: *Vŋvozy nad Bagnaŋi | to sŋm vŋvozy nad bagnaŋi na takiŋi mokraduāŋi | takŋe douy nad bagnaŋi* (por. ap. *wąwóz*; por. ap. *bagno*).
- Wąwóz**, gw. *Vŋvŋs* [dr: Cz-NS] ‘droga przebiegająca przez dolinę o stromych zboczach’: *Vŋvŋs | řarleŋka to ta graničy s Čystoxovŋm | z Roxa | z Grabŋfkŋm || tam ŋes taki přegŋŋ ŋaž ŋez ul'ica Gožžikuf | potym taki vŋvŋs || Čystoxova na pravo řarleŋka na levo || vŋvŋz řel'i || vŋvŋ. ře čŋngŋe do vŋelkigo Boru* (por. ap. *wąwóz*).
- We Krzach**, gw. *Ve Křax* [p: Kl] ‘pole otoczone niewielkimi krzakami’: *Ve Křax bo pole ŋez ve křax | dokoua sŋm křoki* (por. ap. gw. *kierz* ‘krzak, krzew’ MSGP 100).
- Wele Drogi**, gw. *Vele Drŋgi* [p: G] ‘pole położone wzdłuż drogi’: *Vele Drŋgi | pole užitkove vzuđž drŋgi* (por. ap. gw. *wedle, wele* ‘w pobliżu, obok’ MSGP 313).
- Wernerowe**, gw. *Vernerove* [p: T] ‘pole Wernera’: *Vernerove | bo to Vnera ŋez i na ŋeguo tyž bajor mŋvil'i | bo byu bogaty i mŋiou duže guospodarstfo* (por. nw. *Werner* SN X 163).
- Wielkie Łąki**, gw. *Vŋelkŋe Uňki* [t: H] ‘rozległy obszar, na którym znajdują się łąki’: *Vŋelkŋe Uňki | vŋelkŋe trovy tam rosuy i dlatego Vŋelkŋe Uňki mŋvŋŋm | teryn ty uňk tyž byu duży* (por. ap. *wielki*; por. ap. *łąka*).
- Wilczy Dół**, gw. *Vilčy Dŋu* [d: K; l: Ku] 1. ‘dół, w którym znajdują się wilcze nory’: *Vilčy Dŋu to taki dŋu | vilki mŋauy tam nory* [K]; 2. ‘las, w którym znajdują się wilcze nory’: *Vilčy Dŋu | byuy tam ŋapane vilki | obecŋe ŋuž ŋes to zaleřŋne | f tym leše vilki f tyg douay mŋauy nory* [Ku] (por. ap. *wilk*; por. ap. *dół*).
- Wineckiego Pole**, gw. *Vineckigo Pole* [p: Pu] ‘pole Wineckiego’: *Vineckigo Pole to ŋes pole Vineckigo* (por. nw. *Winecki* SN X 240; por. ap. *pole*).
- Wiórki**, gw. *Vŋŋrki* [l: WW] ‘las, do którego zwyczajowo chodziło się po drobne wióry’: *Vŋŋrki | tam do tego lasu to na vŋŋrki | na řčypy my xožil'i do rospalaŋo f pŋecu* (por. ap. *wiór* ‘drobna cząstka materiału, powstała jako odpad przy piłowaniu, heblowaniu drewna (...); zwykle mająca postać cienkiego pasemka, często spiralnie zawiniętego’ USJP IV 450-451).
- Wisieluchy**, gw. *Vŋšeluxy* [l: Ku] ‘las, w którym ludzie często się wieszali’: *Vŋšeluxy bo ře tam vŋjšal'i | ŋa to ŋeřče pamŋyntŋm* (por. ap. gw. *wisieluch* ‘człowiek, który się powiesił’ KSGP).

- Witkove**, gw. *Vitkuove* [p: T] ‘pole Witka’: *Vitkuove | m̃iyško ṽuašćiceł Ṽiteg̃ i do ñeguo pole należy* (por. nw. *Witold* SI 418).
- Wodnica**, gw. *Vodnica* [p: T] ‘pole, na którym utrzymywała się woda’: *Vodnica to opšar za Suovackiguo f strūne Cmyntarnyĭ || tam to dužo vody stauo zafše | ṽuašćicele to zafše tam kartofle dva tygodnie pūžni mušel’i sažić | ale kartofle byuy tam baržo dobre* (por. ap. woda).
- Wręczycki Dukt**, gw. *Vrynčycki Duxt* [dr: P] ‘droga, która prowadzi w kierunku Wręczycy Małej’: *Vrynčycki Duxt | provaži tyn dugd na Vrynčyce* (por. nw. *Wręczyca Mała*; por. ap. gw. *dukt* ‘prosta droga (...)’ SGP PAN VI 454).
- Wręczyckie Łąki**, gw. *Vrynčyckĭe Uūŋki* [l: G; ł: WM] 1. ‘łąki mieszkańców Wręczycy Wielkiej, które znajdowały się na terenie obecnego lasu w Golcach’: *Vrynčyckĭe Uūŋki | kĭedys kĭedys m̃iaua Vrynčyca uūŋk’ i tak to zostauo | terož ĩes tam las* [G]; 2. ‘łąki we Wręczycy Małej, które należą do gospodarzy z Wręczycy Małej i Wręczycy Wielkiej’: *Vrynčyckĭe Uūŋki | pouova z ñiy do ṽuašćiceł’i z Vrynčyca Maueĭ a pouova z Vrynčyca Ṽielkĭĭ || grańice še pšecinaĭum | one s̃um f strūne tam Vrynčyca Ṽielkĭĭ* (por. nw. *Wręczyca Mała*; por. nw. *Wręczyca Wielka*; por. ap. *łąka*).
- Wróblowe**, gw. *Vrůblove* [p: DK] ‘pole Wróbla’: *Vrůblove | to Vrůble še nazyvāl’i | starodavne | tyš pole m̃iel’i* (por. nw. *Wróbel* SN X 342).
- Wrzosowiska**, gw. *Vžosoviska* [p: Z] ‘pole, na którym dawniej rosły wrzosy’: *Vžosoviska | tam byuy caue pouaće ščod’ i vžosy | teros to ĩuž ĩe: zalešune* (por. ap. wrzos).
- Wrzosy**, gw. *Vžosy* [p: Kl] ‘pole, na którym dawniej rosły wrzosy’: *Vžosy pole f strūne lasu | tam rosuy vžosy* (por. ap. wrzos).
- Wysokie Sośnice**, gw. *Vysokĭe Sośnice* [p: H] ‘pole obok lasu, w którym rosły wysokie sosny’: *Vysokĭe Sośnice bo pole to pod vysokim lasym byuo | co v ñim same sosny rosuy* (por. ap. *wysoki*; por. ap. gw. *sośnica* ‘sosna’ SGP V 190).
- Wytok**, gw. *Vytok* [l: J-Hr] ‘podmokła łąka’: *Vytok to zнову f Čebūni | bo to ĩes f pobl’izu || a to ĩuž o: tego gajovego ktūrego tamšmy podavał’i | P’ĭotroskigo Uūŋka i Vytok to to samo || ĩa pañiyntum to dobže bo tam ten gajovy to ĩak pasau byduo to nam ñe byuo volno | gajovy to pas || to ĩak pasau krovny i byka m̃iou i ten byg̃ ĩag zauvvažyū naše krovny ryčau | to my ućekał’i | to byua tako podmokuo uūŋka v leše | tam byu pevno že vypuy vody bo taki dosyž bagñisty teryn* (por. ap. gw. *wytok* ‘wyptyw wody (...)’ SS X 578; zob. też: **Piotrowskiego Łąka**, gw. *P’ĭotroskigo Uūŋka*).
- Wzgórze Wandy**, gw. *Vzguže Vandy* [g: G] ‘niewielkie wzniesienie, na którym młodzież postawiła krzyż upamiętniający tragicznie zmarłą Wandę’: *Vzguže Vandy | xouda v Golcax | ta m̃uožez zbudovaua kšyž na pañiyñž o trağične zmarueĭ Vanže* (por. ap. *wzgórze*; por. nw. *Wanda* SI 404).

Z

- Za Białą Droga**, gw. *Za B’ĭouum Drūgum* [l: Br] ‘las, który znajduje się za Białą Droga’: *Za B’ĭouum Drūgum to ĩez las co za B’ĭouum Drūgum ĩes | tum co vapĭyñnyh i pĭoskiym ĩez vysypano || do tyĭ pory m̃vĭje že ide do lasu Za B’ĭouum Drūge* (por. nw. **Biała Droga**, gw. *B’ĭouo Drūga*).

- Za Dróżką**, gw. *Za Druškum* [f: G] ‘łąka, która znajduje się za niewielką drogą’: *Za Druškum | uňka za polnũm drũgũm v Golcax* (por. ap. gw. *dróżka* ‘wąska droga (...)’ SGP PAN VI 330).
- Za Gogolem**, gw. *Za Gogolym* [l: WW] ‘las, który znajduje się za gospodarstwem Gogola’: *Za Gogolym | Źe zbĩyrouež ĩagody || Za Gogolym || mĩyškoũ na gaiũfce taki Gogol' i tam za nĩm* (por. nw. *Gogol* SN III 409).
- Za Górami**, gw. *Za Gũrami* [p: S] ‘pole, które znajduje się za niewielkimi wzniesieniami’: *pole byũo za takim pagũrkĩym i my mũvil' i Źe Za Gũrami* (por. ap. *góra*).
- Za Górką**, gw. *Za Gũrkũm* [p: T] ‘pole, które znajduje się za niewielkim wzniesieniem’: *Za Gũrkũm | byũa uňka Źyčka i gũrka | pole byũo za gũrkũm* (por. ap. *górką*).
- Za Haldą**, gw. *Za Xouduũm* [p: T] ‘pole, które znajduje się za nasypem z ziemi powstałym po zakończeniu funkcjonowania Kopalni Czesław’: *Za Xouduũm | pola te to zaž za Xouduũm sũm f strũne Kaũmukũf* (por. ap. gw. *holda* ‘wysypisko odpadów pokopalnianych’ SGŚPodg 114).
- Za Karczmą**, gw. *Za Karčmũm* [f: WW] ‘łąki znajdujące się za terenem, gdzie dawniej stała karczma’: *Za Karčmũm | uňki za karčmũm | za obecnyũ | novyũ koščouyũ* (por. ap. *karczma*).
- Za Kolejką**, gw. *Za Kolejkũm* [l: WM-WW] ‘las znajdujący się na miejscu, gdzie dawniej przebiegała trasa kolejki wąskotorowej’: *Za Kolejkũm | od Zagũža pše· Zakšef | Grožisko | Vryňcyce | Uoĩki aŹ do Xer· byũa kolyjka || laz byũ za nũm* (por. ap. *kolejka* ‘kolej łącząca (...) wsie (...)’ USJP II 158).
- Za Krzywą Dzielnicą**, gw. *Za Kšyvũm Źelnicũm* [p: Kl] ‘pole, które znajduje się za krętą drogą’: *Za Kšyvũm Źelnicũm bo to pole za Kšyvũm Źelnicũm | ta Źelnica kšyva byũ· a to pole za nũm | Źelnica Źel'iuũ* (por. ap. *krzywy*; por. ap. *dzielnica* ‘to, co jedno od drugiego oddziela (...)’ SEJPBo 140; objaśnienie wyrazu *dzielnica* – patrz hasło **Dzielnica**).
- Za Laskiem**, gw. *Za Loskĩem* [f: G] ‘pole, które znajduje się za niewielkim lasem’: *Za Loskĩem bo uňka pouoŹũno za lasyũ* (por. ap. *las*).
- Za Lipką**, gw. *Za L'ipkũm* [p: Kl] ‘pole, które znajduje się za niewielką lipą’: *Za L'ipkũm bo to pole ĩe· za ĩednũm lipkũm | co tam rošne* (por. ap. *lipa*).
- Za Łąką**, gw. *Za Uũnkũm* [p: C] ‘pole, które znajduje się za łąką’: *Za Uũnkũm bo tam ĩes pole | tag za uũnkũm | pole taki čfarty klasy | pole upravne* (por. ap. *łąka*).
- Za Nowakiem**, gw. *Za Novakĩym* [czl: Kl] ‘część lasu, która znajduje się za gospodarstwem Nowaka’: *Za Novakĩym | pšed lasyũ kĩedyš staũ doũ i mĩyška'l' i v nĩm Novaki || naved ne vĩym čy tyn pan ne byũ kĩedyž lešničyũ* (por. nw. *Nowak* SN VI 649).
- Za Rzeką**, gw. *Za Źykũm* [p: G] ‘pole, które znajduje się za rzeką’: *Za Źykũm | na pole čeba pšeĩšć pše· Źyke i dlatego Za Źykũm* (por. ap. *rzeka*).
- Za Sośnicami**, gw. *Za Sošnicami* [p: H] ‘pole, które znajduje się za lasem sosnowym’: *Za Sošnicami bo tam pole ĩe· za lasyũ | Źe furt same sosny rosnũm* (por. ap. gw. *sošnica* ‘sosna’ SGP V 190).

- Za Stawy**, gw. *Za Stavy* [p: H] ‘pole, które znajduje się za stawami’: *Za Stavy | pole to iē· za stavami | noiþierf sũm stavy do xodovaňo | takje bagna tyš | a potym to pole* (por. ap. *staw*).
- Za Szosą**, gw. *Za Šosũm* [p: T] ‘pole, które znajduje się za drogą’: *Za Šosũm | pole za šosũm* (por. ap. *szosa* ‘droga o twardej nawierzchni przeznaczona dla pojazdów’ USJP III 1533).
- Za Torem**, gw. *Za Torym* [p: Ku, WM] ‘pole, które znajduje się za torami kolejowymi’: *Za Torym bo pole za torami leży | iak se iēže od P’iuy* [Ku] (por. ap. *tor*).
- Zabitek**, gw. *Zobitek* [l: DK] ‘las, w którym zginęło wielu ludzi podczas kradzieży węgla z jadących pociągów’: *Zobitek bo tam dužo luži poġinyuõ | dužo zabityy byuõ | bo t: o: toruf || luže poġinyl’i iag vyňġiel kradl’i iak poćuňġi iēžũy* (por. ap. *zabity*).
- Zagony**, gw. *Zogũny* [l: DK] ‘długi, wąski pas lasu’: *Zogũny to iez las || my tam teš pšeečž mamy kavou lasu i tam naše žatkovje pracoval’i || las ćuňgnũũ se iak taki duġi zagũn aš pod Blaxoskũm Šos* (por. ap. *zagon* ‘wąski, długi pas (...)’ USJP IV 781).
- Zakrzewskie**, gw. *Zakšoskje* [l: WW-T] ‘lasy, które należą do Leśnictwa Zakrzew’: *Zakšoskje | o: Truskolos až do druġi do Grožiska naležaũo do Zakševa | bo tam byuõ lešničfo* (por. nw. *Zakrzew*).
- Zakrzewskiego Górka**, gw. *Zakšeskigo Ğurka* [g: J-L] ‘niewielkie wzniesienie, na którym zwyczajowo przebywał leśniczy Zakrzewski’: *Zakšeskigo Ğurka no to tu pšed mostym | iak se na Uepki iēže most koleiovy | tam tako Ğurka troxe | to lešničy | a lešničy to kjeďyž byũ iag Bũk | on tam na tyġ Ğurce doš čysto pšebyvou* (por. nw. *Zakrzewski* SN X 412; por. ap. *górka*).
- Zalesie**, gw. *Zaleše* [p: Gr-P] ‘pole, które znajduje się za lasem’: *Zaleše | iēže na zaleše | na zalešu majũm pola rolnicy | bo to iē· za lasym | iakiž maũy iēs tam laseġ iak se iēže f strũne P’iēšxna* (por. ap. gw. *zalesie* ‘(...) za lasem’ SGP VI 292).
- Zalogi**, gw. *Zouõgi* [p: Brz, PI] ‘nieuprawiane pola’: *Zouõgi | leży zouõgiem | ne upravũo se tego* [PI] (por. ap. gw. *zalog* ‘pole nieuprawiane; ugór, odlóg’ MSGP 342).
- Zalóg**, gw. *Zouũk* [l: Ku] ‘niewielki teren, którego nie użytkowano, znajdujący się między ostatnimi zabudowaniami a torami kolejowymi’: *Zouũk to iēs taki kavoueg uũňki mĩynžy ostatnim domem a torami kuoleiovyymi || ne volno tam byuõ soć | budovać | oduõġim to mĩaũo ležeć || navet byduã ne volno byuõ pašć | mĩaũo to być neupravjane dla bespiēczyštfa luži* (por. ap. gw. *zalog* ‘pole nieuprawiane; ugór, odlóg’ MSGP 342).
- Zamczysko**, gw. *Zamčysko* [l: Gr] ‘łaki, które znajdowały się na terenie średniowiecznego zamku’: *a tu iē· Zamčysko || to ne po žēžicu iēs || zamčysko to šredňovječne z iedynastego vjeķu || tam sũm vaũy obrũ·ne takje || ino že teros to tam iēs takje žadostfo | bo zostaũo | ne ma se tym kto zaiũũć || iag my tam iēsče xožũl’i | o takje bajtle my byl’i abo rožice | to fšysko vygrabũl’i my || fšyskje žouynžē fšyskje lišće do okryvaňo kopcũv bral’i my | byuõ pořebne | byuõ čyšćũtko | niž ne rosũo a terož iē· zarošnynte || tam sũm stare dymby || iuš se pĩynć pševrũćũo ze starošci | fšysko vyġniũo fšrotku || a iuš pevno dva sũm takje vyġnite ino kora stoi· i gaučžē lecũm* (por. ap. *zamczysko* ‘duży zamek warowny’ USJP IV 823).

Zamiana, gw. *Zamĭana* [p: Br, DK, Gr] 1. ‘pole będące przedmiotem wymiany na inne pole’: *Zamĭana | teros tam istneje ceġielĭna na ty mĭyjscu | oni se tam Źez zamĭeniĭl’ i to stĭnd Zamĭana* [Gr]; 2. ‘zmiana własności ziemi z pańskiej na chłopską’: *Zamĭana to byua xuopsko ale to byua xuopsko ĩuĥ pŭŹnĭj || ĩi co dostaval’i za | co pracoval’i u Moskal’i | no v Roĥji na paĭĥŹyŹne to oni potem dostaval’i tu pole | pola dostaval’i | za to ĩak se rozuĭnĉyŹ || ĩak to se skŭĭnĉyŹo | te cary se skŭĭnĉyŹy to dostaval’i pole i my vuaĥne dostal’i Źez mŭrk pola za to co moĭi Źatkovĭe i praŹatkovĭe robil’i || to naleŹauo do tyĭ paĭĥŹyŹny || ĩi luŹe co pracoval’i u tych panŭv ruskix co mĭyĥkal’i | bo to byu brat cara | ale ĩa ne vĭym ĩag on se nazyvau || on mĭeĥkau | brat cara | tam f Kuobucku | ale to ĩuŹ byu v Zakĥevĭe tam | ne v Zakĥevĭe tyko tam za tym Kuobuckĭem tam || od ruskigo cara ta mĭyĥkou brad’ i luŹe robil’i na paĭĥŹyŹne || a ta paĭĥŹyŹna to byua tuteĭ kouo Vrynĉycy tuteĭ natorami | co se ta cau vĭeŹ vĭelko pobudovaua | to byua ta paĭĥŹyŹna vĭe pan || to za to dostaval’i potem || my tu tyŹ do teĭ paĭĥŹyŹny naleŹel’i bo Klepaĉka i Bŭr Zapilski ĩuŹ ne naleŹou tyko Kŭnd naleŹou | ale ne fĥyscy ĩeĥĉe bo tu s tego kŭnca ne naleŹel’ ino tam o tamtego kŭnca naleŹel’i || to byuo tag do Kotasŭv Źeĥ || ĩak pamĭyntŭm paĭĥŹyŹna upadu ten pan byu | ĩeĥĉe ten pan mĭou lasy || te lasy to se potym tuteĭ ĩŭngnyŹy | ale otkŭnt se one tuteĭ ĩŭngyŹy | ĩy ot Kuobucka ĩy otkŭnt || tam ĩes Ćystoxoski Dugd’ i te lasy se ĩŭngyŹy do Ćystoxoskigo Duxtu | vĭe pan | ne | Graĭiĉny Dukt || to naleŹauo ĩuŹ do tyĭ paĭĥŹyŹny || a t oni dostal’i ĩuŹ za to | za tŭm paĭĥŹyŹne dostal’i | taġ im zamĭynĭl’i to na vuasnoĥ || to ĩuŹ byua ta paĭĥŹyŹna od ruskigo | za to co u tego pana robil’i to dostal’i potem pole || Vrŭble | tam ĩi tamto to mĭel’i || pŹypŭmĭauo mĭi se || tyn pan ruski to se nazyvou pan L’imanoski [DK] (por. ap. *zamiana* ‘danie lub otrzymanie jednej rzeczy za drugą, zastąpienie jednego drugim; wymiana’ USJP IV 824).*

Zaplocica, gw. *Zapuoĭca* [ĭ, p: Gr] ‘łaka i pole, które znajdowały się za płotem’: *Zapuoĭca | tam byuy dŭmy pĥed voĭnŭm || Mĭnĭna | Plox | ĭyndryĥoġ i Kaua ta mĭyĥkal’i || to byuo za ĩx puotami || tero zostou tam tyko Plox | reĥta pĥeĭŭsua se do GroŹiska* (por. ap. gw. *zaplocie* ‘miejsce za płotem’ SGP VI 308).

Zaplocie, gw. *Zapuoĭe* [dr: WW, S] ‘droga, która znajdowała się za płotem’: *no Zapuoĭe | bo to drŭga za puotym* [WW] (por. ap. gw. *zaplocie* ‘wąska droga, wygradzona płotami w wiosce a. za wioską’ SGP III 456; zob też: **Oplotki**, gw. *Uopuotki* [WW]).

Zawacka, gw. *Zavacka* [t: T] ‘miejsce za domem Wacka, gdzie mężczyźni chodzą spożywać alkohol’: *Zavacka bo ĩak xuopy xĉel’i se vypĭc to mŭvil’i Źe na Zavackŭm idŭm | ťl’i za Vacka BŹynĉka dŭm vypĭc* (por. nw. *Wacek* ‘zdrobienie imienia Waclaw’; por. nw. *Waclaw* SI 400).

Zawadowe, gw. *Zavadove* [p: DK, H] ‘pole Zawady’: *Zavadove | pŭŹnĭj | ĩakĭe to ĩeĥĉe | Zavadu | Zavad’ Adam byu | b on tutaj teĥ pobudovany byu | potem na Kopskim | na PaĭĥŹyŹne || pole sfoĭe upravĭou* [DK] (por. nw. *Zawada* SN X 443).

Zelerowizna, gw. *Zelerovĭzna* [p: W] ‘pole, które należało dawniej do Zelerów’: *Zelerovĭzna to byuo pole · ĭynglovĭcax | ot pĭyrĥego nazvĭska oĥedlyĭnca ktŭry mĭou tŭm Źymĭe* (por. nw. *Zeler* SN X 475).

- Zerwany Most**, gw. *Zervany Muost* [dr: J-Pu, W] 1. ‘droga, na której znajdował się most zniszczony przed II wojną światową’: *Zervany Muost | drůga tam provaži pšes tyn muost || Zervany Muost to ijes tute- iak se iježe | iak počung leči s Xerbiv na Kuleje i na ty Novyi Drůže byu muozd betunovy postavijuni i tam do žišejšego dna sum te filary || to fšysko | bo to na koleji byuo || Polacy to zarvali | žeby Nimcum utrudnić transport | žeby uñni ne pšeježžal’i tũm drogũm* [J-Pu]; 2. ‘droga, na której znajdował się most zdemontowany przed II wojną światową’: *Zervany Muost | tyn muos- to byu drevnany | uñn ne byu vysažũny || vysažũny to byu muos- tyn za Iežorym | za Puščevym || uñn zostou rozebrany i spšedany Uolšeskimu do Vynğlovic || to byuo pše- drugũm vojũnum | žeby ne veš’li Nimcy || počungnyl’i guo i guo zerval’i s tyn potstaf || po vojně xcel’i guo pũnovně zbudovač | ale byu taki iedyn guość | ktũry se ne zguožiũ* [W] (por. ap. zerwać; por. ap. most).
- Zielony Dolek**, gw. *Želũny Douek* [czl: W] ‘część lasu niżej położona, gdzie roślinność była bujniejsza’: *Želũny Douek to čyžž lasu nisko pouožũnego porošnyntego trovani || tam byuo mokro | tam byu taki douek | dũũ taki byu | fšynže byu normalny las | a potym byu taki douek | tam nigdy ne vysuo | mokro byuo | zafše želũno byuo | v douku zafše mokro byuo* (por. ap. zielony; por. ap. dół).
- Zielony Most**, gw. *Želũny Most* [czl: J] ‘część lasu, w której znajduje się most kolejowy porośnięty mchem’: *Želũny Most | tam iez most kolejojy | mxem zarũž i dlatego želũny mũvi se | to o-žau sto usmy* (por. ap. zielony; por. ap. most).
- Zimna Woda**, gw. *Žimno Voda* [ž: PII] ‘naturalny wypływ wody, który znajduje się w lesie’: *Žimno Voda | to byuo f tyj lasax | tam byuo žrũduo f tej okol’icy | takie mũyjsce v leše | voda baržo žimno s tego žrũdeuka byua* (por. ap. zimny; por. ap. woda).
- Zimne Doly**, gw. *Žimne Douy* [d: Cz-NS] ‘miejsce niżej położone, w którym zwykle jest chłodniej’: *Žimne Douy to iez od L’išiĩnca caua drůga tag v dole | tam iez baržo žimno | takie douy | tam strašyũo | tam vxožũũo* (por. ap. zimny; por. ap. dół).
- Zimny Dół**, gw. *Žimny Dũũ* [l: K-WW] ‘las niżej położony, w którym zwykle jest chłodniej’: *Žimny Dũũ | tam byuy mguy i tam byuo zafše žimnej | tak troxe niżej tam ijes* (por. ap. zimny; por. ap. dół).
- Złodziejska Droga**, gw. *Zuožeĩsko Drůga* [dr: G-T] ‘droga, którą dawniej wywożono kradzione drzewo z lasu’: *Zuožeĩsko Drůga | dugd zabrany pot kolyjke | dovniĩ kradl’i tam ževo z lasu* (por. ap. złodziej; por. ap. droga).
- Zwodzijas**, gw. *Zvožĩĩos* [gł: WM] ‘głaz, który zwodzi ludzi’: *vje pan co tu na tyn uñnkax | to my mũvil’i Vrynčycķie Uñki | tu ijes taki duży guaz na nix || mũvĩũm na to po prostu Guaz lub Zvožĩĩas || tam zafše zvoži | oprovažo || teras ta- mauo se xoži ale davniĩ to še xožũũo na fprozd na Vrynčyce || to iã- ktož vyšed na ten guas to nigdy do domu ne trařũũ | to po pũũnocy xožil’i | ne mogl’i znaležž drogi || on tam do žišejšego dna ten guaz ijes | on tam tera- zarosnuũ || on vjelki ijes taki | taki iagby ten samoxũ- ten guas* (por. ap. zwodzić ‘oprowadzać (wokół czegoś)’ SS XI 513; por. ap. gw. zwodzijas ‘zwodziciel, oszukaniec’ KSGP; zob. też: **Głaz**, gw. *Guas*).

Ž

Žródělka, gw. *Žrůdeuka* [ž: Br-CW] ‘niewielkie źródła’: *a iješče tutaj m̄jynzy Borovym a Čornum Fšům | tutaj iaḡ iez žeka Kopka | to na pograniču vuašne tego Borovego i Čornyj Fši to nazyval’i Žrůdeuka || to byuy žrůdeuka žeki Kopk. i sům do žišejšego dna* (por. ap. *źródło*).

Žródělko, gw. *Žrůdeuko* [ž: N, P] ‘niewielkie źródło’: *Žrůdeuko | no bo my xožil’i do žrůdeuka | iez žrůdeuko dalyi || suuxej pan | bo dovnii to tyko voda f studniax | vodočungv̄n̄ ne byuo || tam byua čyščũtko voda | čeba byuo ino žaby povyb̄jyraž i šatke zauožyž žeby ne xožiu y m̄jynzy kryngami* [P] (por. ap. *źródło*).

Žródělko u Śliwki, gw. *Žrůdeuko u Śl’ifki* [ž: T] ‘niewielkie źródło, które znajduje się na terenie gospodarstwa mężczyzny o przezwisku Śliwka’: *Žrůdeuko u Śl’ifki | tu na Dymbječny iez žrůdeuko u Śl’ifki | ta. my z něgo dovnii vode bral’i* (por. ap. *źródło*; por. nw. *Śliwka*, gw. *Ślifka* ‘przezwisko utworzone od nazwiska Śliwiński’; por. nw. *Śliwiński* SN IX 430).

Žródła, gw. *Žrůd̄ua* [ž: CW, H] ‘naturalne wypływy wody’: *Žrůd̄ua | bo to iēs čyž Rybna | okuol’ice Xutki | že žrůd̄ua vody sům || to tyž dopuvyvy Čorny Okšy* [H] (por. ap. *źródło*).

Ž

Žabia, gw. *Žabjo* [dr: B, H-Km] ‘droga obok podmokłego terenu, na której często było dużo żab’: *Žabjo to byua druğa uũnčũno Kaumuki s Xutkum | strašne mokradua | po dyšču na druže byuo dužo žab i luže začyl’i na to m̄v̄iž Žabjo* [H-Km] (por. ap. *żaba*).

Žabiaki, gw. *Žabjoki* [s: Li-P] ‘stawy, w których głośno rechotały żaby’: *Žabjoki | o | tam že te stavy sům | tam byuy stavy i žaby rexotauy* (por. ap. *żaba*).

Žabielnia, gw. *Žabjeln̄a* zob. **Žabska**, gw. *Žabsko*.

Žabska, gw. *Žabsko* [dr: Kl] ‘droga, na której często są żaby’: *Žabsko | žaby sům na tyj druže* (por. ap. *żaba*).

Žarnowiec, gw. *Žarnov̄jec* [l: PII] ‘las, w którym rośnie żarnowiec’: *Žarnov̄jec | f tym leše to zašše sam žarnov̄jež ruz̄ i robil’i z něguo potym m̄jotuy* (por. ap. *żarnowiec*).

Želazny Most, gw. *Želazny Muost* [dr: Hr-J] ‘odcinek drogi z żelaznym mostem’: *Želazny Muost | tyn želazny muos. to do žišejšegu dna iēs || tam sům f ty. m̄jyiscu čy muosty || iedy. na druğim | iedyñ iez betunovy | druği tyš | a čeci iez dop̄jyro želazny || to byu muozd žylazny* (por. ap. *żelazny*; por. ap. *most*).

Žwirownia, gw. *Žvirov̄na* [p: DK, H, WM] ‘pole, z którego wydobywa się żwir’: *to iēs to pole | iak še do Kuobucka iēže || tam p̄joseg vydobyvajum̄ i m̄v̄jum na to na Xutce Žvirov̄na* [H] (por. ap. *żwirownia*).

Žwirówka, gw. *Žvirůfka* [dr: J-N, Ku-L] ‘droga, którą wysypano żwirem’: *Žvirůfka | žvirem vysypane || tam na Uepkoskim Dukće iez m̄jyisce pobjeraño tego žvira | vykpane douy takje || iez dvažešća piñž metr̄v gymboki žvir || m̄jou suužyž do budovy dom̄v blokũ. f Čyxtoxov̄je* [Ku] (por. ap. *żwir*).

Żydowe, gw. *Żydove* [p: CW] ‘pole, które należało dawniej do Żydów’: *byli vuášćicelaŋi Žyži | mjełi pjekarne i sklepy pšed vojnuŋ i dlatego Žydove* (por. nw. *Żyd*).

Żydowizna, gw. *Žydovizna* [p: Pu] ‘pole, które należało dawniej do Żydów’: *Žydovizna to byuo pole Žyda | ten Žy: to mjoŋ navet pjekarne | mjoŋ dva budynki | jedyn po pravyi drugi po levyi || po vojne to v jednym čymal i kuŋe | a na drugi mjiyscu to tam sklep pobudovał i | ten Žyt še Vaišfelner nazyvou | byuo čey Žydŋf | Vaišfelner Mortka i Šisol zvany Lefkjem* (por. nw. *Żyd*).

Żydowskie, gw. *Žydoskie* [p: CW, T] ‘pole, które należało dawniej do Żydów’: *Žydoskie bo to Žydŋv byuo dovnii i taŋ iuž zostauo* [CW] (por. ap. *żydowski*).

Żydowskie Laski, gw. *Žydoskie Laski* zob. **Lasek Żydowski**, gw. *Loseg Žydoski*.

Żydowskie Pola, gw. *Žydoskie Pola* zob. **Pola Żydowskie**, gw. *Pola Žydoskie*.

BIBLIOGRAFIA

- Bańkowski A., 2000, *Etymologiczny słownik języka polskiego*, t. I-II (*a-pyżyc*), Warszawa.
- Biolik M., 1994, *Mikrotoponimia bylego powiatu ostródzkiego*, Olsztyn.
- Biolik M., 2014, *Uwagi o zbieraniu i budowie nazw terenowych [w:] Mikrotoponimia i makrotoponimia. Problematyka wstępna*, A. Gałkowski, R. Gliwa (red.), Łódź, s. 195-205.
- Bochenek R.H., 1997, *Twierdza Jasna Góra*, Warszawa.
- Boryś W., 2005, *Słownik etymologiczny języka polskiego*, Kraków.
- Brückner A., 1927, *Słownik etymologiczny języka polskiego*, Kraków.
- Buttler D., Markowski A., 1988/1991, *Słownictwo współnoodmianowe, książkowe i potoczne współczesnej polszczyzny*, „Język a Kultura”, t. I: *Podstawowe pojęcia i problemy*, J. Anusiewicz, J. Bartmiński (red.), Wrocław, s. 107-121.
- Chłudziński A., 2010, *Nazwy terenowe lądowe i wodne powiatu kołobrzeskiego*, Pruszcz Gdański.
- Chojnacki J., 2002, *Nazwy terenowe na pograniczu wielkopolsko-kujawskim*, Poznań.
- Dejna K., 1956, *Terenowe nazwy śląskie*, „Onomastica” II, s. 103-126.
- Gałkowski A., 2011, *Chrematonimy w funkcji kulturowo-użytkowej. Onomastyczne studium porównawcze na materiale polskim, włoskim i francuskim*, Łódź.
- Gembarzewski B., 1905/2015, *Wojsko Polskie. Księstwo Warszawskie 1807-1814*, Warszawa.
- Geoportal, 2018, *Geoportal Inspire*, <http://www.geoportal.gov.pl/> (dostęp: 14.03.2018 r.).
- Gołębiowska T., 1964, *Terenowe nazwy orawskie*, Kraków.
- Heromiński I., 1974, *Indeks urzędowych nazw miejscowości i obiektów fizjograficznych powiatu częstochowskiego według stanu na 31.XII. 1970 r. (sic!)*, „Ziemia Częstochowska”, t. X, s. 523-548.
- Jelonek T., 2012, *Językowo-kulturowy obraz wsi utrwalony w mikrotoponimii Truskolas koło Częstochowy i miejscowości okolicznych*, Kraków (praca magisterska dostępna w Archiwum Uniwersytetu Jagiellońskiego, sygn. 67534).
- Jelonek T., 2018, *Językowo-kulturowy obraz wsi i jej mieszkańców utrwalony w mikrotoponimach*, Kraków.
- Kąś J., 2011, *Słownik gwary orawskiej*, t. I-II, Kraków.
- Krzyżanowski P., 1993, *O rodzajach definicji i definiowaniu w lingwistyce [w:] O definicjach i definiowaniu*, J. Bartmiński, R. Tokarski (red.), Lublin, s. 387-400.
- Kucała M., 1959, *Nazwy terenowe z kilku wsi w powiecie myślenickim*, „Onomastica” V, s. 67-100.

- Kurek H., 1979, *Zasady zapisu tekstów języka mówionego mieszkańców Krakowa* [w:] *Wybór tekstów języka mówionego mieszkańców Krakowa*, B. Dunaj (red.), Kraków, s. 15-16.
- Kurek H., 2002, *Językowy obraz Podkarpacia (na przykładzie mikrotoponimii Dukiel-szczyzny)* [w:] *Rozmaitości językowe ofiarowane prof. dr. hab. Januszowi Strutyńskiemu z okazji Jego jubileuszu*, M. Skarżyński, M. Szpiczakowska (red.), Kraków, s. 139-164.
- Lubaś W., 1963, *Nazwy terenowe powiatów jasielskiego i krośnieńskiego*, cz. 1, „Onomastica” VIII, s. 195-236.
- Lubaś W., 1964, *Nazwy terenowe powiatów jasielskiego i krośnieńskiego*, cz. 2, „Onomastica” IX, s. 123-163.
- Madeja M., 2014, *Gmina Skrzyszów i jej krajobraz w świetle nazw terenowych*, Szywna. *Mały słownik gwar polskich*, 2009, J. Wronicz (red.), Kraków.
- Mapa 1.: *Plik:POLSKA mapa woj z powiatami.png*⁵⁰, https://pl.wikipedia.org/wiki/Plik:POLSKA_mapa_woj_z_powiatami.png#file (dostęp: 12.06.2017 r.).
- Mapa 2.: *File:Wręczyca Wielka.png*, [https://pl.wikipedia.org/wiki/Wręczyca_Wielka_\(gmina\)#/media/File:Wr%C4%99czyca_Wielka.png](https://pl.wikipedia.org/wiki/Wręczyca_Wielka_(gmina)#/media/File:Wr%C4%99czyca_Wielka.png) (dostęp: 12.06.2017 r.).
- Markowski A., 1990, *Leksyka wspólna różnym odmianom polszczyzny*, t. I-II, Warszawa.
- Mączyński J., 2001, *O zeszycie próbnym Słownika nazw terenowych Polski* [w:] *Współczesna leksyka*, cz. 1, K. Michalewski (red.), Łódź, s. 208-215.
- Miodunka W., 1989, *Podstawy leksykologii i leksykografii*, Warszawa.
- Mrózek R., 1990, *System mikrotoponimiczny Śląska Cieszyńskiego XVIII wieku*, Katowice.
- Mrózek R., 2005, *Nazwy terenowe* [w:] *Polskie nazwy własne. Encyklopedia*, E. Rzetelska-Feleszko (red.), Kraków, s. 231-257.
- Myszka A., 2006, *Toponimia powiatu strzyżowskiego*, Rzeszów.
- Pasternak W., 1965, *Nazwy terenowe powiatu nowosolskiego i sulechowskiego*, „Onomastica” X, s. 32-43.
- Piechnik A., 2009, *Wizerunek kobiety i mężczyzny w językowym obrazie świata ludności wiejskiej (na przykładzie gminy Zakliczyn nad Dunajcem)*, Kraków.
- Podgórcy B. i A., 2008, *Słownik gwar śląskich*, Katowice.
- Praktyczny słownik współczesnej polszczyzny*, 1994-2005, t. I-L, H. Zgólkowa (red.), Poznań.
- PRNG, 2018, *PRNG - nazwy obiektów fizjograficznych - XLSX*, <http://www.gugik.gov.pl/geodezja-i-kartografia/pzgik/dane-bez-oplat/dane-z-panstwowego-rejestru-nazw-geograficznych-prng> (dostęp: 14.03.2018 r.).
- Rutkiewicz M., 1997, *Nazwy terenowe i miejscowe w gminie Miedzichowo*, Poznań.
- Rutkiewicz M., 2002, *Toponimia środkowozachodniej części województwa wielkopolskiego (gminy: Kuślin, Lwówek, Nowy Tomyśl, Opalenica)*, Poznań.

⁵⁰ W bibliografii podano tytuły map ze źródeł internetowych, a nie z tekstu pracy.

- Rzetelska-Feleszko E., 1982, *Semantyczne motywacje nazw geograficznych*, „Zeszyty Naukowe Wydziału Humanistycznego. Filologia Polska. Prace Językoznawcze”, nr 8, Gdańsk, s. 83-87.
- Schimitzek S., Czochrański J., 1990, *Kieszonkowy słownik niemiecko-polski, polsko-niemiecki*, Warszawa.
- Sławski F., 1952-1982, *Słownik etymologiczny języka polskiego*, t. I-V (*a-lżywy*), Kraków.
- Słownik gwar polskich*, 1900-1911, J. Karłowicz (red.), t. I-VI, Kraków.
- Słownik gwar polskich*, 1977-2018, t. I-X (*a-hyżki*), *Źródła* i t. I, M. Karaś, J. Reichan (red.), t. II-V, J. Reichan, S. Urbańczyk (red.), t. VI, J. Okoniowa, J. Reichan (red.), t. VII-IX, J. Okoniowa, J. Reichan, B. Grabka (red.), z. 29, B. Grabka, R. Kucharzyk, J. Okoniowa, J. Reichan (red.), od z. 30, B. Grabka, R. Kucharzyk (red.), z. 1, Wrocław-Warszawa-Kraków-Gdańsk, od z. 2 – Łódź, t. III, Wrocław-Warszawa-Kraków, od t. IV – Kraków.
- Słownik gwar śląskich*, 2000-2017, B. Wyderka (red.), t. I-XVI (*a-kyzia*), Opole.
- Słownik gwarowy Śląska Cieszyńskiego*, 1995, J. Wronicz (red.), Wisła, Ustroń.
- Słownik gwary śląskiej*, 1996, A. Czajkowski, I. Czajkowska, A. Klukowski, D. Klukowska (red.), Katowice.
- Słownik imion współcześnie w Polsce używanych*, 1995, K. Rymut (red.), Kraków.
- Słownik języka polskiego*, 1900-1927, J. Karłowicz, A. Kryński, W. Niedźwiedzki (red.), t. I-VIII, Warszawa.
- Słownik języka polskiego*, 1958-1969, W. Doroszewski (red.), t. I-XI, Warszawa.
- Słownik nazwisk współcześnie w Polsce używanych*, 1992-1994, K. Rymut (red.), t. I-X, Kraków.
- Słownik polszczyzny XVI wieku*, 1966-2012, t. I-XXXVI (*a-roztyrknosć*), t. 1-IV, S. Bąk, S. Hrabec, W. Kuraszkiewicz, M.R. Mayenowa, S. Rospond, W. Taszycki (kolegium red.), t. V-XXXIV, M.R. Mayenowa (red.), t. XXXV-XXXVI, K. Mrowcewicz (red.), t. I-IV i XIX-XXII, Wrocław-Warszawa-Kraków, t. V-XII, Wrocław-Warszawa-Kraków-Gdańsk, t. XIII-XVIII, Wrocław-Warszawa-Kraków-Gdańsk-Łódź, od t. XXIII – Warszawa.
- Słownik staropolski*, 1953-2002, t. I-XI, t. I-XI (z. 1-7), S. Urbańczyk (red.), t. XI (z. 8) W. Twardzik (red.), t. I, Warszawa, t. II-III, Wrocław-Kraków-Warszawa, t. IV-VI, Wrocław-Warszawa-Kraków, t. VII-VIII, Wrocław-Warszawa-Kraków-Gdańsk, t. IX, Wrocław-Warszawa-Kraków-Gdańsk-Łódź, t. X-XI, Kraków.
- Sowa F., 1993, *O definiowaniu znaczeń w słowniku [w:] Wokół słownika współczesnego języka polskiego*, t. III: *Zakres selekcji i informacji*, W. Lubaś, F. Sowa (red.), Kraków, s. 75-79.
- Tomaszewska S., 1996, *Polskie mikrotoponimy motywowane wyrażeniami przyimkowymi*, Łódź.
- Umińska-Tytoń E., 2014, *Trwałość i ulotność nazw terenowych [w:] Mikrotoponimia i makrotoponimia. Problematyka wstępna*, A. Gałkowski, R. Gliwa (red.), Łódź, s. 187-193.
- Umińska-Tytoń E., 2016, *Planowane badania mikrotoponimów w Polsce (komunikat)*, „Rozprawy Komisji Językowej ŁTN”, t. LXII, s. 183-189.

- Uniwersalny słownik języka polskiego*, 2003, S. Dubisz (red.), t. I-IV, Warszawa.
- Urzędowe nazwy miejscowości 202, *Urzędowe nazwy miejscowości i obiektów fizjograficznych*, t. CCII: *Powiat częstochowski i powiat miejski Częstochowa. Województwo katowickie*, W. Taszycki (red.), wyd. Komisja Ustalania Nazw Miejscowości i Obiektów Fizjograficznych przy Urzędzie Rady Ministrów, Warszawa (maszynopis profesorski i matryca dostępne w Pracowni Onomastyki IJP PAN w Krakowie, sporządzone w 1972 r.).
- Urzędowe nazwy miejscowości 203, *Urzędowe nazwy miejscowości i obiektów fizjograficznych*, t. CCIII: *Powiat kłobucki. Województwo katowickie*, W. Taszycki (red.), wyd. Komisja Ustalania Nazw Miejscowości i Obiektów Fizjograficznych przy Urzędzie Rady Ministrów, Warszawa (maszynopis profesorski i matryca dostępne w Pracowni Onomastyki IJP PAN w Krakowie, sporządzone w 1972 r.).
- Urzędowe nazwy miejscowości, 1963-1972, *Urzędowe nazwy miejscowości i obiektów fizjograficznych*, t. I-CXCVII, W. Taszycki (red.), wyd. Komisja Ustalania Nazw Miejscowości i Obiektów Fizjograficznych przy Urzędzie Rady Ministrów, Warszawa.
- Wielki słownik, 2004, *Wielki słownik rosyjsko-polski*, J. Wawrzyńczyk (red.), Warszawa.
- Wroniszewski J., 1964, *Nazwy terenowe z okolic Szarbska w pow. koneckim*, „Onomastica” IX, s. 164-192.
- Zagórski Z., 1972, *Nazwy terenowe z kilku wsi w Złotowskiem*, „Onomastica” XVII, s. 27-50.
- Zahradnik J., 1996, *Przewodnik. Owady*, tłum. z j. czes. i niem. M. i H. Grabarczykowie, Warszawa.
- Zajac E., 2015, *Uwagi na temat metodologii badań toponimów [w:] Funkcje nazw własnych w kulturze i komunikacji*, I. Sarnowska, M. Balowski, M. Graf (red.), Poznań, s. 759-766.
- Zajac E., 2016, *Toponimia powiatu tureckiego. Słownik nazw*, Łódź.
- Ziajka B., 2014, *Językowo-kulturowy obraz świata społeczności wiejskiej utrwalony w przydomkach i przydomkach*, Kraków.
- Ziółkowski A., 2014, *Pulki ułanów Księstwa Warszawskiego 6-ty, 3-ci, 2-gi (sic!) 1807-1812*, Warszawa.
- Zogniskowany wywiad grupowy. Studia nad metodą*, 2007, J. Lisek-Michalska, P. Daniłowicz (red.), Łódź.

Wykaz map

Mapa 1. Położenie administracyjne gminy Wręczyca Wielka na mapie Polski	10
Mapa 2. Mapa gminy Wręczyca Wielka	10

Wykaz fotografii⁵¹

Fot. 1. Chyrowska	114
Fot. 2. Ciemna	115
Fot. 3. Czartowiec	115
Fot. 4. Dzielnica	116
Fot. 5. Gazdówka	116
Fot. 6. Góra Truskolejska	117
Fot. 7. Górnego Lasek	117
Fot. 8. Górska Droga	118
Fot. 9. Hałda	118
Fot. 10. Kłobusińskiego	119
Fot. 11. Kolanko	119
Fot. 12. Koło Dębu	120
Fot. 13. Kościelna	120
Fot. 14. Kozłowiec	121
Fot. 15. Las	121
Fot. 16. Las koło Hyry	122
Fot. 17. Lasek koło Vivy	122
Fot. 18. Łosikowe	123
Fot. 19. Mała Hałda	123
Fot. 20. Mały Lasek	124
Fot. 21. Miętna	124
Fot. 22. Ogrojec	125
Fot. 23. Osinki	125
Fot. 24. Pasterniki	126
Fot. 25. Pastwa Pierwsza, Druga i Trzecia	126
Fot. 26. Smródka	127
Fot. 27. Trzepizurowe Brzózki	127
Fot. 28. Ulica Rozpusty	128
Fot. 29. Wernerowe	128

⁵¹ Fotografie znajdują się w aneksie.

ANEKS

Fotografie przykładowych obiektów fizjograficznych z obszaru Truskolas⁵²

Fot. 1. Chyrowska

⁵² Fotografie nr 3 i 5 wykonał Pan Jakub Piskorski, a pozostałe zdjęcia – autor. Fotografie przedstawiają stan wybranych obiektów fizjograficznych z sierpnia 2018 r.

Autor składa serdeczne podziękowania Panu Magistrowi Jakubowi Pieprzykowi za pomoc w profesjonalnej obróbce zdjęć.

Fot. 2. Cienna

Fot. 3. Czartowiec

Fot. 4. Dzielnica

Fot. 5. Gazdówka

Fot. 6. Góra Truskolejska

Fot. 7. Górnego Lasek

Fot. 8. Górska Droga

Fot. 9. Hałda

Fot. 10. Kłobusińskiego

Fot. 11. Kolanko

Fot. 12. Koło Dębu

Fot. 13. Kościelna

Fot. 14. Kozłowiec

Fot. 15. Las

Fot. 16. Las kolo Hyry

Fot. 17. Lasek kolo Vivy

Fot. 18. Łosikowe

Fot. 19. Mała Hałda

Fot. 20. Mały Lasek

Fot. 21. Miętna

Fot. 22. Ogrojec

Fot. 23. Osinki

Fot. 24. Pasterniki

Fot. 25. Pastwa Pierwsza, Druga i Trzecia

Fot. 26. Smródka

Fot. 27. Trzepizurowe Brzózki

Fot. 28. Ulica Rozpusty

Fot. 29. Wernerowe

SUMMARY

*The Dictionary of Microtoponyms of Wręczyca Wielka*⁵³

The Dictionary of Microtoponyms of Wręczyca Wielka contains geographical names which could be found in the spoken Polish of inhabitants of this area. Some of these names relate to fields, meadows, forests; roads, hills. The range of using these names is usually limited to one village. These microtoponyms are presented with a wide social, natural and cultural background.

The observation notes were collected from 2011 to 2017 during informal utterances of the oldest and the middle generation of inhabitants of the area of Wręczyca Wielka, next to Klobuck (Silesian Province). The interviews provide also valuable information connected with some objects and their semantic motivation.

The *Dictionary* contains 1013 microtoponyms – 803 are names which are mentioned only once. Each headword consists of: 1) the name which is brought down to its literary form (written with bold); 2) its phonetic form; 3) information of type of the physiographic object and its location; 4) lexicographic definition; 5) quotation which is written phonetically with information connected with the village of its origin; 6) cross-reference to the comparative source. The alphabetic presentation of the headwords are preceded by an introduction which contains the conception of compilation. The integrated part of *Dictionary* is the selection of photographs of some physiographic objects.

⁵³ Tłumaczenie streszczenia na język angielski wykonała Pani Magister Aneta Kudła, za co autor składa serdeczne podziękowania.

Tomasz Jelonek – ur. w 1988 r., pochodzi z Truskolas koło Częstochowy. W latach 2007-2012 studiował filologię polską na Uniwersytecie Jagiellońskim. Ukończył również studia podyplomowe z historii i wiedzy o społeczeństwie na Uniwersytecie Papieskim Jana Pawła II. W roku 2017 uzyskał stopień doktora nauk humanistycznych na Wydziale Polonistyki UJ. Pracuje w Instytucie Języka Polskiego PAN w Krakowie. Jego zainteresowania naukowe koncentrują się wokół etnolingwistyki, onomastyki, dialektologii, kultury języka oraz historii Truskolas i wsi okolicznych w powiecie kłobuckim. W swoim dorobku ma trzy monografie: *Na melanżu czadowa nutka – leksyka gimnazjalistów z początku XXI wieku* (2012), *Truskolasy. Dzieje wsi, jej tradycje oraz zabytki kościoła parafialnego pw. św. Mikołaja* (2013), a także *Językowo-kulturowy obraz wsi i jej mieszkańców utrwalony w mikrotoponimach* (2018). Jest też autorem kilkunastu artykułów naukowych i współautorem *Słownika gwar polskich* oraz *Słownika gwar Ostródzkiego, Warmii i Mazur*. Należy do Towarzystwa Miłośników Języka Polskiego i Polskiego Towarzystwa Onomastycznego.

Słownik mikrotoponimów gminy Wręczyca Wielka wpisuje się w tradycję zespolonych badań dialektologicznych, etnolingwistycznych i onomastycznych, z zachowaniem odrębności metodologicznej każdej z wymienionych dziedzin badawczych, ale jednocześnie z zespoleniem ich uniwersalnego charakteru w hasło słownikowym, zbudowanym z najwyższą starannością i skrupulatnością metodologiczną oraz zawierającym wszystkie niezbędne elementy redakcyjno-interpretacyjne.

Z recenzji prof. dr hab. Haliny Pelc

(...) otrzymujemy pełne opracowanie materiału, któremu nie można nic zarzucić ani też sugerować uzupełnień. Można jedynie ustawicznie chwalić za jego: dojrzałość naukową, wielostronność, bogactwo literatury przedmiotu świetnie wykorzystywanej, bezcenną motywację sformułowaną przez informatorów, w dodatku w ich gwarze, co należy podziwiać.

Z recenzji dr hab. Zofii Cygal-Krupy